

ระบบเกษตรและสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง
และโคเนื้อลูกผสม อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

**Agricultural Systems and Native Beef Cattle and Crossbred Beef Cattle Rearing
Situations among Farmers in Amphoe Khuan Khanun, Changwat Phatthalung**

ชฎารัตน์ บุญจันทร์

Chadarat Boonchan

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Science in Agricultural Development**

Prince of Songkla University

2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(1)

ชื่อวิทยานิพนธ์	ระบบเกษตร และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ พื้นเมือง และลูกผสม อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ผู้เขียน	นางสาวชฎารัตน์ บุญจันทร์
สาขาวิชา	พัฒนาการเกษตร
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (1) ศึกษาระบบเกษตร สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ และความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ (2) ศึกษาปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ปัจจัยทางจิตวิทยาของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ (4) เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยง ปัจจัยทางจิตวิทยาระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับเกษตรกรทั้งสองกลุ่มจำนวน 12 ราย และวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 102 ราย แบ่งเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง จำนวน 64 ราย และกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำนวน 38 ราย

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีกิจกรรมทางการเกษตรแบบผสมผสานระหว่างการปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก เลี้ยงไก่พื้นเมือง สุกร โคเนื้อ เป็นอาชีพรองและเสริม ในสภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการเลี้ยงปล่อยในสวนยางพารา ไม่มีการให้วิตามิน แร่ธาตุ รวมถึงไม่มีการทำวัคซีนป้องกันโรค ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำเป็นต้องมีแปลงหญ้าเพื่อปล่อยให้โคแทะเล็ม มีการให้อาหารข้น วิตามิน แร่ธาตุ และทำวัคซีนป้องกันโรค อย่างไรก็ตามผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มให้ความคิดเห็นว่าการเลี้ยงโคเนื้อต้องใช้งบลงทุนมากในระยะแรก มีความเสี่ยงในด้านราคาผลผลิต และภัยธรรมชาติน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกพืช รวมถึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาดน้อยกว่าการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น และการเลี้ยงโคเนื้อยังช่วยเกื้อกูลกิจกรรมการปลูกพืชหลายประการ เช่น สามารถผสมผสานการปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน โดยปล่อยให้โคแทะเล็มวัชพืชในสวนยางพารา ใช้มูลโคเป็นปุ๋ย และนำผลพลอยได้ทางการเกษตรมาเป็นอาหารใช้เลี้ยงโคเนื้อ

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม พบว่า ตัว

แปรที่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคน้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.01$) ได้แก่ พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด รายได้สุทธิรวมในการทำการเกษตร รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคน้อย และระดับการศึกษา

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยงโคน้อย และปัจจัยทางจิตวิทยาระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคน้อยพื้นเมือง และพันธุ์ลูกผสมพบว่า ตัวแปรที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.01$) ได้แก่ พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน รายได้สุทธิรวมในการทำการเกษตร รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคน้อย ระดับการศึกษา และการให้อาหารหยাব อาหารชั้น การทำโรงเรือน จำนวนแปลงหญ้า แหล่งน้ำที่ใช้ในแปลงหญ้า การทำความสะอาดโรงเรือน และความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคน้อยลูกผสม แรงจูงใจในการเลี้ยงโคน้อยลูกผสม และวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคน้อยลูกผสม ส่วนตัวแปรที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) ได้แก่ พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร และชนิดของอาหารที่ใช้เลี้ยงโคน้อย

Thesis Title	Agricultural Systems and Native Beef Cattle and Crossbred Beef Cattle Rearing Situations among Farmers in Amphoe Khuan Khanun, Changwat Phatthalung
Author	Miss Chadarat Boonchan
Major Program	Agricultural Development
Academic Year	2008

ABSTRACT

The purpose of this research is to (1) study the agricultural system, the rising condition of beef cattle and the opinion of the farmers who raise beef cattle, (2) to study the physical, economical-social factors, the raising condition of the beef cattle, the psychological factors of the farmers who raise the beef cattle, (3) to study the relations between the physical, economical-social factors and the raising condition of the beef cattle, and (4) to compare the difference of the physical, economical-social factors, the raising condition, the psychological factors between the farmers who raise the beef cattle and the farmers who raise the cross beef cattle. The study were conducted both qualitatively and quantitatively. Twelve farmers from each group were in-depth interviewed. Moreover, total of 102 farmers, 64 from native beef cattle raising group and 38 from cross-bred beef cattle raising group were randomly selected for questionnaire interview

Data from in-dept interview revealed that farmers from both groups were crop-Livestock integrated farmers Growing rubber trees were a major their career, whereas raising native chicken, pig and beef cattle were supplementary career. Native beef cattle were a allowed to grazed native forages between rubber trees with neither vaccination nor mineral and vitamin supplementation. In contrast with native beef cattle, cross-bred beef cattle were allowed to grazed on improved pasture with concentrate, vitamin and mineral supplementations as well as vaccination. Moreover, farmers in both groups viewed cattle raising less risk in product prices and in natural failure than growing crops. In addition, beef cattle were less prone to disease than others livestock. Raising cattle also were well compliment to growing crops; they could be done

in the same area, using cattle to control weeds in rubber plantation, using cattle manure as fertilizer. However, raising cattle required pair amount of investment as well as experiences.

In quantitative research relationship between physical factors as well as economical social factors and raising conditions of beef cattle were found. Household total area, area for agriculture, net in come from agriculture activities, net income from beef cattle raising and educational level were positively related to beef cattle raising conditions. However, no significantly relationship between and rented for agriculture, labor unit in agriculture, total income, household expense, source household of capital and being member of the group

Comparisons of physical and economical social factors between farmers who raised native beef cattle and those raised cross-bred beef cattle were also statistically significant. Farmers in both groups were significantly different (P 0.05) in household total area, area for agriculture, house hold total income, net income from agriculture activities, net income from beef cattle raising, education level, roughage feeding, concentrate feeding, cattle barn, area for pasture, water source for pasture, barn cleaning, knowledge and experience in cross-bred cattle raising, motivation in cross-bred beef cattle raising, extension in cross-bred beef cattle raising, rent area for agriculture and type of cattle feed.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(5)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการตาราง.....	(11)
รายการภาพประกอบ.....	(15)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ความสำคัญและประโยชน์.....	3
2 การตรวจเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
ระบบเกษตร.....	4
ระบบการทำฟาร์ม.....	5
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ.....	7
การเลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดพัทลุง.....	20
แนวความคิดในการวิจัย.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	37
3 วิธีการวิจัย.....	38
สถานที่ทำการวิจัย.....	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
การทดสอบแบบสัมภาษณ์.....	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ขอบเขตของการวิจัย.....	45
นิยามศัพท์.....	45
สมมุติฐานในการวิจัย.....	46
4 สถานที่ทำการศึกษา.....	47
อำเภอควนขนุน.....	47
ตำบลชะมวง.....	50
หมู่ที่ 5 บ้านหนักขัน.....	54
หมู่ที่ 13 บ้านศาลาม่วง.....	55
หมู่ที่ 14 บ้านไสต่อ.....	56
5 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ.....	57
ลักษณะทั่วไปทางกายภาพ และเศรษฐกิจ-สังคมของผู้เลี้ยงโคเนื้อ.....	57
ระบบเกษตรของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อ.....	61
การเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	63
ความคิดเห็นของเกษตรกรในการเลี้ยงโคเนื้อ.....	68
6 ผลการศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	78
ลักษณะทั่วไปทางกายภาพ และเศรษฐกิจ-สังคมของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อ.....	78
การปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์.....	85
สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ.....	93
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ และเศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	114
เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางจิตวิทยาระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	122
เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	131
เปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพการเลี้ยงโคเนื้อระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	133

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ผลการทดสอบสมมุติฐานในการวิจัย.....	136
7 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	137
สรุป.....	137
ข้อเสนอแนะ.....	141
บรรณานุกรม.....	143
ภาคผนวก.....	153
ก. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง.....	153
ข. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง.....	161
ค. การสร้างตัวชี้วัดและการให้คะแนนตัวชี้วัด.....	183
ประวัติผู้เขียน.....	197

รายการตาราง

ตาราง	หน้า	
1	สรุปคุณสมบัติของโคเนื้อพันธุ์ต่างๆที่มีการเลี้ยงในประเทศไทย.....	11
2	จำนวนการเลี้ยงโคเนื้อตามรายภาคของประเทศ ปี พ.ศ. 2540-2549.....	21
3	จำนวนการเลี้ยงโคเนื้อและเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดพัทลุง.....	23
4	จำนวนการเลี้ยงโคเนื้อและเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อแยกเป็นรายตำบล อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.....	25
5	จำนวนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสมแยกเป็นรายหมู่บ้าน ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.....	39
6	จำนวนประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.....	40
7	รายได้เฉลี่ยและค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรวมในครัวเรือน.....	60
8	ความคิดเห็นของเกษตรกรต่ออาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพเดิม.....	70
9	ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเลี้ยงโคเนื้อเมื่อเปรียบเทียบกับการเลี้ยงสัตว์ ชนิดอื่น.....	72
10	ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	74
11	ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความสัมพันธ์ของการเลี้ยงโคเนื้อและสัตว์ชนิด อื่นกับการปลูกพืชในระบบการทำเกษตรของครัวเรือน.....	76
12	ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยึดอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลัก.....	77
13	ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	79
14	ข้อมูลการประกอบอาชีพของเกษตรกร.....	80
15	การถือครองและพื้นที่ทำการเกษตร.....	81
16	รายได้สุทธิจากการปลูกพืชของครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม.....	83
17	การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและการมีหนี้สิน.....	84
18	การปลูกพืชของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	85
19	การทำสวนยางพารา.....	86

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
20 การทำนา.....	87
21 การเพาะเห็ดนางฟ้า.....	89
22 การเลี้ยงสัตว์ของผู้เลี้ยง โคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	90
23 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง.....	91
24 การเลี้ยงสุกร.....	92
25 การเลี้ยงโคเนื้อและการรับรู้ข่าวสาร.....	94
26 โครงสร้างของฝูงโคเนื้อ.....	96
27 การกู้ยืมและแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อ.....	97
28 การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ.....	98
29 รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อ.....	99
30 วิธีการให้อาหารโคเนื้อ.....	100
31 การทำแปลงหญ้า.....	102
32 โรงเรือน.....	103
33 การสุขาภิบาล.....	105
34 การจำหน่ายโคและมูลโค.....	107
35 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม (อายุประมาณ 3-4 ปี).....	109
36 ปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อ.....	110
37 ประโยชน์ในการเลี้ยงโคเนื้อ.....	112
38 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโค เนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	116
39 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโค เนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง.....	119
40 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยง โคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม.....	120

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
41 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อ.....	124
42 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม.....	126
43 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม.....	128
44 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม.....	130
45 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	132
46 เปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพการเลี้ยงโคเนื้อระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและโคเนื้อลูกผสม.....	135

รายการตาราง (ต่อ)

ตารางภาคผนวก	หน้า
1 ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคนเนื้อ.....	187
2 ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคนเนื้อลูกผสม.....	188
3 ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคนเนื้อลูกผสม.....	190
4 ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนเนื้อลูกผสม.....	191
5 ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านการให้อาหารโคนเนื้อ.....	193
6 ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านการทำโรงเรือน.....	194
7 ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านการสุขาภิบาล.....	196

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แบบจำลองระบบเกษตร.....	5
2 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	37
3 แผนที่แสดงอาณาเขต การคมนาคม และแหล่งน้ำ อำเภอควนขนุน.....	49
4 แผนที่แสดงอาณาเขต การคมนาคม และแหล่งน้ำ ตำบลชะมวง.....	53
5 สรุปรบบการทำการเกษตรในพื้นที่ศึกษา.....	67
6 สรุประโยชน์ในการเลี้ยงโคเนื้อ.....	113
7 สรุปลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม.....	121

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

การเลี้ยงโคของประเทศไทยในอดีต เลี้ยงสำหรับใช้งานในการทำไร่ ทำนา ลากไถ เทียมเกวียน และนวดข้าว ไม่นิยมเลี้ยงโคเพื่อวัตถุประสงค์ใช้เป็นโคเนื้อ และส่งโรงงานฆ่าสัตว์โดยตรง เพราะถือว่าโคมีบุญคุณต่อตนและครอบครัว ทักษณคติเช่นนี้ยังคงยึดถือกันอยู่เป็นส่วนใหญ่ トラบเท่าทุกวันนี้ นอกเหนือไปจากความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจแล้ว โคเปรียบเสมือนคลังออมสินมีชีวิต เป็นแหล่งเงินทุนที่มีไว้สำหรับใช้เมื่อเกิดภาวะวิกฤติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง ผลผลิตในไร่นาเสียหาย หรือเหตุการณ์ที่ต้องใช้เงินเป็นพิเศษ ผู้เลี้ยงโคจึงทำการจำหน่ายโคออกไป (สุรัชย์ ชาศิริยรัตน์, 2547:3) จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมมากขึ้น เกษตรกรที่เคยใช้แรงงานจากสัตว์ในการประกอบอาชีพ เกษตรได้หันมาใช้เครื่องจักรกลแทน การเลี้ยงโคเพื่อไว้ใช้งานจึงมีความจำเป็นลดน้อยลงไป ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น ความต้องการบริโภคเนื้อโคจึงเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ได้มีเกษตรกรบางส่วนหันมาเลี้ยงโคเพื่อขายเนื้อเป็นวัตถุประสงค์หลักกันมากขึ้น เนื่องจากให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าการเลี้ยงที่ไม่ได้แยกวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน จากวิธีการเลี้ยงแบบดั้งเดิมมักปล่อยให้เด็กหรือคนชราต้อนโคไปแทะเล็มหญ้าที่ขึ้นอยู่ตามทุ่งหญ้าสาธารณะ ที่รกร้างว่างเปล่า หรือเกี่ยวหญ้ามาให้บังในยามที่อาหารขาดแคลน สภาพการเลี้ยงในลักษณะนี้มีเปอร์เซ็นต์ผลผลิตลูกโคจนถึงอายุหย่านมต่อปีต่ำ เพราะเนื่องมาจากสภาพการเลี้ยงของเกษตรกรเอง มีความแตกต่างจากมาตรฐานการเลี้ยงโคของทางราชการ โดยมีการให้อาหารเสริมในฤดูแล้ง การป้องกันโรค และการเสริมแร่ธาตุอาหาร ตลอดจนการจัดการเบื้องต้นที่ดีกว่า (ปรารธนา พุกกะศรี, 2548:9)

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทยในปัจจุบัน ยังคงมีการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองกันเป็นส่วนมาก โดยรูปร่าง อัตราการเจริญเติบโต อัตราการแลกเนื้อ และคุณภาพเนื้อไม่ดีเท่าที่ควร รวมทั้งลูกโคที่ได้มีขนาดเล็กลงเรื่อยๆ กรมปศุสัตว์จึงได้มีการทดลองนำโคเนื้อพันธุ์ต่างประเทศเข้ามาทดลองเลี้ยง เพื่อใช้ในการปรับปรุงพันธุ์ให้เป็นพันธุ์โคเนื้อลูกผสมตามสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ทั่วประเทศ (สุวิทย์ ผลลาภ, 2537:16) หลังจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างการผลิตสาขาเกษตรให้สามารถขยายการผลิตให้ได้ในอัตราเร็ว

ละ 3.4 ต่อปี โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเป็นหลักสำคัญ ส่วนหนึ่งของการขยายการผลิตนั้นได้เน้นการปรับปรุงคุณภาพ และเพิ่มปริมาณการผลิต ซึ่งมีมาตรการในการพัฒนา คือ ส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ และได้บรรจุโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลงในแผนส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ของกรมปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์, 2537:2-6) อย่างไรก็ตามจากรายงานกรมปศุสัตว์ในปีพ.ศ. 2542 พบว่ามีเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อมากกว่าครัวเรือนละ 30 ตัวขึ้นไปมีจำนวน 14,740 ครัวเรือน หรือเพียง 2 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ซึ่งโครงสร้างของฝูงประกอบด้วยสัดส่วนของโคเพศผู้ที่อยู่ระหว่าง 1.5-2 ปี สูงที่สุดเนื่องจากเกษตรกรจะพิจารณาโคช่วงอายุนี้เข้าขุน โดยโคในช่วงอายุนี้จะใช้เวลาในการขุนสั้นประมาณ 4-6 เดือน ที่เหลือมากกว่า 98 เปอร์เซ็นต์ เป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งต้องการใช้เทคโนโลยีระดับสูงสนับสนุนน้อย เนื่องจากพื้นฐานการผลิตอยู่ต่ำมาก ดังนั้นหากนำเทคโนโลยีที่สูงเกินไปให้เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า จึงจำเป็นต้องหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมช่วยเพิ่มผลผลิตให้กับเกษตรกร (ศรเทพ ชัมวาสร, 2548:224-225) ถึงแม้ทุกฝ่ายได้เล็งเห็นความสำคัญของการเลี้ยงโค และการปรับปรุงพันธุ์โคมากขึ้น แต่การเลี้ยงโคยังไม่เจริญรุดหน้าไปตามความมุ่งหมาย เนื่องจากผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย เน้นเพื่อความอยู่รอด ไม่ได้ให้ความสำคัญในการคัดเลือกพันธุ์เพื่อทำการค้าขายพันธุ์แต่อย่างใด โคเนื้อที่เลี้ยงจึงมีขนาดเล็ก โตช้า เนื้อมีคุณภาพไม่ดีเพราะมีไขมันแทรกน้อย และเปอร์เซ็นต์ซากต่ำ (ไพศาล ธีวรงค์ชัย และคณะ, 2548:9)

สำหรับภาคใต้ได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะจังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการพัฒนาด้านการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรนิยมเลี้ยงโคกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และมีความสามารถในการผลิตเนื้อโคได้เพียงพอเพื่อการบริโภคในจังหวัด และเหลือส่งไปยังจังหวัด นครศรีธรรมราช และสงขลา เป็นต้น แต่ในทางตรงกันข้ามผู้เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ กระทั่งเกษตรกรและสหกรณ์จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร เช่นเดียวกับกรมปศุสัตว์จังหวัดพัทลุงที่ได้จัดทำโครงการปรับปรุงโคพื้นเมือง เพื่อให้เป็นโคลูกผสมที่ผู้เลี้ยงสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้น โดยจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปส่งเสริมตั้งแต่การแก้ปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อทั้งระบบ การจัดซื้อพันธุ์โคเนื้อ ขั้นตอนการเลี้ยง วิธีการเลี้ยงโคเนื้ออย่างถูกต้อง ช่องทางการขาย กระจายการส่งเสริมไปยังกลุ่มเกษตรกรอย่างทั่วถึง ซึ่งโครงการนี้ได้รับความสนใจเป็นอันมาก และหลังจากนั้นจึงมีหลายโครงการเกิดขึ้นตามมา (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง, 2549) ดังนั้นจึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อควบคู่กับระบบเกษตรกร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของเกษตรกร โดยตรง รวมถึงปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม และความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งพื้นเมืองและลูกผสมมาใช้ในการศึกษารุ่นนี้

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.1 ศึกษาระบบเกษตร สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ และความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และโคเนื้อลูกผสม

2.2 ศึกษาปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยง และปัจจัยทางจิตวิทยาของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และโคเนื้อลูกผสม

2.3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และโคเนื้อลูกผสม

2.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยง และปัจจัยทางจิตวิทยาระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และโคเนื้อลูกผสม

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงระบบเกษตร สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และโคเนื้อลูกผสม อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจในปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยง และปัจจัยทางจิตวิทยาของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อว่าเป็นอย่างไร มีความแตกต่างกันหรือไม่ รวมถึงอุปสรรคต่อการเลี้ยงโคเนื้อในท้องถิ่น เพื่อหาคำตอบว่าจะพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อให้เหมาะสมกับท้องถิ่นได้อย่างไร และผลจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดพัทลุง และพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพและเศรษฐกิจ-สังคมที่คล้ายคลึงกัน พร้อมเป็นแนวทางนำไปสู่การวิจัยในสาขาต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาระบบการเลี้ยงโคเนื้อให้เหมาะสมต่อไป

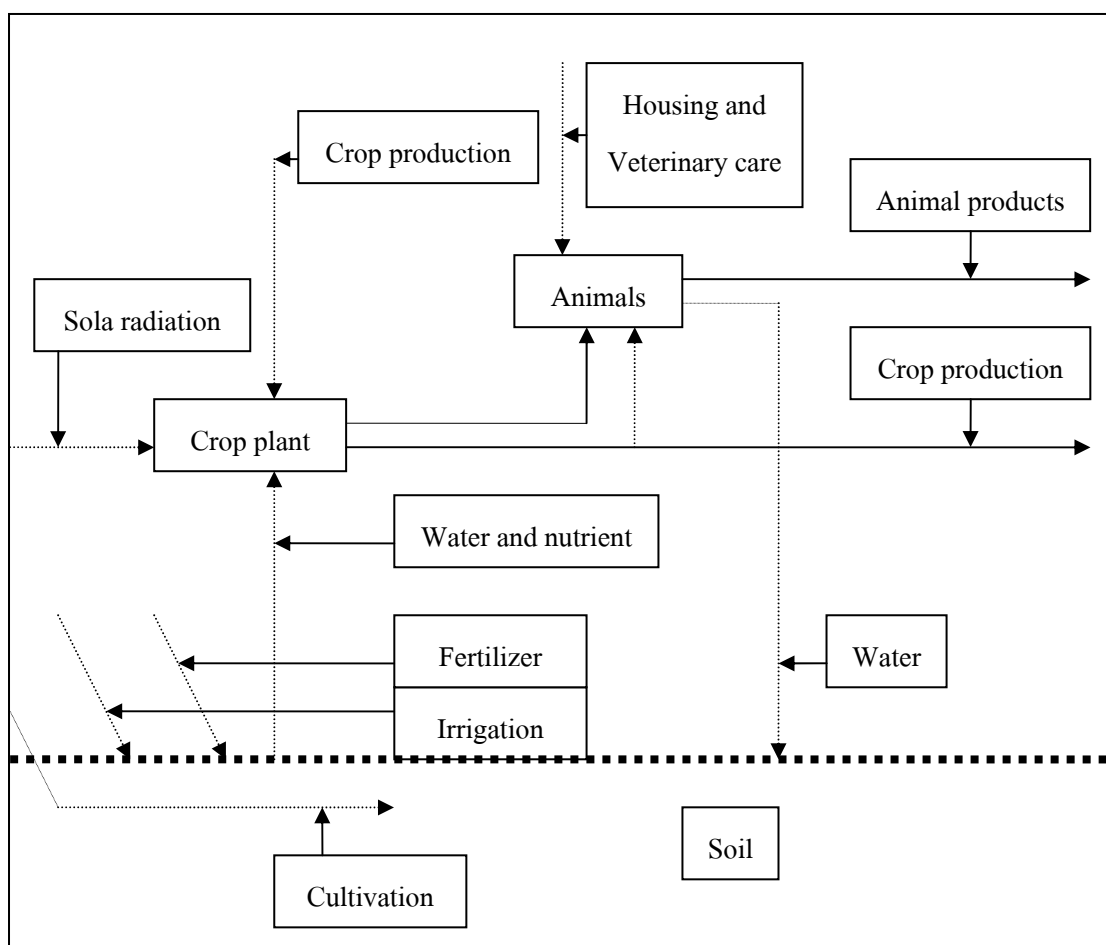
บทที่ 2

การตรวจเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเรื่อง ระบบเกษตร และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และโคเนื้อลูกผสม อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้แยกการตรวจเอกสารเป็นส่วนต่างๆประกอบด้วย 1) ระบบเกษตร 2) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ 3) การเลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดพัทลุง 4) แนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 5) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ระบบเกษตร (Agricultural system)

ระบบเกษตร (Agricultural system) เป็นการจัดการผลิตทางการเกษตรภายใต้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ สังคมเศรษฐกิจ และทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของฟาร์ม ซึ่งในพื้นที่หนึ่งๆอาจมีระบบการทำฟาร์มได้หลายประเภท ฟาร์มบางประเภทอาจใช้ทรัพยากรภายในท้องถิ่นและองค์ความรู้พื้นบ้านเป็นหลัก ในขณะที่บางประเภทอาจจะใช้ปัจจัยจากภายนอก คือ ปุ๋ยเคมี เครื่องจักรกล และความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผลิตภาพและประสิทธิภาพในการใช้ที่ดิน แรงงาน และทุนของฟาร์มต่างๆ ฟาร์มแต่ละฟาร์มจะมีทรัพยากรทางกายภาพ ชีวภาพ และทรัพยากรมนุษย์แตกต่างกันจึงเรียกฟาร์มแต่ละหน่วยว่า “ระบบฟาร์ม” (กรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับกรมวิชาการเกษตร, 2533 : 176-177) และแต่ละกิจกรรมของแต่ละระบบย่อยๆในระบบทำฟาร์มนั้นจะมีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันบางครั้ง ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าจะใช้ระยะเวลาสั้นหรือยาวนานก็ตาม ซึ่งเป็นมาจากความรู้ความเข้าใจตลอดจนพฤติกรรมของเกษตรกรที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่มีอยู่รอบตัวเกษตรกรเอง (อารันต์ พัฒโนทัย, 2533 : 6) สำหรับในแง่การเกษตรนั้นอาจแบ่งเป็นระบบย่อยต่างๆในระบบการเกษตรได้ 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระบบการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ (2) ระบบการทำฟาร์ม (3) ระบบสังคมเกษตร ซึ่งทั้ง 3 ระดับนี้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นแตกต่างกันไป (สมยศ พุ่งหัว, 2526 : 1) เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจสามารถสรุปเป็นโมเดลระบบเกษตรได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 : Agricultural System (Spending, 1988 : 66)

2. ระบบการทำฟาร์ม (Farming system)

1) ความหมายของระบบการทำฟาร์ม วิทยา อธิปอนันต์ (2542 :11-12) อธิบายความหมายของระบบไว้ดังนี้ ระบบ (system) หมายถึง กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งมีคุณลักษณะหลายองค์ประกอบ มีหน้าที่และขอบเขตที่ชัดเจนในการแสดงพฤติกรรม (behavior) ออกมาส่งผลกระทบต่อให้เกิดความความสัมพันธ์ในลักษณะปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งให้ความหมายสอดคล้องกับ เมธี เอกะสิงห์และพฤษ์ ยิมมันตะศิริ (2528 : 2) กล่าวว่าระบบ หมายถึง กลุ่มขององค์ประกอบที่อยู่ร่วมกันภายในขอบเขตหนึ่งในขอบเขตนี้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ จะเป็นไปอย่างแนบแน่น ถ้ามีสิ่งภายนอกเข้ามารบกวนองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดของระบบ ส่งผลถึงพฤติกรรมรวมของระบบด้วย เช่นเดียวกับ เอื้อ เจริงสะอาด (2531 : 142) อธิบายความหมายระบบการทำฟาร์มว่า เป็นระบบการทำการเกษตรโดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน ประกอบด้วยองค์ประกอบ และกิจกรรมหลายอย่าง แต่ละอย่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่ละกิจกรรมมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัย

ทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งให้ความหมายสอดคล้องกับกับ อภิพรรณ พุกภักดี (2541 : 213-215) นอกจากนี้ปัจจัยต่างๆแล้วยังรวมถึงเป้าหมายในการดำรงชีวิตของเกษตรกร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่เกษตรกรจะตัดสินใจว่าจะปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ชนิดใด ตลอดจนวิธีการจัดการในฟาร์มให้สอดคล้องกับสภาวะทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

2) องค์ประกอบของระบบการทำฟาร์ม ลัดดา พิศาลบุตร (254 : 16-20) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขนาดฟาร์มไว้ว่า ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกรโดยตรง ได้แก่ การถือครองที่ดิน ทุน ประเภทของฟาร์ม เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกรโดยตรง แต่จะมีผลกระทบกับกิจกรรมฟาร์มในทางอ้อม ได้แก่ ตลาดรองรับผลผลิต นโยบายรัฐ เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยทั้งสองส่วนในแต่ละพื้นที่ยังสามารถแยกได้เป็น 3 องค์ประกอบ (อรรถชัย จินตะเวช, 2531: 25-31) ได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพ องค์ประกอบทางชีวภาพ และองค์ประกอบทางเศรษฐกิจ และสังคม **(1) องค์ประกอบทางกายภาพ** เป็นปัจจัยที่มีผลต่อระบบเกษตรในแต่ละพื้นที่ เช่น เกษตรกรในเขตพื้นที่มีชลประทาน และไม่มีชลประทานจะมีการจัดการทรัพยากรที่แตกต่างกัน นอกจากนี้เป็นปัจจัยที่มนุษย์ต้องใช้ความพยายามมากในการที่จะตัดแปลงแก้ไข กล่าวคือ ปัจจัยเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงน้อย และควบคุมยากในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ส่วนใหญ่เกษตรกรจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพทางกายภาพของแต่ละพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ สภาพน้ำเพื่อการเกษตร ลักษณะดิน เป็นต้น **(2) องค์ประกอบทางชีวภาพ** เป็นปัจจัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผันแปรไปตามปัจจัยกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ และยังขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของประชากรในพื้นที่อื่นๆด้วย โดยข้อมูลทางชีวภาพที่ควรนำมาศึกษาในการวิเคราะห์พื้นที่ ได้แก่ ชนิด และพันธุ์สัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง พันธุ์พืช ฤดูกาล หรือระบบการปลูกพืชที่เกษตรกรนิยมปฏิบัติของพื้นที่นั้นๆ **(3) องค์ประกอบทางเศรษฐกิจและสังคม** เป็นปัจจัยที่มีความแปรปรวนตลอดเวลา และมีความซับซ้อนมาก โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ เช่น ราคาผลผลิตชนิดต่างๆ ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ และยังเป็นเครื่องกำหนดกิจกรรมในไร่กันอย่างชัดเจน โดยปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ควรนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์พื้นที่ ได้แก่ จำนวนแรงงาน ทัศนคติ สภาพสังคมในพื้นที่ รวมถึงโครงสร้างการกระจายผลผลิตในระดับต่างๆ เป็นต้น

ระบบการทำฟาร์มมิได้หมายถึง การปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ต่างๆในฟาร์มหนึ่งเท่านั้น แต่หมายรวมถึงความสลับซับซ้อนของ ดิน พืช เครื่องมือ รวมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อเกษตรกร ซึ่งเป็นเงื่อนไขของเกษตรกร โดยตัวเกษตรกรเองจะเป็นผู้จัดการกับปัจจัยเหล่านี้ในการผลิต โดยใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เกษตรกรมีอยู่ตามความต้องการ และความพอใจของตัวเกษตรกรเอง

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ

โคเป็นสัตว์ในตระกูล Bovidae มีกระดูกสันหลัง เลี้ยงลูกด้วยนม กระเพาะรวม ทำเป็นกีบคู่ และมีลักษณะเขากดง ซึ่งมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีการเลี้ยงโคมาตั้งแต่ประมาณ 6,500 ปี ก่อนคริสตศักราช ในประเทศตุรกีและบริเวณใกล้เคียงกับตะวันออกในยุคเดียวกัน บางคนเชื่อว่ามนุษย์มีการเลี้ยงโคมาประมาณ 10,000 ปีมาแล้ว แต่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการเลี้ยงโคเกิดขึ้นหลังการเลี้ยงแกะ แพะ สุกร และสุนัข โคที่เลี้ยงในยุคปัจจุบันหรือ Modern domestic cattle มีวิวัฒนาการมาจากบรรพบุรุษในยุคเริ่มต้นเดียวกัน คือ Auroch เป็นโคที่มีชีวิตรอดมาจนถึงยุคสมัยใหม่ เชื่อกันว่าโคตัวสุดท้ายของยุคนี้ ซึ่งถูกฆ่าโดยนักขโมยสัตว์ ในปี 1627 ในการล่าสัตว์สงวนใกล้ๆกับเมืองวอซอร์ (Taylor,R.andT.G.Filed, 1998 : 104) หลังจากนั้นได้มีการกำเนิดโคเนื้อ และการแพร่กระจายขึ้น โดยในยุคแรกๆมักนิยมโคที่มีโครงร่างใหญ่ และกล้ามเนื้อแข็งแรง ไม่คำนึงถึงการมีเนื้อมากเพียงใด เพราะต้องการใช้แรงงานเป็นหลัก ในระยะต่อมาเมื่อประชากรโลกเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการขาดแคลนเนื้อสัตว์เพื่อบริโภค จึงหันมาสนใจในการปรับปรุงพันธุ์โค โดย Robert Bakewell เกษตรกรชาวอังกฤษและเป็นบิดาแห่งการปรับปรุงพันธุ์โค เขาได้ยึดหลักว่าให้โคที่ผสมกับโคที่ดี และหลีกเลี่ยงการผสมพันธุ์กันระหว่างญาติ-พี่น้อง จึงได้เกิดโคเนื้อพันธุ์ดีเป็นครั้งแรก โดยทำการปรับปรุงโคพันธุ์ดองฮอร์น ซึ่งมีเนื้อ และนมน้อย ให้เป็นลูกผสมพันธุ์ซ็อคฮอร์น และพันธุ์เบอร์ดีน-แองกัส ภายหลังในหลายๆประเทศจึงได้ส่งโคเข้าไปเลี้ยง และนำไปปรับปรุงพันธุ์ เช่น อเมริกา ออสเตรเลีย อาร์เจนตินา บราซิล อินเดีย และสำหรับพันธุ์โคเนื้อที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งคาดว่าจะพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง คือ พันธุ์กำแพงแสน และพันธุ์ตาก เป็นต้น (ปรารธนา พุกกะศรี, 25489 : 9-15)

ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ (2551 : 11-12) กล่าวว่า สภาพการเลี้ยงโคในปัจจุบัน ส่วนมากเกษตรกรเลี้ยงโคพื้นเมืองประมาณ 60 เปอร์เซนต์ และเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมกับพันธุ์แท้ประมาณ 40 เปอร์เซนต์ แต่ในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีแนวโน้มการเลี้ยงน้อยลง เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการปรับปรุงพันธุ์โคพื้นเมืองให้มีขนาดใหญ่ขึ้น โดยนำโคสายพันธุ์จากต่างประเทศเข้ามามีบทบาทแทนที่ เพราะการเลี้ยงโคได้เปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม คือ เปลี่ยนมาเลี้ยงเพื่อการบริโภคมากขึ้น แต่เดิมเป็นการเลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน และบริโภคเนื้อ ลักษณะการเลี้ยงเป็นการต้อนไปเลี้ยงกลางทุ่งในตอนเช้า ปล่อยให้กินหญ้าตามธรรมชาติ และต้อนกลับเข้ามาผูกใต้ถุนบ้านในช่วงกลางคืน ไม่มีการปรับปรุงสายพันธุ์ แต่รูปแบบการเลี้ยงในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นการผลิตเนื้อเพื่อให้มีปริมาณมากกว่าการเลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน หน่วยราชการต่างๆเช่น กรมปศุสัตว์ กองรักษาความปลอดภัยกลาง กระทรวงกลาโหม มีการปรับปรุงการเลี้ยงโคเนื้อโดยนำเอาโคเนื้อจากต่างประเทศ เช่น ซานต้าเกอทรูดิส (santa gertrudis) ชาร์โลเลต์ (charolais) และ

บราห์มัน (brahman) ในส่วนภาคเอกชนบางรายมีการนำโคเนื้อจากต่างประเทศหลายสายพันธุ์เข้ามาเลี้ยง และปรับปรุงด้านสายพันธุ์ วิธีการให้อาหาร และรูปแบบการเลี้ยง เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาด โดยมีเป้าหมายเพื่อการส่งออกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยมีความสนใจ และต้องการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อเป็นอาชีพเสริม แต่ยังคงขาดความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้ออยู่พอสมควร ประกอบกับอุปสรรคในการเลี้ยงอีกหลายประการ เช่น แหล่งพันธุ์ แหล่งเงินทุน การจัดการเบื้องต้นในด้านอาหาร การสุขาภิบาล โรคและการป้องกัน รวมถึงปัญหาด้านการตลาด และต้นทุนการผลิต ซึ่งการเลี้ยงโคเนื้อเป็นการลงทุนระยะยาว (อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี, 2546 : 13-14) การเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพอย่างหนึ่งซึ่งคนไทยสามารถทำได้ เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง มีหญ้าและพืชตระกูลถั่วหลายชนิดอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติ ซึ่งโคกินหญ้าเป็นหลัก ถ้าเลี้ยงโคเพื่อเป็นอาชีพเสริม อาจไม่จำเป็นต้องปลูกหญ้าหรือพืชอาหารสัตว์ นอกจากนี้แล้วการเลี้ยงโคเนื้อสามารถเลี้ยงควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพการเกษตรอื่นๆ ได้ ประกอบกับผลพลอยได้จากการเกษตร ซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์ เช่น ดินข้าวโพด ยอดอ้อย ฟางข้าว เปลือกสับปะรด เป็นต้น สามารถนำมาใช้เป็นอาหารโคเนื้อได้เป็นอย่างดีที่สำคัญ โคขับถ่ายมูลสดออกมาปีละ 5,000 - 7,000 กิโลกรัมต่อตัว ขึ้นอยู่กับขนาดของโคแต่ละตัว ซึ่งสามารถใช้เป็นปุ๋ยได้ และหากเลี้ยงในบริเวณที่มีการทำสวนสามารถทำรายได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การเลี้ยงโคเนื้อ ขายได้ตลอดเวลา และสามารถที่จะรอให้ราคาสูงขึ้นในราคาที่เหมาะสมแล้วค่อยขาย ไม่จำเป็นต้องรีบขายในราคาต่ำ ซึ่งในจุดนี้เป็นข้อได้เปรียบของการเลี้ยงโคเนื้อ เมื่อเปรียบเทียบกับเลี้ยงสัตว์กระเพาะเด็ยวอย่างเช่น สุกร ไก่เนื้อ ซึ่งไม่สามารถทำได้ (โครงการพัฒนาปศุสัตว์ภาคใต้เพื่อการส่งออก, 2535 : 1-2)

โครงการพัฒนาการผลิตโคเนื้อ ตามแผนยุทธศาสตร์ จังหวัดพัทลุง (2547 : 1-2) แนะนำว่า การเลี้ยงโคเนื้อที่ดี ผู้เลี้ยงควรเลือกโคแม่พันธุ์ที่แข็งแรงสมบูรณ์ และมีการสืบพันธุ์ปกติ วางแผนการเลี้ยงตามหลักวิชาการ ซึ่งจะส่งผลให้แม่โคมีอัตราการผสมติด และให้ลูกมีชีวิตจนถึงอายุขานมมากที่สุด การที่แม่โคจะให้ลูกมากเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ การคัดเลือกพันธุ์ การผสมพันธุ์ อาหารและหลักการให้อาหาร การจัดการแปลงหญ้าเลี้ยงโค การสุขาภิบาล นอกจากนี้ผู้เลี้ยงจำเป็นต้องมีความรู้ในด้านปัจจัยในการดำเนินกิจการ ระบบการเลี้ยง และด้านการตลาดประกอบกันไปด้วย รายละเอียดสำคัญมีดังต่อไปนี้ (ราชศักดิ์ ช่วยชูวงศ์, 2544 : 14-31)

1) พันธุ์ การเลี้ยงโคเนื้อให้ได้กำไรมาก ต้องเริ่มตั้งแต่การเลือกพันธุ์โคให้เหมาะสมกับระบบการเลี้ยง และวัตถุประสงค์การเลี้ยง เช่น ลูกโคที่ผลิตได้จะสนองความต้องการของตลาดประเภทใด สำหรับผู้ที่เริ่มเลี้ยงโค ปัญหาสำคัญคือจะเลี้ยงโคพันธุ์อะไร ดังนั้นจะต้องทราบว่าโคเนื้อพันธุ์ต่างๆมีคุณสมบัติอย่างไร มีดังต่อไปนี้ **(1) พื้นเมืองไทย (indigenous cattle)**

เป็นโคที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก มีขนสั้นเกรียน ซึ่งมักจะนำมาทำโคงานมากกว่าโคเนื้อเพราะจุดประสงค์ในอดีตมักนำมาใช้งาน ลักษณะของโคพื้นเมืองจะแตกต่างกันไปในแต่ละภาค ตัวผู้โตเต็มที่มีน้ำหนักประมาณ 300-350 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 200-270 กิโลกรัม รูปร่างลักษณะบอบบาง โดยเฉพาะลำคอไม่หนา ได้ค่อมเหนียงเป็นแถบบางๆ หน้าผากและจมูกแคบ ใบหูเล็ก ตัวเมียไม่มีเขา บั้นท้ายค่อนข้างสั้น หางยาว ในหลายพื้นที่ทางภาคใต้นิยมเลี้ยงเป็นวัวชน โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา ซึ่งมีลักษณะประจำพันธุ์ คือ มีสีแดง น้ำตาลอ่อน ดำ หรือน้ำตาลแดง หน้าผากแคบ หูเล็ก เหนียงคอบางไม่พับซ้อนเป็นหลัก หนังสะดือสั้นติดพื้นท้อง ลำไส้คั่นแบบกระชับพื้นท้อง มีน้ำหนักแรกเกิด 15.58 กิโลกรัม น้ำหนักหย่านม 60.03 กิโลกรัม อัตราการเจริญเติบโตระยะกินนม 212 กรัมต่อวัน อายุเมื่อให้ลูกตัวแรก 2.7 ปี ช่วงการห่างให้ลูก 359 วัน น้ำหนักโตเต็มที่พ่อพันธุ์ 500 กิโลกรัม แม่พันธุ์ 280 กิโลกรัม (กรมปศุสัตว์, 2549 : 9-10) และข้อดีในการเลี้ยงโคพื้นเมือง คือ เลี้ยงง่าย หากกินเก่งไม่เลือกอาหาร เพราะผ่านการคัดเลือกแบบธรรมชาติในการเลี้ยงแบบไล่ต้อนโดยเกษตรกร และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเลี้ยง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ให้ลูกดก ส่วนใหญ่ให้ลูกปีละ 1 ตัว เพราะเกษตรกรคัดแม่โคที่ไม่ให้ลูกออกจากฝูงอยู่เสมอ ทนทานต่อโรคและแมลง รวมถึงสภาพอากาศในบ้านเราได้ดี ลักษณะเนื้อมีเนื้อแน่นเหมาะกับการประกอบอาหารแบบไทย แต่ขณะเดียวกันมีข้อเสีย คือ เป็นโคขนาดเล็กเพราะถูกคัดเลือกมาในสภาพการเลี้ยงที่มีอาหารจำกัดและไม่เหมาะที่จะนำมาเลี้ยงขุนเพราะมีขนาดเล็กไม่สามารถทำน้ำหนักซากได้ตามที่ตลาดโคขุนต้องการคือ ที่น้ำหนักมีชีวิต 450 กิโลกรัม และเนื้อสันไม่มีไขมันแทรก ส่วนในการผสมพันธุ์โคเนื่องจากแม่โคมีขนาดเล็ก จึงไม่เหมาะที่จะผสมกับโคที่มีขนาดใหญ่ เช่น ชาร์โรเลส์ และซิมเมนทัล เพราะอาจมีปัญหาการคลอดยาก (โครงการพัฒนาการผลิตโคเนื้อ ตามแผนยุทธศาสตร์ จังหวัดพัทลุง, 2547 : 7-8) (2) **บราห์มัน (Brahman)** เดิมมีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย ถูกนำมาผสมปรับปรุงพันธุ์ในอเมริกา ขนาดโตเต็มที่ ตัวผู้มีน้ำหนักประมาณ 800-1,200 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 500-700 กิโลกรัม ซึ่งถือว่าเป็นโคเนื้อขนาดกลาง มีร่างกายลำสัน ลำตัวลึก ตะโหนดสูง มีเหนียงใต้คางขนาดใหญ่ หูยาวกางซี่งล่าง เป็นโคเนื้อที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงในเขตร้อนอย่างเมืองไทยมาก เพราะสามารถทนทานต่อเห็บและโรคได้ดี แม่โคเลี้ยงลูกเก่ง ให้น้ำนมดีใช้ประโยชน์ได้ทั้งเนื้อและเป็นโคงาน (3) **ฮินดูบราซิล (Hindu Brazil)** เดิมมีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย ลักษณะทั่วไปคล้ายกับโคพันธุ์อเมริกันบราห์มัน แต่มีช่วงขาและลำตัวยาวกว่า มีน้ำหนักมากกว่า ขนาดทั่วไปตัวผู้โตเต็มที่มีน้ำหนักประมาณ 900-1,000 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 600-700 กิโลกรัม มีใบหูยาวห้อย ปลายหูบิด มีเหนียงหย่อนยานเป็นพิเศษ เป็นโคที่สามารถทนความร้อนและความชื้นได้ดี ปัจจุบันมีผู้สั่งเข้ามาเลี้ยงกันมาก บริเวณจังหวัดลพบุรีและกาญจนบุรี

(4) **ซิมเมนทัล (Simmental)** เดิมมีถิ่นกำเนิดในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ได้รับการปรับปรุงพันธุ์เป็นโคกึ่งเนื้อกึ่งนม ขนาดโตเต็มที่ ตัวผู้มีน้ำหนักประมาณ 1,100-1,300 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 650-800 กิโลกรัม ซึ่งจัดเป็นโคขนาดใหญ่ มีลำตัวสีน้ำตาลและมีสีขาวกระจายแทรกเข้าไป หน้า ขา ท้องมีสีขาว บั้นท้ายใหญ่ ขาสั้น มีการเติบโตเร็ว ซากมีขนาดใหญ่ (5) **ชาโรเลย์ (Charolais)** เดิมมีถิ่นกำเนิดในประเทศฝรั่งเศส จัดว่าเป็นโคที่มีขนาดใหญ่ที่สุดพันธุ์หนึ่ง ตัวผู้โตเต็มที่น้ำหนักประมาณ 1,100 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 700-800 กิโลกรัม มีรูปร่างยาวเพรียว ขาวและสูง ส่วนมากไม่มีเขา ลักษณะพิเศษคือเป็นโคที่เจริญเติบโตเร็ว แม่โคให้นมดี เลี้ยงลูกเก่ง มีเปอร์เซ็นต์ซากสูงกว่าพันธุ์อื่น (6) **พันธุ์ตาก** เป็นโคลูกผสมระหว่างพันธุ์ชาโรเลย์กับพันธุ์บราห์มัน โดยกรมปศุสัตว์ได้มอบหมายให้ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ตากทำการปรับปรุงพันธุ์ใหม่ เพื่อทดแทนการนำเข้า ตัวผู้โตเต็มที่น้ำหนักประมาณ 900-1,000 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 600-700 กิโลกรัม มีสีน้ำตาลอ่อนคล้ายสีทอง มีการเติบโตเร็ว เลี้ยงง่าย หากินเก่ง ทนต่อสภาพอากาศร้อนได้ดี (7) **เดรัทมาสเตอร์ (Droughtmaster)** เดิมมีถิ่นกำเนิดจากประเทศออสเตรเลีย มีเลือดของอเมริกันบราห์มัน อยู่ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ ลักษณะทั่วไปมีสีดำ ทนทานต่อภูมิประเทศแห้งแล้งได้ดีพอสมควรแต่ไม่ทนร้อนและชื้น ตัวผู้โตเต็มที่น้ำหนักประมาณ 900 - 1,000 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 500-600 กิโลกรัม (8) **กำแพงแสน** สมาคมโคเนื้อกำแพงแสน (2544: 3-4) กล่าวว่าโคกำแพงแสนเป็นโคพันธุ์ใหม่ที่ปรับปรุงโดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เป็นโคพันธุ์แรกที่ได้รับการพัฒนาพันธุ์มาจากโคสายเลือดพื้นเมือง 25 เปอร์เซ็นต์ บราห์มัน 25 เปอร์เซ็นต์ และชาโรเลย์ 50 เปอร์เซ็นต์ โดยพยายามรักษาเลือดพื้นเมืองไว้เพื่อให้คงความสมบูรณ์พันธุ์ และจำกัดเลือดบราห์มันเพื่อให้ได้โครงสร้างใหญ่ขึ้นซึ่งไม่ทำให้คงความสมบูรณ์พันธุ์เกิดปัญหา แล้วยังนำชาโรเลย์เข้ามาช่วยในเรื่องการให้เนื้อและอัตราการเจริญเติบโต แต่เนื่องจากชาโรเลย์เป็นโคเมืองหนาว ซึ่งไม่สามารถทนต่ออากาศร้อนบ้านเราได้ จึงจำกัดเลือดของชาโรเลย์ลง ตัวผู้โตเต็มที่น้ำหนักประมาณ 900-1,000 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 600-700 กิโลกรัม มีสีน้ำตาลอ่อนคล้ายสีทอง มีการเติบโตเร็ว เลี้ยงง่าย หากินเก่ง สามารถอยู่ได้ดีในสภาพที่อาหารมีคุณภาพและปริมาณจำกัดมีเห็บและแมลงอันเป็นพาหะของโรคเขตร้อนชุกชุม มีโครงสร้างใหญ่และเติบโตได้ในเขตร้อนและสามารถสร้างเนื้อคุณภาพดีและเติบโตเร็วในสภาพการเลี้ยงแบบขุน เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจในคุณสมบัติของโคเนื้อพันธุ์ต่างๆ พอสรุปดังแสดงใน (ตาราง 1)

ตาราง 1 สรุปคุณสมบัติของโคเนื้อพันธุ์ต่างๆที่มีการเลี้ยงในประเทศไทย

พันธุ์	ลักษณะเด่น	น้ำหนัก (กิโลกรัม)		เลือด (เปอร์เซ็นต์)	ข้อดี	ข้อเสีย
		ผู้	เมีย			
พื้นเมือง	- กะทัดรัด - ลำตัวเล็ก - ขาเรียว	300-350	200-270	100	- เลี้ยงง่าย - หากินเก่ง - ให้ลูกดก	- ขนาดเล็ก ไม่เหมาะนำ มาขุน
บราห์มัน	- ลำตัวกว้าง - หน้าผากยาว - หูยาว กางชี้ลง	800-1,200	500-700	100	- ทนโรคและ แมลง - โตเร็ว	- ผสมติดต่ำ - ให้ลูกตัว แรก ช้า
ฮินดู บราซิล	- หน้าผากโหนก กว้าง - หูกว้างห้อย	900-1,000	600-700	100	- ปรับตัวทน ต่อโรคและ แมลงได้ดี	- ขนาดใหญ่ สร้างกล้ามเนื้อ เนื้อช้า
ซิมเมนทัล	- สีขาว - ลำตัวยาว - ขาสั้น	1,100-1,300	650-800	100	- โตเร็วซากใหญ่ - เนื้อนุ่ม เนื้อสัน มีไขมันแทรก	- ไม่ทนต่อ สภาพ อากาศ - เนื้อสีเข้ม ไม่น่ากิน
ซาโรเลส์	- ขาสั้น - ลำตัวกว้างมี กล้ามเนื้อตลอด ตัว	1,100	700-800	100	- โตเร็วซากใหญ่ - เนื้อนุ่ม เนื้อสัน มีไขมันแทรก	- ไม่ทนต่อ สภาพ อากาศ
เดรัท์ มาสเตอร์	- หัวไหล่เหนียว หย่อน - ลำตัวลึกเรียบ	900-1,000	500-600	บราห์มัน3/8-1/2 ซอร์ทฮอร์น1/2- 5/8เฮียร์ฟอร์ด เล็กน้อย	- โตเร็ว ทนโรค เห็บ - เปอร์เซ็นต์ซากดี	- ต้องดูแล พอสมควร
ตาก	- สีนํ้าตาลอ่อน - ลำตัวกว้าง - ขาสั้น - มีตระ โหนกตรง	900-1,000	600-700	บราห์มัน37.5% ซาโรเลส์62.5%	- โตเร็ว - เนื้อนุ่ม เนื้อสันมี ไขมันแทรก	- ต้องดูแล พอสมควร
กำแพงแสน	- จมูก ริมฝีปาก กว้าง - ลำตัวยาว - แนวสันหลังตรง - ข้อเท้าสั้น	900-1,000	600-700	พื้นเมือง25% บราห์มัน25% ซาโรเลส์50%	- กล้ามเนื้อมาก - ไขมันหุ้มบาง - สะโพกหนา - เนื้อนุ่ม	- ต้องดูแล พอสมควร

2) การผสมพันธุ์ หลังจากที่ได้คัดเลือกโคที่มีลักษณะดีเด่นไว้ได้แล้ว เมื่อโคเพศผู้มีอายุครบ 3 ปี จึงเริ่มให้โคคุมฝูงปฏิบัติหน้าที่ผสมพันธุ์ได้ ส่วนโคเพศเมียมีอายุ 2 ปี จึงเริ่มเข้าวัยเจริญพันธุ์ พร้อมทั้งจะมีลูกได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ต้องทำการคัดเลือกโคก่อนนำเข้ามารวมฝูงผสมพันธุ์ (ปฐมพีชล วายอัครี, 46 : 30-31) โดยวิธีผสมพันธุ์โคเนื้อมีอยู่ 2 วิธีที่สำคัญคือ (1) การผสมจริง (2) การผสมเทียม ซึ่งผู้เลี้ยงจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับระบบการเลี้ยงของตนเอง ดังต่อไปนี้ (ประสาน บำรุง, 2546 : 96-68) **(1) การผสมจริง** มี 2 วิธีด้วยกันคือ (1.1) การจูงผสม เป็นการจูงแม่โคมาให้พ่อโคผสม แม่โคที่จะนำมาผสมจะต้องมีอาการเป็นสัดเต็มที่ การผสมจะต้องคอยจนกว่าพ่อโคจะผสมได้ 1-2 ครั้ง ห่างกัน 6 ชั่วโมง แล้วค่อยแยกแม่โคออกไป (1.2) การผสมแบบปล่อยให้คุมในแปลงหญ้า โดยใช้พ่อพันธุ์คุม วิธีนี้เหมาะสำหรับใช้ในฟาร์มที่เลี้ยงแม่โคจำนวนมากๆ โดยปกติจะกำหนดให้พ่อโคในสัดส่วนที่พอเหมาะกับแม่โคดังนี้ พ่อโคอายุ 2-2 ปีครึ่ง 1 ตัว คุมแม่โค 12-25 ตัว ส่วนพ่อโคอายุ 3 ปีขึ้นไป 1 ตัว คุมแม่โค 25 - 30 ตัว **(2) การผสมเทียม** โดยเจ้าหน้าที่ผสมเทียมของกรมปศุสัตว์ จะนำน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ไปฉีดให้แก่แม่โค หรือ โคนิวที่เป็นสัด ซึ่งจะทาให้โคเพศเมียที่ได้รับการฉีดน้ำเชื้อผสมพันธุ์แล้วมีโอกาสตั้งท้อง และคลอดลูกได้ วิธีนี้มีข้อดีคือ ไม่ต้องเลี้ยงดูพ่อโค ไม่เปลืองอาหารและแรงงาน นอกจากนี้ยังรู้วันผสม วันคลอด ซึ่งจะทำให้สามารถเตรียมดูแลแม่โคตอนจะคลอดได้

3) โรงเรือน สว่าง อังฤโรและผดุง สุเตชะ (2532:30 - 33) กล่าวว่า สถานที่ตั้งของโรงเรือนควรสร้างในแนวทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก เพื่อหลบแสงแดดในตอนบ่าย พื้นคอกหรือพื้นของโรงเรือน ควรอยู่ในตำแหน่งที่สูงเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขัง และป้องกันคอกและในฤดูฝน รวมทั้งสะดวกในการทำความสะอาด ซึ่งเป็นการสะดวกถ้าจะใช้วิธีการล้างพื้นคอกให้มูลโคไหลลงแปลงหญ้า นอกจากนี้ควรจะต้องมีหลังคาที่หลบฝนส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเป็นที่โล่งแจ้งบริเวณพื้นที่ที่มีหลังคา มีรางอาหาร รางใส่หญ้าสด และในบริเวณคอกควรมีน้ำสะอาดให้แก่โค รวมถึงมีการกั้นรั้วที่เป็นสัดส่วน ซึ่งโรงเรือนนับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะเอื้อความสะดวกในการปฏิบัติงาน โดยต้องมีคอกพักโค ซึ่งใช้ช่วงโศเวลากลางวัน และปล่อยออกไปยังแปลงหญ้าเฉพาะในตอนกลางวันเท่านั้น คอกคัดโค เป็นคอกที่มีความจำเป็นมากในการปฏิบัติการ เช่น ตีเบอร์ ตอนฉีดยา ชั่งน้ำหนัก เป็นต้น คอกกักกันหรือคอกโคเจ็บป่วย ไว้สำหรับแยกขังโคป่วยเป็นรายตัว เพื่อสังเกตโรคดูอาการ และทำการรักษาเพื่อไม่ให้เชื้อโรคแพร่กระจายไปยังโคตัวอื่นๆ นอกจากนี้ควรมีคอกเลี้ยงแยก โดยแยกเป็นคอกลูกโคหย่านม คอกโคขุน คอกพ่อ-แม่พันธุ์ เป็นต้น (ประสาน บำรุง, 2546 : 47-55)

4) **อาหารและหลักการให้อาหาร** สว่าง อังกูโร และผดุง สุตตะชะ (2532 : 14) กล่าวว่า อาหารสัตว์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) **อาหารหยาบ** หมายถึง อาหารที่มีเยื่อใยสูง มีโภชนะที่ย่อยได้ต่ำ ได้แก่ ต้นและใบพืชจำพวกหญ้า พืชตระกูลถั่วชนิดต่างๆ (2) **อาหารชั้น** หมายถึง อาหารที่มีเยื่อใยต่ำแต่โภชนะที่ย่อยได้สูง ได้แก่ พวกรำไบไฮเดรตสูง ซึ่งให้พลังงานแก่สัตว์ ได้แก่ รำ ปลายข้าว มันสำปะหลัง กากถั่ว ปลายป่น เป็นต้น แม้ว่าโคจะเจริญเติบโตตามปกติด้วยการกินหญ้า หรืออาหารหยาบแต่เพียงอย่างเดียวได้ แต่ทำให้การเจริญเติบโตอยู่ในขีดจำกัด ในบางฤดู หญ้าอาจไม่สดและคุณภาพไม่ดีเหมือนในฤดูแล้ง หากโคได้กินหญ้าแก่ หญ้าแห้ง และฟางอย่างเดียวย่อมทำให้โคผอมได้ การให้อาหาร โคดังกล่าวนี้ เพื่อให้โคเจริญเติบโตได้ตามความต้องการ จึงจำเป็นให้อาหารชั้นเพิ่มเติม ซึ่งเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง โคลินแล้วย่อยได้มาก และมีเยื่อใยต่ำ

โครงการพัฒนาการผลิตโคเนื้อ ตามแผนยุทธศาสตร์ จังหวัดพัทลุง (2547 : 32-33) กล่าวถึงหลักในการให้อาหาร โคเนื้อ ซึ่งการให้อาหารเพื่อการเจริญเติบโตนั้น ร่างกายจะนำเอาอาหารไปใช้ในการขยายตัวของโครงกระดูก และเนื้อเยื่อของร่างกายในวัยเล็กจนถึงขนาดโตเต็มวัยเมื่ออายุประมาณ 5 ปี หลังจากนั้นจะหยุดการเจริญเติบโต แต่มีการเพิ่มน้ำหนักต่อไปอีก ซึ่งเป็นการสะสมไขมันทั้งหมด ดังนั้นในการช่วยการเจริญเติบโตของลูกโคควรได้รับอาหารอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะแคลเซียม ฟอสฟอรัส และในช่วงที่ขาดแคลนหญ้าควรให้อาหารเสริม หรืออาหารผสมที่มีโปรตีนประมาณ 14 เปอร์เซ็นต์ โดยให้กิน 1 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัว และที่สำคัญโคที่อยู่ในระยะสืบพันธุ์ หากได้รับอาหารไม่เพียงพออาจทำให้ระบบสืบพันธุ์ไม่ปกติ ส่วนแม่ผู้ท้องควรมีการเพิ่มแคลเซียม ฟอสฟอรัส ถ้าลูกอ่อนได้รับแร่ธาตุไม่เพียงพอจะดึงแร่ธาตุจากแม่มาใช้ทำให้แม่ขาดแคลเซียม ส่งผลให้แม่โครก้าง หรือมีอาการไข้นม นอกจากนี้ ศรีเทพ ชัมวาสร (2544 : 155-156) ได้กล่าวว่า อุณหภูมิเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อการกินอาหารของโค ถ้าอุณหภูมิสูงขึ้นจาก 24 องศาเซลเซียส โคจะกินอาหารลดลงองศาละ 18 เปอร์เซ็นต์ต่อวัน รวมถึงโคต้องได้รับน้ำสะอาดอย่างเพียงพอต่อความต้องการประมาณ 30 ลิตร ต่อวัน ซึ่งน้ำจะช่วยรักษาอุณหภูมิของร่างกายโคให้คงที่ เป็นตัวละลายสารอาหารนำไปหล่อเลี้ยงส่วนต่างๆของร่างกาย และเป็นตัวกันกระเทือนให้กับระบบประสาท อวัยวะภายใน (พันทิพา พงษ์เพ็ญจันทร์, 2547 : 9-10)

5) **การจัดการแปลงหญ้าเลี้ยงโค** กรมปศุสัตว์, กองส่งเสริมการปศุสัตว์ (2537 : 2) แนะนำว่า หญ้าเป็นอาหารที่สำคัญที่สุดสำหรับโค จึงต้องมีการเตรียมแปลงหญ้าให้โคกิน และสำรองไว้ให้กินในฤดูแล้ง หญ้าที่ปลูกควรเลือกชนิดที่ปลูกง่าย โคชอบกิน ตัดได้จำนวนมาก มีคุณค่าทางอาหารสูง เช่น หญ้ารูซี่ หญ้าเนเปียร์ หญ้ามอริซัส (หญ้าขน) เป็นต้น ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของดินเป็นตัวประกอบ โดยแบ่ง แปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์ออกเป็น 2 ประเภท (ประสาน

บำรุง, 2546 : 129-134) คือ (1) **แปลงหญ้าธรรมชาติ** คือ พืชอาหารสัตว์ที่เกิดขึ้นมาจะมีมากในฤดูฝน และหมดสภาพการเป็นทุ่งหญ้าในฤดูแล้ง ซึ่งฤดูที่มีพืชอาหารสัตว์ขึ้นอย่างอุดมสมบูรณ์นั้นจะสอดคล้องกับการขาดแคลนทุ่งหญ้าที่ใช้เลี้ยงสัตว์ในช่วงฤดูการเพาะปลูกพอดี (2) **แปลงหญ้าที่ปลูกขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการเลี้ยงสัตว์** เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ธุรกิจการเลี้ยงโคประสบความสำเร็จ ขึ้นกับอาหาร ซึ่งเป็นอาหารหลักที่มีราคาถูก โดยเฉพาะเขตชลประทานมีน้ำขังตลอดปี เป็นความได้เปรียบในด้านการลงทุน เนื่องจากสามารถควบคุมหญ้าที่ปลูกให้มีคุณภาพและปริมาณที่สม่ำเสมอได้ นอกจากนี้ยังสามารถควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ ดิดมากับหญ้า รวมทั้งประหยัดเวลาในการหาหญ้าจากแหล่งธรรมชาติที่ไกลออกไป ซึ่งขนาดแปลงหญ้าที่จัดทำขึ้นอยู่กับจำนวน และขนาดโดยยึดหลักดังนี้ การเลี้ยงโคเพื่อขุน ควรจัดทำแปลงหญ้า 1-1.5 ไร่ต่อโค 1 ตัว การเลี้ยงแม่พันธุ์เพื่อขายลูก ควรจัดทำแปลงหญ้า 4 ไร่ต่อแม่โคลูกผสม 1 ตัว และการเลี้ยงโครุ่นหย่านม 2-3 ไร่ต่อโครุ่นหย่านม 1 ตัว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, (2547 : 6) รายงานว่าปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อของประเทศไทยที่กำลังประสบอยู่คือ การขาดแคลนทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ที่มีการจัดการอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในฤดูแล้งจึงส่งผลให้โคมีอัตราการผสมติดต่ำ และอัตราการตายสูงของลูกโคสูงถึงร้อยละ 50-55 ต่อปี ประกอบกับเกษตรกรรายย่อยต้องใช้พื้นที่ปลูกพืชที่เป็นอาหารสำหรับการบริโภคหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนเร็ว เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วลิสง เป็นต้น การที่จะเปลี่ยนมาปลูกแปลงหญ้าหรือพืชอาหารสัตว์ เมื่อเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับจึงมักไม่ยอมปลูก ถ้าจะต้องเลี้ยงต่อการขาดหญ้าที่บริโภคในครัวเรือน (เออร์สคอฟ,อี.อาร์, 2538 : 36-37)

6) การสุขภาพิบาลป้องกันโรคและสุขภาพ ปัญหาโรคระบาด โรคติดเชื้อ ตลอดจนโรคพยาธิ เป็นปัญหาต่อการลดลงของผลผลิตโคเนื้อเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ดังนั้นการจัดการสุขภาพิบาลจึงนับเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในด้านการเพิ่มผลผลิต ซึ่งการมีมาตรฐานในการป้องกันต้นเหตุไว้ดีกว่าการต้องติดตามแก้ไขปัญหาที่ผลบั้นปลาย นิรนาม, (2548 : 17) รายงานว่า พบการระบาดของโรคแท้งติดต่อซึ่งเป็นอันตรายต่อโคและสัตว์ 4 เท้าชนิดอื่นๆ ซึ่งทำให้โคล้มตายเป็นจำนวนมาก ถึงแม้โรคแท้งติดต่อก็จะมีวัคซีนป้องกัน แต่หากไม่เร่งควบคุมสามารถแพร่สู่คนได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นจำเป็นต้องมีการจัดการสุขภาพิบาลที่ดี กัญจนะ มากวิจิตร, (2532 : 231-242) ได้เสนอหลักการด้านการสุขภาพิบาลและการป้องกันโรคทั่วไปของโคเนื้อไว้ดังนี้ การคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์ควรเลือกที่มีสุขภาพดี สมบูรณ์ ปราศจากโรคไวรัสผสมพันธุ์ และให้ได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารสูง สะอาด และเพียงพอ โดยโคทุกตัวต้องได้รับการจดบันทึกในแต่ละรอบปี เช่น โปรแกรมการทำวัคซีน การผสมพันธุ์ วันเดือนปีที่ทำการตรวจโรค ตลอดจนประวัติการเจ็บป่วย เพื่อประโยชน์ด้านการดูแลและรักษาโรค ควรหมั่นตรวจสุขภาพโคเป็นประจำ ทำการตรวจโรคแท้งติดต่อ วันโรคทุกตัวปีละ

1 ครั้ง รวมถึงการทำวัคซีนป้องกันโรคคอบวม ปากและเท้าเปื่อยอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง รวมถึงห้องที่
ที่เคยอดโรคด้วย และควรหมั่นขนถ่ายมูลโคออกจากคอกทุกวัน ซึ่งทำให้คอกสะอาด ไม่มีกลิ่น
เหม็น และควรทำความสะอาดในตอนเช้าที่ยังมีแสงแดด จะช่วยให้พื้นคอกแห้งสะอาดในตอน
กลางวัน

7) ระบบการเลี้ยง ซึ่งการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อผลิตเนื้อคุณภาพดี ควรแยกให้เด็ดขาดจาก
การเลี้ยงโคเพื่อไว้ใช้งาน โดยทั่วไประบบการเลี้ยงโคสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระบบคือ (ปฐพีชล
วายุอัคคี, 2546 : 30-33) (1) การเลี้ยงเพื่อผลิตลูกโคหรือโคพันธุ์ไว้จำหน่าย เป็นการเลี้ยงโคเพื่อให้
ลูกที่ออกมาแล้วเอาลูกโคมาจำหน่าย อาจเป็นลูกโคพื้นเมือง ลูกโคลูกผสม หรือลูกโคพันธุ์แท้ที่หย่า
นมแล้ว การเลี้ยงโคเพื่อวัตถุประสงค์นี้ ต้องมีการลงทุนที่สูงในระยะแรก และใช้เวลา นาน
พอสมควร ผู้เลี้ยงต้องมีแม่โคมากพอสามารถผลิตลูกได้ตลอดปี เพราะรายได้หลัก คือ การจำหน่าย
ลูกโคเพียงอย่างเดียว เนื่องมาจากการเลี้ยงโคในลักษณะนี้จะต้องใช้เงินลงทุนมาก และต้องเลี้ยงตาม
หลักวิชาการ การเลี้ยงส่วนใหญ่จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ในส่วนเอกชนยังมีน้อย (2) การเลี้ยง
โคเพื่อผลิตโคเนื้อ การเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเลี้ยงเพื่อจุดประสงค์นี้ โดยเฉพาะใน
หมู่ผู้เลี้ยงโคพื้นเมือง ลูกโคที่เกิดจากฝูง ถ้าเป็นตัวผู้จะจำหน่ายออกไปเป็นโคใช้งาน ส่วนตัวเมียจะ
เลี้ยงไว้เป็นแม่โคสำหรับขยายพันธุ์ต่อไป ในการเลี้ยงเพื่อผลิตเป็นโคเนื้อ ยังมีจุดประสงค์อีก
ประการหนึ่งคือ เลี้ยงเพื่อจำหน่ายลูกโคพันธุ์แท้เพียงอย่างเดียว เพื่อส่งเนื้อโคคุณภาพดีไปจำหน่าย
ยังต่างประเทศ หรือเพื่อผลิตลูกโคพันธุ์แท้จำหน่ายให้กับเกษตรกรรายย่อยนำไปคูลูกฝูง (3) การเลี้ยง
โคขุน มีจุดประสงค์ของการขุนเพื่อเพิ่มน้ำหนักโคและทำให้เนื้อโคมีคุณภาพดีขึ้นก่อนส่งตลาด โดย
ต้องทำการการขุนให้ร่างกายมีการสะสมไขมันได้มาก ในการขุนจะต้องทำให้เนื้อโคมีคุณสมบัติ
เป็นเนื้อโคขุน และทำให้โคมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นในเวลาอันสั้น จึงต้องมีการให้อาหารข้น ซึ่งเป็นการนำ
โคที่พอมเข้าขุน แต่ไม่ควรนำโคพอมมากเกินไปเข้าขุน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอาหารเป็นเนื้อจะ
น้อยกว่าโคที่มีสภาพสมบูรณ์กว่า และอาจเป็นโรคติดต่อดีได้ง่ายด้วย คุณภาพของโคที่เกิดจากการ
ขุน เนื้อได้ผิวหนังมีไขมันเกาะพอก เป็นเนื้อแดงไม่มากจนเกินไป ไขมันควรกระจายคลุกเคล้าเนื้อ
อย่างสม่ำเสมอ เนื้อนุ่มไม่เหนียว เนื้อสันต้องมีพังคืดอยู่ไม่มาก ลักษณะเนื้อไม่ฉ่ำแห้ง สีแดงสด
สามารถจำหน่ายได้ราคาสูงกว่าโคฝูงทั่วไป (ปฐพีชล วายุอัคคี, 2546 : 86-87)

8) ด้านการตลาดและผู้บริโภค ซึ่งวิธีการตลาดโคเนื้อในประเทศไทยดำเนินการ
โดยมีพ่อค้าคนกลาง ตลาดเป็นตลาดผู้ซื้อ เป็นผลให้ราคาโคเนื้อที่เกษตรกรขายได้ไม่สูงเท่าที่ควร
แม้ในระยะนี้ฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาระบบการตลาด โดยการจัดให้มีตลาดนัดปศุสัตว์ขึ้น
นอกจากนี้กรมปศุสัตว์ยังได้รับอนุมัติงบประมาณสำหรับจัดตลาดประมูลโค ซึ่งหากการจัดตั้งตลาด
ประมูลโคเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ สิ่งที่เกิดขึ้น คือ ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายจะมีโอกาสซื้อขายโคได้

ในราคาเป็นธรรม ทั้งนี้เพราะการซื้อขายดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของการประมูลหรือการซื้อขายตามน้ำหนักตัว ราคาที่เกษตรกรขายได้จะสูงขึ้นกว่าวิธีที่คนกลางรวบรวมซื้อจากเกษตรกร ซึ่งในการจำหน่ายปลีกเนื้อโคนั้นส่วนใหญ่มีการจำหน่ายโดยพ่อค้าเนื้อรายย่อยซึ่งมีเชิงเนื้ออยู่ในตลาด (ทวิ แก้วคงและราชศักดิ์ ช่วยชูวงศ์, 2539 : 5-9) ราคาโคเนื้อมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยทั้งประเทศมีราคาอยู่ที่ 46.41 บาทต่อกิโลกรัม โดยโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นโคขนาดกลางดังแสดงรายละเอียดเป็นรายภาคดังนี้ โคเนื้อมีชีวิตขนาดกลางภาคเหนือ มีราคา 66.32 บาทต่อกิโลกรัม โคเนื้อมีชีวิตขนาดกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีราคา 52.58 บาทต่อกิโลกรัม โคเนื้อมีชีวิตขนาดกลางภาคกลาง มีราคา 39.63 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนโคเนื้อมีชีวิตขนาดกลางภาคใต้ มีราคา 48.13 บาทต่อกิโลกรัม (กรมการค้าภายใน, 2549) โดยแบ่งผู้บริโภคเนื้อโคในประเทศออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ตามลักษณะของการนำไปใช้ประโยชน์หลักดังนี้ (สุรัชย์ ชاکริยรัตน์, 2547 : 37-38)

(1) ผู้บริโภคเนื้อสด (fresh consumer) คือ ผู้บริโภคที่ซื้อเนื้อเพื่อไปประกอบทำเป็นอาหารสำหรับบริโภค ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากเนื้อในการประกอบอาหารในครัวเรือน ภัตตาคาร โรงแรม เป็นต้น ซึ่งตลาดเนื้อสดหรือผู้บริโภคเนื้อสด แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ **(1.1) ตลาดระดับล่าง** ผู้บริโภคคือ ผู้ที่ซื้อเนื้อจากตลาดสด หรือเชิงเนื้อทั่วไป เป็นเนื้อโคที่เลี้ยงด้วยหญ้า ได้แก่ โคพื้นเมือง โคแก่ หรือโคที่มีอายุมากที่ได้รับการขุนด้วยอาหารข้นและอาหารหยาบเป็นเวลาอันสั้น ก่อนถูกส่งเข้าโรงฆ่า ประมาณ 3-4 เดือน ที่เรียกว่า “โคมัน” ถ้าไม่ต้องการมันหุ้มซากมากจะขุนเป็นเวลา 2-3 เดือน ซึ่งเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคชาวมุสลิม และเนื้อโคลักษณะนี้เป็นที่ต้องการของตลาดทางภาคใต้ รวมทั้งมีการส่งออกไปประเทศมาเลเซียอีกด้วย ผู้บริโภคกลุ่มนี้จะต้องการเนื้อที่ไม่ผ่านการแช่เย็น และเป็นเนื้อสดที่ได้จากโคที่ฆ่าในวันเดียวกับวันที่จำหน่ายในท้องตลาด **(1.2) ตลาดระดับกลาง** ผู้บริโภคคือ ผู้ที่ซื้อเนื้อจากตลาดสดขนาดใหญ่ เช่น ตลาดอุตสาหกรรมเกษตร ซุปเปอร์มาร์เก็ต โมเดิร์นเทรด ซึ่งเป็นเนื้อโคจากโคเนื้อลูกผสมอเมริกันบราห์มันเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนเป็นลูกผสมชาโรเลส์ ถูกนำมาขุนโดยใช้อาหารข้น และอาหารหยาบซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ เปลือกสับประรดหมักหรือข้าวโพดหมัก โดยทำการขุนประมาณ 3-4 เดือน ผู้เลี้ยงมักเป็นเกษตรกรที่มีเงินทุนสูง และมีเครือข่ายที่ดีกับพ่อค้ารับซื้อเข้าโรงฆ่า ซึ่งเป็นผู้หาตลาดเนื้อโค และโรงฆ่าที่พ่อค้าซื้อนำไปฆ่า **(1.3) ตลาดระดับสูง** ผู้บริโภคคือ ผู้ที่ซื้อเนื้อที่มีคุณภาพสูงเพื่อนำไปทำอาหารประเภทสเต็ก ซึ่งเน้นความนุ่มของเนื้อเป็นสำคัญ ผู้บริโภคมีตั้งแต่คนไทยที่รู้จักวิธีการประกอบอาหารจากเนื้อแบบตะวันตก คนต่างชาติที่อยู่ในประเทศ โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร ซุปเปอร์มาร์เก็ตชั้นนำ เนื้อโคคุณภาพสูงนี้ได้มาจาก เนื้อโคลูกผสมชาโรเลส์ ที่เลี้ยงด้วยอาหารข้นและอาหารหยาบเป็นเวลาถึง 12 เดือน เป็นเนื้อโคที่เน้นไขมันแทรก และผ่านการบ่มเนื้อในห้องเย็น 0-4 องศาเซลเซียส เป็นเวลาอย่างน้อย 7 วัน ได้แก่ โคขุนสหกรณ์โพนยางคำ และเนื้อโคขุนสหกรณ์

กำแพงแสน ซึ่งไม่เน้นไขมันแทรกมากเท่าโคขุนสหกรณ์โพนยางคำ ใช้เวลาในการขุน 8-10 เดือน แต่เน้นที่ความนุ่มของเนื้อ โคขุนอายุน้อย (2 ปีครึ่ง)

(2) **ผู้แปรรูปเนื้อสัตว์ (transformation consumer)** คือ ผู้ที่ซื้อเนื้อเพื่อไปประกอบเป็นผลิตภัณฑ์เนื้อเพื่อการบริโภค ได้แก่ ผู้แปรรูปทำลูกชิ้น ไส้กรอก เป็นต้น โดยผลิตภัณฑ์เหล่านี้มาจากกรรมวิธีการสับผสมเนื้อ โค เกลื่อน้ำแข็ง เครื่องเทศ และสารเจือปนอาหาร ปั้นเป็นลูก ผ่านการต้มสุกในน้ำร้อน จำเป็นต้องควบคุมอุณหภูมิในช่วงการสับผสมให้ต่ำอยู่ในระดับ 4 องศาเซลเซียส เพื่อให้ได้ลักษณะที่เหนียว ทั้งนี้ในธุรกิจเนื้อโคของประเทศไทย การแปรรูปเนื้อโคเกือบทั้งหมด คือการทำลูกชิ้น ที่มาจากเนื้อโคพื้นเมือง เนื่องมาจากเนื้อโคลูกผสมส่วนใหญ่ มีปริมาณไขมันมาก และมีราคาแพง อีกทั้งยังมีปัญหาการแข่งขันในตลาดกับตลาดลูกชิ้นประเภทอื่น ซึ่งมีต้นทุนในการผลิตต่ำกว่า ส่วนในการผลิตไส้กรอกเนื้อที่ต้องแข่งขันกับไส้กรอกราคาถูก จึงจำเป็นต้องใช้เนื้อโคพื้นเมือง ซึ่งมีราคาถูกป้อนเข้าสู่ตลาดอุตสาหกรรมลูกชิ้น และไส้กรอกเป็นจำนวนมากในแต่ละปี (ญานิน โอภาสพัฒนกิจและจุฑารัตน์ เศรษฐกุล, 2548 : 61)

9) **ปัจจัยในการดำเนินกิจการโคเนื้อ** จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายๆปัจจัยเข้ามาเพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนในกระบวนการผลิต ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายประการดังนี้ (เผด็จ สังข์ถาวร, 2544 : 199-225)

(1) **ที่ดิน** โดยถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากอันหนึ่ง ถึงแม้การเลี้ยงสัตว์ความอุดมสมบูรณ์ของดินอาจไม่จำเป็นนัก แต่สำหรับโคเนื้อแล้วที่ดินที่เสื่อมสภาพความอุดมสมบูรณ์ ไม่อาจนำมาใช้ประโยชน์ได้ เกษตรกรจึงควรปรับปรุงดินเพื่อใช้ในการปลูกแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์

(2) **แรงงาน** ในการเลี้ยงโคเนื้อ พอที่จะแบ่งประเภทของแรงงานได้ 2 ประเภท คือการใช้แรงงานในครอบครัว ซึ่งต้องดูแลรับผิดชอบกิจการฟาร์ม และแรงงานจ้าง ซึ่งมี 2 ระดับคือ แรงงานฝีมือ ได้แก่ ผู้จัดการฟาร์ม แรงงานประจำ เป็นต้น และแรงงานทั่วไป เป็นแรงงานในฟาร์มที่ไม่จำเป็น ต้องมีประสบการณ์มากนัก เช่น ยาม คนงานผสมอาหาร เป็นต้น

(3) **ทุน** ในที่นี้จะกล่าวถึงต้นทุนการผลิตในรูปของต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่มีดังนี้

(3.1) **ต้นทุนผันแปร** หมายถึง ต้นทุนที่ผันแปรไปตามปริมาณของการผลิต เพราะการซื้อหรือการลงทุนในปัจจัยการผลิตในแต่ละครั้ง ขึ้นอยู่กับประมาณการผลิตเป็นสำคัญ ต้นทุนผันแปรได้แก่ (1) ค่าพันธุ์โค ให้คิดตามราคาซื้อขายมา เช่น ลูกโคเนื้อที่จะนำมาเลี้ยง แต่ถ้าเป็นพันธุ์สัตว์ที่มีอายุการใช้งานนาน เช่น โคนม สุกร จะคิดเป็นค่าเสื่อม ซึ่งเป็นต้นทุนคงที่ (2) ค่าอาหาร เป็นค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของกิจการเป็นส่วนใหญ่ที่ผู้ดำเนินการต้องหาข้อมูลให้ละเอียด เพื่อ

เป็นแนวทางในการลดต้นทุนการผลิต ถ้าอาหารมีราคาแพงเกินไป จะต้องหาวิธีการลดต้นทุน โดยการหาวัตถุดิบอื่นมาทดแทน ในทางปฏิบัติการจัดการด้านอาหารสัตว์ ควรกำหนดราคาอาหารผสมที่ใช้เลี้ยงสัตว์ให้อยู่ในระดับที่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับอาหารสัตว์ จะต้องมียุทธศาสตร์ต่าง ๆ ให้มากที่สุด เช่น แหล่งที่ซื้อวัตถุดิบ ราคา ปริมาณการใช้เพื่อใช้ในการคำนวณสูตรอาหารในแต่ละครั้ง เป็นการควบคุมไม่ให้ราคาอาหารสูงเกินไป (3) ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าขนส่ง ให้ติดตามที่จ่ายจริงในแต่ละรุ่น หรือในแต่ละครั้งของการเลี้ยง โดยจะต้องมีการบันทึกรายละเอียดของการใช้ทุกครั้ง (4) ค่าแรงงาน ให้คิดทั้งแรงงานที่จ้างและไม่ได้จ้าง อัตราค่าแรงของรอบ เท่ากับค่าแรงขั้นต่ำในท้องถิ่น โดย 1 วัน กำหนดเท่ากับ 8 ชั่วโมงทำงาน และคำนวณค่าแรงเป็นชั่วโมงต่อวัน โดยค่าแรงจะแสดงในรูปของตัวเงินถ้ามีการจ้างแรงงาน และไม่เป็นตัวเงินถ้าเป็นแรงงานของครอบครัว (5) ค่าอุปกรณ์ อุปกรณ์ในที่นี้หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้ในกิจการเลี้ยงสัตว์ที่มีราคา ไม่เกิน 100 บาท หรือมีอายุไม่เกิน 1 ปี (6) ค่าซ่อมแซมเครื่องมือ อุปกรณ์ และโรงเรือน เป็นค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์และโรงเรือนให้สามารถใช้งานได้ ตามปกติ ไม่รวมถึงการต่อเติมโรงเรือน

(3.2) ต้นทุนคงที่ หมายถึง ต้นทุนที่เกิดจากการลงทุนครั้งแรก เพียงครั้งเดียว การที่จะลงทุนมากหรือน้อย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับประมาผลการผลิตโดยตรง ต้นทุนคงที่ได้แก่ (1) ค่าใช้ที่ดิน เป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินในกรณีที่เช่าที่ดินเพื่อเลี้ยงโคนเนื้อ และเป็นต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงินในกรณีที่ไม่ใช่ที่ดินของตนเอง โดยประเมินจากราคาเช่าที่ดินท้องถิ่นเพื่อทำการเกษตร (2) ค่าเสื่อมโรงเรือน และอุปกรณ์ เป็นค่าใช้จ่ายที่ได้จากการประเมินค่าเสื่อมราคาจากมูลค่าของโรงเรือน เครื่องมือและอุปกรณ์ตามอายุการใช้งานและมูลค่าซาก (3) ค่าเสียโอกาสของโรงเรือน เครื่องมือ และอุปกรณ์ เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน เป็นเงินลงทุนที่เกษตรกรเสียโอกาสที่จะได้รับ เนื่องจากนำเงินมาสร้างโรงเรือน ซื้ออุปกรณ์ในการเลี้ยงโคนเนื้อ โดยคิดจากมูลค่าคงเหลือของปีนั้น ๆ

ในการเลี้ยงโคนเนื้อ ความสมบูรณ์ของโคขึ้นกับปัจจัยหลายๆประการ เช่น การคัดเลือกพันธุ์โค จำเป็นต้องคัดเลือกโคที่มีสุขภาพดีมาเลี้ยง และต้องคำนึงถึงระบบการเลี้ยงที่ชัดเจน ประกอบกับอาหารที่ใช้เลี้ยง ไม่เพียงแต่ให้โคกินหญ้าเป็นอาหารหลักเพียงอย่างเดียว ต้องมีการเสริมอาหารข้น และแร่ธาตุเพิ่มด้วย ซึ่งช่วยเสริมสร้างการเจริญเติบโต อวัยวะและระบบภายในของโคให้มีความสมบูรณ์ รวมถึงได้รับการสุขภาพที่ดี โรงเรือนที่สะอาด ส่งผลทำให้ผสมติดง่าย และโคมีสุขภาพแข็งแรง นอกจากนี้แล้วการเลี้ยงโคนเนื้อจำเป็นต้องมีความรู้ในด้านการตลาด ทราบถึงกลุ่มผู้บริโภค ตลอดจนปัจจัยต่างๆที่ใช้ในการดำเนินการเลี้ยงโคนเนื้อ เพื่อการพัฒนาการเลี้ยง และดูแลในส่วนต่างๆอย่างทั่วถึงตลอดจนได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า

10) ปัญหาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรไทย ซึ่งปัญหาของเกษตรกรที่ประสบอยู่ในปัจจุบันมีหลายประการดังต่อไปนี้ (ยงยุทธ อินทชาติ, 2548 : 15-18) **(1) ปัญหาด้านการผลิต** โดยการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ในประเทศไทยยังด้อยกว่าประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ จึงทำให้เกิดการขาดแคลนพ่อ-แม่พันธุ์ที่มีคุณภาพเพื่อผลิตเนื้อคุณภาพสูง ในปีพ.ศ. 2546 พบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีเพียงร้อยละ 40 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 60 เป็นเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง รวมถึงปัญหาโคเนื้อที่เลี้ยงขาดความสมบูรณ์ ทำให้อัตราการผสมติดต่ำ และอัตราการตายสูง เนื่องมาจากการขาดแคลนน้ำในหลายพื้นที่ ทำให้ขาดทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับเกษตรกรขาดความรู้ในการถนอมอาหารสัตว์ และการเลือกใช้วัสดุเหลือใช้มาเป็นอาหารเพื่อลดต้นทุน **(2) ปัญหาในการแข่งขันกับต่างประเทศ** จากการตกลงเขตการค้าเสรีไทย - ออสเตรเลีย ด้านโคเนื้ออาจส่งผลให้มีการนำเข้าเนื้อโคคุณภาพดี และเศษเนื้อในปริมาณที่มากขึ้น ดังนั้นควรมีการปรับปรุงพันธุ์โค ดูแลโรคระบาด ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ **(3) เกษตรกรขาดแหล่งเงินทุน** โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และเกษตรกรยากจนเป็นผู้ที่ไม่มีเงินทุนในการจัดหาพันธุ์โคเนื้อ เนื่องจากต้องใช้เวลาลงทุนค่อนข้างสูงกว่าจะได้ผลตอบแทนต้องใช้เวลาข้ามปี ทำให้แหล่งเงินทุนไม่สนใจที่จะปล่อยสินเชื่อกับธุรกิจประเภทนี้

ปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อที่เกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการที่เกิดจากตัวเกษตรกรผู้เลี้ยง ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยเกษตรกรจำเป็นต้องมีการเอาใจใส่ในการเลี้ยง ประกอบกับอาศัยประสบการณ์ เพื่อจัดการกับสภาพการเลี้ยงให้เป็นระบบ ตั้งแต่การจัดซื้อพันธุ์โคเนื้อ อาหาร และการตลาด โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดูแล เพื่อเพิ่มประสบการณ์ และลดอัตราเสี่ยงในการเลี้ยงสำหรับเกษตรกรมือใหม่ รวมถึงเปิดโอกาสให้เกษตรกรที่เลี้ยงอยู่เดิมได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆที่มีผลกระทบต่อเกษตรกรเอง

3. การเลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดพัทลุง

สถาบันวิจัยปศุสัตว์นานาชาติ ที่มีชื่อย่อว่า ILRI (international livestock research institute) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ทำนายว่าการบริโภคเนื้อโคของคนเอเชีย โดยเฉพาะคนไทยในอนาคตหากมองไปราว 20 ปีข้างหน้าจะมีการบริโภคเนื้อเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2 เท่าตัว เป็นการบ่งชี้การขยายตัวของอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อที่ยังสามารถขยายตัวได้อีกมาก (เจริญ จันทลักษณ์, 2548 : 4) ซึ่งโคเนื้อจัดเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องมาจากเนื้อโคเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมของผู้บริโภคโดยทั่วไป เพราะเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญ มีทั้ง โปรตีน ไขมัน วิตามิน และแร่ธาตุต่างๆ ซึ่งปัจจุบันการผลิตโคเนื้อในประเทศไทยยังไม่เพียงพอับปริมาณความต้องการบริโภคภายในประเทศ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ประเทศไทยนำเข้าเนื้อโคเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับว่าอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรไทยในอนาคตเป็นอาชีพที่มีอนาคตไกล (เกรียงไกร มองเพชร, 2548 : 1) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 กรมปศุสัตว์ได้กำหนดเป้าหมายในการสนับสนุนให้มีปริมาณโคเนื้อเพิ่มมากขึ้นในอัตราร้อยละ 1 ต่อปี ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพที่มั่นคง ผลิตเนื้อโคที่มีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค ปลอดภัยจากโรคระบาดจากสัตว์ติดสัตว์ และสัตว์ติดคน และคาดว่าปริมาณการผลิตจะเพิ่มขึ้น (กรมปศุสัตว์, 2545 : 96-97) ซึ่งสังเกตได้จากปริมาณการเลี้ยงโคของเกษตรกรในประเทศที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศที่เพิ่มขึ้น ตามอัตราการขยายตัวของประชากร ดังแสดงใน

(ตาราง 2)

ตาราง 2 จำนวนการเลี้ยงโคเนื้อตามรายภาคของประเทศ ปีพ.ศ. 2540 – 2549

จำนวน : ตัว

ปี พ.ศ.	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ	ภาคใต้	รวม
2540	1,060,221	2,302,091	1,046,774	882,850	5,291,936
2541	904,957	2,027,597	887,236	748,160	4,567,950
2542	855,232	2,219,437	875,403	685,669	4,635,741
2543	849,237	2,522,961	943,251	585,165	4,900,614
2544	1,022,264	2,573,233	1,025,750	606,357	5,227,604
2545	936,075	2,910,823	1,132,292	570,995	5,550,185
2546	984,069	3,078,149	1,297,460	556,645	5,916,323
2547	1,001,425	3,693,782	1,326,987	646,138	6,668,332
2548	1,296,820	4,092,206	1,636,851	770,395	7,796,272
2549	1,315,270	4,316,949	1,564,797	839,041	8,036,057

ที่มา : กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์ (2549)

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงจำนวน โคเนื้อแยกเป็นรายภาค ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2549 เห็นได้ว่าภาคที่มีการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ตามลำดับ ซึ่งในภาคใต้มีการเลี้ยงโคเนื้อน้อยกว่าภาคอื่นๆ เนื่องจากพื้นที่ในภาคใต้ส่วนใหญ่ถูกใช้ในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผล เป็นต้น

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เรื่องการปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเลี้ยงสัตว์ให้มีเพียงพอับความต้องการภายในประเทศ และเหลือส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ จึงได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อขึ้นในพื้นที่เขต 9 ซึ่งประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล ตรัง และพัทลุง (กรมปศุสัตว์, 2539 ก) ซึ่งจังหวัดพัทลุงเป็นอีกจังหวัดที่มีศักยภาพในด้านการเกษตรสูง เนื่องจากทรัพยากร ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ สภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศที่เอื้อต่อการทำการเกษตรเป็นอย่างมาก พื้นที่ร้อยละ 65 เป็นพื้นที่ด้านการเกษตร ทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตรด้วย สำหรับภาคเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ไม้ผล โคเนื้อ สุกร เป็นต้น โดยเฉพาะศักยภาพในการผลิตโคเนื้อคุณภาพดีออกสู่ตลาด หากมีการพัฒนาการเลี้ยง และส่งเสริมการเพิ่ม

มูลค่าโคเนื้อมากขึ้น จึงทำให้พัทลุงกลายเป็นศูนย์กลางการผลิต และจำหน่ายโคเนื้อของภาคใต้ใน
อนาคตอันใกล้ (สายฝน เม้าทอง, 2549 : 46)

การเลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดพัทลุงมีทั้งการโคเนื้อพื้นเมืองและโคเนื้อลูกผสม ได้แก่
โคลูกผสมอเมริกันบราห์มัน-พื้นเมือง และโคลูกผสมสามสายเลือด เพื่อให้เหมาะสมกับความ
หลากหลายของสภาพการเลี้ยง วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของเกษตรกร รวมถึงความต้องการของตลาด
โคพื้นเมืองจึงเหมาะสำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงโคแบบยังชีพ หรือเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริมที่ไม่ต้องเอา
ใจใส่ดูแลมาก มีการลงทุนเป็นตัวเงินน้อย ในการเลี้ยงโคพื้นเมืองสามารถคัดเลือกโคที่มีลักษณะดี
เป็นโคชน ทำให้โคพื้นเมืองมีมูลค่าเพิ่ม และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่นอีกด้วย แต่
เกษตรกรบางส่วนเลี้ยงโคเป็นอาชีพหลัก ซึ่งต้องมีประสบการณ์ ความชำนาญในการเลี้ยง และ
การตลาดเป็นอย่างดี ส่วนด้านการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของจังหวัดพัทลุง มีแนวทางปรับปรุง
พันธุ์โคเนื้อที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดพัทลุง โดยในระยะแรกมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโค
ลูกผสมอเมริกันบราห์มัน-พื้นเมืองเป็นหลัก เมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์ ความชำนาญมากขึ้น และ
ตลาดมีความต้องการเนื้อคุณภาพดีจึงจะส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมสามสายเลือดต่อไป
(โครงการพัฒนาการผลิตโคเนื้อ ตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุง, 2547 : 6-8) อย่างไรก็ตามใน
การเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดพัทลุงยังคงประสบกับปัญหาในเรื่องแปลงนาหญ้าที่
เหลืออยู่ในปัจจุบันมีสภาพไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากยังไม่ฟื้นตัวจากสถานการณ์น้ำท่วมขังยาวนาน
ตั้งแต่ปลายปีที่ผ่านมา และแปลงหญ้าหลายแปลงยังไม่ได้รับการปรับปรุง ทำให้ขาดแคลนหญ้าสด
ในการเลี้ยงโค จำเป็นต้องสั่งซื้อหญ้าจากตำบลโดนดด้วน อำเภอควนขนุนเป็นจำนวนมาก จาก
สถานการณ์การเลี้ยงโคเนื้อของจังหวัดพัทลุงยังไม่ฟื้นตัวมากนัก ประกอบกับเกิดโรคปากเปื่อยเท้า
เปื่อยส่งผลให้ราคาโคเนื้อมีราคาตกลงต่ำตัว (สายฝน เม้าทอง, 2549 : 64-65) จนถึงในขณะนี้
เป็นเวลา 2 ปีแล้วที่โครงการต่างๆเกี่ยวกับการพัฒนาโคเนื้อทั้งระบบของจังหวัดพัทลุงได้พัฒนา และ
ดำเนินการจนเห็นผลเป็นรูปธรรมเป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากได้ความร่วมมือของทุกภาคส่วนใน
จังหวัดพัทลุงนั่นเอง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดได้อนุมัติงบประมาณจัดตั้งโรคฆ่าโคมาตรฐานจำนวน
2 โรง ตั้งอยู่ในจุดที่มีเกษตรกรนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ที่อำเภอกงหราและอำเภอปาก
พะยูน ซึ่งสามารถรองรับการแปรรูปโคเนื้อเป็นผลิตภัณฑ์ออกสู่ท้องตลาด และเพื่อรองรับนโยบาย
ความปลอดภัยด้านอาหารของรัฐบาลสู่การพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลต่อไป นำ
รายได้สู่จังหวัดมากขึ้น และตอกย้ำความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรว่าจะแก้ไขปัญหาความยากจนอย่าง
ยั่งยืนที่สุด (สำนักงานจังหวัดพัทลุง, 2549) โดยในปัจจุบันมีจำนวนโคเนื้อ แยกเป็นจำนวนที่เลี้ยง
และเกษตรกรของจังหวัดพัทลุง ดังแสดงใน (ตาราง 3)

ตาราง 3 จำนวนการเลี้ยงโคเนื้อและเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดพัทลุง

อำเภอ	โคเนื้อ (ตัว)											
	พื้นเมือง				ลูกผสม				โคเนื้อทั้งหมด			
	รวม (ตัว)	%	เกษตรกร (ราย)	%	รวม (ตัว)	%	เกษตรกร (ราย)	%	รวม	%	เกษตรกร (ราย)	%
เมืองพัทลุง	12,659	14.33	4,641	19.15	2,490	25.24	716	21.71	15,149	15.42	5,357	19.46
ควนขนุน	17,787	20.13	6,218	25.66	3,544	35.92	1,571	47.63	21,331	21.71	7,789	28.29
เขาชัยสน	13,467	15.24	3,001	12.38	800	8.11	220	6.67	14,267	14.52	3,221	11.70
ปากพะยูน	9,543	10.80	1,810	7.47	326	3.30	76	2.30	9,869	10.05	1,886	6.85
กงหรา	4,612	5.22	1,225	5.06	123	1.25	39	1.18	4,735	4.82	1,264	4.59
ตะโหมด	2,514	2.84	728	3.00	96	0.97	28	0.85	2,610	2.66	758	2.75
ป่าบอน	8,144	9.22	1,556	6.42	165	1.67	66	2.00	8,309	8.46	1,622	5.89
ศรีบรรพต	3,026	3.42	984	4.06	946	9.59	246	7.46	3,972	4.04	1,230	4.47
ป่าพะยอม	6,165	6.98	1,420	5.86	507	5.14	131	3.97	6,672	6.79	1,478	5.37
บางแก้ว	5,488	6.21	1,293	5.34	366	3.71	72	2.18	5,854	5.96	1,551	5.63
กิ่งศรี นครินทร์	4,962	5.62	1,355	5.59	507	5.14	133	4.03	5,469	5.57	1,488	5.41
รวม	88,367	100	24,231	100	9,865	100	3,298	100	98,232	100	27,529	100

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง (2549)

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าอำเภอที่มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดในจังหวัดพัทลุง คือ อำเภอกวนขนุน มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมดในอำเภอจำนวน 7,789 ราย จากผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองทั้งหมดในจังหวัดจำนวน 24,231 ราย และเกษตรกรที่เลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมมีจำนวน 3,298 ราย ดังนั้นจึงทำให้มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมดในจังหวัดพัทลุงมากถึง 27,529 ราย (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง, 2549) โดยพื้นที่ที่มีการเลี้ยงโคเนื้อ ทั้งโคพื้นเมืองและโคลูกผสมในอำเภอกวนขนุนแยกเป็นรายตำบล ดังแสดงใน (ตาราง 4)

ตาราง 4 จำนวนการเลี้ยงโคเนื้อและเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ แยกเป็นรายตำบล อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ตำบล	โคเนื้อ (ตัว)											
	พื้นเมือง				ลูกผสม				โคเนื้อทั้งหมด			
	โคเนื้อ (ตัว)	%	เกษตรกร (ราย)	%	โคเนื้อ (ตัว)	%	เกษตรกร (ราย)	%	โคเนื้อ (ตัว)	%	เกษตรกร (ราย)	%
ควนขนุน	1,672	9.40	360	5.79	107	3.02	31	1.97	1,779	8.34	375	4.81
ทะเลน้อย	1,507	8.47	208	3.35	18	0.51	5	0.32	1,527	7.16	213	2.73
นาขยาด	1,449	8.15	503	8.09	618	17.44	243	15.47	2,067	9.69	746	9.58
พนมวังกั	1,210	6.80	691	11.11	330	9.31	167	10.63	1,540	7.22	858	11.02
แหลมโตนค	1,752	9.85	333	5.36	61	1.72	17	1.08	1,815	8.51	350	4.49
ปิ่นแต	1,260	7.08	661	10.63	341	9.62	170	10.82	1,601	7.50	751	9.64
โตนคด้วน	1,560	8.77	531	8.54	684	19.30	344	21.90	2,250	10.54	892	11.45
ดอนทราย	1,249	7.02	405	6.51	285	8.04	77	4.90	1,534	7.19	482	6.19
มะกอกเหนือ	1,218	6.85	510	8.20	309	8.72	158	10.06	1,527	7.16	660	8.47
พนางคูง	2,018	11.34	429	6.90	290	8.18	66	4.20	2,308	10.82	495	6.36
ชะมวง	1,783	10.02	966	15.54	251	7.08	155	9.87	2,025	9.49	1,119	14.37
แพรกกหา	1,112	6.25	621	9.99	250	7.05	138	8.78	1,365	6.40	759	9.74
รวม	17,790	100	6,218	100	3,544	100	1,571	100	21,338	100	7,789	100

ที่มา : ดัดแปลงจากสำนักงานปศุสัตว์อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง (2549)

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในแต่ละตำบล มีการกระจายตัวของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแตกต่างกัน ซึ่งตำบลที่มีการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดในอำเภอคือ ตำบลชะมวง คิดเป็นร้อยละ 14.37 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งอำเภอ ส่วนตำบลที่มีการเลี้ยงโคเนื้อน้อยที่สุดคือ ตำบลทะเลน้อย คิดเป็นร้อยละ 2.73 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งอำเภอ จากจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งอำเภอมีจำนวน 7,789 ราย จึงส่งผลทำให้ปริมาณโคเนื้อในอำเภอควนขนุนมีปริมาณมากกว่าอำเภออื่นซึ่งมีจำนวนมากถึง 21,338 ตัว

4. แนวความคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

กรอบแนวความคิดทางทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษา คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ 2) แนวคิดเกี่ยวกับช่องทางการรับรู้ข่าวสาร 3) แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ** (Elmer H. Burack and Nicholas J. Mathys, 1978 : 569 อ้างโดย บุญธรรม จิตอนันต์, 2540 : 195) ได้ให้ความหมายของตัดสินใจว่า หมายถึงกระบวนการคิดพิจารณาและตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งในทางเลือกหลายๆทาง เพื่อการปฏิบัติสำหรับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง โดยเฉพาะ อันที่จริงการเลือกทางใดทางหนึ่งนั้นไม่ยาก สิ่งที่ยากคือว่าทำอย่างไรจึงจะเลือกหรือตัดสินใจได้ดีที่สุด ทำให้ได้ทางเลือกหรือการตัดสินใจนั้นส่งผลให้สมดังปรารถนาที่สุด **1.1) กระบวนการตัดสินใจ (decision-making process)** การตัดสินใจที่ดีจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการการตัดสินใจที่มีหลักและเหตุผล ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ (บุญธรรม จิตอนันต์, 2540 : 196-200) คือ (1) วิเคราะห์ปัญหาเพื่อทราบปัญหาหรือสถานการณ์เป็นอย่างไร ก็ต้องพยายามหาข้อเท็จจริง ที่ต้องมีการพิจารณาตัดสินใจ (2) หาทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาคือ การคิดพิจารณาว่ามีแนวทางใดบ้างที่จะแก้ปัญหา (3) วิเคราะห์ทางเลือก เป็นการวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อพิจารณาเลือกทางที่ดีที่สุด (4) ตัดสินใจหรือเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด การเลือกก็ต้องพิจารณาให้เป็นไปตามเกณฑ์ คือ ด้านความเป็นไปได้ของทางเลือกที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขปัญหา (5) การดำเนินการตามที่ตัดสินใจนั้นต้องเป็นไปในทำนองเดียวกันกับการดำเนินการตามแผนที่ได้เตรียมไว้คือ เกี่ยวข้องกับคำถามที่ว่า จะทำอะไร มีลำดับขั้นตอนอย่างไร ใครทำ และทำอย่างไรจึงจะได้ผลลัพธ์ **1.2) กระบวนการยอมรับ (adoption process)** เป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคลซึ่งเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้หรือได้ยินเกี่ยวกับแนวคิดใหม่แล้วไปสิ้นสุดลงด้วยการตัดสินใจ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนด้วยกัน (Everett M. Rogers, 1964 อ้างโดย บุญธรรม จิตอนันต์, 2540 : 212-213) คือ (1) ขั้นเริ่มรู้เกี่ยวกับความคิดใหม่ (2) ขั้นสนใจใฝ่หาความรู้ในรายละเอียด (3) ขั้นไตร่ตรอง เป็นขั้นที่บุคคลศึกษารายละเอียดแล้วคิด

เปรียบเทียบกับงานปัจจุบัน (4) ขั้นตอนการทำ โดยทดลองทำแต่เพียงเล็กน้อยเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ขั้นนี้จึงเป็นขั้นสำคัญเพื่อนำไปสู่ขั้นสุดท้ายคือ การยอมรับปฏิบัติ (5) ขั้นนำไปปฏิบัติ 1.3) **วัตถุประสงค์และการตัดสินใจของเกษตรกร** วัลลภ พรหมทอง (2541 : 59-60) ได้กล่าวว่า การที่ฟาร์มเป็นระบบการผลิตระบบหนึ่ง ดังนั้นจึงต้องมีวัตถุประสงค์ แต่การที่เกษตรกรสามารถทำกิจกรรมฟาร์มได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่เกษตรกรมีอยู่ และสภาพแวดล้อมที่เกษตรกรเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย และเมื่อสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม มีการเปลี่ยนแปลงไป ฟาร์มนั้นก็ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมอยู่เสมอ ฟาร์มจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจอย่างไม่จบสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว กระบวนการตัดสินใจจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป ตามหลักความเป็นจริงแล้ว เกษตรกรจะมีวัตถุประสงค์แตกต่างไปจากนี้ เนื่องจากจะต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ และเศรษฐกิจสังคม 1.4) **ลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจ** ในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจถูกกระทบอย่างมากจากความจริงที่ว่าแต่ละคนมองตนเองและโลกรอบข้างจากทัศนะที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ทัศนะส่วนบุคคลสามารถอธิบายในเชิงส่วนประกอบได้ 3 ส่วน ซึ่งทั้ง 3 ส่วนนี้มีการผสมผสานกันอย่างยากที่จะแยกออกจากกันได้ (ชุมพร ยงศักดิ์กุล, 2535 : 577-578) คือ (1) กรอบของความคิด กรอบของความคิดของแต่ละคน ได้แก่ การจัดระบบความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมา หรือที่แต่ละคนตีความหมายจากประสบการณ์ใหม่และชี้นำพฤติกรรมของตนเอง (2) ค่านิยม เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของลักษณะส่วนบุคคล ค่านิยมได้แก่ มาตรฐานและสิ่งที่บุคคลให้ความสำคัญในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเขาจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม (3) ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (self-concept) หรืออัตมโนทัศน์ การที่บุคคลคิดว่าตัวเองเป็นเช่นไรส่งผลต่อการคิด และการตัดสินใจของเขามาก การรักษอัตมโนทัศน์ที่คนพึงพอใจย่อมมีความสำคัญมาก เพื่อรักษาเพียงอัตมโนทัศน์ไว้ คนส่วนใหญ่จะยอมทนทรมาณทางกายหรือ แม้เสี่ยงชีวิตของตนได้

การตัดสินใจเป็นวิธีการที่จะลดจำนวนทางเลือกหลายๆทางให้เหลือทางเลือกน้อยที่สุด หรือเหลือเพียงทางเลือกเดียว ซึ่งการตัดสินใจเป็นระบบการพิจารณาอย่างมีเหตุผล ดังนั้นการตัดสินใจจึงไม่ใช่การเดาสุ่ม แต่มาจากการจำแนกปัญหา สังเกตและรวบรวมข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์-ประเมินผลเพื่อตัดสินใจปฏิบัติ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น ซึ่งการตัดสินใจอย่างเป็นระบบนี้จึงถูกเรียกว่า “กระบวนการตัดสินใจ”

2) **แนวคิดเกี่ยวกับช่องทางการรับรู้ข่าวสาร (source of information)** เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2533 : 103) กล่าวว่า ช่องทางในการรับรู้ข่าวสารมีหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ (1) ช่องทางที่อาศัยบุคคลในท้องถิ่น (personal localite) เช่น เพื่อน

บ้าน ญาติพี่น้อง หรือผู้นำชุมชน เป็นต้น (2) ช่องทางที่อาศัยบุคคลนอกท้องถิ่น (personal cosmopolite) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ (2.1) ติดต่อเป็นการส่วนตัว อาจอยู่ในรูปของการเยี่ยมเยียนที่บ้าน ที่เรือกสวนหรือไร่นา การสาธิต การแสดงผล เป็นต้น (2.2) ติดต่อในรูปของกลุ่ม อาจอยู่ในรูปของการสาธิตวิธีการประชุมกลุ่ม การจัดพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น (3) ช่องทางที่อาศัยสื่อมวลชน (mass media) เช่น การจัดนิทรรศการ การรับรู้ข่าวสารจาก วิทยุ โทรทัศน์ หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น สังคมที่เป็นชนบท และอยู่ห่างไกลความเจริญนั้น อิทธิพลของสื่อต่างๆ ทางสื่อสารมวลชนจะมีความสำคัญน้อยกว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล โดยคนที่อยู่ใกล้กันจะติดต่อกันได้โดยง่าย จึงเป็นแหล่งสำคัญที่มีต่อการแพร่กระจายข่าวสารต่างๆ ในชนบทได้เป็นอย่างดี เสถียร เหลืองอร่าม (2525 : 269) กล่าวว่า วิธีการส่งข่าวหรือช่องทางในการติดต่อสื่อสารก็คือ หนทางที่จะบรรจุข้อความไปยังจิตใจของผู้รับสื่อข้อความ เช่น โดยผ่านประสาททั้ง 5 ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น และการสัมผัส ความได้เปรียบประการหนึ่งในการสื่อข้อความแบบเผชิญหน้า (face to face) มีโอกาสง่ายที่จะใช้วิธีต่างๆ ได้หลายวิธีในเวลาเดียวกัน เช่น อาจ จะวาดรูปให้ดู อาจ จะอธิบายให้ฟัง เขียนหนังสือให้ดู เป็นต้น ดังนั้นเมื่อต้องการสอนให้รับรู้ข่าวสารและข้อมูลต่าง เรามักจะใช้ช่องทางมากกว่าหนึ่งช่องทาง

ช่องทางการรับรู้ข่าวสารเป็นตัวกลางที่จะนำหรือผ่านข่าวสารความรู้จากผู้ส่งไปยังผู้รับ และเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการติดต่อสื่อสาร โดยปกติแล้วผู้รับข่าวสารเมื่อรับข่าวสารแล้วก็ต้องมีปฏิกิริยาสนองตอบแสดงการรับรู้ ความเข้าใจ ทั้งนี้เป็นการช่วยปรับกระบวนการติดต่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งได้รับประโยชน์ทั้งผู้ส่งข่าวสารและผู้รับสาร เพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

3) แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ (motivation) ยูพินพรณ ศิริวิธนนุกูล (2541:121) กล่าวว่าแรง จูงใจเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจนบรรลุผลสำเร็จและถูกต้องตามวิธีทางที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2529 : 168-176) กล่าวว่า แรงจูงใจ (motivation) หมายถึง สิ่งที่บุคคลคาดหวัง โดยที่สิ่งนั้นอาจเป็นสิ่งที่บุคคลพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจก็ได้ ความคาดหวังนี้เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้ ดังนั้นองค์ประกอบที่สำคัญของแรงจูงใจ คือ พลังงานที่เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ซึ่งแหล่งของพลังงานที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม คือ ความต้องการ (need) และแรงขับ (drives) ความต้องการ และแรงขับนั้นบางครั้งอาจใช้ในความหมายเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของความต้องการทางกายภาพ นอกจากนี้มีผลต่อแรงจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ แล้ว ยังพบอีกว่าแท้จริงแล้วคนเรายังได้รับแรงจูงใจของการอยากรู้อยากเห็น ความต้องการประสบความสำเร็จ ความต้องการมีอำนาจ เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของ

แรงจูงใจทางด้านจิตใจ และสังคม เช่น เดียวกันกับ (Maslow, 1970 : 35-48 อ้างโดย ปกรณ์ เอก
 ปณิธานพงศ์, 2539 : 20-21) ได้อธิบายว่าแรงจูงใจของคนเราเกิดจากความต้องการ ซึ่งต้องมีการ
 พัฒนาตามลำดับชั้น 7 ระดับ ได้แก่ (1) ความต้องการทางสรีระ (2) ความต้องการความมั่นคง
 ปลอดภัย (3) ความต้องการความรักความเป็นเจ้าของ (4) ความต้องการที่จะเห็นตนเองมีคุณค่า หรือ
 ต้องการภาคภูมิใจในตนเอง (5) ความต้องการที่รู้จัก และเข้าใจตนเอง (6) ความต้องการความรู้ความ
 เข้าใจ (7) ความต้องการด้านอารมณ์ความพอใจ ซึ่งความต้องการ 4 ระดับแรก จำเป็นต้องได้รับการ
 ตอบสนองจะขาดมิได้ถ้าไม่ได้รับการตอบสนอง จะทำให้เกิดความตึงเครียด และเป็นทุกข์ ส่วน
 ความต้องการในระดับที่ 5-7 เป็นความต้องการที่ปรากฏในคนบางคน โดยเฉพาะคนที่ยังไม่สามารถ
 ตอบสนองความต้องการใน 4 ระดับแรกได้เพียงพอ หากได้รับการตอบสนองความต้องการใน
 ระดับ 5-7 อีกจะทำให้เกิดความสุข ความพอใจมากขึ้น แต่ถ้าเขายังไม่สามารถตอบสนองความ
 ต้องการในระดับนี้ เขาก็ไม่เป็นทุกข์ไม่เดือดร้อน เพียงแต่มีความสุขน้อยลงไปบางส่วนเท่านั้น

แรงจูงใจเป็นพลังภายในที่กระตุ้น หรือผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ซึ่งมิ
 ความรุนแรงและทิศทางไปยังเป้าหมายที่ต้องการ พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้ต้องมีแรงจูงใจ แต่
 มูลเหตุจูงใจอันสำคัญของบุคคลคือ ความต้องการเพื่อพยายามจัดสนองความต้องการนั้นๆ ซึ่ง
 แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การยอมรับและปฏิบัติตาม
 อาทิเช่น ผลประโยชน์หรือผลกำไร ความเหมาะสมของสภาพดินฟ้าอากาศ หรือแนวคิดใหม่ๆที่ไม่
 ขัดต่อวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม เป็นต้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัชรพงษ์ กรัณฑกานาญณ์ (2546 : 69-72) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรรายจน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิทยาการในการให้อาหาร-แร่ธาตุ และการยอมรับการสุขาภิบาลโคเนื้อคือ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือนมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ขนาดพื้นที่ปลูกหญ้ามีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 พื้นที่ถือครองมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 การเดินทางออกนอกถิ่นฐาน การรับรู้ข่าวสาร และทัศนคติที่มีต่อการเลี้ยงโคเนื้อ มีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ส่วนปัจจัยที่มีความมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับวิทยาการในการให้อาหารและแร่ธาตุ และการยอมรับการสุขาภิบาลโคเนื้อ คือ อายุ และการใช้แรงงานในครัวเรือน นอกจากนี้ปัจจัยที่มีความมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับวิทยาการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อ คือ ขนาดพื้นที่ถือครอง และการรับรู้ข่าวสาร ส่วนปัจจัยที่มีความมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 กับการยอมรับวิทยาการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อ คือ แรงจูงใจในการตัดสินใจก่อนการเลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งพบว่าตัวแปรที่สำคัญ และมีความสัมพันธ์กับทุกวิทยาการในการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อ คือ ขนาดพื้นที่ถือครอง และการรับรู้ข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับ ปกรณ์ เอกปณิธานพงศ์ (2539 : 101-105) ได้ศึกษาลักษณะพื้นฐานความสัมพันธ์และผลของปัจจัยทางด้านสังคม การติดต่อสื่อสาร เศรษฐกิจ จิตวิทยา กับการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ตำบลเกาะแก้ว และตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมในระดับปานกลางเนื่องมาจากการศึกษาในครั้งนี้สามารถทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมได้เพียงร้อยละ 35.0 เท่านั้น สืบเนื่องมาจากการวิเคราะห์ของตัวแปร 10 ตัวแปร พบว่ามีเพียง 4 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมของเกษตรกร และการศึกษาการเป็นสมาชิกกลุ่ม การติดต่อสื่อสาร การเดินทางออกนอกถิ่นฐาน ขนาดเนื้อที่ถือครอง รายได้ของครอบครัว แรงงานในครอบครัว สถานะการกู้ยืม ทัศนคติต่อการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมและแรงจูงใจในการตัดสินใจก่อนการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม มีความสัมพันธ์ทาง บวกกับการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลมีผลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 คือ อายุ และทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุพบว่า มีปัจจัย 4 ประการที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมคือ ขนาดพื้นที่ถือครอง การติดต่อสื่อสาร

แรงจูงใจในการตัดสินใจก่อนการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม และสภาวะการกู่ยืม ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) 0.35

อดุลย์ แหละหี่ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมืองในอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อเสริมรายได้ ส่วนอาหารที่เกษตรกรใช้เลี้ยงโคพื้นเมือง คือ หญ้าตามธรรมชาติ ไม่นิยมปลูกหญ้าหรือให้อาหารข้น และไม่เคยให้แร่ธาตุ เกษตรกรส่วนน้อยที่ให้แร่ธาตุแก่โคพื้นเมือง โดยจะให้ในรูปแบบของเกลือเป็นส่วนใหญ่ ส่วนโรคและการป้องกันโรค เกษตรกรมักไม่ให้ความสนใจในการทำวัคซีน ส่วนมากได้รับคำแนะนำเรื่องการป้องกันโรคจากเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ การผสมพันธุ์ส่วนใหญ่ใช้พ่อพื้นเมือง ส่วนการจำหน่ายโคพื้นเมืองของเกษตรกรส่วนมากจะจำหน่ายให้พ่อค้าในท้องถิ่นที่รับซื้อถึงบ้าน เกษตรผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองเกินกว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งหมด ไม่ต้องการเลี้ยงโคลูกผสม เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าโคลูกผสมเลี้ยงยาก มีเพียงส่วนน้อยที่ต้องการเลี้ยงโคลูกผสมโคเนื้อ การเลี้ยงโคพื้นเมืองของเกษตรกรมักประสบปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนหญ้าสำหรับเลี้ยงโคมากที่สุด

ประเสริฐ บูรพาศิริวัฒน์ (2544 : 124-133) ได้ทำการศึกษาบทบาทของโคเนื้อในระบบการทำฟาร์ม อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า เขตนิเวศน์เกษตรที่ตั้งอยู่ในเขตที่ราบมากมีโอกาสในการพัฒนาการเลี้ยงโคไปสู่ระบบที่เข้มแข็งอย่างต่อเนื่องได้มากกว่าเนื่องจากการแข่งขันกับระบบการผลิตยางพาราน้อยกว่าเขตอื่น ซึ่งวัตถุประสงค์ในการทำฟาร์มโดยทั่วไปพบว่า ฟาร์มต้องการมีรายได้ที่เป็นเงินสดหมุนเวียนตลอดปีเพื่อไม่ให้ผลผลิตขาดช่วง และปัญหาการเลี้ยงโคที่พบคือ ไม่มีพื้นที่เลี้ยง พืชอาหารสัตว์ไม่เพียงพอ ขาดแคลนแรงงาน และน้ำท่วมพื้นที่เลี้ยงโค สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเลี้ยงโคลูกผสมคือ การมีพื้นที่ทำสวน รายได้จากการทำนาและปลูกพืชแซมยาง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรสินฟาร์ม และการเป็นสมาชิกกลุ่มมากกว่า เกษตรกรที่เลี้ยงโคพื้นเมืองและไม่ได้เลี้ยง โดยบทบาทโคเนื้อในระบบทำฟาร์มคือ เป็นแหล่งรายได้เสริม ช่วยกำจัดวัชพืชในสวนยาง เป็นแหล่งรองรับแรงงานส่วนเกิน และเป็นทรัพยากรให้กับครอบครัวใหม่ในระยะเริ่มต้น ซึ่งในอนาคตการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ศึกษาจะดำเนินต่อไป แต่จำนวนโคเนื้อต่อครัวเรือนลดลงอันเนื่องมาจากความจำกัดของแหล่งอาหารหยาบ

สุรศักดิ์ พัฒนสุวรรณ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เลี้ยงโคเนื้อ อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนตัวเองและครอบครัวในการเลี้ยง พันธุ์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพื้นเมือง รองลงมาเป็นลูกผสมอเมริกันบราห์มันกับพื้นเมือง การผสมพันธุ์ใช้การจูงผสม และใช้พ่อพันธุ์คุมฝูง มีการคัดโคที่ลักษณะไม่ดีขาย เกือบทั้งหมดมีการสร้างคอกอยู่นอกบ้านมีหลังคากันแดดกันฝน ไม่มีการให้

อาหารชั้น มีการถ่ายพยาธิเป็นครั้งคราว ส่วนปัญหาที่เกษตรกรประสบคือ เงินทุนไม่เพียงพอ มีพื้นที่ส่วนตัวน้อย ขาดแคลนหญ้าในฤดูแล้ง และพ่อแม่พันธุ์มีราคาสูง ซึ่งสอดคล้องกับ วิทยา สังข์พรหมณ์ (2546 : 55-58) ได้ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ ในอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการ ศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจเลี้ยงโคเนื้อด้วยตัวเอง โดยลงทุนครั้งแรกด้วยเงินส่วนตัวไม่เกิน 25,000 บาท และใช้เงินที่ขายโคได้เป็นเงินหมุนเวียน จำนวนโคที่เลี้ยง รายละเอียดประมาณ 6 ตัว ใช้แรงงานภายในครัวเรือนวันละประมาณ 3 ชั่วโมง โดยปล่อยให้โคหากินตามธรรมชาติ มีโรงเรือนส่วนใหญ่สร้างแบบง่ายๆ หลังคามุงด้วยวัสดุพื้นบ้าน ให้กินน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ส่วนใหญ่ได้รับการดูแลสุขภาพจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ พันธุ์โคที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นลูกผสมชาโรเลย์ - พื้นเมือง การผสมพันธุ์โดยวิธีการผสมเทียม เนื่องจากลูกโคขายได้ราคาดี และเป็นที่ต้องการของตลาด เกษตรกรมักขายโคในรอบ 1 ปี เฉลี่ยรายละเอียด 2 ตัว มูลค่าประมาณ 25,000 บาท ซึ่งเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขายเอง คิดเป็นแบบรายตัว ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องพื้นที่ในการเลี้ยงโค มีจำกัด และขาดแคลนเงินทุน สิ่งที่ต้องการมากที่สุด คือการผสมเทียม รองลงมาคือ เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การปรับระดับราคาโคเนื้อให้สูงขึ้น และการป้องกันโรคระบาดตามลำดับ

ธีรชัย ช่อไม้ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการเลี้ยงโคกบินทร์บุรี โดยใช้พื้นที่จำกัด พบว่า การเลี้ยงโคเนื้อต้องใช้พื้นที่อย่างเหมาะสมโดยกำหนดอัตราส่วนระหว่างแปลงหญ้าต่อหน่วยปศุสัตว์เท่ากับ 24 ไร่ เห็นได้ว่าใช้พื้นที่พอสมควร แต่ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป พื้นที่เพื่อการเกษตรน้อยลง เกษตรกรมักประสบกับปัญหาด้านแหล่งอาหารสัตว์ตามธรรมชาติ เนื่องจากพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ได้นำไปใช้ปลูกพืชเศรษฐกิจ สร้างโรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย ดังนั้นเกษตรกรจำเป็นต้องปลูกพืชอาหารสัตว์ของตนเอง ซึ่งอาหารทดลองที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์จังหวัดสระแก้ว โดยใช้โคกบินทร์บุรี จำนวน 3 ตัว น้ำหนักหลังหย่านม 120 กิโลกรัม ทำการถ่ายพยาธิและปรับสภาพก่อนเลี้ยง 3 สัปดาห์ ใช้แปลงหญ้ากินนีสีม่วง ขนาด 2 ไร่ สำหรับโค 4 ตัว การปลูกกินนีสีม่วง 2 ไร่ ตัดที่อายุ 30 วัน ตัด 12 ครั้ง ได้น้ำหนักสดรวม 38,570 กิโลกรัม ใช้เลี้ยงโคจำนวน 3 ตัว ไม่เพียงพอ ต้องหาหญ้าแห้งเพิ่ม 375 กิโลกรัม จึงจะพอ ดังนั้น จึงใช้หญ้ารวมทั้งสิ้น 40,295 กิโลกรัม น้ำหนักสด จึงจะเพียงพอ หรือใช้แปลงหญ้ากินนีแบบประณีตจะใช้พื้นที่ 0.7 ไร่ สำหรับการเลี้ยงโคเนื้อ 1 ตัว ซึ่งโคมีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นตลอดการทดลอง 26,833 กิโลกรัม มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 745.37 กรัมต่อตัว ประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหาร 9.59 การลงทุนแปลงหญ้าในปีแรก 4,000-5,000 บาทต่อไร่ ใช้แรงงาน 1-2 คน อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงโคเนื้อลักษณะนี้เกษตรกรต้องมีความรู้ในการจัดการแปลงหญ้าเพื่อให้ได้ปริมาณที่เพียงพอ และเหมาะสมสำหรับเกษตรกรต้องการเลี้ยงโคจำนวน 4-5 ตัว

กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2532 : 108-111) ศึกษาต้นทุนการเลี้ยงโคเนื้อแบบพื้นบ้านดั้งเดิมโดยใช้โคพื้นเมือง ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะให้อาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ฟาง หญ้า เป็นต้น ไม่มีการให้อาหารข้น โคเนื้อพื้นเมืองจะมีน้ำหนักแรกเกิด 15.4 กิโลกรัม อัตราการเจริญเติบโตก่อนหย่านม 368 กรัมต่อวัน มีอัตราการเจริญเติบโตหลังหย่านม 256 กรัมต่อวัน และเมื่ออายุ 12 เดือนจะมีน้ำหนัก 120 กิโลกรัม หากเลี้ยงให้มีน้ำหนัก 150 กิโลกรัม จะต้องใช้เวลาประมาณ 16 เดือน ซึ่งมีราคาซื้อขายกันประมาณ 3,000 บาทต่อตัว จะต้องใช้เวลาเลี้ยงเพิ่มอีก 20 เดือน ซึ่งมีราคาซื้อขายกันประมาณ 5,000 บาทต่อตัว จะเห็นได้ว่าถ้าซื้อโคขนาดน้ำหนัก 150 กิโลกรัม มาเลี้ยงให้ได้น้ำหนัก 300 กิโลกรัม แล้วขาย จะมีส่วนเหลือของราคาโคเป็นจำนวนเงิน 2,000 บาทต่อตัว แต่ต้องใช้เวลาเกือบ 2 ปี ซึ่งถ้าประมาณค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงที่ยังไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงิน เช่น แรงงาน และที่จ่ายเป็นตัวเงิน เช่น ฟาง ผลที่ได้รับอาจไม่คุ้มค่า แต่เนื่องจากการเลี้ยงโคลักษณะนี้เป็นการเลี้ยงเพื่อใช้งาน และขายเป็นโคเนื้อเมื่อไม่สามารถใช้งานได้หรือเมื่อขาดเงิน

วินิจฉัย อ่องแก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงแม่โคพื้นเมืองโดยวิธีการผสมเทียมในอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจำนวน ประเภท ลักษณะการเลี้ยงอาหารและการให้อาหาร การจำหน่าย อัตราการผสมติดในการเลี้ยงแม่โคพื้นเมือง ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการเลี้ยงโคโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นรายได้เสริม ซึ่งปริมาณแม่โคพื้นเมืองที่ใช้วิธีการผสมเทียมมีจำนวน 196 ตัว ในการผสมพันธุ์จะใช้น้ำเชื้อของพ่อโคชาร์โรเลย์ และบราห์มันแดงเป็นหลัก เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา สวนยาง จึงมีพื้นที่ว่างเปล่ามาก ลักษณะการเลี้ยงใช้แบบผูกล่อกำให้กินเลี้ยงหญ้าตามธรรมชาติ ไม่นิยมปลูกแปลงหญ้าเพื่อการเลี้ยงโค และไม่มีมีการให้อาหารข้นและก้อนแร่ธาตุ มีเพียงเกษตรกรบางส่วนที่ให้แร่ธาตุในรูปของเกลือ ส่วนอัตราการผสมครั้งเดียวคิดเป็นร้อยละ 60 การจำหน่ายโคลูกผสมส่วนมากจำหน่ายให้กับพ่อค้าในท้องถิ่นที่มารับซื้อถึงบ้าน ปัญหาที่พบในการเลี้ยงแม่โคพื้นเมืองที่เกษตรกรประสบมากที่สุดคือ การขาดพ่อ-แม่พันธุ์ และการให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ นอกจากแล้ว ธนจิตร สุนทรระกูล (2545 : 83-86) ได้ศึกษาลักษณะทั่วไปของพ่อโคชนและสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมืองในจังหวัดตรัง จากผลการศึกษาในด้านสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมืองพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.00 เลี้ยงโคเพื่อเป็นอาชีพเสริม นำโคไปเลี้ยงในทุ่งตลอดวัน และนำกลับเข้าคอกในเวลาเย็น ส่วนการเลี้ยงแบบผูกล่อกำ ร้อยละ 40.00 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงจำนวน 50 ราย ให้โคหากินในทุ่งหญ้าธรรมชาติ ตั้งแต่เช้าจนถึงเที่ยง และปล่อยให้หากินเองในทุ่งหญ้าในตอนบ่าย เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่น้อย และในส่วนวิธีการผสมพันธุ์ใช้การจูงผสม ร้อยละ 60.00 จากการสอบถามเกษตรกรมักขายโคประมาณปีละ 2 ตัว เกษตรกรที่เลี้ยงโค 11-30 ตัว ขายโคประมาณปีละ 3 ตัว เกษตรกรที่เลี้ยงโค 31-50 ตัว ขายโคประมาณปีละ 5 ตัว ในส่วนสาเหตุที่ขายโคพบว่า ขายเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวจำนวน 20 ราย

ขายเพื่อส่งบุตรเรียน 13 ราย ขายเพื่อใช้หนี้ 3 ราย และด้วยสาเหตุอื่นๆ 23 ราย เช่น มีจำนวนมากเกินไป ผสมติดยาก อายุมาก เป็นต้น ในส่วนการป้องกันและรักษาโรค เกษตรกรทั้งหมดใช้วิธีการรักษาตามแผนปัจจุบัน โดยปรึกษาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ซึ่งมีการทำวัคซีนอย่างสม่ำเสมอ

นิรันดร์ เรืองไทย (2531 : 132-138) ได้ศึกษาสมรรถภาพการเติบโตของโคเนื้อลูกผสมชาร์โรเลส์-บราห์มัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอัตราการเจริญเติบโตของโคเนื้อลูกผสมชาร์โรเลส์-บราห์มันที่เลี้ยงโดยใช้อาหารข้นและไม่ใช้อาหารข้น รวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการผลิตโคเนื้อลูกผสมในช่วง 126 วัน โดยใช้โคลูกผสมชาร์โรเลส์ 50% x อเมริกันบราห์มัน 50% เพศผู้หลังอายุนม (อายุอายุนม 205 วัน) จำนวน 9 ตัว ออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 โคจำนวน 3 ตัว ได้รับอาหารข้นร่วมกับฟางข้าวในอัตราส่วน 70:30 กำหนดให้กินวันละ 30% ของน้ำหนักตัว กลุ่มที่ 2 โคจำนวน 6 ตัว ถูกปล่อยในแปลงหญ้าตลอดระยะเวลาการทดลอง มีการเสริมเพียงแร่ธาตุ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า น้ำหนักที่เพิ่มขึ้นของโคเนื้อลูกผสมตลอดการทดลอง และน้ำหนักเมื่อสิ้นสุดการทดลองของทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยอัตราการเจริญเติบโตของโคกลุ่มแรกเท่ากับ 0.3571 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน กลุ่มที่สองเท่ากับ 0.3902 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน ส่วนค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงแต่ละกลุ่มมีค่าเฉลี่ย 1,763.41 บาทต่อตัว และ 168.66 บาทต่อตัว ตามลำดับ

สุทธิพงษ์ อริยะพงศ์สรรค์ และคณะ (2546 : 50-54) ได้ศึกษาสภาพองค์ความรู้และศักยภาพการผลิตโคพื้นเมืองของเกษตรกรรายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของการเลี้ยงโคพื้นเมือง คุณสมบัติเฉพาะในด้านการผลิตและการใช้ประโยชน์ รวมถึงศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการผลิตโคพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า การเลี้ยงโคพื้นเมืองส่วนมากยังเป็นเกษตรกรรายย่อย ในลักษณะที่ผสมผสานในระบบไร่นา สภาพพื้นที่เลี้ยงตั้งอยู่ในทำเลเลี้ยงสัตว์สาธารณะของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าห่างไกลจากชุมชน อาศัยอาหารตามแหล่งธรรมชาติเป็นหลัก และบางส่วนมีการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้าง เกษตรกรยังขาดการรวมกลุ่มอย่างเป็นระบบ ขาดข้อมูลด้านพื้นที่เลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม ขาดข้อมูลด้านประชากรโคพื้นเมืองที่ชัดเจน ขาดแคลนอาหารสัตว์ตามฤดูกาล ขาดเทคนิคการคัดเลือก และปรับปรุงพันธุ์ รวมถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการเลี้ยง การตลาด และขาดการจัดการด้านสุขภาพสัตว์

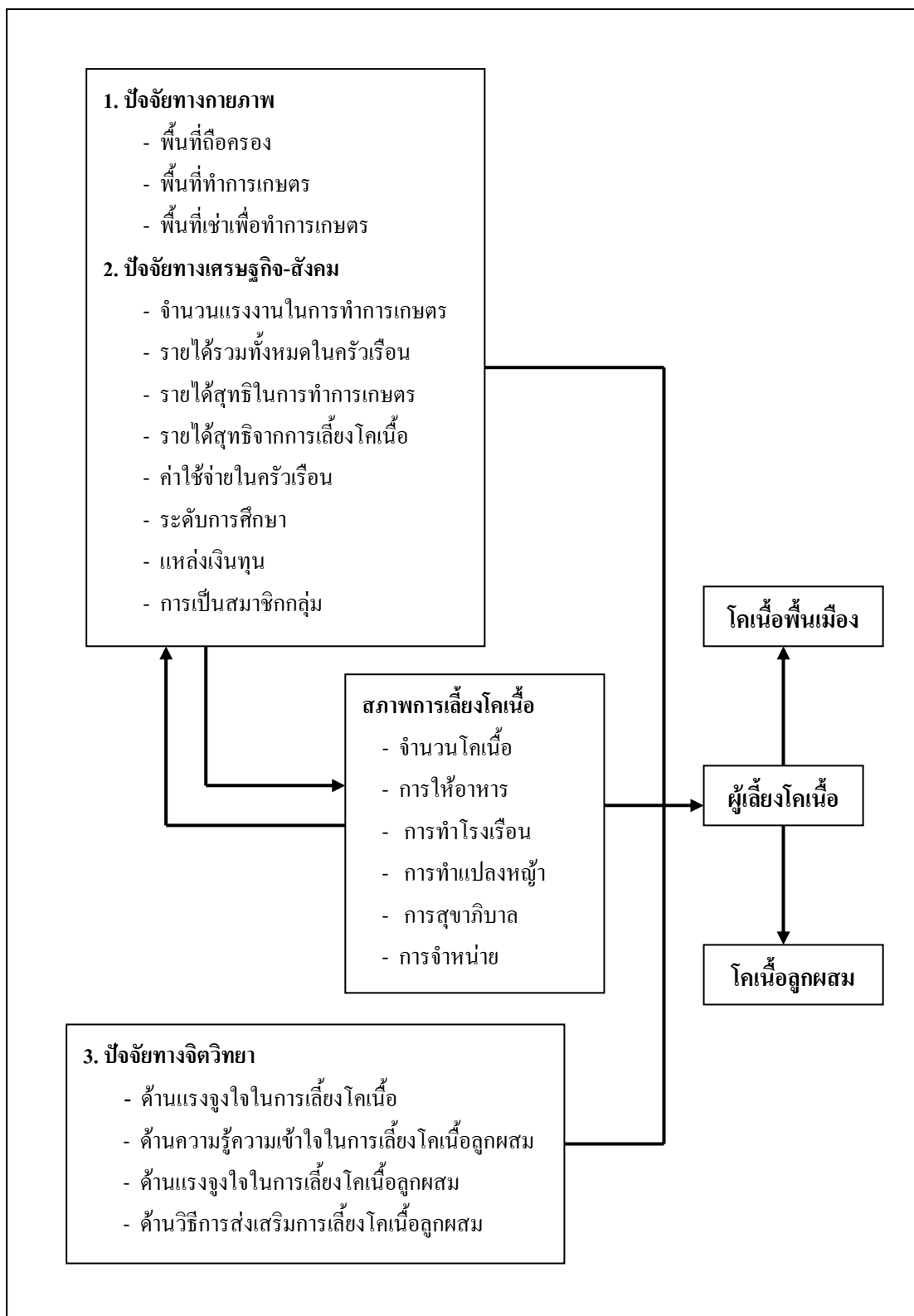
ทินกฤต จันทภาโส (2548 : 45-49) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงโคเนื้อในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของผู้เลี้ยงและไม่เลี้ยงโคเนื้อ รวมทั้งลักษณะการเลี้ยง วิเคราะห์ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงโคเนื้อ รวมถึงศึกษาปัญหาและ

อุปสรรคของการเลี้ยงโคเนื้อ ผลการศึกษาพบว่า มีการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมากที่สุดถึงร้อยละ 97.4 คือ ลูกผสมชาร์โรเลส์ - พื้นเมืองร้อยละ 94.87 ลูกผสมพันธุ์อื่น ๆ ร้อยละ 5.13 ส่วนผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองร้อยละ 2.6 มีความเห็นว่าลูกโคลูกผสมที่ได้สวย และมีขนาดใหญ่กว่าโคพื้นเมือง ปัจจัยทางด้านสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจการเลี้ยงโคเนื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ขนาดของครอบครัว การเป็นสมาชิกของสถาบันการเกษตร ส่วนอายุและการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจการเลี้ยงโคเนื้อที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 สำหรับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงมีเพียง รายได้ของครอบครัวเพียงอย่างเดียวที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 สำหรับปัจจัยทางด้านทัศนคติคือ ทัศนคติต่อการเลี้ยงโคเนื้อที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจการเลี้ยงโคเนื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 แต่ทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ไม่มีสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ซึ่งเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อมีความต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนด้านสายพันธุ์จากรัฐบาลเป็นอันดับแรก และรัฐบาลต้องเข้ามาแนะนำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อสามารถรวมกลุ่มกันให้เข้มแข็งเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้ด้วยตัวเอง และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพัทลุงประจำปี พ.ศ. 2547-2550

บดินทร์ ลิงหะชัย (2533 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรเพื่อศึกษาความเป็นได้ในการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อ : กรณีศึกษาตำบลหนูทานบ อำเภอปะด้า จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อที่มุ่งตอบสนองนโยบายรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ให้แพร่หลายออกไปสู่เกษตรกรในพื้นที่ที่เหมาะสม ผลการศึกษา พบว่า มีความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงโคเนื้อ หากพิจารณาโดยละเอียดระบบเกษตรในพื้นที่ที่เหมาะสมมากสำหรับการเลี้ยงโคเนื้อเป็นกิจกรรมเสริม เนื่องจากการเกษตรมีหลายระบบ เช่น ระบบเกษตรแบบหมุนเวียนพืชระหว่างพืชเศรษฐกิจและพืชเลี้ยงสัตว์ ระบบเกษตรแบบผสม และระบบเกษตรแบบผสมผสาน ทั้งนี้มีหลายปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ เช่น ภูมิประเทศมีลักษณะลาดชัน เกษตรกรมีความรู้เชิงวิชาการเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อน้อย และเกษตรกรยังมีหนี้สินอีกจำนวนมาก จึงเสนอแนะให้มีการปรับพื้นที่ลาดชันให้เหมาะสม ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกรในการเลี้ยงโคเนื้อ และควรปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกรอย่างระมัดระวังพร้อมคอยติดตามผลให้คำแนะนำในการประกอบกิจการเพื่อการเกษตรให้ได้กำไร สามารถคืนทุนภายในระยะเวลาที่จำกัดได้

บุญมี โสกัง และคณะ (2548 : 95-104) ได้ศึกษารูปแบบการเลี้ยงโค - กระบือ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ป่าทาม ตำบลคอนแอนด์ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการเลี้ยงโค-กระบือ ของชาวบ้านจากอดีตถึงปัจจุบัน รูปแบบการเลี้ยงที่เหมาะสมกับ

สภาพพื้นที่ในด้านอาหาร การสุขาภิบาลรักษาแบบพื้นบ้าน การจัดการโรงเรือน และศึกษาการนำรูปแบบวิธีการเลี้ยงโค-กระบือ ที่เหมาะสมไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า การเลี้ยงของชาวบ้านในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธี การเลี้ยง เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ทำเลในการเลี้ยงลดน้อยลงไป เพราะพื้นที่เกิดน้ำท่วม ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดจากการสร้างเขื่อนราศีไศลขวางกั้นแม่น้ำมูล และพื้นที่ทุ่งได้มีการบุกเบิกทำการเกษตร ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของชุมชนเมือง ในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงที่เปลี่ยนไป จากในอดีตที่เลี้ยงเพื่อไว้ใช้แรงงานในการทำนา และเดินทาง ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามาใช้แทนแรงงานโค-กระบือ ชาวบ้านจึงเปลี่ยนวิธีการผลิตตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ชาวบ้านได้มีการปรับเปลี่ยนไปเลี้ยงโคลูกผสม เนื่องจากขายได้ราคาสูงกว่าโคพื้นเมือง โดยไม่เลี้ยงเป็นฝูงใหญ่เหมือนในอดีต และมีการเลี้ยงลดจำนวนลง เพื่อเน้นคุณภาพ และราคาที่สูงขึ้นเมื่อถึงเวลาซื้อขาย

ภาพประกอบ 2 : กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่ออธิบายผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. สถานที่ทำการวิจัย

อำเภอควนขนุน เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนโคเนื้อ และผู้เลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดในจังหวัดพัทลุง คิดเป็นร้อยละ 28.29 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งจังหวัด ผู้วิจัยจึงได้ทำการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) คัดเลือกตำบลที่มีผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวนมากที่สุดในอำเภอควนขนุนนำมาศึกษา คือ ตำบลชะมวง โดยเลือกหมู่บ้านที่มีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่นจำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านหนักขัน หมู่ที่ 13 บ้านศาลาม่วง และหมู่ที่ 14 บ้านไสตอออก ดังแสดงใน (ตาราง 5)

ตาราง 5 แสดงจำนวนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมแยกแต่ละหมู่บ้านของตำบล
ชะมวง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ		จำนวนผู้เลี้ยงโคเนื้อ ทั้งหมด
		พื้นเมือง	ลูกผสม	
1	ชะมวง	111	7	118
2	ชายคลอง	8	2	8
3	ศาลาดำเสา	105	7	112
4	หัวเปลว	12	3	15
5	หนักขัน	22	21	43
6	ไสเดียน	110	12	122
7	ค่ายไพรออก	48	13	61
8	ค่ายไพรตก	75	3	78
9	ไทรโกบ	21	4	25
10	หัวถนน	7	0	7
11	ป่าบ	29	0	29
12	สามหนอง	71	11	82
13	ศาลาม่วง	49	28	77
14	ไสตอออก	58	27	85
15	หิโน	110	14	124
16	ไสตอตก	130	3	133
	รวม	966	155	1,119

ที่มา : จากองค์การบริหารส่วนตำบลชะมวง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, 2550

2. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร (population) ประชากรที่ทำการศึกษา คือ ผู้เลี้ยงโคเนื้อใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านหนักขัน หมู่ที่ 13 บ้านศาลาม่วง และหมู่ที่ 14 บ้านไสตอออก ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่น โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง จำนวน 129 ราย และกลุ่มที่ 2 ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม จำนวน 76 ราย

2.1 ตัวอย่าง (sample) ตัวอย่างที่นำศึกษาเชิงคุณภาพมีจำนวน 12 ราย ทำการคัดเลือกจากขนาดฟาร์ม โดยเกณฑ์ที่ใช้แบ่งคือ ผู้เลี้ยงโคเนื้อไม่เกิน 29 ตัว ถือเป็นฟาร์มขนาดเล็ก และเลี้ยงมากกว่า 30 ตัวขึ้นไป ถือเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ (สำนักงานเศรษฐกิจเกษตร, 2550) จึงได้ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสมฟาร์มขนาดเล็ก จำนวน 6 ราย และผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสมฟาร์มขนาดใหญ่ จำนวน 6 ราย ส่วนตัวอย่างที่ทำการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จากบัญชีรายชื่อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้ง 3 หมู่บ้าน ในอัตราส่วนร้อยละ 50 ของประชากรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้ง 3 หมู่บ้าน แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองจำนวน 64 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำนวน 38 ราย รวมตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 102 ราย ดังแสดงใน (ตาราง 6)

ตาราง 6 จำนวนประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน

หน่วย : ราย

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม		รวมจำนวน
		* ประชากร	ตัวอย่าง	* ประชากร	ตัวอย่าง	ตัวอย่าง
5	หนักขัน	22	11	21	11	22
13	ศาลาม่วง	49	24	28	14	38
14	ไสตอออก	58	29	27	13	42
รวม		129	64	76	38	102

ที่มา : * จากองค์การบริหารส่วนตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, 2550

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เพื่อใช้ศึกษาลักษณะพื้นที่ และกำหนดจำนวนตัวอย่าง โดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในงานวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังต่อไปนี้

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi - structured interview) ใช้สัมภาษณ์เกษตรกรแบบเจาะลึก (in-depth interviewing) กับผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 12 ราย ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจถึงภาพรวมของระบบเกษตร สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ และความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม เมื่อสรุปผลการศึกษาลำดับ นำข้อมูลไปใช้ประกอบในการจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview)

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ใช้สัมภาษณ์ตัวอย่างจำนวน 102 ราย เป็นผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองจำนวน 64 ราย และผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำนวน 38 ราย ซึ่งข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ได้จากการสรุปปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อที่ได้มาจากการตรวจเอกสาร และการสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายปิด (close-ended question) ที่ได้กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิด (open - ended question) เพื่อให้ผู้ตอบมีอิสระในการตอบ และแสดงความคิดเห็น

4. การทดสอบแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ที่ถูกออกแบบมาถูกนำไปทดสอบกับผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งพื้นเมือง และลูกผสมใน 3 หมู่บ้านที่ทำการศึกษาก่อนเป็นจำนวน 12 ราย ซึ่งไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย หลัง จากได้ข้อมูลมาแล้ว ทำการทดสอบความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ โดยการวัดความสอดคล้องภายในด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟาด้วยวิธีของครอนบาค-อัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อทดสอบความสอดคล้องภายใน ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบ Likert Scale จึงต้องคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค โดยคำนวณจากค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถาม (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2536 : 153) ผลที่ได้มีความเชื่อมั่น ซึ่งแสดงเป็นค่า อัลฟามาตรฐานได้ดังนี้ ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีค่าความเชื่อมั่น 0.87 แรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อมีความเชื่อมั่น 0.92 แรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีค่าความเชื่อมั่น 0.95 และวิถี การส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีค่าความเชื่อมั่น 0.89 ดังแสดงใน (ภาคผนวก ค.) จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามบางข้อที่ผู้ตอบเข้าใจยาก อันอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในข้อคำถามให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

$$\text{จากสูตร } \alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α = สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n = จำนวนข้อคำถาม

$\sum s_i^2$ = ผลรวมทั้งหมดของความแปรปรวนแต่ละข้อ

s_1^2 = ค่าความแปรปรวนของชุดคำถามทั้งหมด

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบเจาะลึกจากผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม จำนวน 12 ราย ช่วงที่ 2 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสมที่ได้ทำการสุ่มตัวอย่างจำนวน 102 ราย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เกษตรกรแบบเจาะลึกจำนวน 12 ราย โดยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ วิธีตีความจากรูปธรรมที่สามารถมองเห็นได้มาสร้างข้อสรุปในเชิงนามธรรม

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมดจำนวน 102 ราย โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

- 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 2) ใส่รหัสที่ได้จากการสัมภาษณ์พร้อมสร้างเครื่องมือลงรหัส
- 3) สร้างแฟ้มข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติโดยใช้โปรแกรม SPSS version 15 (Statistical Package for the Social Science)

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

7.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าสถิติพื้นฐานเพื่อใช้บรรยายลักษณะต่างๆของประชากรมีดังต่อไปนี้

- 1) ค่าร้อยละ (percentage) และค่าความถี่ (frequency distribution) เพื่อศึกษาความถี่และการกระจายของข้อมูลประเภทจำแนกหมวดหมู่ (nominal scale) เช่น เพศ ระดับการศึกษา ลักษณะคร่าวเรือน แหล่งเงินกู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ เป็นต้น

2) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) ใช้หาค่าเฉลี่ยของตัวแปรประเภทช่วง (interval scale) และอัตราส่วน (ratio scale) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของข้อมูล เช่น การถือครองพื้นที่ และการใช้ที่ดิน รายได้สุทธิของการเลี้ยงโคเนื้อ และค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น เป็นต้น

7.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

1) การทดสอบแบบที (T-test) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย (mean) ของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 30 ตัวอย่าง ซึ่งตัวแปรที่แทนคุณลักษณะที่นำมาทดสอบสามารถคำนวณได้และมีการวัดตั้งแต่ระดับเรียงอันดับจนถึงอัตราส่วน ส่วนตัวแปรที่ใช้เป็นตัวจำแนกกลุ่มควรเป็นตัวแปรระดับนามบัญญัติ หรืออาจเป็นตัวแปรระดับอัตราส่วนที่ทำการจัดกลุ่มแล้ว ดังนั้นสูตรที่ใช้มีดังนี้

1.1) ความแปรปรวนของประชากรทั้งสองไม่เท่ากัน

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	=	ค่าการกระจายตัวแบบที
	\bar{x}_1	=	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1
	\bar{x}_2	=	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2
	s_1	=	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มที่ 1
	s_2	=	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มที่ 2
	n_1	=	จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 1
	n_2	=	จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 2
	ชั้นของความอิสระ (df)	=	$n_1 + n_2 - 2$

1.2) ความแปรปรวนของประชากรทั้งสองเท่ากัน

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{s_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

เมื่อ	t	=	ค่าการกระจายตัวแบบที
	\bar{x}_1	=	ค่าเฉลี่ยของตัวอย่างกลุ่มที่ 1

$$\begin{aligned} \bar{x}_2 &= \text{ค่าเฉลี่ยของตัวอย่างกลุ่มที่ 2} \\ S_p^2 &= \text{ความแปรปรวนร่วม} \\ n_1 &= \text{จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 1} \\ n_2 &= \text{จำนวนข้อมูลกลุ่มที่ 2} \\ \text{ชั้นของความอิสระ (df)} &= n_1 + n_2 - 2 \end{aligned}$$

2) การทดสอบแบบไคว์สแควร์ (Chi-square) ใช้ทดสอบเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่อยู่ในรูปของความถี่ ซึ่งไม่สามารถวัดค่าออกเป็นตัวเลขที่แน่นอน แต่สามารถจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ได้ หรือตัวแปรที่มีการวัดอยู่ในระดับนามบัญญัติ และระดับเรียงลำดับ โดยบอกได้เพียงว่ากลุ่มใดมีค่าสูงกว่ากลุ่มใด

$$X^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ } X^2 &= \text{ค่าไคสแควร์} \\ O_{ij} &= \text{ค่าความถี่จากการสังเกตในแถวที่ } i \text{ คอลัมน์ที่ } j \\ E_{ij} &= \text{ค่าความถี่คาดหวังในแถวที่ } i \text{ คอลัมน์ที่ } j \\ r &= \text{จำนวนแถว (row)} \\ c &= \text{จำนวนสดมภ์ (column)} \\ \text{ชั้นของความอิสระ df} &= (r-1)(c-1) \end{aligned}$$

3) การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) เพื่อใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และเป็นไปในทิศทางใด ซึ่งข้อมูลที่น่ามาหาความสัมพันธ์ควรจะเป็นข้อมูลระดับช่วง และระดับอัตราส่วน

$$r_{xy} = \frac{n \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[n \sum x^2 - (\sum x)^2][n \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ } r_{xy} &= \text{ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร } x \text{ กับตัวแปร } y \\ n &= \text{จำนวนคู่ของข้อมูลทั้งหมด} \\ \sum x &= \text{ผลรวมของค่าข้อมูลชุด } x \\ \sum y &= \text{ผลรวมของค่าข้อมูลชุด } y \\ \sum x^2 &= \text{ผลรวมของค่าข้อมูลชุด } x \text{ แต่ละค่ายกกำลังสอง} \\ \sum y^2 &= \text{ผลรวมของค่าข้อมูลชุด } y \text{ แต่ละค่ายกกำลังสอง} \\ \sum xy &= \text{ผลรวมของผลคูณระหว่างค่าข้อมูลชุด } x \text{ กับค่าข้อมูลชุด } y \end{aligned}$$

8. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาระบบเกษตร และสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และโคเนื้อลูกผสม อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถกำหนดกลุ่มตัวแปรอิสระได้ดังนี้ คือ ปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม และปัจจัยทางจิตวิทยาของผู้เลี้ยงโคเนื้อ โดยมีตัวแปรกลาง คือ สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร และมีตัวแปรตาม คือ ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และโคเนื้อลูกผสม นอกจากนี้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยง และปัจจัยทางจิตวิทยาระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม

9. นิยามศัพท์

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์เพื่อความเข้าใจความหมายของตัวแปรบางตัว ดังต่อไปนี้

9.1 ระบบเกษตร (agricultural system) หมายถึง การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในภาคการเกษตร รวมถึงปัจจัยต่างที่มีอิทธิพลต่อการผลิตทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร และการจัดการทรัพยากรทางการเกษตรต่างๆ

9.2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ (beef cattle raising) หมายถึง ลักษณะการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์ การให้อาหาร การทำโรงเรือน การทำแปลงหญ้า การสุขาภิบาล และการขาย

9.3 อาชีพหลัก (main occupation) หมายถึง อาชีพที่ทำรายได้สูงสุดและมีรายได้สม่ำเสมอตลอดทั้งปีให้กับครัวเรือนเกษตรกร ได้แก่ อาชีพการทำสวนยางพารา ค้าขาย รับจ้าง เป็นต้น

9.4 อาชีพรอง (sideline occupation) หมายถึง อาชีพที่ทำรายได้ให้กับครัวเรือนรองลงมาจากอาชีพหลัก และมีรายได้สม่ำเสมอตลอดทั้งปีให้กับครัวเรือนเกษตรกร ได้แก่ ทำนา เพาะเห็ดนางฟ้า การเลี้ยงสุกร และเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม เป็นต้น

9.5 อาชีพเสริม (side occupation) หมายถึง อาชีพที่ทำรายได้ให้กับครัวเรือนเป็นครั้งคราว หรือทำการจำหน่ายเมื่อถึงคราวจำเป็นต้องใช้เงิน ได้แก่ การเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง และการจักสาน เป็นต้น

9.6 รายได้สุทธิ (net profit) หมายถึง รายได้ที่เงินสดจากการขายผลผลิตในแต่ละกิจกรรม ลบด้วยต้นทุนผันแปร ลบด้วยต้นทุนคงที่ ในหนึ่งรอบปีการผลิต

9.7 แรงจูงใจ (motivation) หมายถึง เหตุจูงใจที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความคาดหวังและประโยชน์จากการเลี้ยงโคเนื้อ

9.8 วิธีการส่งเสริม (extension methodology) หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้และวิธีการส่งเสริมของบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อเกษตรกรในการแนะนำให้เกษตรกรนำมาปรับปรุง และแก้ไขปัญหาการทำกิจกรรมต่างๆในการเลี้ยงโคเนื้อ

10. สมมุติฐานในการวิจัย

จากแนวคิดเชิงทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้ศึกษาได้กำหนดสมมุติฐานในงานวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 : พื้นที่ถือครองทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน รายได้สุทธิในการทำการเกษตร รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคเนื้อ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ระดับการศึกษา แหล่งเงินทุน การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และโคเนื้อลูกผสม

สมมุติฐานข้อที่ 2 : พื้นที่ถือครองพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน รายได้สุทธิในการทำการเกษตร รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคเนื้อ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ระดับการศึกษา แหล่งเงินทุน การเป็นสมาชิกกลุ่ม และแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อ ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม แรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม วิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมแตกต่างกัน

สมมุติฐานข้อที่ 3 : สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ (จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง การให้อาหาร การทำโรงเรือน การทำแปลงหญ้า การสุขาภิบาล และการจำหน่าย) ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมแตกต่างกัน

บทที่ 4

สถานที่ทำการศึกษา

กำหนดให้อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นสถานที่ทำการศึกษา ทำการคัดเลือก ตำบลแบบเฉพาะเจาะจงที่มีผู้เลี้ยงโคเนื้อหนาแน่น คือ ตำบลชะมวง และเลือกหมู่บ้านจำนวน 3 หมู่บ้านที่มีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่น ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านหนักขัน หมู่ที่ 13 บ้านศาลาม่วง หมู่ที่ 14 บ้านไสตอออก การ ศึกษาสภาพทั่วไปของอำเภอควนขนุน ตำบลชะมวง และหมู่บ้านที่ศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1. อำเภอควนขนุน

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอควนขนุนเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองพัทลุง มีเนื้อที่ 599.76 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตปกครองทั้งหมดออกเป็น 12 ตำบล ได้แก่ ตำบลควนขนุน ตำบลทะเลน้อย ตำบลนาขยาด ตำบลพนมวังค์ ตำบลแหลมโดนด ตำบลปันแต ตำบลคอนทราย ตำบลมะกอกเหนือ ตำบลพนางตุง ตำบลชะมวง และตำบลแพรกหา (สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุน, 2550) มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้ แสดงใน (ภาพประกอบ 2)

ทิศเหนือ จรด อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง และอำเภอชะอวด
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศใต้ จรด อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

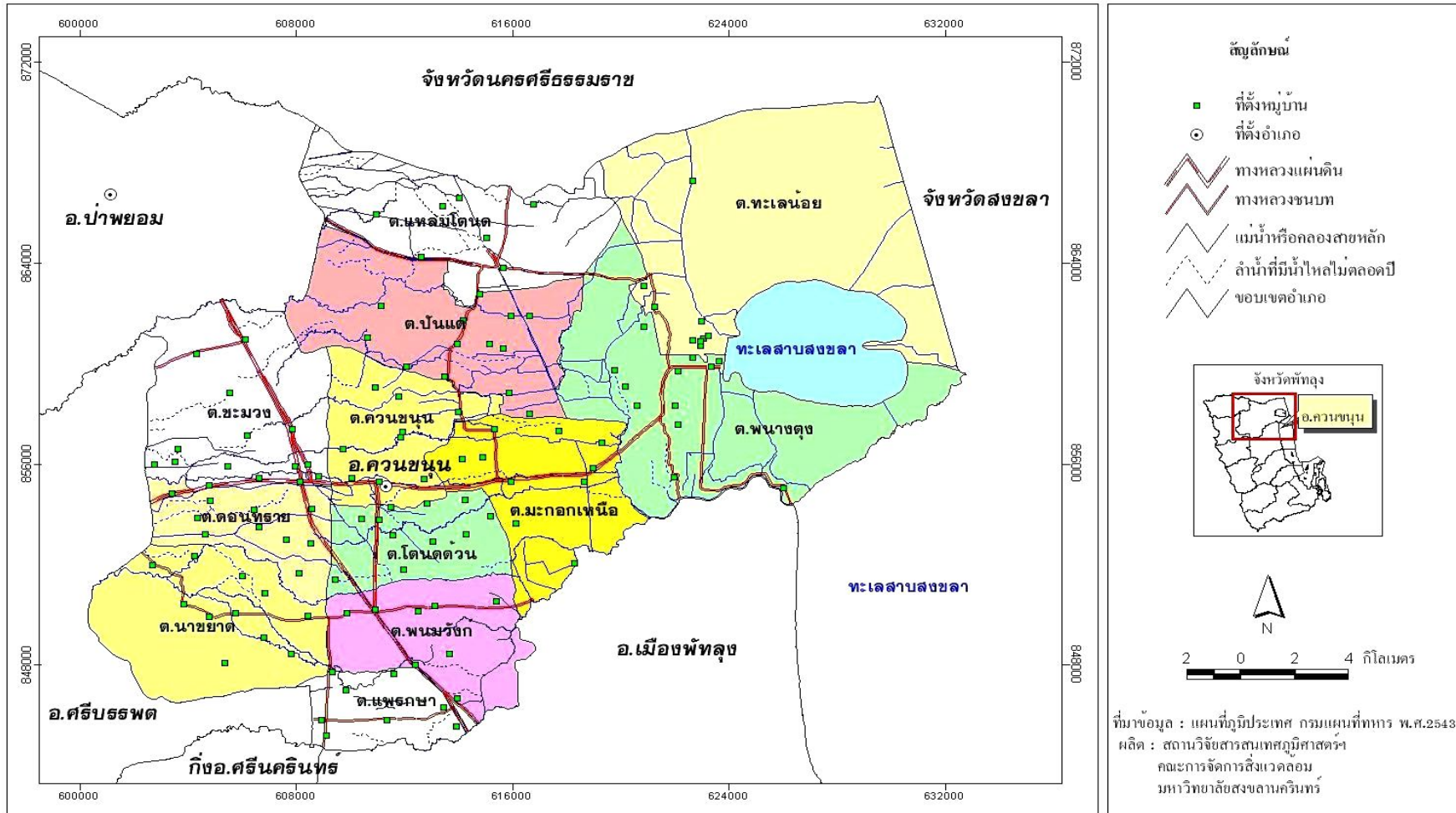
ทิศตะวันออก จรด อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันตก จรด อำเภอศรีบรรพต และอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

1.2 เส้นทางคมนาคม ทางรถยนต์มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 (ถนนสายเอเชีย) ตัดผ่าน และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4187 สายควนขนุน-ทะเลน้อย ซึ่งได้แยกจากถนนสายเอเชียที่บ้านหัวถนน (เรียกว่าสี่แยกโพธิ์ทอง) หมู่ที่ 10 ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ไปยังตำบลทะเลน้อย ผ่านหน้าสถานีตำรวจภูธรควนขนุน หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4048 สายควนขนุน-ไสยวน ซึ่งได้แยกจากถนนสายเอเชียที่บ้านไสยวน (เรียกว่าสี่แยกไสยวน) หมู่ที่ 7 ตำบลพนมวังค์ อำเภอควนขนุน

1.3 สภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปมีฝนตกน้อยกว่า 100 มิลลิเมตรอยู่สองช่วง คือ เดือนกุมภาพันธ์ และมีนาคมช่วงหนึ่ง อีกช่วงหนึ่ง คือ เดือนมิถุนายน กรกฎาคม และสิงหาคม ส่วนช่วงที่มีฝนตกมาก คือ เดือนตุลาคม พฤศจิกายน และธันวาคม ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ปริมาณน้ำฝนมีความแปรปรวน เกษตรกรมักพบกับปัญหาน้ำท่วมขังบ่อย ขณะเดียวกันมีความแห้งแล้งยาวนาน จึงเป็นอุปสรรคต่อการเพาะปลูกเป็นอย่างมาก

1.4 ลักษณะทางนิเวศวิทยาเกษตร อำเภอควนขนุนมีลักษณะเป็นภูเขาสลับซับซ้อนตลอดแนวทิศตะวันตกที่ติดต่อกับจังหวัดตรัง ซึ่งสามารถแบ่งสภาพพื้นที่ได้ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 พื้นที่ทางด้านตะวันตกไปจรดอำเภอศรีบรรพต และอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เป็นที่ราบสูงเหมาะแก่การทำสวนผลไม้ และสวนยางพารา บางแห่งเป็นพื้นที่ต่ำทำนาได้เล็กน้อย ส่วนที่ 2 พื้นที่ตอนกลาง เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา และมีชุมชนหนาแน่น ส่วนที่ 3 พื้นที่ทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม มีเนินเป็นแนวยาวจากเหนือมาได้เหมาะแก่การทำสวนยางพารา สวนผลไม้ทางด้านทิศตะวันออกของแควนเนินไปจรดทะเลน้อย และทะเลสาบสงขลาเป็นพรุ มีพรรณไม้น้ำขึ้นอย่างหนาแน่น เหมาะแก่การปลูกกระจุต และทำประมง

ภาพประกอบ 2 : แผนที่แสดงอาณาเขต การคมนาคม และแหล่งน้ำ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

2. ตำบลชะมวง

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอควนขนุนไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 2 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 38,211 ไร่ แบ่งเขตปกครองทั้งหมดออกเป็น 16 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านชะมวง หมู่ที่ 2 บ้านชายคลอง หมู่ที่ 3 บ้านศาลาดำเสา หมู่ที่ 4 บ้านหัวปลิว หมู่ที่ 5 บ้านหนักขัน หมู่ที่ 6 บ้านไสเตียน หมู่ที่ 7 บ้านค่ายไผ่อก หมู่ที่ 8 บ้านค่ายไผ่คอก หมู่ที่ 9 บ้านไทรโคบ หมู่ที่ 10 บ้านหัวถนน หมู่ที่ 11 บ้านปาย หมู่ที่ 12 บ้านสามหนอง หมู่ที่ 13 บ้านศาลาม่วง หมู่ที่ 14 บ้านไสตอ หมู่ที่ 15 บ้านหิโยน หมู่ที่ 16 บ้านไสตอดก (สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง, 2550) มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้ แสดงใน (ภาพประกอบ 3)

ทิศเหนือ จรด อำเภอป่าพะยอม และตำบลปิ่นแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ จรด ตำบลคอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก จรด ตำบลควนขนุนและตำบลปิ่นแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันตก จรด อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

2.2 เส้นทางคมนาคม ถนนสายพัทลุง-หาดใหญ่ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอควนขนุน ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตรติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4187 การคมนาคมภายในตำบลยังไม่ค่อยสะดวก เส้นทางคมนาคมในพื้นที่ระหว่างหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังจำนวน 46 สายมีความยาว 71,883 กิโลเมตร สภาพของถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ และมีความกว้างไม่มาตรฐาน โดยเฉพาะช่วงฤดูฝนจึงจำเป็นต้องทำการปรับปรุงเป็นถนนลาดยางจำนวน 7 สาย มีความยาว 11,900 กิโลเมตร และเป็นถนนคอนกรีตจำนวน 32 แห่ง มีความยาว 12,053 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศมีคลองสายหลักตัดผ่านจึงมีเส้นทางคมนาคมทางสะพานคอนกรีตทั้งหมดจำนวน 10 แห่ง

2.3 สภาพภูมิประเทศ และสภาพภูมิอากาศ (สถิติน้ำฝน อุณหภูมิ) เป็นพื้นที่ลาดเอียงไปทางทิศตะวันออก ลำน้ำไหลจากทางทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก นอกจากนี้ตำบลชะมวงยังได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้ฝนตกในเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายนของทุกปีและได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือทำให้ฝนตกชุกทุกวัน เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ประมาณ 1,620 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 29.5 องศาเซลเซียส (สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง, 2550)

2.4 ลักษณะทางนิเวศวิทยาการเกษตร พื้นที่ที่เป็นที่ราบสูงมักปลูกยางพารา และไม้ผล ส่วนพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่ม ใช้ในการทำนา ซึ่งการทำเกษตรในเขตตำบลจะอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว เกษตรกรมีการปลูกข้าวหลายพันธุ์ ทั้งข้าวพันธุ์พื้นเมือง และข้าวพันธุ์ส่งเสริม นิยมปลูกเพื่อบริโภคที่เหลือบางส่วนเพื่อจำหน่าย ระบบการปลูกข้าวมีทั้งนาหว่านน้ำตม และนาดำ มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดจำนวน 7,509.80 ไร่ ส่วนพื้นที่ปลูกยางพารา เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ระบบกรีดวันเว้นวัน และสามวันเว้นวัน โดยแบ่งหน้ากรีด 1 ใน 3 บ้าง ครั้งต้นบ้าง ส่วนเรื่องปุ๋ย เกษตรกรเริ่มเห็นความสำคัญในการใช้ปุ๋ยชีวภาพมากขึ้น คุณภาพยางส่วนใหญ่คุณภาพชั้น 3 มีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมดจำนวน 20,439 ไร่ นอกจากนี้สามารถแบ่งระบบการปลูกพืชมี 3 ระบบ ระบบที่ 1 ปลูกยางพาราเป็นหลัก ระบบที่ 2 การปลูกข้าวเป็นหลัก ระบบที่ 3 ปลูกไม้ผลเป็นหลัก นอกจากนี้มีการเลี้ยงสัตว์อื่นร่วมกันไปด้วย ได้แก่ ไก่พื้นเมือง และสุกร ส่วนโคเนื้อ เกษตรกรส่วนใหญ่มักเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง โดยอาศัยทุ่งหญ้าตามธรรมชาติเป็นอาหาร และบางส่วนมีการตัดตัวในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม 2 สายเลือด ได้แก่ ลูกผสมอเมริกันบราห์มัน ลูกผสมชาร์โลเร่ และลูกผสม 3 สายเลือด เช่น โคเนื้อกำแพงแสน โดยมีการทำแปลงหญ้าเพื่อเป็นอาหารเลี้ยงโคเนื้อ เนื่องจากการกำหนดทิศทางทางภาคเกษตรกรรมในการพัฒนาจังหวัดตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุง จึงทำให้เกษตรกรเกือบทุกครัวเรือนมีการเลี้ยงโคเนื้อ

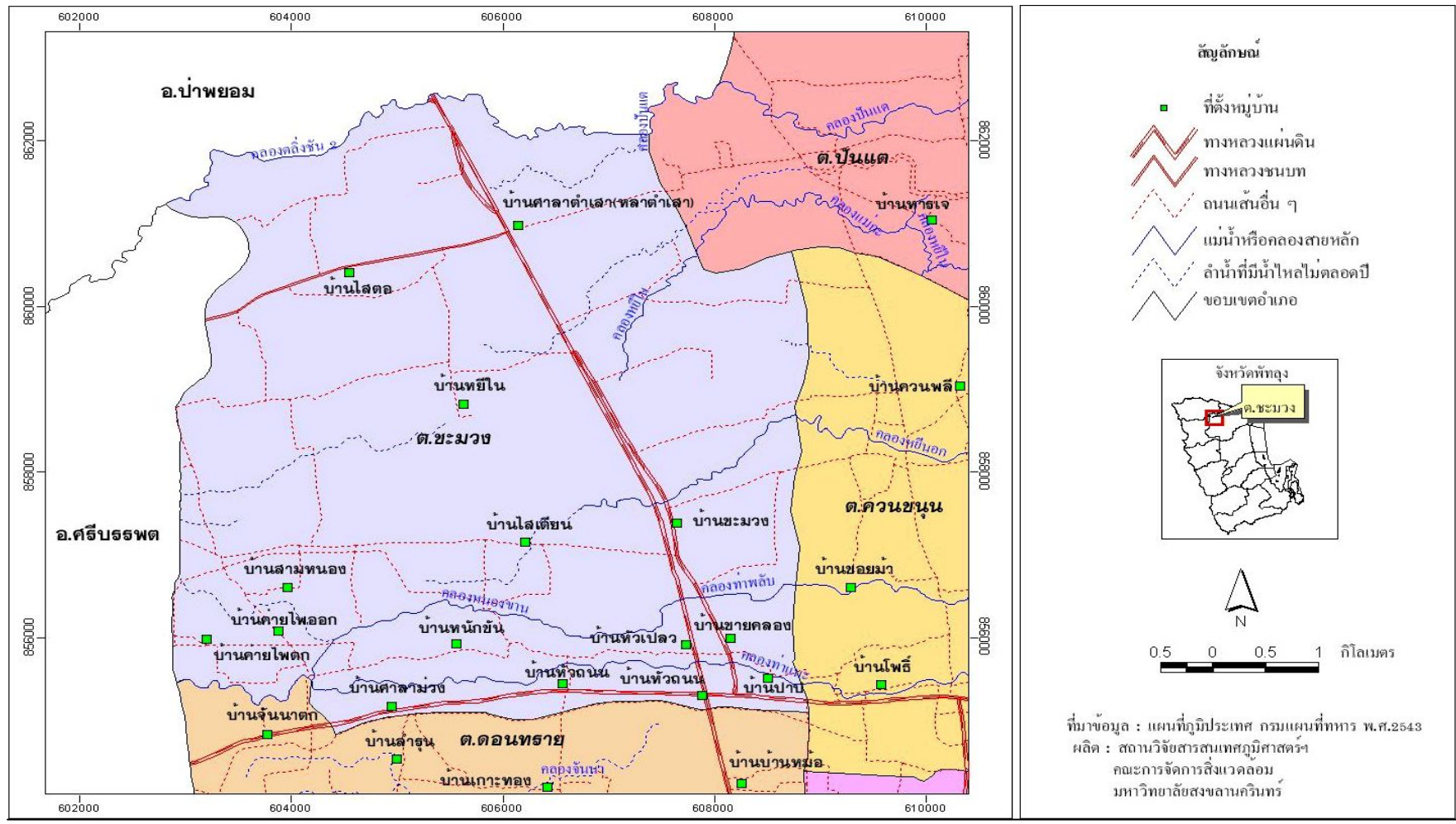
2.5 ลักษณะดิน ตำบลชะมวงมีลักษณะดินที่สำคัญๆ แบ่งตามกลุ่มชุดดินมี 3 กลุ่มชุดดิน คือกลุ่มชุดดินที่ 7 กลุ่มชุดดินที่ 8 และกลุ่มชุดดินที่ 11 มีรายละเอียดต่อไปนี้ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2543)

2.5.1 กลุ่มชุดดินที่ 7 เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อเป็นดินเหนียว มีสีน้ำตาล หรือสีน้ำตาลปนเทา พบจุดประสีน้ำตาล สีแดงปนเหลือง สีน้ำตาลปนแดง หรือสีแดงปะปนตลอดชั้นดิน เกิดจากการทับถมของตะกอนบนที่ราบลุ่มตะกอนลำนํ้า หน้าดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ในดินชั้นล่างเป็นกรดจัด มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH 6.0-7.0 ความลาดชันของดินอยู่ในช่วง 0-1 เปอร์เซ็นต์ ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ-ปานกลาง พบกระจายเป็นหย่อมๆ บริเวณที่ราบ ฤดูฝนชั่งน้ำลึก 30-50 เซนติเมตร นาน 3-4 เดือน มีความเหมาะสมในการทำนามากกว่าทำไร่ ไม้ผล และพืชผักต่างๆ

2.5.2 กลุ่มชุดดินที่ 8 เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อเป็นดินเหนียว เกิดจากการทับถมของตะกอนที่ราบลุ่มตะกอนลำนํ้า ที่มีอิทธิพลทางดินปนเข้ามาเกี่ยวข้อง ดินบนมีลักษณะการทับถมเป็นชั้นๆ ของดิน และอินทรีย์วัตถุที่ได้จากการขุดลอกร่องน้ำ ดินล่างมีสีเทา บางแห่งมีเปลือกหอยปะปนอยู่ มีการระบายน้ำไม่ดี พบบริเวณที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล ตามปกติดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง pH 6.0-7.0 มีความเหมาะสมในการปลูกไม้ผล พืชผัก พืชไร่บางชนิด

2.5.3 กลุ่มชุดดิน 11 เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อเป็นดินเหนียว ดินบนมีสีดำ หรือเทา แก่ ดินล่างมีสีเทา และมีจุดประสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดงปะปนอยู่เป็นจำนวนมากในช่วงดินล่าง ตอนบน และพบจุดประสีเหลืองฟางข้าว ซึ่งเป็นสีของสารจากรไรโซต์ ในระดับความลึก 50-100 เซนติเมตร จากผิวดิน พบบริเวณที่ราบตามชายฝั่งทะเล น้ำแข็งลึก 50-100 เซนติเมตร นาน 3-5 เดือน บางพื้นที่มีน้ำขังนาน 6-7 เดือน เป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ดินมีปฏิกิริยาเป็นกรดจัดมาก pH 4.5-5.0 ความลาดชันของพื้นที่อยู่ระหว่าง 1-3 เปอร์เซ็นต์ มีความเหมาะสมในการทำนามากกว่าปลูกพืชชนิดอื่น แต่มีข้อจำกัด คือ ความเป็นกรดของดินทำให้ผลผลิตของข้าวต่ำ หากต้องการนำกลุ่มชุดดินนี้ไปใช้ในการปลูกพืชชนิดอื่น เช่น ไม้ผล ผักชนิดต่างๆ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงดิน เนื่องจากในฤดูฝนมีน้ำท่วมขังที่ผิวดินระหว่าง 4-6 เดือน การใช้ประโยชน์ที่ดินควรใช้แบบไร่นาสวนผสม

2.6 แหล่งน้ำ ตำบลชะมวงมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรดังต่อไปนี้ คลองท่าแนะ เป็นคลองที่มีความสำคัญต่อชีวิต และอาชีพของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลชะมวงเป็นอย่างมาก เป็นคลองสายหลักที่เชื่อมต่อกับคลองหลักอีก 2 คลอง คือ คลองหนองขานและคลองท่าลับ ซึ่งคลองท่าแนะ ไหลผ่านหมู่ที่ 11 (บ้านบาป) หมู่ที่ 10 (บ้านหัวถนน) หมู่ที่ 13 (บ้านศาลาม่วง) และหมู่ที่ 8 (ค่ายโพตก) โดยไปเชื่อมต่อกับคลองหนองขานที่ หมู่ที่ 12 (บ้านศาลาม่วง) ไหลผ่าน หมู่ที่ 5 (บ้านหนักขัน) หมู่ที่ 4 (บ้านหัวเปลว) และไปเชื่อมต่อกับคลองท่าลับที่ หมู่ที่ 2 (บ้านชายคลอง) เข้าสู่ตำบลควนขนุน

ภาพประกอบ 3 : แผนที่แสดงอาณาเขต การคมนาคม และแหล่งน้ำ ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

3. หมู่ที่ 5 บ้านหนักขัน

3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต มีเนื้อที่ทั้งหมด 400 ไร่ มีครัวเรือนจำนวน 78 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมดจำนวน 240 คน แยกเป็นชาย 104 คน หญิง 136 คน ผู้สูงอายุ 50 คน เด็กเล็ก 7 คน เด็กในวัยเรียน 40 คน คนพิการ 6 คน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีครัวเรือนทำนา 8 ครัวเรือน ทำสวนยาง 38 ครัวเรือน ไร่ข้าง 10 ครัวเรือน และอาชีพอื่นๆ 4 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ย 36,738 บาทต่อคนต่อปี ที่ตั้งมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรด หมู่ที่ 6 ตำบลชะมวง

ทิศใต้ จรด หมู่ที่ 9 ตำบลชะมวง

ทิศตะวันออก จรด หมู่ที่ 4 ตำบลชะมวง

ทิศตะวันตก จรด หมู่ที่ 13 ตำบลชะมวง

3.2 ภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ เป็นพื้นที่ลาดเอียงไปทางทิศตะวันออก ดินน้ำไหลจากทางทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกมีสภาพอากาศร้อนชื้นเพราะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ทำให้มีฝนตกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ฝนตกชุกในเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,620 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 29.5 องศาเซลเซียส

3.3 เส้นทางคมนาคม ถนนสายหลักเป็นถนนลาดยางระยะทาง 3.5 กิโลเมตร มีถนนลาดยางจากหมู่บ้านถึงที่ว่าการอำเภอระยะทาง 5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 15 -20 นาที

3.4 บริการสาธารณะ มีลานกีฬา 1 แห่ง หอกระจายข่าว 1 แห่ง_โรงเรียนอนุบาล เอกชน 1 แห่ง ศาลาหมู่บ้าน 1 แห่ง โทรศัพท์สาธารณะ 2 แห่ง ศูนย์สาธิตการตลาด 1 แห่ง ร้านค้า-ร้านอาหาร 4 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง และโรงสี 1 แห่ง

4. หมู่ที่ 13 บ้านศาลาม่วง

4.1 ที่ตั้งและอาณาเขต มีเนื้อที่ 4,500 ไร่ มีครัวเรือนจำนวน 104 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด จำนวน 378 คน แยกเป็นชาย 186 คน หญิง 192 คน ผู้สูงอายุ 47 คน เด็กเล็ก 14 คน เด็กในวัยเรียน 43 คน คนพิการ 1 คน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีครัวเรือนทำนา 54 ครัวเรือน ทำสวนยาง 50 ครัวเรือน ไร่จ้าง 10 ครัวเรือน และอาชีพอื่นๆ 3 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 43,455 บาทต่อคนต่อปี มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรด หมู่ที่ 6 ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน

ทิศใต้ จรด หมู่ที่ 9 ตำบลชะมวง และหมู่ที่ 4 ตำบลคอนทราย อำเภอควนขนุน

ทิศตะวันออก จรด หมู่ที่ 5 ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน

ทิศตะวันตก จรด หมู่ที่ 7 ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน

4.2 ภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การเพาะปลูก มีสภาพอากาศร้อนชื้นเพราะได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ทำให้มีฝนตกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ฝนตกชุกในเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,620 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 29.5 องศาเซลเซียส

4.3 เส้นทางคมนาคม ถนนสายหลักเป็นถนนลาดยางระยะทาง 1.5 กิโลเมตร มีถนนลาดยางจากหมู่บ้านถึงที่ว่าการอำเภอระยะทาง 6 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 25-30 นาที

4.4 บริการสาธารณะ ลานกีฬา 1 แห่ง หอกระจายข่าว 2 แห่ง ศาลาหมู่บ้าน 1 แห่ง โทรศัพท์สาธารณะ 2 แห่ง ร้านค้า/ร้านอาหาร 8 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง

5. หมู่ที่ 14 บ้านไสต่อ

5.1 ที่ตั้งและอาณาเขต มีเนื้อที่ 1,300 ไร่ มีครัวเรือนจำนวน 135 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด จำนวน 468 คน แยกเป็น ชาย 244 คน หญิง 224 คน ผู้สูงอายุ 46 คน เด็กเล็ก 18 คน เด็กในวัยเรียน 77คน คนพิการ 2 คน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีครัวเรือนทำนา และทำสวนยาง 107 ครัวเรือน รับจ้าง 45 ครัวเรือน และอาชีพอื่นๆ 2 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 37,833 บาทต่อคนต่อปี มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรด หมู่ที่ 16 ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน

ทิศใต้ จรด หมู่ที่ 15 ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน

ทิศตะวันออก จรด หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 15 ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน

ทิศตะวันตก จรด หมู่ที่ 12 ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน

5.2 ภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเพาะปลูก มีสภาพอากาศร้อนชื้นเพราะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ฝนตกชุกในเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,620 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 29.5 องศาเซลเซียส สภาพภูมิประเทศ

5.3 เส้นทางคมนาคม ถนนสายหลักเป็นถนนลาดยาง ระยะทาง 2.5 กิโลเมตร มีถนนลาด ยางจากหมู่บ้านถึงที่ว่าการอำเภอระยะทาง 14 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 25 - 30 นาที

5.4 บริการสาธารณะ ลานกีฬา 1 แห่ง หอกระจายข่าว 1 แห่ง_ศาลาหมู่บ้าน 1 แห่ง โทรศัพท์สาธารณะ 2 แห่ง ร้านเสริมสวย-ตัดผม 1 แห่ง ศูนย์สาธิตการตลาด 1 แห่ง ร้านค้า-ร้านอาหาร 7 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง

บทที่ 5

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

เป็นผลการศึกษาระบบเกษตร สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ และความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม จำนวน 3 หมู่บ้าน ในตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จำนวน 12 ราย เป็นผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง จำนวน 6 ราย และผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม จำนวน 6 ราย เพื่อให้เห็นภาพรวมของระบบเกษตร สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ และความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การถือครอง และพื้นที่ทำการเกษตร

ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง มีการถือครองที่ดินเฉลี่ย 14.70 ไร่ พื้นที่เช่าผู้อื่น 1.00 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 0.50 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรของตนเองเฉลี่ย 13.20 ไร่ พื้นที่การทาสวนยางพาราเฉลี่ย 10.70 ไร่ และพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 2.5 ไร่ ซึ่งในปัจจุบันมีปริมาณพื้นที่ทำนายน้อยลงกว่าในอดีต เนื่องจากพื้นที่นาถูกนำมาปลูกยางพาราทดแทน ประกอบกับการทำนาที่ผ่านมาต้องประสบกับปัญหาต่างๆมากมาย ได้แก่ ปัญหาคุณภาพข้าวไม่ได้มาตรฐาน เพราะไม่มีการปรับปรุงสายพันธุ์ ปัญหาการขาดแคลนน้ำทำให้เกษตรกรทำนาได้ปีละครั้ง นอกจากนี้มีผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง จำนวน 3 รายที่มีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อ มีพื้นที่แปลงหญ้าเฉลี่ย 2.00 ไร่ มีการเช่าที่ดินผู้อื่น จำนวน 1 ราย เพื่อใช้ทำแปลงหญ้า มีอัตราค่าเช่า 500 บาทต่อไร่ต่อปี โดยใช้น้ำฝนตามธรรมชาติ และน้ำทิ้งจากคอกสุกรรดแปลงหญ้า ผู้เลี้ยงโคเนื้อที่ไม่มีการทำแปลงหญ้า จำนวน 2 ราย ให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองไม่มีความจำเป็นต้องทำแปลงหญ้า เพราะโคเนื้อที่เลี้ยงมีจำนวนน้อย สามารถเลี้ยงปล่อยในสวนยางพาราได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านค่าอาหาร และค่าจัดทำแปลงหญ้า

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม มีการถือครองที่ดินทั้งหมดเฉลี่ย 20.17 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 0.50 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรของตนเองเฉลี่ย 14.67 ไร่ พื้นที่ทาสวนยางพาราเฉลี่ย 12.50 ไร่ มีพื้นที่เช่าผู้อื่นเพื่อทำแปลงหญ้า 5.00 ไร่ (จำนวน 1 ราย) มีอัตราค่าเช่า 500 บาทต่อไร่ต่อปี มีพื้นที่แปลงหญ้าเฉลี่ย 2.50 ไร่ มีเพียง 1 ราย ที่ไม่มีการทำแปลงหญ้า โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีการทำแปลงหญ้าให้ความคิดเห็นว่า ในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีความจำเป็นต้องมีพื้นที่แปลงหญ้าเพื่อสับเปลี่ยนหมุนเวียนให้โคแทะเล็มอย่างเพียงพอ ใช้น้ำฝนตามธรรมชาติควบคู่กับน้ำทิ้งจากคอกสุกรใน

2. การประกอบอาชีพของครัวเรือน

ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการทำการเกษตรแบบผสมผสานระหว่างการปลูกพืช และ เลี้ยงสัตว์ มีการทำสวนยางเป็นอาชีพหลัก เพราะเห็นนางฟ้า และทำนาเป็นอาชีพรอง โดยการทำนามี วัตถุประสงค์หลักเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือนำไปจำหน่าย ถึงแม้การทำนาจะ สร้างรายได้ไม่มาก แต่นับว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อ สุกร และ ไข่พื้นเมืองที่ เลี้ยงเป็นอาชีพเสริม ซึ่งสามารถนำผลผลิตเหลือใช้จากการทำนา เช่น ฟางข้าว ข้าวเปลือกมาใช้เลี้ยง สัตว์ได้ บางรายทำนา เลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพรอง และเลี้ยงสุกร ไข่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริม มีเพียง 1 ราย เลี้ยงสุกรเป็นอาชีพหลัก ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพรอง และเปิดร้านขายของชำ เลี้ยงโคเนื้อ เป็นอาชีพเสริม หากจำแนกกิจกรรมของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ตามลักษณะการประกอบ อาชีพสามารถจำแนกได้ดังนี้

- ยางพารา + ทำนา + โคเนื้อพื้นเมือง + ไข่พื้นเมือง
- ยางพารา + ทำนา + โคเนื้อพื้นเมือง + สุกร + ไข่พื้นเมือง
- ยางพารา + เพาะเห็ดนางฟ้า + โคเนื้อพื้นเมือง + ไข่พื้นเมือง
- ยางพารา + โคเนื้อพื้นเมือง + สุกร + ไข่พื้นเมือง
- สุกร + ยางพารา + โคเนื้อพื้นเมือง + ขายของชำ

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และเลี้ยงโคเนื้อ จักสาน ตะกร้า หมวกเป็นอาชีพรอง และเลี้ยงไก่เป็นอาชีพเสริม บางรายเลี้ยงโคเนื้อ สุกรเป็นอาชีพรอง และเลี้ยงไก่เป็นอาชีพเสริม มีเพียง 1 ราย รับจ้างกรีดยางเป็นอาชีพหลัก ทั้งนี้เนื่องจากมีพื้นที่ทำ สวนยางพาราเป็นของตนเองน้อย จึงทำสวนยางพารา และขายของชำเป็นอาชีพรอง เลี้ยงโคเนื้อเป็น อาชีพเสริม นอกจากนี้มีบางรายเลี้ยงสุกรเป็นอาชีพหลัก เลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพรอง และขายของชำ เป็นอาชีพเสริม สังเกตได้ว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดไม่มีการประกอบอาชีพทำนา ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ และพื้นที่นาเดิมถูกเปลี่ยนมาใช้ในการปลูกยางพาราทดแทน และทำแปลง หนุ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อ หากจำแนกกิจกรรมของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ตามลักษณะการ ประกอบอาชีพสามารถจำแนกได้ดังนี้

- ยางพารา + โคเนื้อลูกผสม
- ยางพารา + โคเนื้อลูกผสม + จักสาน + ไข่พื้นเมือง
- รับจ้างกรีดยาง + ยางพารา + ขายของชำ + โคเนื้อลูกผสม
- ยางพารา + โคเนื้อลูกผสม + สุกร + ไข่พื้นเมือง
- สุกร + โคเนื้อลูกผสม + ขายของชำ

เห็นได้ว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีกิจกรรมทางการเกษตรมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ซึ่งผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีกิจกรรมการทำนา การเพาะเห็ดนางฟ้าที่ทำเป็นอาชีพรอง และเกือบทุกครัวเรือนมีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริม จึงทำให้มีการเกื้อกูลกันลักษณะบวกมากกว่า โดยเฉพาะการเลี้ยงโคเนื้อที่สามารถเลี้ยงปล่อยให้แทะเล็มวัชพืชในสวนยางพารา และใช้ผลพลอยได้จากการทำน่านำมาเป็นอาหารใช้เลี้ยงโค

3. การใช้แรงงานเกษตรในครัวเรือน

ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.67 คน เป็นแรงงานในภาคเกษตรเฉลี่ย 2.00 คน อยู่ในวัยเรียนเฉลี่ย 2.67 คน ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนมีส่วนช่วยกิจกรรมในภาคเกษตรทั้งการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืช โดยมีสามี และภรรยาเป็นแรงงานหลักในการทำสวนยางพารา และทำนา นอกจากนี้ยังมีแรงงานบุตรที่อยู่ในวัยกำลังศึกษา เข้ามาช่วยในกิจกรรมทางการเกษตรเป็นครั้งคราว เช่น ในช่วงตอนเย็นหลังเลิกเรียน วันเสาร์ อาทิตย์ และในช่วงปิดภาคเรียน โดยกิจกรรมที่สามารถช่วยบิดามารดาได้ เช่น เก็บเห็ดนางฟ้า ใส่น้ำในถังให้โคกิน และงานตามกำลังที่สามารถทำได้ ในช่วงที่บุตรปิดภาคการศึกษา จึงสามารถใช้แรงงานบุตรได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงโคเนื้อ สุกร ไก่พื้นเมือง ตอนเช้านำโคไปปล่อยในสวนยางพารา และตอนกลับในตอนเย็น รวมถึงให้อาหาร น้ำแก่สุกร และไก่พื้นเมือง

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.33 คน เป็นแรงงานในภาคเกษตรเฉลี่ย 2.00 คน อยู่ในวัยเรียนเฉลี่ย 2.33 คน ออกไปทำงานนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 1.00 คน มีสามีและภรรยาเป็นแรงงานหลัก ส่วนบุตรที่ออกไปทำงานนอกภาคเกษตรจะกลับเข้ามาตอนเย็น จึงมีการช่วยเหลืองานเป็นครั้งคราว บุตรที่ไปศึกษานอกพื้นที่จะกลับมาช่วยกิจกรรมการเกษตรที่บ้านเมื่อปิดภาคการศึกษาเท่านั้น บางรายมีการจ้างแรงงานจากภายนอกเข้ามากรีดยางทุกวัน โดยมีส่วนแบ่งในการจำหน่ายน้ำยางในสัดส่วน 60 : 40 ทำให้สามีและภรรยามีเวลาเอาใจใส่ในการเลี้ยงโคเนื้อ สุกร และไก่พื้นเมือง โดยมีผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม 2 ราย ที่มีสามีเป็นผู้นำโคไปปล่อยในแปลงหญ้า จัดการดูแลแปลงหญ้า และน้ำสะอาดให้โคกิน ส่วนภรรยามีหน้าที่ให้อาหาร น้ำสะอาดแก่สุกร รวมทั้งนำเศษอาหารที่เหลือมาให้ไก่พื้นเมืองกิน และมีเพียง 1 ราย มีการจ้างแรงงานประจำจากภายนอกฟาร์มเข้ามาเลี้ยงสุกร โดยมีอัตราค่าจ้าง 3,500 บาทต่อเดือน มีหน้าที่ดูแลกิจกรรมทุกอย่างภายในฟาร์มสุกร

4. รายได้รวม และค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีรายได้สุทธิจากการเกษตรมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ทั้งนี้เนื่องจากผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีพื้นที่ปลูกยางพาราเฉลี่ย 12.50 ไร่ และเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเฉลี่ย 13 ตัว มีการจำหน่ายเฉลี่ย 2 ตัวต่อปี ซึ่งมีรายได้สุทธิ 6,453 บาทต่อตัว มากกว่ารายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง มีการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองเฉลี่ย 12 ตัว มีการจำหน่ายเฉลี่ย 1 ตัวต่อปี ซึ่งมีรายได้สุทธิ 4,608 บาทต่อตัว ประกอบกับผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีรายได้จากการทำนอกร้างนอกภาคเกษตรมากกว่า คือ การจักสาน และการขายของชำ เป็นสาเหตุให้ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีรายได้รวมเฉลี่ยทั้งหมดในครัวเรือนมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง แต่ในทางตรงข้ามผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมไม่มีพื้นที่ทำนา จึงมีค่าใช้จ่ายด้านค่าอาหารเพิ่มขึ้น ส่งผลมีค่าใช้จ่ายทั้งหมดในครัวเรือนมากขึ้นตามไปด้วย (ตาราง 7)

ตาราง 7 รายได้เฉลี่ย และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรวมในครัวเรือน

หน่วย : บาท

รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง — X	ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม — X	รวมทั้งหมด (ราย)
รายได้สุทธิเฉลี่ยจากการปลูกพืช	54,178	48,495	
- ยางพารา	24,360 (n=5)	48,495 (n=4)	9
- ข้าว	8,018 (n=3)	-	3
- เห็ดนางฟ้า	21,800 (n=1)	-	1
รายได้สุทธิเฉลี่ยจากการเลี้ยงสัตว์	7,118	29,162	-
- โคเนื้อ	4,608 (n=6)	12,905 (n=6)	12
- ไก่พื้นเมือง	228 (n=5)	397 (n=3)	8
- สุกร	2,282 (n=4)	15,860 (n=3)	7
รายได้สุทธิเฉลี่ยจากการเกษตร	61,296 (n=6)	77,657 (n=6)	-
รายได้เฉลี่ยจากการทำนอกร้างนอกฟาร์ม	28,264 (n=1)	48,200 (n=3)	4
รายได้รวมเฉลี่ยทั้งหมดในครัวเรือน	89,560 (n=6)	125,857 (n=6)	-
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยทั้งหมดในครัวเรือน	78,000 (n=6)	92,600 (n=6)	-
รายได้เหนือค่าใช้จ่ายเฉลี่ย	11,560 (n=6)	33,257 (n=6)	-

5. การกู้ยืม และแหล่งเงินทุน

ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 2 ราย โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อ และเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มีจำนวน 2 ราย กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นจำนวนเงิน 25,000 บาท โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ทำสวนยางพารา และเป็นค่าอาหารในการเลี้ยงสุกร มีจำนวน 2 ราย กู้ยืมเงินจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์สวนยาง (สทย.) ซึ่งได้ให้ผู้รับการสงเคราะห์กู้เงินเพื่อประกอบอาชีพ รายละไม่เกิน 30,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี ส่งใช้คืนเมื่อได้รับหรือเก็บเกี่ยวผลผลิต

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านเป็นเงิน จำนวน 10,000 บาท จำนวน 2 ราย โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโค และมีการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นเงินจำนวน 100,000 บาท จำนวน 1 ราย โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อทำการเกษตร และธุรกิจส่วนตัว คือ เลี้ยงสุกร และเปิดร้านขายของชำ

6. ระบบเกษตรของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อ

การทำเกษตรในพื้นที่ศึกษา สามารถแบ่งเป็นการปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ ได้ดังต่อไปนี้

6.1 การปลูกพืช เกษตรกรส่วนใหญ่มีการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพรองในการทำนา และเพาะเห็ดนางฟ้า ซึ่งในอดีตที่ผ่านมามีการปรับเปลี่ยนจากพื้นที่นาทำสวนยางพารา จึงทำให้มีพื้นที่ทำนาลดลง ส่วนการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ เช่น โคเนื้อ สุกร และไก่พื้นเมืองมักเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม สามารถสรุปรายละเอียดการปลูกพืชต่างๆ ได้ดังนี้

6.1.1 การทำสวนยางพารา พันธุ์ยางที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์ RRIM 600 และ RRIT 251 ในการกรีดยางใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก มีจำนวน 2 ราย ที่มีการจ้างแรงงานภายนอกเข้ามา โดยทำการแบ่งรายได้จากการขายน้ำยางในอัตราส่วน 60 : 40 นิยมทำการกรีด 3 วันหยุด 1 วัน มีการทำยางแผ่นจำนวน 9 ราย คุณภาพยางทั้งหมดเป็นยางแผ่นคุณภาพชั้น 3 จำหน่ายให้กับร้านรับซื้อยางแผ่นในตลาดท้องถิ่น และพ่อค้าเร่ประจำที่มารับซื้อถึงบ้าน มีเพียง 2 ราย ทำการจำหน่ายน้ำยางสด จำหน่ายให้กับจุดรับซื้อน้ำยางในหมู่บ้าน ได้ผลผลิต 20-20.80 กิโลกรัมต่อไร่ต่อวัน ราคามีการปรับเปลี่ยนตามราคาตลาดกลางยางพาราอยู่ที่ประมาณ 72-75 บาทต่อกิโลกรัม (ณ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2550) มีการใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-7-18 ประมาณ 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

และใส่ปุ๋ยคอกประมาณ 250 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ซึ่งราคาปุ๋ยเคมีในท้องตลาดมีการปรับราคาสูงขึ้น เกษตรกรจึงเริ่มหันมาสนใจ และให้ความสำคัญกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น

6.1.2 การทำนา เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก เมื่อเหลือจากการบริโภคจึงจำหน่าย ซึ่งทำนาเพียงปีละครั้ง เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่อยู่ในเขตชลประทาน ทำให้ต้องอาศัยน้ำฝนธรรมชาติเพียงอย่างเดียว พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าวเล็บนก ลังหยด เลี้ยงพัทลุง ชัยนาท 1 ปทุมธานี 1 และข้าวขาวดอกมะลิ โดยพันธุ์ข้าวที่ปลูก เกษตรกรจะเก็บพันธุ์ไว้ปลูกเอง บางปีอาจทำการซื้อจากเพื่อนบ้าน ใกล้เคียง ศูนย์ข้าวชุมชน หรือหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสามารถแบ่งการทำงานออกได้ 2 ประเภท คือ การทำนาคำ และนาหว่านน้ำตม ในการไถเตรียมดินจะทำการไถตะ และไถแปร มีอัตราค่าจ้างไถประมาณ 350-450 บาทต่อไร่ ขึ้นอยู่กับราคาน้ำมัน และการตกลงราคากัน การทำนาคำที่ผ่านมามีการเกณฑ์เพื่อนบ้านช่วยกันถอนกล้า และปักดำ ส่วนในการใส่ปุ๋ยแบ่งใส่เป็น 2 ระยะ คือ ใส่ครั้งที่ 1 ระยะรองพื้นก่อนปลูก ประมาณ 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ ใส่ครั้งที่ 2 ระยะข้าวสร้างรวงอ่อน ประมาณ 5-10 กิโลกรัม ปุ๋ยเคมีที่ใช้ 46-0-0 และ 21-0-0 จึงทำให้ผลผลิตข้าวที่ได้ประมาณ 420-510 กิโลกรัมต่อไร่ ขึ้นอยู่กับพันธุ์ข้าว และการดูแลรักษา พอช่วงฤดูเก็บเกี่ยว เกษตรกรทำการจ้างรถเกี่ยวข้าวแทนการใช้แรงงานคน เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว อัตราจ้างเหมารถเกี่ยวข้าวประมาณ 400-450 บาทต่อไร่ ขึ้นอยู่กับการต่อรองราคา ปริมาณพื้นที่ และราคาน้ำมันในท้องตลาดด้วย ซึ่งผลผลิตข้าวเปลือกที่ได้จะขายประมาณ 6-8 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรบางรายจะนำฟางข้าวเก็บรวบรวมไว้เพื่อใช้เป็นอาหารเลี้ยงโค ในช่วงฤดูฝน โดยเกษตรกรกล่าวว่าปัญหาที่เคยประสบมา คือ ปลูกนาคำสร้างความเสียหายแก่ต้นข้าวในระยะปักดำใหม่ๆ โดยขุครุในคันนาทำให้น้ำรั่วซึม และออกลูกครั้งละมากๆ เข้าทำลายโดยการกัดกินต้นข้าว นอกจากนี้การเกิดวัชพืชในนา เช่น ผักบุ้ง กก แห้วหมู สามารถใช้มือถอนได้ เนื่องจากมีปริมาณไม่มาก การทำนามีความเสี่ยงทั้งด้านพันธุ์ ด้านศัตรูพืช และราคาที่ไม่แน่นอน จึงทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพื้นที่นามาปลูกยางพารา และทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ซึ่งผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมในปัจจุบันไม่มีพื้นที่ทำนา จึงมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น ซึ่งไม่น่าสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยเน้นการมีพื้นที่นาเป็นหลัก และใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ ปลูกไม้ยืนต้น พืชผัก และสระน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค และปลูกสร้างที่อยู่อาศัยในสัดส่วน 3 : 3 : 3 : 1 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551 : 16-17)

6.1.2 การเพาะเห็ดนางฟ้า เกษตรกรมีวัตถุประสงค์เพื่อการจำหน่ายเป็นหลัก โดยทำการเพาะเห็ดปีละ 2 รุ่น ใช้ระยะเวลาในการให้ผลผลิตรุ่นละ 3-5 เดือน และเว้นการเพาะในฤดูแล้ง เนื่องจากปริมาณผลผลิตที่ได้น้อย วัตถุดิบที่ใช้ คือ ขี้เถ้า 1 ตัน สามารถทำเชื้อเห็ดได้ 1,600 ก้อน โดยเชื้อเห็ด 1 ก้อนให้ผลผลิตประมาณ 0.3 กิโลกรัม เกษตรกรมีการเพาะเห็ดมาประมาณ 2 ปี

ในการเพาะเห็ด 1 รุ่น จะได้ผลผลิตประมาณ 480 กิโลกรัม จากนั้นทำการขายส่งในราคา 30 บาทต่อกิโลกรัม โดยเกษตรกรกล่าวว่าปัญหาที่เคยประสบมา คือ มีการปนเปื้อนของเชื้อราชนิดอื่น และหอยทากกัดกินดอกเห็ด สร้างความเสียหายให้กับก้อนเชื้อเห็ดเป็นอย่างมาก ต้องหมั่นคอยดูแลอยู่เสมอ หลังจากที่ทำการเก็บดอกเห็ดเสร็จเรียบร้อยค่อยทำการให้น้ำ เนื่องจากการให้น้ำอาจทำให้ดอกเห็ดช้ำ และจำหน่ายได้ในราคาต่ำ

6.2 การเลี้ยงสัตว์

ในพื้นที่ศึกษานอกจากการเลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญที่มีการเลี้ยงกันมาก ยังมีการเลี้ยงสัตว์อื่นๆ ได้แก่ ไก่พื้นเมือง และสุกร

6.2.1 การเลี้ยงโคเนื้อ

6.2.1.1 พันธุ์ และโครงสร้างฝูงเนื้อ ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองนิยมเลี้ยงพื้นเมืองสายพันธุ์ภาคใต้ มีการเลี้ยงโคเฉลี่ย จำนวน 12 ตัว ในฝูงประกอบด้วย แม่โคเฉลี่ย จำนวน 3 ตัว พ่อพันธุ์เฉลี่ย จำนวน 4 ตัว ลูกโคเฉลี่ย จำนวน 2 ตัว โคนสาวอายุ 1-2 ปีเฉลี่ย จำนวน 3 ตัว ในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองต้องใช้พ่อพันธุ์มากกว่าการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรใช้วิธีการผสมโคด้วยการใช้พ่อพันธุ์คุมฝูง และมีพื้นที่ใช้เลี้ยงจำกัด ซึ่งการผสมพันธุ์โควิธีนี้มีข้อเสียคือ ถ้ามีพ่อโคหลายตัว ทำให้ไม่สามารถทราบได้ว่าลูกที่เกิดมาเป็นลูกของพ่อตัวใด อีกทั้งทำให้เกิดการผสมแบบเลือดชิด ลูกที่เกิดมาอาจมีลักษณะที่ไม่ดี มีขนาดเล็กลงเรื่อยๆ ส่วนโคเนื้อลูกผสมที่นิยมเลี้ยงลูกผสมบราห์มัน-พื้นเมือง ลูกผสมซาโรเลส์-พื้นเมือง และลูกผสมกำแพงแสน มีการเลี้ยงโคเฉลี่ย จำนวน 13 ตัว ในฝูงประกอบด้วย แม่โคเฉลี่ย จำนวน 4 ตัว พ่อพันธุ์ จำนวน 1 ตัว (มีเพียง 1 รายที่เลี้ยงพ่อพันธุ์) ลูกโคเฉลี่ย จำนวน 3 ตัว โคนสาวอายุ 1-2 ปีเฉลี่ย จำนวน 5 ตัว ซึ่งการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดใช้วิธีการผสมโคด้วยการผสมเทียม จึงไม่จำเป็นต้องเลี้ยงพ่อพันธุ์ ประกอบกับพ่อพันธุ์มีขนาดใหญ่ จึงทำการผสมจริงยาก นอกจากนี้ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อพ่อพันธุ์ได้อีกทางหนึ่ง มีเพียง 1 ราย ที่มีการเลี้ยงพ่อพันธุ์ โดยเลี้ยงไว้เพื่อผสมพันธุ์โคในระยะแรกที่เริ่มเลี้ยง ต่อมาไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการผสมพันธุ์โค แต่เลี้ยงเพื่อความสวยงาม ในการผสมเทียมโคเนื้อ เกษตรกรมักทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อาสาประจำตำบล และสัตวแพทย์เพื่อมาทำการผสมเทียมโค เมื่อโคเพศเมียแสดงอาการเป็นสัด มีอัตราค่าผสมเทียม 1,000 บาทต่อตัวต่อครั้งในการผสม มีเพียง 1 ราย ได้รับการผสมเทียมจากหน่วยงานราชการ คือ ปศุสัตว์อำเภอ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพราะทางราชการต้องการช่วยเหลือเกษตรกรให้มีโคพันธุ์ดีไว้เลี้ยง

6.2.1.2 รูปแบบการเลี้ยง ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง มีการเลี้ยงแบบปล่อยให้แทะเล็มหญ้าในสวนยางพารา ซึ่งการเลี้ยงรูปแบบนี้จะเลี้ยงได้กับโคจำนวนน้อย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้โคช่วยกำจัดวัชพืชในสวนยางพารา แต่พอถึงช่วงฤดูแล้ง หญ้าในสวนยางมีปริมาณน้อย เกษตรกรจำเป็นต้องหาหญ้าจากพื้นที่อื่นมาให้โคกิน บางรายมีการเลี้ยงจำนวนมากจึงเลี้ยงแบบปล่อยในแปลงหญ้าในตอนเช้า และด้อนกลับเข้าคอกในตอนเย็นมักต้องใช้พื้นที่ในการเลี้ยงมากกว่า ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม มีการเลี้ยงปล่อยในแปลงหญ้า การเลี้ยงรูปแบบนี้เกษตรกรไม่ต้องการใช้แรงงาน และไม่เสียเวลาในการเลี้ยงมาก โคสามารถหากินหญ้าสดที่มีอยู่ได้ ตอนบ่ายทำการด้อนเข้าคอกเพื่อให้กินอาหารข้น และให้หญ้าสดเสริมในตอนเย็น

6.2.1.3 โรงเรือน ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมักสร้างโรงเรือนโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น โครงสร้างทำด้วยด้วยไม้ มุงหลังคาด้วยสังกะสี และวัสดุพื้นบ้าน เช่น ใบจาก ซึ่งไม่มีการปูพื้นคอก รางอาหารทำด้วยไม้ ที่ใส่น้ำใช้วัสดุเหลือใช้ เช่น ถังแกลอน ใส่น้ำให้โคกินตอนเช้า คอก ส่วนบางรายที่เลี้ยงจำนวนมากมีโครงสร้างทำด้วยด้วยไม้ แต่ไม่มีการปูพื้นคอก มุงหลังคาด้วยสังกะสี หรือกระเบื้อง ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม มีการสร้างโรงเรือนแบบง่าย ใช้ไม้กั้นคอก โครงสร้างทำด้วยไม้ ใช้สังกะสี และกระเบื้องมุงหลังคา ไม่มีการปูพื้นคอก ใช้ถังใส่น้ำให้โคกินในคอก รางหญ้ามักมีลักษณะเป็นกระบุงสานด้วยไม้ไผ่ยกขึ้นสูง ส่วนรางอาหารทำด้วยปูน เป็นรางยาวขนานไปกับโรงเรือน บางรายที่เลี้ยงจำนวนมากมีโครงสร้างโรงเรือนทำด้วยไม้ เสาโรงเรือนเป็นปูน หลังคามุงด้วยกระเบื้อง มีเพียง 1 ครัวเรือน ที่ทำการกั้นคอกแยกโคแต่ละช่วงอายุ ลักษณะรางน้ำ รางอาหารทำด้วยปูน พื้นคอกครึ่งหนึ่งทำด้วยปูน ส่วนที่เหลือเป็นพื้นดิน

6.2.1.4 อาหาร ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองทั้งหมด มีการให้กินหญ้าสดเป็นหลักเพียงอย่างเดียว ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม นอกจากให้กินหญ้าสดเป็นหลักแล้ว มีการให้อาหารข้นเป็นอาหารเสริม โดยซื้อมาจากสหกรณ์การเกษตร กระสอบละ 30 กิโลกรัม ราคา 280 บาทต่อกระสอบ โดยมักให้กับโครุ่นกิน ครั้งละ 1 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน บางรายมีการทำหญ้าหมักเป็นอาหารสำรองในฤดูแล้ง

6.2.1.5 แปลงหญ้า ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง มักไม่มีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโค เนื่องจากมีโคจำนวนน้อย จึงสามารถเลี้ยงปล่อยในสวนยางพาราได้ บางรายที่เลี้ยงจำนวนมากมีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้สับเปลี่ยนหมุนเวียนให้โคแทะเล็ม โดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ นอกจากนี้มีการขุดบ่อน้ำในแปลงหญ้าให้โคสามารถหากินเองได้สะดวก แต่การเลี้ยงในรูปแบบนี้เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน ทำให้ขาดแคลนหญ้าสดที่ใช้เลี้ยงโคในทุกปี จึงจำเป็นต้องซื้อหญ้าจากพื้นที่อื่นมาใช้เลี้ยงโค ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดมีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโค โดยการสับเปลี่ยนหมุนเวียนแปลงหญ้าให้โคแทะเล็ม และตัดหญ้าให้กินเสริม

ทุกวัน อาศัยน้ำฝน และน้ำจากบ่อน้ำทิ้งคอกสุกรในการใช้รดแปลงหญ้า จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งพันธุ์หญ้าที่นิยมปลูกเป็นหญ้าพันธุ์ส่งเสริมจากหน่วยงานราชการ ได้แก่ พันธุ์เนเปียร์ อาตะตัม รูซี่ เป็นต้น โดยผู้ทำแปลงหญ้าพันธุ์หญ้าเหล่านี้ให้ความคิดเห็นว่า มีเปอร์เซ็นต์โปรตีนสูงกว่าหญ้าที่ขึ้นตามธรรมชาติ ส่งผลทำให้โคได้รับโภชนาอย่างเพียงพอ ส่งผลโคมีความสมบูรณ์ เกษตรกรจึงจำหน่ายได้ราคาดีตามไปด้วย

6.2.1.6 การสุขภาพผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมักไม่มีการให้แร่ธาตุ และฉีดวัคซีนป้องกันโรค โดยให้ความเห็นว่า โคที่เลี้ยงมีความสมบูรณ์ดี จึงทำการฉีดวัคซีนเมื่อเกิดโรคเท่านั้น บางรายมีการแขวนก้อนแร่ธาตุให้โคได้เลียในในคอก ซึ่งก้อนแร่ธาตุมีราคา 160 บาทต่อก้อน มีผู้เลี้ยงเพียง 1 ราย ที่ทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพยาธิ และวิตามิน ทำการฉีดทุกๆ 6 เดือน รวมถึงมีการทำความสะอาดโรงเรือน โดยการโกยมูลโคใส่กระสอบนำไปใส่ในแปลงยางพารา และทำการเปลี่ยนน้ำในคอกให้สะอาดอยู่เสมอ ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดมีการแขวนก้อนแร่ธาตุให้โคได้เลียในคอก รวมถึงการฉีดวัคซีนป้องกันโรคถ่ายพยาธิ และวิตามินทุก 6 เดือน จะเห็นได้ว่าเกษตรกรให้ความสำคัญกับการทำความสะอาดโรงเรือนอย่างมาก ทั้งนี้การเลี้ยงโคจำนวนมาก หากมีการสุขภาพไม่ดีอาจทำให้เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคนำไปสู่โคที่เลี้ยงได้ ผู้เลี้ยงจึงมีการทำความสะอาดโรงเรือน และเปลี่ยนน้ำในรางน้ำทุกวัน เพื่อให้โคมีน้ำสะอาดกินตลอดเวลา

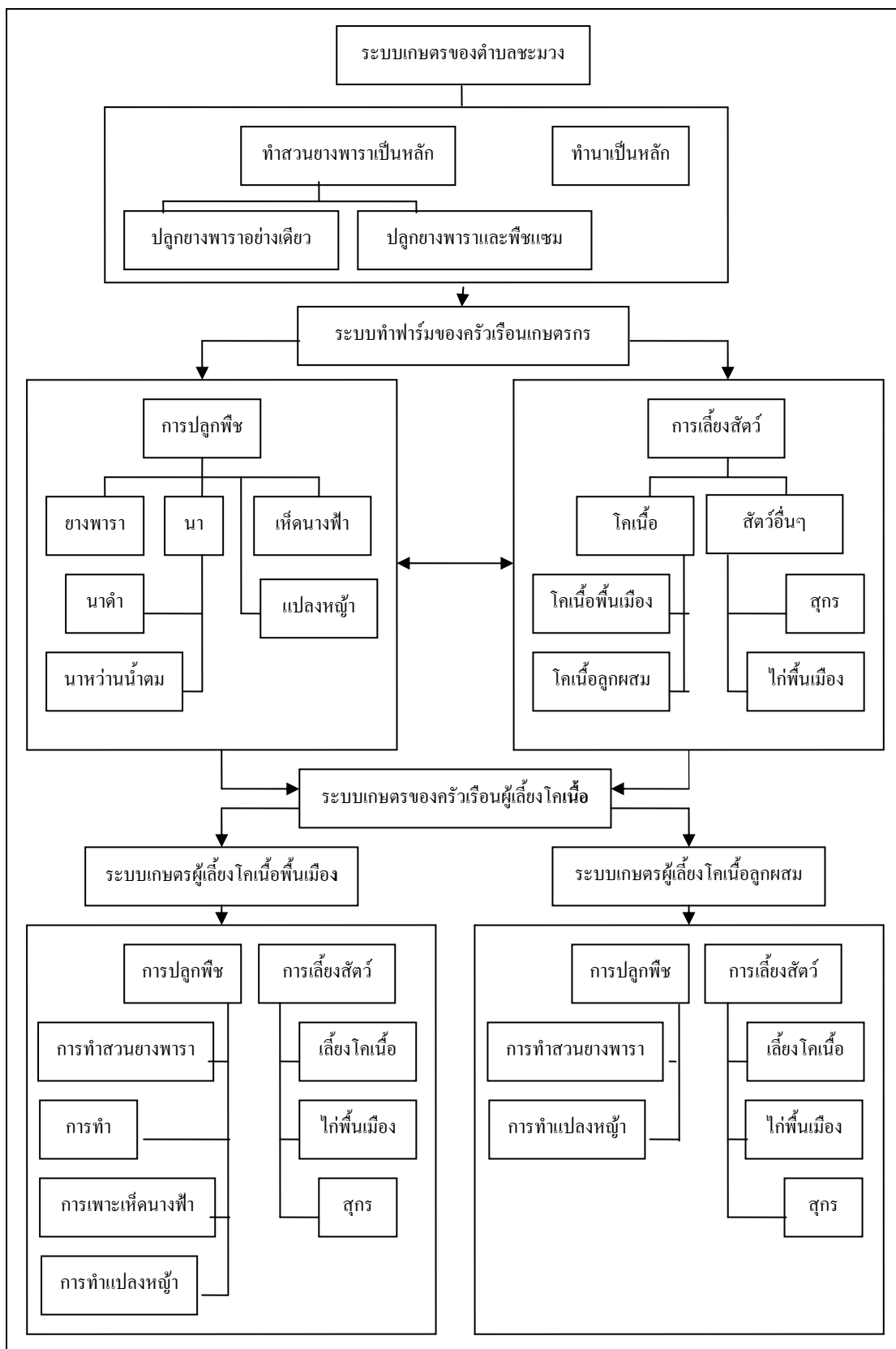
6.2.1.7 การขายผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีวิธีการตลาด ซึ่งดำเนินการโดยพ่อค้าคนกลางมาติดต่อขอซื้อ มีวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อส่งไปยังโรงงานแปรรูปเป็นลูกชิ้นเนื้อทางภาคกลาง และพ่อค้าคนกลางบางรายซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายเป็นเนื้อสดให้กับกลุ่มผู้บริโภคตลาดระดับล่าง คือ ตลาดท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคยังเคยชินกับรสชาติของเนื้อโคพื้นเมืองที่มีความเหนียว และไม่มีไขมันแทรก ในด้านการขาย พ่อค้าคนกลางนิยมซื้อโคที่มีอายุช่วง 3-4 ปี ทั้งนี้เพราะโคอายุมาก เนื้อมีความเหนียวขึ้นทำให้ขายไม่ได้ราคา โดยทำการตีราคาแบบเหมาตามน้ำหนักตัว โดยคิดเฉลี่ยกิโลกรัมละ 32-35 บาท น้ำหนัก 200-250 กิโลกรัม ได้ราคา 7,000-8,000 บาทต่อกตัว หากน้ำหนักมากกว่า 250 กิโลกรัม ได้ราคา 8,500 บาท บางรายขายให้กับเพื่อนบ้านเพื่อใช้ในงานพิธีต่างๆ และฆ่าชำแหละเองขายในตลาดท้องถิ่น ซึ่งได้ราคาสูงกว่าที่พ่อค้าคนกลางให้ราคา หรือขายเมื่อถึงคราวจำเป็นต้องใช้เงิน นอกจากนี้การเลี้ยงโคพื้นเมืองยังสามารถชะลอการขายให้ได้ราคาตามที่เกษตรกรต้องการได้ ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีวิธีการตลาด ซึ่งดำเนินการโดยมีพ่อค้าคนกลางมาติดต่อขอซื้อ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปขุนขายมักนิยมซื้อโคเพศผู้ที่มีอายุ 1-2 ปี และพ่อค้าคนกลางบางรายนำไปส่งโรงฆ่ามาตรฐานที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมักนิยมซื้อโคที่มีอายุ 3-4 ปี ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคเป็นผู้บริโภคตลาดระดับกลาง คือ ตลาดซื้อ-ขายโค ร้านอาหาร โรงแรม และผู้บริโภคบางกลุ่มที่นิยมบริโภคเนื้อโคลูกผสมที่มีเนื้อนุ่ม มีไขมันแทรก ในด้านการขายทำการตี

ราคาแบบเหมาตามน้ำหนักตัว โดยคิดเฉลี่ยกิโลกรัมละ 42-45 บาท น้ำหนัก 250-350 กิโลกรัม ได้ราคา 10,000-14,000 บาทต่อตัว น้ำหนัก 360-400 กิโลกรัม ได้ราคา 15,000-16,000 บาทต่อตัว และน้ำหนักมากกว่า 400 กิโลกรัม ได้ราคา 16,500 บาทต่อตัว นอกจากนี้ในการคัดเลือกโคของพ่อค้าคนกลาง สังเกตจากลักษณะภายนอก และพันธุ์ประวัติ รวมถึงประวัติการเกิดโรคควบคู่กันไปด้วย

6.2.2 การเลี้ยงสัตว์อื่นๆ

6.2.2.1 การเลี้ยงสุกร มีจำนวนผู้เลี้ยงสุกรจำนวน 7 ราย เลี้ยงสุกรเฉลี่ยจำนวน 9 ตัว โดยนิยมเลี้ยงพันธุ์ลาร์จไวท์ โดยใช้การเลี้ยงแบบขังคอก ให้อาหารสำเร็จรูปอัดเม็ด ปลาซัว รำละเอียด และเศษอาหารที่เหลือในครัวเรือนเป็นอาหาร ส่วนที่เหลือ 1 ราย เลี้ยงแบบการค้า ซึ่งมีสุกรพันธุ์ลาร์จไวท์ และแลนด์เรซ จำนวน 200 ตัว ใช้อาหารสำเร็จรูปอัดเม็ดในการเลี้ยง ทำการเลี้ยงแยกกันในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งบางช่วงราคาสุกรตกต่ำ ประกอบกับต้นทุนค่าอาหารสูงขึ้นเรื่อยๆ เกษตรกรจำเป็นต้องจำหน่ายออกเมื่อได้ระยะเวลาที่กำหนด ถึงแม้ได้ผลตอบแทนไม่มาก ในการจำหน่ายสุกรของเกษตรกรรายย่อยมักมีพ่อค้ามารับซื้อถึงบ้าน หรือจำหน่ายเมื่อมีงานภายในท้องถิ่น ส่วนฟาร์มที่เลี้ยงแบบการค้ามักจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางเข้าประจำที่เข้ามารับซื้อเมื่อถึงเวลาจำหน่าย โดยมีราคาหน้าฟาร์มอยู่ที่ประมาณ 60-65 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งราคาค่อนข้างไม่แน่นอนขึ้นลงตามภาวะตลาด นอกจากนี้ยังสามารถนำน้ำทิ้งจากคอกสุกรไปใช้รดแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อได้อีกด้วย เห็นได้ว่าเกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เหลือใช้ภายในฟาร์มได้เกิดประโยชน์สูงสุด

6.2.2.2 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีการเลี้ยงจำนวน 8 ราย เลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ และให้เศษอาหารที่เหลือในครัวเรือน มีจำนวนไก่ที่เลี้ยงเฉลี่ยจำนวน 8 ตัว วัตถุประสงค์หลักในการเลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ยังสามารถบริโภคไข่ไก่ได้อีกทางหนึ่งด้วย ถ้าต้องการเก็บไข่ไว้บริโภคไม่ให้แม่ไก่ฟัก ต้องนำไข่เก่าออกทุกวันเหลือไว้ในรังเพียงใบเดียวเพื่อให้แม่ไก่ฟัก นอกจากนี้ส่วนที่เหลือจากการบริโภค ส่วนการจำหน่าย นำไปจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น โดยทำการชั่งน้ำหนัก และจำหน่ายเป็นตัว ราคาจำหน่ายในท้องตลาดประมาณ 55-60 บาทต่อกิโลกรัม

ภาพประกอบ 4 : สรุปการทำเกษตรของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อ ตำบลชะมวง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

7. ความคิดเห็นของเกษตรกรในการเลี้ยงโคเนื้อ

7.1) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่ออาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพเดิม

7.1.1) การลงทุน ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า ในการเลี้ยงโคเนื้อ ต้องใช้เงินลงทุนมากในระยะแรกเพื่อซื้อพ่อพันธุ์ที่มีลักษณะดีมาเลี้ยง เมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกไม้ผลซึ่งใช้เงินลงทุนน้อยกว่า แต่ในระยะแรกมีค่าใช้จ่ายค่าเตรียมดิน เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารปราบศัตรูพืช รวมถึงต้องใช้เวลาในการดูแลอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนมากทั้งเงินลงทุนครั้งแรก และค่าใช้จ่ายในครั้งต่อไป โดยเฉพาะค่าอาหารชั้น ค่าแร่ธาตุเสริม ประกอบกับลักษณะการทนต่อโรค และแมลงน้อย จึงจำเป็นต้องเพิ่มค่าวัคซีนป้องกันโรคมาราคขึ้น ซึ่งแตกต่างกับการปลูกผักที่ใช้เงินลงทุนน้อยกว่า เนื่องจากเกษตรกรมีการเตรียมดินเอง ซื้อเฉพาะเมล็ดผักที่ปลูก และใช้มูลโคเป็นปุ๋ย โดยไม่มีการใช้สารปราบศัตรูพืช ส่งผลให้เกษตรกรมีสุขภาพที่ดีขึ้นอีกด้วย

7.1.2) พื้นที่ ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อสามารถเลี้ยงในสวนยางพาราได้ ไม่จำเป็นต้องทำแปลงหญ้าจึงใช้พื้นที่ในการเลี้ยงน้อย แตกต่างกับการปลูกไม้ผลที่ต้องใช้พื้นที่ในการปลูกมาก เนื่องจากรากไม้ยืนต้นมีการแตกแขนงออกไปไกล ในการเตรียมดินจึงต้องเว้นระยะห่างระหว่างต้นไว้ เพื่อสะดวกในการนำรถเข้าไปใส่ปุ๋ย ตัดแต่งกิ่ง และเก็บผลผลิต ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อต้องใช้พื้นที่ในการเลี้ยงมาก เพื่อทำแปลงหญ้าให้โคแทะเล็ม และสับเปลี่ยนหมุนเวียนให้โคมีหญ้าสดกินอย่างเพียงพอ แตกต่างกับการปลูกผัก ใช้พื้นที่น้อย เพียงทำการยกร่องให้สูงกว่าพื้นดินเล็กน้อย หมั่นถอนกล้า ใส่ปุ๋ย และขยายต้นกล้าที่ขึ้นติดกันออก น้ำสามารถระบายได้สะดวก ผักที่ปลูกจึงเกิดโรค และแมลงศัตรูพืชน้อยลง โดยไม่จำเป็นต้องใช้สารฆ่าแมลง

7.1.3) รายได้ ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า ในการจำหน่ายโคเนื้อสามารถจำหน่ายได้ตลอดปี หรือสามารถชะลอการจำหน่ายให้ได้ราคาตามที่เกษตรกรต้องการ หรือทำการขายโคเมื่อถึงคราวจำเป็น หรือรีบร้อนต้องใช้จ่ายเงิน แตกต่างจากการปลูกไม้ผลที่ให้ผลผลิตเป็นฤดูกาล ถ้าพืชให้ผลผลิตแล้วจำเป็นต้องจำหน่าย ผลตอบแทนมากขึ้นกับราคาตลาด ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่า โคเนื้อสามารถขายได้ตลอดทั้งปี หรือเมื่อจำเป็นต้องใช้เงิน แตกต่างกับการปลูกผักที่มีรายได้เป็นช่วงๆ ไม่แน่นอน บางฤดูมีผักราคาถูกจากภาคกลางทยอยลงมา จึงทำให้ราคาผักในตลาดท้องถิ่นตกต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้น้อยลง

7.1.4) ความเสี่ยง ผู้เลี้ยง โคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อมีความเสี่ยงด้านภัยธรรมชาติน้อยกว่าการปลูกไม้ผล ในขณะที่การปลูกไม้ผลยังมีความเสี่ยงกับราคาผลไม้มันในท้องตลาดที่ไม่แน่นอน ปีไหนผลผลิตมากกว่าราคาผลผลิตจะตกต่ำ จึงทำให้เกษตรกรมีรายได้อันไม่แน่นอน และจำหน่ายได้ตามฤดูกาลเท่านั้น ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องใช้อาหารข้นเป็นหลักในการเลี้ยง จึงมีความเสี่ยงในเรื่องราคาอาหารข้นที่สูงขึ้นตลอดเวลา ประกอบกับการที่ต้องเสี่ยงต่อการเกิดโรคได้ง่าย จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเป็นสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกผักซึ่งมีความเสี่ยงมากกว่าในด้านราคาผลผลิตไม่แน่นอน จึงส่งผลให้รายได้จากการขายผักไม่แน่นอนตามไปด้วย นอกจากนี้ต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมในฤดูฝน และขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย

7.1.5) วิธีการดำเนินชีวิต ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อไม่ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากโคที่เลี้ยงมีจำนวนน้อย จึงสามารถทำควบคู่ไปกับกิจกรรมอื่นๆภายในฟาร์มได้ แต่บางเวลา เช่น ตอนเช้าปล่อยโคเข้าไปในสวนยางพารา พอช่วงเย็นจึงทำการต้อนโคกลับเข้าคอก ซึ่งแตกต่างกับการปลูกไม้ผลที่ต้องดูแลเป็นอย่างมากในระยะแรกของการปลูก ช่วงที่มีการแตกดอก และช่วงให้ผลผลิต มีการดูแลเป็นช่วงๆไม่ต้องทำทุกวัน จึงมีอิสระในการดำเนินชีวิตมากกว่าการเลี้ยงโคเนื้อ ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างมาก จำเป็นต้องทำกิจกรรมทุกอย่างให้เป็นเวลา เช่น การปล่อยโคในแปลงหญ้า การต้อนโคเข้าคอก การให้อาหารข้น การตัดหญ้าสดมาให้กินเสริม เป็นต้น จึงทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไปไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกผัก ในระยะแรกต้องมีการดูแลเป็นอย่างมาก พอระยะหลัง ต้องทำการรดน้ำทุกวัน ใส่ปุ๋ยคอกเป็นครั้งคราว และหมั่นกำจัดวัชพืช จึงทำให้มีอิสระในการดำเนินชีวิตน้อยกว่า สามารถสรุปความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเลี้ยงโคเนื้อเมื่อเปรียบ เทียบกับการปลูกพืช ดังแสดงใน (ตาราง 8)

ตาราง 8 ความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อต่ออาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพเดิม

ตัวแปร	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม	
	การเลี้ยงโค	การปลูกไม้ผล	การเลี้ยงโค	การปลูกผัก
- การลงทุน	- ใช้เงินลงทุนมากในระยะแรก	- ใช้เงินลงทุนน้อยกว่า	- ใช้เงินลงทุนมาก	- ใช้เงินลงทุนน้อยกว่า
- พื้นที่	- ใช้พื้นที่น้อยกว่า	- ใช้พื้นที่มาก	- ต้องมีพื้นที่แปลงหญ้ามาก	- ใช้พื้นที่น้อยกว่า
- การขายผลผลิต	- ขายได้ตลอดปีหรือเมื่อต้องการใช้เงิน	- ขายได้ตามฤดูกาล	- ขายได้ตลอดปี	- มีความไม่แน่นอน
- ความเสี่ยง	- มีความเสี่ยงน้อยกว่า	- มีความเสี่ยงมากในด้านรายได้ไม่แน่นอนและขายได้ตามฤดูกาล รวมถึงราคาผลผลิตไม่แน่นอนและเผชิญกับภัยธรรมชาติ	- มีความเสี่ยงน้อยกว่าซึ่งในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมักมีความเสี่ยงด้านต้นทุนค่าอาหารและการเกิดโรคระบาด	- มีความเสี่ยงมากในด้านรายได้และราคาผลผลิตไม่แน่นอนรวมถึงการเกิดภัยธรรมชาติ
- วิธีการดำเนินชีวิต	- ไม่ทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงสามารถทำกิจกรรมอื่นในฟาร์มได้	- ไม่ทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงมีความเป็นอิสระมากกว่า	- ทำให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปน้อยเนื่องจากการเลี้ยงโคต้องมีเวลาในการดูแล	- มีความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิตน้อยกว่าต้องดูแลคูน้ำและกำจัดศัตรูพืช

7.2) ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อกับการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ

7.2.1) การลงทุน ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อต้องใช้เงินลงทุนในระยะแรกสูงกว่าการเลี้ยงสุกร โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการซื้อพ่อพันธุ์ ทั้งนี้หากได้พ่อพันธุ์ที่มีลักษณะดีไปใช้ในการผสมพันธุ์แม่โค ลูกที่ได้จะมีลักษณะดี และเป็นที่ต้องการของพ่อค้าคนกลางที่มีการเลือกซื้อโคพื้นเมืองเพื่อนำไปขุนจำหน่าย ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องใช้เงินลงทุนในครั้งแรกสูงกว่าการเลี้ยงสุกร เช่น ค่าสร้างโรงเรือน ค่าพันธุ์ และค่าอาหาร ยา วัคซีน เป็นต้น โดยเฉพาะรายจ่ายที่ต้องจ่ายอย่างต่อเนื่อง คือ ค่าอาหารชั้น ซึ่งเป็นต้นทุนสูงสุดในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม และสุกร ในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีการลงทุนมากกว่าแต่ได้ผลตอบแทนที่ช้ากว่า ตรงกันข้ามกับการเลี้ยงสุกรที่มีการลงทุนน้อยกว่าและได้ผลตอบแทนเร็วกว่า

7.2.2) การขาย ผู้เลี้ยง โคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อที่มีรายได้นั้นดีกว่าการเลี้ยงสุกร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีการเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ไม่มีการทำแปลงหญ้า มีเพียงให้ทะเล็มหญ้าบริเวณใกล้ๆบ้าน และปล่อยในสวนยางพารา ไม่มีการให้อาหารข้น ก้อนแร่ธาตุ และการฉีดวัคซีน จึงทำให้ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงในระยะหลังต่ำ ประกอบสามารถชะลอการขายให้ได้ราคาตามที่ต้องการได้ หรือขายเมื่อถึงคราวจำเป็นต้องใช้เงิน ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีรายได้นั้นดีกว่าการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และสุกร ทั้งนี้เนื่องจากมีโครงสร้างใหญ่ น้ำหนักมาก ทำให้มีรายได้นั้นสูงต่อตัวมากกว่า ประกอบกับค่าใช้จ่ายต้นทุนค่าอาหารข้น แร่ธาตุ ยาและวัคซีนที่สูงกว่า ผู้เลี้ยงจึงทำให้ต้องขายโคเนื้อลูกผสมในราคาที่สูงตามไปด้วย

7.2.3) ความเสี่ยง ผู้เลี้ยง โคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคพื้นเมืองมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคน้อยกว่าการเลี้ยงสุกร โดยลักษณะเด่นของโคพื้นเมืองคือ ทนต่อโรคและแมลงได้ดี สำหรับเรื่องราคาตลาดไม่แน่นอน ไม่ส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงโคเนื้อพื้นเมือง เนื่องจากสามารถชะลอการขายให้ได้ราคาตามที่เกษตรกรต้องการได้ ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีความเสี่ยงในด้านราคาอาหารข้น เช่นเดียวกับการเลี้ยงสุกรที่มีราคาอาหารข้นไม่แน่นอน ซึ่งต้องใช้อาหารข้นเป็นหลักในการเลี้ยงเมื่อต้นทุนในการเลี้ยงเพิ่มขึ้น ราคาขายจึงต้องปรับสูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมยังมีความเสี่ยงในการเกิดโรคน้อยกว่าการเลี้ยงสุกร แต่ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดโรคจึงจำเป็นต้องได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพยาธิ ปากและเท้าเปื่อยทุก 6 เดือน ซึ่งสามารถสรุปความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเลี้ยงโคเนื้อเมื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ ดังแสดงใน (ตาราง 9)

ตาราง 9 ความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อต่ออาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ

ตัวแปร	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม	
	เลี้ยงโคเนื้อ	เลี้ยงสุกร	เลี้ยงโคเนื้อ	เลี้ยงสุกร
- การลงทุน	- เริ่มแรกใช้เงินลงทุนสูงในค่าพ่อพันธุ์	- ใช้เงินลงทุนมากในค่าอาหารชั้น	- เริ่มแรกใช้เงินลงทุนทั้งค่าพันธุ์ อาหารและวัคซีน	- ใช้เงินลงทุนน้อยกว่า
- การขาย	- รายได้มากกว่า	- รายได้มาก	- รายได้มากกว่า	- รายได้มาก
- ความเสี่ยง	- มีความเสี่ยงน้อย	- มีความเสี่ยงมากกว่า	- มีความเสี่ยงมาก	- มีความเสี่ยงมากกว่า

7.3) ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม

7.3.1) ลักษณะการเลี้ยง ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองสามารถปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ช่วยทะนุถนอมวัว วัชพืชในสวนยางพารา จึงไม่จำเป็นต้องทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโค และใช้ผลผลิตเหลือใช้ทางการเกษตรได้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างมาก เลี้ยงปล่อยในสวนยางพาราไม่ได้ เนื่องจากโคเนื้อลูกผสมมีโครงสร้างใหญ่ ต้องการหญ้าสดต่อวันมาก หากได้รับโภชนาที่ไม่เพียงพออาจมีผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโต และการเกิดโรคได้ง่ายกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับโคเนื้อพื้นเมือง

7.3.2) อาหาร ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการเลี้ยงด้วยหญ้าสด โดยไม่มีการให้อาหารชั้น ทั้งนี้จากการที่โคกินหญ้าเพียงอย่างเดียว ร่างกายมีความสมบูรณ์ และสามารถเจริญเติบโตได้ตามปกติ อาหารชั้น และแร่ธาตุเสริมจึงไม่มีความจำเป็น ประกอบกับสามารถใช้ผลผลิตเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อนำมาเป็นอาหารได้ ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมควรได้รับอาหารชั้น และหญ้าสดควบคู่กันอย่างเพียงพอ ขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไปไม่ได้ การให้อาหารชั้นเป็นการเพิ่มสารอาหารบางตัวที่ร่างกายโคไม่สามารถผลิตได้ และเพื่อให้เพียงพอต่อการเจริญเติบโต

7.3.3) โรงเรือน ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า ควรมีการสร้างโรงเรือนอย่างง่ายเพื่อให้โคนอนพักในเวลากลางคืน ไม่มีการปูพื้นคอก และมุงหลังคาด้วยสังกะสี บางรายที่ไม่มีการทำโรงเรือน ทั้งนี้เนื่องจากเลี้ยงจำนวนน้อย จึงให้โคนอนใต้ต้นไม้ในเวลากลางคืน ซึ่งสามารถดูแลได้สะดวก ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่า ควรมีการสร้าง

โรงเรียนเพื่อใช้กำบังแดดฝน การปลูกสร้างควรวีรสกุนที่มีความคงทน เช่น มุงหลังคาด้วยกระเบื้องปูพื้นคอกด้วยคอนกรีตเพื่อความสะดวกในการทำความสะดวก และเป็นการลดภาระในเรื่องการซ่อมแซมโรงเรียน

7.3.4) แปลงหญ้า ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ให้ความสำคัญเห็นว่า การทำแปลงหญ้าไม่มีความจำเป็นกับผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ทั้งนี้เนื่องจากโคสามารถหากินเองตามธรรมชาติได้ และโคที่เลี้ยงมีจำนวนน้อย จึงเลี้ยงปล่อยในสวนยางพารา แต่หากเลี้ยงจำนวนมาก แปลงหญ้าจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ขาดไม่ได้ เพราะการเลี้ยงโคในสวนยางพาราสามารถเลี้ยงได้จำนวนน้อยๆ ถ้าเลี้ยงจำนวนมากอาจส่งผลให้ดินแน่นทึบ ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความสำคัญเห็นว่า แปลงหญ้าถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากในการเลี้ยงโคเนื้อ ควรมีการทำแปลงหญ้า เพื่อใช้สลับหมุนเวียนให้โคกินอย่างเพียงพอ และสามารถช่วยลดต้นทุนค่าอาหารได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งลักษณะเด่นของโคลูกผสมมีโครงสร้างใหญ่ย่อมมีความปริมาณหญ้ามากกว่า หากได้รับหญ้าสดไม่เพียงพอ อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพโคได้

7.3.5) การสุขาภิบาล ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความสำคัญเห็นว่า สามารถรักษาโรคโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี อย่างในกรณีโคที่เลี้ยงเป็นเห็บ แนะนำให้ใช้ยาจุนแฉ่นำนำไปทาตัวโคให้ทั่ว หากไม่หายนำยาจุนใส่ปูนแดง ทำการหมักไว้ 2 วัน จึงนำไปทาให้ทั่วตัวโค สามารถรักษาเห็บอย่างได้ผล ซึ่งลักษณะเด่นของโคเนื้อพื้นเมืองสามารถทนต่อโรค และแมลงได้ดี ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ให้ความสำคัญเห็นว่า การสุขาภิบาลเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้นๆ จึงควรหมั่นทำความสะอาดคอกทุกวัน เนื่องจากอาจเป็นแหล่งก่อโรค ประกอบกับการทำวัคซีนป้องกันโรคพยาธิ ปากและเท้าเปื่อยทุก 6 เดือน หากไม่ได้รับการสุขาภิบาลที่ดี อาจส่งผลเสียกับโคเนื้อที่เลี้ยง และเกษตรกรต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มในระยะยาว

7.3.6) การขาย ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความสำคัญเห็นว่า วิธีการตลาดดำเนินการโดยพ่อค้าคนกลางมาติดต่อรับซื้อเพื่อนำไปส่งโรงงานทำลูกชิ้นในภาคกลาง เนื่องจากเนื้อโคพื้นเมืองมีลักษณะเหนียว ไม่มีไขมันแทรก เหมาะที่จะนำไปแปรรูปเป็นลูกชิ้น โดยพ่อค้าคนกลางนิยมซื้อโคที่มีอายุประมาณ 3-4 ปี ทำการตีราคาแบบเหมาเป็นตัว ซึ่งไม่ต้องส่งโรงฆ่ามาตรฐาน จึงไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมต่างๆ ซึ่งในการขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ผู้เลี้ยงจะได้ราคาต่ำกว่าที่ขายให้กับเพื่อนบ้านเพื่อใช้ในงานพิธีต่างๆ และฆ่าแหละขายเองในตลาดท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันการเลี้ยงโคพื้นเมืองมีข้อดี คือ สามารถชะลอการขายให้ได้ราคาตามที่เกษตรกรต้องการได้

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ให้ความสำคัญเห็นว่า วิธีการตลาดดำเนินการโดยพ่อค้าคนกลางมาติดต่อรับซื้อเพื่อนำไปส่งโรงฆ่ามาตรฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องมาจากโรงฆ่ามาตรฐานจังหวัดพัทลุงยังสร้างไม่เสร็จ ทำให้ผู้เลี้ยงไม่ต้องออกไปขายเอง หากเปรียบเทียบน้ำหนัก

ต่อตัวในช่วงอายุที่เท่ากัน โคนี้อูถูกผสมมีน้ำหนักต่อตัวมากกว่า จึงทำให้มีรายได้สุทธิต่อตัวมากกว่า พ่อโคมีอายุประมาณ 3-4 ปี ผู้เลี้ยงต้องเริ่มขายออกไป เพราะต้องใช้เงินลงทุนค่าอาหารเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่อัตราการผลิตโตลดลง พ่อโคมีอายุมากมักขายไม่ได้ราคา ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคนี้อูพื้นเมืองและลูกผสม ดังแสดงใน (ตาราง 10)

ตาราง 10 ความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคนี้อูต่อการเลี้ยงโคนี้อูพื้นเมืองและลูกผสม

ตัวแปร	ผู้เลี้ยง โคนี้อู	
	พื้นเมือง	ลูกผสม
- ลักษณะการเลี้ยง	- เลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติได้	- เลี้ยงแบบต้องเอาใจใส่ดูแลอย่างมาก
- อาหาร	- สามารถใช้ผลผลิตเหลือใช้ทางการเกษตรได้	- ควรมีการให้อาหารข้น และหญ้าสดอย่างเพียงพอ
- โรงเรือน	- สร้างโรงเรือนอย่างง่ายให้โคใช้หลบแดดฝนก็เพียงพอแล้ว	- หลังคาควรทำด้วยกระเบื้องเนื่องจากป้องกันความร้อนได้ดี - พื้นคอกควรปูด้วยคอนกรีตเนื่องจากสะดวกในการทำมาสะอาด
- การทำแปลงหญ้า	- ไม่มีความจำเป็น	- ควรมีแปลงหญ้าให้เพียงพอกับจำนวนโคที่เลี้ยงเพื่อใช้สับเปลี่ยนหมุนเวียน
- การสุขาภิบาล	- สามารถใช้สมุนไพรภูมิปัญญาชาวบ้านรักษาได้ - ทำวัคซีนเมื่อเกิดโรคเท่านั้น	- ต้องทำการฉีดวัคซีนและวัคซีนเพื่อ ป้องกันโรค - ควรหมั่นทำความสะอาดคอกทุกวัน
- การขาย	- ขายในตลาดท้องถิ่น - สามารถชะลอการขายให้ได้ราคาตามที่เกษตรกรต้องการได้	- มีพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นและภายนอกเข้ามารับซื้อ - ถึงเวลาแล้วจำเป็นต้องขายเนื่องจากจะทำให้ต้นทุนด้านอาหารสูงขึ้นเรื่อยๆ

7.4) การถือถือของการเลี้ยงโคเนื้อ และสัตว์ชนิดอื่น ๆ กับการปลูกพืชในระบบการทำเกษตรของครัวเรือน

1) การถือถือทางบวก ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่าการเลี้ยงโคเนื้อในสวนยางพาราเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างคุ้มค่า เนื่องจากมีการผสมผสานการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน การที่เกษตรกรปล่อยโคให้แทะเล็มหญ้า และวัชพืชในสวนยางพารา เป็นการลดการใช้สารฆ่าหญ้า ส่งผลให้สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้ประโยชน์จากมูลโคเป็นปุ๋ยบำรุงดินในสวนยางพารา นอกจากนี้การเลี้ยงโคเนื้อช่วยถือถือกิจกรรมทางการเกษตรหลายอย่าง โดยเฉพาะใช้ผลผลิตเหลือใช้จากการเกษตร เช่น ฟาง ข้าวเปลือก นำมาเป็นอาหารเสริมเลี้ยงโคที่นอกเหนือจากการให้หญ้าสดอีกทางด้วย

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่าการเลี้ยงโคลูกผสม และสัตว์ชนิดอื่น เช่น ไก่พื้นเมือง และสุกร สามารถทำร่วมกับการทำเกษตรของครัวเรือนได้ เนื่องจากสามารถใช้ผลผลิตเหลือใช้ทางการเกษตรนำมาเป็นอาหาร เช่น ข้าวเปลือก ใช้เป็นอาหารไก่ ส่วนฟางข้าวใช้เป็นอาหารเสริมเลี้ยงโค ในส่วนการเลี้ยงผู้เลี้ยงส่วนใหญ่มักเลี้ยงแบบขังคอก มีการตัดหญ้ามาให้กิน จึงไม่สร้างความเสียหายให้กับพืชผลทางการเกษตรที่ปลูก และยังสามารถนำมูลสัตว์ที่ได้ไปใช้เป็นปุ๋ย

2) ไม่มีการถือถือ ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่าการเลี้ยงโคในสวนยางพาราส่งผลเสีย คือ ทำให้ดินบริเวณโคนต้นยางแน่นทึบ สภาพทางกายภาพของดินเสียเกิดจากการเหยียบย่ำของโค นอกจากนี้โคอาจไปกัดกินวัชพืชในสวนยางที่ทำการฉีดยาปราบวัชพืชไว้ ส่งผลให้เป็นอันตรายต่อโคได้ รวมทั้งอาจเดินไปทำลายพืชเพาะปลูก สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่นได้

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่าการเลี้ยงโคลูกผสมไม่สามารถเลี้ยงในสวนยางพาราได้เนื่องจากมีขนาดใหญ่ และต้องการปริมาณหญ้าต่อวันมากกว่าโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง จึงมีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อโดยเฉพาะ แต่ปัญหาที่ตามมาเมื่อทำการปล่อยโคในแปลงหญ้าแล้วเกษตรกรจึงกลับไปทำกิจกรรมทางการเกษตรอื่นโดยไม่ได้เฝ้าดูแลตลอดเวลา จึงมีความเสี่ยงต่อการถูกขโมยโคได้ และสัตว์ชนิดอื่นๆ เช่น ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ อาจคุ้ยเขี่ยเมล็ดพืชที่เพิ่งทำการปลูก จึงจำเป็นต้องกั้นตาข่ายล้อมรอบแปลงผักในระยะแรก ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อด้านความสัมพันธ์ของการเลี้ยงโคเนื้อ และสัตว์ชนิดอื่น ๆ กับการปลูกพืชในระบบการทำเกษตรของครัวเรือน ดังแสดงใน (ตาราง 11)

ตาราง 11 ความคิดเห็นของผู้เลี้ยง โคเนื้อต่อการการก่อกูลของการเลี้ยงโคเนื้อ และสัตว์ชนิดอื่นๆ
กับการปลูกพืชในระบบการทำกรเกษตรของครัวเรือน

รายละเอียด	ผู้เลี้ยง โคเนื้อ	
	พื้นเมือง	ลูกผสม
- ลักษณะก่อกูลทางบวก	<ul style="list-style-type: none"> - มีการผสมผสานการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน - การเลี้ยง โคแบบปล่อยให้ลงแทะเล็มวัชพืชในสวนยาง - ช่วยลดการใช้สารฆ่าหญ้าในสวนยาง พาราส่งผลให้สุขภาพเกษตรกรดีขึ้น - มูลสัตว์เป็นปุ๋ยที่ดีซึ่งนำไปใส่ในแปลงผัก และพืชอื่นๆได้ - เศษวัสดุเหลือใช้ในการปลูกพืชสามารถนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการผสมผสานการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน - การเลี้ยงโคเนื้อจำเป็นต้องสร้างโรงเรือน เลี้ยงแบบขังคอกจึงไม่สร้างความเสียหายกับพืชเพาะปลูกของผู้อื่น - มูลสัตว์เป็นปุ๋ยที่ดีซึ่งนำไปใส่ในแปลงผัก และพืชอื่นๆได้ - เศษวัสดุเหลือใช้ในการปลูกพืชสามารถนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ได้
- ลักษณะที่ไม่มีก่อกูล	<ul style="list-style-type: none"> - โคที่เลี้ยงอาจทำความเสียหายให้กับต้นยางทำให้ดินแน่นทึบและสภาพทางกายภาพของดินเสีย - โคอาจไปกัดกินพืชในสวนยางที่ทำการนิตยปราบวัชพืชไว้ ส่งผลให้เป็นอันตรายต่อโคได้ - โคที่เลี้ยงปล่อยอาจเดินไปทำลายพืชเพาะปลูกของผู้อื่น สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่นได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สามารถเลี้ยงปล่อยในสวนยางพาราได้ เนื่องจากมีโครงสร้างใหญ่ ต้องการปริมาณหญ้าต่อวันมาก อาจได้รับโภชนาไม่เพียงพอ - โคที่เลี้ยงแบบปล่อยอาจเดินไปทำลายพืชเพาะปลูกของผู้อื่น สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่นได้ จึงมีความจำเป็นต้องลงทุนทำแปลงหญ้า - ไร่ที่เลี้ยงปล่อยจะค้ำเขี่ยเมล็ดพืชผักที่เพิ่งทำการปลูก จำเป็นต้องทำตะข่ากั้นในระยะแรก - เกษตรกรที่ปล่อยเลี้ยงในแปลงหญ้าเลี้ยงต่อการถูกขโมยโค เนื่องจากไม่ได้ดูแลตลอดเวลา

7.5) ความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อต่อแนวโน้มการยึดอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลัก

ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่า สามารถเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลักได้ หากมีเงินทุนเพียงพอ และต้องอาศัยเวลา ความรับผิดชอบ เงินทุนเป็นปัจจัยหลัก ในระยะแรกต้องใช้เงินลงทุนมาก เพื่อซื้อพ่อ และสร้างโรงเรือน หากเลี้ยงจำนวนมากต้องมีการทำแปลงหญ้าให้เพียงพอ กับจำนวนโคที่เลี้ยง แต่ในระยะหลังไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ที่สำคัญผู้เลี้ยงต้องมีความรู้ด้านเทคนิคการเลี้ยง ประกอบกับข้อมูลด้านการขาย ซึ่งผู้บริโภคนในท้องถิ่นยังนิยมบริโภคเนื้อโคพื้นเมืองที่มีราคาไม่แพงเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อโคลูกผสมที่มีเนื้อนุ่ม ไขมันแทรกมาก และราคาแพงกว่า

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ความคิดเห็นว่า โคนี้อลูกผสมบราห์มัน-พื้นเมืองที่นิยมเลี้ยงในปัจจุบันเป็นพันธุ์ที่เลี้ยงง่าย เหมาะกับสภาพแวดล้อมในจังหวัดพัทลุง เนื่องจากสามารถนำวัสดุ ดิบที่เหลือใช้จากการเกษตรมาใช้เลี้ยงโคได้ นอกจากนี้มูลโคสามารถนำไปเป็นปุ๋ยได้เป็นอย่างดี เกษตรกรจึงมองอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ เป็นอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของตัวเกษตรกรว่ามีข้อมูลทางด้านการขาย เทคนิคการเลี้ยง การคัดเลือกพันธุ์ที่มีลักษณะดี และมีพื้นที่สำหรับทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโค ซึ่งสามารถช่วยลดต้นทุนในการเลี้ยงได้มาก นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ปศุสัตว์อาสาประจำตำบล เข้ามาให้ความรู้และส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม โดยการให้คำแนะนำ แจกเอกสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้ออยู่บ่อยครั้ง ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อต่อการยึดอาชีพเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลัก ดังแสดงใน (ตาราง 12)

ตาราง 12 ความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อต่อแนวโน้มการยึดอาชีพเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลัก

ความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อ	
พื้นเมือง	ลูกผสม
<ul style="list-style-type: none"> - ยึดเป็นอาชีพหลักได้หากมีเงินทุนเพียงพอ - เกษตรกรต้องมีข้อมูลทางด้านการขาย และเทคนิคการเลี้ยงพอสมควร - ผู้บริโภคนในท้องถิ่นยังนิยมบริโภคเนื้อโคพื้นเมือง ซึ่งผู้จำหน่ายไม่ต้องส่งโรงฆ่ามาตรฐาน และไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ยึดเป็นอาชีพหลักได้หากมีเงินทุนเพียงพอ - เกษตรกรต้องมีข้อมูลทางด้านการขาย เทคนิคการเลี้ยง การคัดเลือกพันธุ์เป็นอย่างดี หากมีพื้นที่แปลงหญ้าอาจช่วยลดต้นทุนค่าอาหารชั้นได้เป็นอย่างมาก

บทที่ 6

ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

เป็นผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวน 102 ราย เป็นผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองจำนวน 64 ราย และผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำนวน 38 ราย นำมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยแบ่งผลการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปทางกายภาพ และเศรษฐกิจ-สังคมของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม ส่วนที่ 2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ส่วนที่ 4 ผลการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ และปัจจัยทางจิตวิทยาของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปทางกายภาพ และเศรษฐกิจ-สังคมของผู้เลี้ยงโคเนื้อ

1. ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อ

ร้อยละ 85.29 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มเป็นเพศชาย นับถือศาสนาพุทธ มีอายุเฉลี่ย 47.44 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะโดยทั่วไปของสังคมเกษตรไทยที่เพศชายมักเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงสัตว์มากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 39.04 ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และร้อยละ 89.47 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจบการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ผู้เลี้ยงต้องมีการศึกษาหาความรู้ ติดตามข่าวสารการเลี้ยง การตลาดรวมทั้งการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เมื่อมีปัญหา ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจึงเป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่า และผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.37 คน สูงกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่เป็นครัวเรือนขนาดเล็กมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.53 คน แต่ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีแรงงานในการทำเกษตรเฉลี่ย 2.35 คน ซึ่งในสภาพปัจจุบันหนุ่มสาวในวัยทำงานได้ออกไปทำงานนอกฟาร์ม เช่น ก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป ไม่สนใจและให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพภาคเกษตร จึงทำให้เกษตรกรที่ทำการเกษตรจริงมีแต่เกษตรกรที่อยู่ในวัยทำงานและวัยสูงอายุเป็นส่วนใหญ่ (ตาราง 13)

ตาราง 13 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่เมืองและลูกผสม

รายการ	ผู้เลี้ยงโคนม				รวม (n=102)	
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
เพศ						
- ชาย	52	81.20	35	92.10	87	85.29
- หญิง	12	18.80	3	7.90	15	14.71
อายุ (ปี)						
27-30	3	6.30	2	2.60	5	4.90
31-40	18	28.10	10	26.30	28	27.45
41-50	20	31.20	11	31.60	31	30.39
51-60	17	25.00	10	26.30	27	26.47
มากกว่า 60	6	9.40	5	13.20	11	10.78
อายุเฉลี่ย	46.98		47.89		47.44	
ระดับการศึกษา						
- ประถม 6 หรือต่ำกว่า	39	61.00	4	10.53	41	40.20
- มัธยม 1-3	16	25.00	14	36.84	30	29.41
- มัธยม 4-6 / ปวช.	0	0.00	6	15.79	-	-
- อนุปริญญา / ปวศ.	7	10.90	13	34.21	21	20.59
- ปริญญาตรี	2	3.10	1	2.63	3	2.94
ศาสนา						
พุทธ	64	100.00	38	100.00	102	100.00
สมาชิกในครัวเรือน (คน)						
2-3	42	65.60	9	23.68	51	50.00
4-5	9	14.10	20	52.64	29	28.43
6-7	13	20.30	9	23.68	22	21.57
สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	3.53		4.37		3.95	
แรงงานในการทำเกษตร (คน)						
1-2	48	75.00	26	68.40	74	72.55
3-4	16	25.00	12	31.60	28	27.45
แรงงานในการทำเกษตรเฉลี่ย	2.33		2.37		2.35	

2. การประกอบอาชีพของเกษตรกร

ร้อยละ 43.80 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และมีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรองและเสริม โดยร้อยละ 35.94 เลี้ยงสุกรเป็นอาชีพรอง และร้อยละ 73.40 เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองเป็นอาชีพเสริม ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ร้อยละ 63.20 มีอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และมีการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเป็นอาชีพรองและเสริม จะเห็นได้ว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนามาปลูกยางพารา (ตาราง 14)

ตาราง 14 ข้อมูลการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การประกอบอาชีพ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				รวม (n=102)	
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
อาชีพหลัก						
- สวนยางพารา	28	43.80	24	63.20	52	50.98
- ทำนา	22	34.40	4	10.50	26	25.49
- ค้าขาย	5	7.80	4	10.50	9	8.82
- รับจ้าง	9	14.10	6	15.80	15	14.71
อาชีพรอง (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)						
- สวนยางพารา	22	34.38	14	36.84	36	35.29
- ทำนา	13	20.30	1	2.60	14	13.73
- เพาะเห็ดนางฟ้า	8	12.50	5	13.16	13	12.75
- เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง	17	26.60	-	-	-	-
- เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม	-	-	30	78.95	-	-
- เลี้ยงสุกร	23	35.94	6	15.79	29	28.43
อาชีพเสริม (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)						
- เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง	47	73.40	-	-	-	-
- เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม	-	-	8	21.05	-	-
- เลี้ยงไก่	24	37.50	6	15.80	30	29.41
- เลี้ยงสุกร	9	14.06	8	21.05	17	16.67
- จักสาน	13	20.30	3	7.90	16	15.69

3. การถือครองและพื้นที่ทำการเกษตร

ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 12.67 ไร่ ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 10.64 ไร่ โดยมีการเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรเฉลี่ย 2.15 ไร่ น้อยกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 16.75 ไร่ ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 15.05 ไร่ โดยมีการเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรเฉลี่ย 3.00 ไร่ ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีพื้นที่ทำสวนยางพาราเฉลี่ย 6.58 ไร่ และทำนาเฉลี่ย 3.70 ไร่ ที่เหลือทำการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเฉลี่ย 0.36 ไร่ ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีพื้นที่ทำสวนยางพาราในพื้นที่เฉลี่ย 9.04 ไร่ และทำนาเฉลี่ย 4.00 ไร่ ที่เหลือทำการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเฉลี่ย 2.01 ไร่ ซึ่งผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีพื้นที่มากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง เพราะการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีพื้นที่ทำแปลงหญ้าเพื่อให้มีหญ้าสดกินอย่างเพียงพอ (ตาราง 15)

ตาราง 15 การถือครองที่ดินและพื้นที่ทำการเกษตรของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การถือครองที่ดิน	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ		รวม \bar{X} (n=102)
	พื้นเมือง \bar{X} (n=64)	ลูกผสม \bar{X} (n=38)	
การถือครองพื้นที่ (ไร่)			
- พื้นที่ถือครอง	14.82	21.45	18.04
- พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	10.64	15.05	12.26
- พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร	2.15	3.00	2.50
- พื้นที่ให้ผู้อื่นเช่าหรือรับจ้าง	2.13	2.29	2.23
- พื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์	2.05	2.41	2.24
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (ไร่)			
- ทำสวนยางพารา	6.58	9.04	7.90
- ทำนา	3.70	4.00	3.80
- ปลูกหญ้า	0.36	2.01	1.30

4. รายได้รวมทั้งหมดและค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีรายได้สุทธิในการทำการเกษตรเฉลี่ย 112,817 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้หลักของครัวเรือน มีรายได้สุทธิจากการปลูกพืชเฉลี่ย 102,805 บาทต่อปี และรายได้จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 10,012 บาทต่อปี รองลงมาเป็นรายได้จากการทำงานนอกฟาร์ม คือ จักสาน รับจ้าง และค้าขาย มีรายได้เฉลี่ย 24,900 บาทต่อปี นอกจากนี้ยังมีรายได้ที่บุตรส่งมาให้เฉลี่ย 5,150 บาทต่อปี ทั้งนี้ครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีรายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือนน้อยกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ในขณะที่มีกิจกรรมทางการเกษตรที่เหมือนกัน เพราะครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ แรงงานที่ใช้ในการทำการเกษตร และรายได้สุทธิจากการทำงานนอกฟาร์มมากกว่า ส่วนค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 56,318 บาทต่อปี น้อยกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 66,040 บาทต่อปี เพราะผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าจึงมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงกว่า อย่างไรก็ตามผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีรายได้นือรายจ่ายเฉลี่ย 82,787 บาทต่อปี ซึ่งไม่สูงมาก จึงทำให้เกษตรกรบางรายทำการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนต่างๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารพาณิชย์ กองทุนหมู่บ้าน หรือจากญาติพี่น้อง เพื่อนำไปซื้อเครื่องอุปโภค-บริโภคภายในครัวเรือน (ตาราง 16)

ตาราง 16 รายได้สุทธิจากการปลูกพืชของครัวเรือนเกษตรกรในปี 2550

หน่วย : บาท / ปี

รายได้	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ		รวม X (N=102)
	พื้นเมือง X (N=64)	ลูกผสม X (N=38)	
รายได้สุทธิจากการเลี้ยงสัตว์	8,881	12,944	10,012
- โคเนื้อ	7,903	10,020	8,900
- ไก่พื้นเมือง	113	117	114
- สุกร	865	2,807	998
รายได้สุทธิจากการปลูกพืช	89,248	118,233	102,805
- ขางพารา	71,926	99,747	84,950
- นา	8,884	10,056	9,420
- เห็ดนางฟ้า	8,438	8,430	8,435
รายได้สุทธิจากการทำการเกษตร	98,129	131,177	112,817
รายได้จากการทำงานนอกฟาร์ม	23,053	26,933	24,900
รายได้ที่บุตรส่งมาให้	5,200	5,100	5,150
รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน	126,382	163,210	142,867
ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน	56,318	66,040	60,080
- ค่าเล่าเรียนบุตร	6,000	7,500	6,550
- ค่ารักษาพยาบาล	3,850	4,460	4,050
- ค่าซื้อเสื้อผ้า	1,348	1,520	1,420
- ค่าอาหาร	36,000	39,600	38,900
- ค่าน้ำ-ไฟ	3,102	3,360	3,231
- เบ็ดเตล็ด	6,000	6,900	5,929
รายได้เหนือรายจ่าย	70,064	97,170	82,787

5. การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

ร้อยละ 51.96 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เนื่องจากเกษตรกรมีวัตถุประสงค์เพื่อการออมเงินเป็นหลัก สามารถนำเงินไปฝากได้สะดวก และมีเงินปันผลรายปี ซึ่งไม่ต้องเดินทางเข้าไปในตัวอำเภอ สหกรณ์ที่ตั้งขึ้นนี้เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ของหมู่บ้าน มีเงื่อนไขในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ รองลงมาร้อยละ 46.08 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตรทำให้เกษตรกรสามารถซื้อปุ๋ย อาหารสัตว์ และอุปกรณ์ทางการเกษตรได้ในราคาถูก โดยไม่จำเป็นต้องชำระเป็นเงินสดให้ครบตามราคาสินค้า สามารถทำการผ่อนชำระเป็นงวดได้

และส่วนน้อย ร้อยละ 13.73 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเลี้ยงซึ่งกันและกัน หรือบางคน อาจได้ รับวิทยาการใหม่ๆ มาแนะนำเสนอแก่สมาชิกกลุ่มได้รับรู้ และนำไปปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตามจะ เห็นได้ว่า ร้อยละ 69.61 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มไม่มีหนี้สิน ซึ่งสอดคล้องกับ (ตาราง 16) ที่ผู้ เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีรายได้เหนือรายจ่ายเฉลี่ย 25,436 บาทต่อปี ส่วนร้อยละ 30.39 ของผู้เลี้ยง โคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีหนี้สิน จะมีหนี้สินเฉลี่ย 64,781 บาทต่อปี ซึ่งไม่สูงมากนัก แต่เกษตรกรต้องนำ เงินไปลงทุนในการสร้างโรงเรือน ซื่ออาหารสัตว์ ปุ๋ย อุปกรณ์ทางการเกษตร บางรายนำไปซื้อ เครื่องอุปโภค บริโภคภายในครัวเรือน และลงทุนในการทำร้านขายของชำ (ตาราง 17)

ตาราง 17 การเป็นสมาชิกกลุ่มและการมีหนี้สินของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การเป็นสมาชิกกลุ่มและการมีหนี้สิน	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				รวม (n=102)	
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ไม่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ	15	23.40	18	47.40	33	32.35
เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)	49	76.60	20	52.60	69	67.65
- กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	31	48.40	16	42.10	47	46.08
- กลุ่มออมทรัพย์	33	51.60	20	52.60	53	51.96
- กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ	2	3.10	12	31.60	14	13.73
ไม่มีหนี้สิน	43	67.20	28	73.70	71	69.61
มีหนี้สิน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)	21	32.80	10	26.30	31	30.39
- ธ.ก.ส.	7	33.33	7	70.00	14	45.16
- ธนาคารพาณิชย์	3	14.29	2	20.00	5	16.13
- กองทุนหมู่บ้าน	13	61.90	4	40.00	17	54.84
- ญาติพี่น้อง	2	9.52	-	-	2	6.45
จำนวนหนี้สินเฉลี่ย (บาท)	59,148		70,410		64,781	

6. การปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์

การปลูกพืช : ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีการปลูกพืชต่างๆ โดยมีการทำสวนยางพารามากที่สุด ร้อยละ 78.13 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และร้อยละ 100 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม รองลงมาเป็นการทำนา ร้อยละ 54.69 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และร้อยละ 13.16 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม นอกจากนี้ยังมีการเพาะเห็ดนางฟ้า ร้อยละ 12.50 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และร้อยละ 13.16 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม (ตาราง 18)

ตาราง 18 การปลูกพืชของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การปลูกพืช (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				รวม (n=102)	
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ทำสวนยางพารา	50	78.13	38	100.00	88	86.27
ทำนา	35	54.69	5	13.16	40	39.22
เพาะเห็ดนางฟ้า	8	12.50	5	13.16	13	12.75

การทำสวนยางพารา : ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองทำสวนยางพาราเฉลี่ย 6.58 ไร่ น้อยกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีพื้นที่ทำสวนยางพาราเฉลี่ย 9.04 ไร่ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่า จึงทำให้มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม อย่างไรก็ตามผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 73.86 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มจึงใช้แรงงานในครัวเรือนในการกรีดยาง มีเพียงร้อยละ 6.82 ที่จ้างผู้อื่นกรีดยาง มีอัตราส่วนแบ่ง 60:40 ส่วนในการจำหน่าย มีการจำหน่ายทั้งน้ำยางสด และยางแผ่น ซึ่งร้อยละ 78.41 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มจำหน่ายเป็นยางแผ่นให้กับร้านรับซื้อในหมู่บ้าน (ตารางที่ 19)

ตาราง 19 การทำสวนยางพาราของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่เมืองและลูกผสม

การทำสวนยางพารา	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				รวม (n=88)	
	พื้นเมือง (n=50)		ลูกผสม (n=38)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
จำนวนพื้นที่สวนยางพารา (ไร่)						
5 หรือน้อยกว่า	12	24.00	9	23.70	21	23.86
6-10	31	62.00	16	42.10	47	53.41
11-15	4	8.00	6	15.80	10	11.36
มากกว่า 15	3	6.00	7	18.40	10	11.36
จำนวนพื้นที่สวนยางพาราเฉลี่ย	6.58		9.04		7.90	
การใช้แรงงานในการกรีดยาง						
- ใช้แรงงานในครัวเรือน	40	80.00	25	65.79	65	73.86
- จ้างกรีดยาง	3	6.00	3	7.89	6	6.82
- ใช้แรงงานในครัวเรือน และจ้างกรีดยาง	7	14.00	10	26.32	17	19.32
การกำจัดโรคแมลง						
- ใช้สารเคมี	18	36.00	12	31.60	30	34.09
- ไม่ใช้สารเคมี	32	64.00	26	68.40	58	65.91
ผลผลิตน้ำยาง (กิโลกรัมต่อไร่ต่อวัน)	2.50		2.42		2.45	
การจำหน่าย						
- เป็นน้ำยางให้กับจุดรับซื้อ	9	18.00	10	26.32	19	21.59
- เป็นยางแผ่นให้ร้านรับซื้อ	41	82.00	28	73.68	69	78.41

การทำงาน : ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีการทำนาปี เนื่องจากพื้นที่ไม่อยู่ในเขตชลประทาน จึงอาศัยน้ำฝนในการทำนาเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 85.00 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และร้อยละ 80.00 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม มีวัตถุประสงค์ในการทำนาเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึงจำหน่าย ซึ่งพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก ร้อยละ 50.00 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มปลูกข้าวพันธุ์เล็บนก และไม่ใช่สารเคมีในการกำจัดโรคแมลง การเก็บเกี่ยวโดยจ้างรถเกี่ยวข้าวในอัตรา 500 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ในปัจจุบันการทำนา และการเก็บเกี่ยวข้าวมีการนำเครื่องจักรกลเข้ามาใช้แทนแรงงานคนและสัตว์ เพราะการใช้รถไถนาและรถเกี่ยวข้าวทำให้เก็บเกี่ยวได้รวดเร็วขึ้น บทบาทของโคใช้แรงงานจึงลดความสำคัญลง (ตาราง 20)

ตาราง 20 การทำงานของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การทำงานปี	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				รวม (n=40)	
	พื้นเมือง (n=35)		ลูกผสม (n=5)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
วัตถุประสงค์ในการทำนา (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)						
- เพื่อบริโภคในครัวเรือน	5	14.29	1	20.00	6	15.00
- เพื่อบริโภคและเพื่อจำหน่าย	30	85.71	4	80.00	34	85.00
จำนวนพื้นที่ทำนาปี (ไร่)						
5 หรือน้อยกว่า	20	57.14	3	60.00	23	57.50
6-10	14	40.00	1	20.00	15	37.50
มากกว่า 10	1	2.86	1	20.00	2	5.00
จำนวนพื้นที่ทำนาปีเฉลี่ย (ไร่)	3.70		4.00		3.80	
พันธุ์ข้าวทำนาปี (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)						
- เล็บนก	18	51.43	2	40.00	20	50.00
- เลี้ยงพัทลุง	9	25.71	1	20.00	10	25.00
- ข้าวขาวดอกมะลิ	6	17.14	2	40.00	8	20.00
- ปทุมธานี 1	2	5.71	-	-	2	5.00
วิธีการทำนาปี						
- หว่านน้ำตม	35	100.00	5	100.00	40	100.00

ตาราง 20 การทำนาของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม (ต่อ)

การทำนาปี	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				รวม (n=40)	
	พื้นเมือง (n=35)		ลูกผสม (n=5)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การกำจัดโรคแมลง						
- ใช้สารเคมี	4	11.43	2	40.00	6	15.00
- ไม่ใช้สารเคมี	31	88.57	3	60.00	34	85.00
การเก็บเกี่ยว (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)						
- ใช้แรงงานคนเกี่ยว	5	14.29	2	40.00	7	17.50
- จ้างรถเกี่ยว	22	62.86	3	60.00	25	62.50
- ใช้แรงงานคนและจ้างรถเกี่ยว	8	22.86	-	-	8	20.00
ผลผลิตข้าวในปีเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่)	462.24		475.04		464.42	
การจำหน่าย						
- เกษตรกรจำหน่ายเอง	10	28.57	2	40.00	12	30.00
- จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง	25	71.43	3	60.00	28	70.00

การเพาะเห็ดนางฟ้า : มีการเพาะเห็ดนางฟ้าเพื่อจำหน่าย จำนวน 13 ราย ในผู้เลี้ยง โคเนื้อทั้งสองกลุ่ม มีทั้งทำโรงเรือนเพาะเห็ดในบริเวณบ้าน จำนวน 10 ราย ที่ทำโรงเห็ดในสวน ขางพารา จำนวน 3 ราย ซึ่งจำนวนโรงเห็ดเฉลี่ย 1.23 โรงต่อครัวเรือน โดยทำการเพาะเห็ดแบบไม่ ใช้สารเคมี และทำการเก็บผลผลิต และทำการจำหน่ายเองในตลาดท้องถิ่น มีเพียงบางส่วนจำหน่าย ให้กับพ่อค้าคนกลางเข้าประจำที่เข้ามารับซื้อ (ตาราง 21)

ตาราง 21 การเพาะเห็ดนางฟ้าของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การเพาะเห็ดนางฟ้า	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				รวม (n=13)	
	พื้นเมือง (n=8)		ลูกผสม (n=5)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
วัตถุประสงค์ในการเพาะเห็ดนางฟ้า						
- เพื่อจำหน่าย	8	100.00	5	100.00	13	100.00
พื้นที่ใช้ในการเพาะเห็ดนางฟ้า						
- ทำโรงเห็ดในสวนขางพารา	3	37.50	-	-	3	23.08
- ทำโรงเห็ดในบริเวณบ้าน	5	62.50	5	100.00	10	76.92
จำนวนโรงเพาะเห็ดนางฟ้าเฉลี่ยต่อรุ่น	1.25		1.20		1.23	
การกำจัดโรคแมลง						
- ใช้สารเคมี	-	-	1	20.00	1	7.69
- ปลอดภัย	8	100.00	4	80.00	12	92.31
ผลผลิตเห็ดนางฟ้าเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อรุ่น)	475.02		476.44		475.30	
การจำหน่าย						
- เกษตรกรจำหน่ายเอง	6	75.00	4	80.00	10	76.92
- จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง	2	25.00	1	20.00	3	23.08

การเลี้ยงสัตว์ : ผู้เลี้ยงโคเนื้อนอกจากทำการปลูกพืชแล้ว ยังมีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรอง และอาชีพเสริม คือ ไม้พื้นเมือง สุกกร ซึ่งการเลี้ยงไม้พื้นเมือง และสุกรสามารถเลี้ยงในพื้นที่จำกัดได้ เลี้ยงง่าย ใช้แรงงานในการเลี้ยงน้อย ใช้เศษอาหารในครัวเรือนเป็นอาหาร และมูลใช้เป็นปุ๋ยอย่างดีให้กับพืชที่ปลูก ร้อยละ 45.00 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มเลี้ยงสุกร และร้อยละ 29.41 เลี้ยงไก่ (ตาราง 22)

ตาราง 22 การเลี้ยงสัตว์ของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

การเลี้ยงสัตว์	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง (n=64)		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม (n=38)		รวม (n=102)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม้พื้นเมือง	24	37.50	6	15.79	30	29.41
สุกร	32	50.00	14	36.84	46	45.10
โคเนื้อ	64	100.00	38	100.00	102	100.00

การเลี้ยงไม้พื้นเมือง : ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีจำนวนไม้พื้นเมืองที่เลี้ยงจำนวนประมาณ 9 ตัว ซึ่งใกล้เคียงกับผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีจำนวนประมาณ 10 ตัว เห็นได้ว่าการเลี้ยงไม้พื้นเมืองน้อย สอดคล้องกับ (ตาราง 13) ซึ่งเกษตรกรส่วนมากเป็นครัวเรือนขนาดเล็ก ร้อยละ 46.67 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มจึงใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตร เช่น ขี้วัวเปลือก ปลายข้าว และอาหารเหลือในครัวเรือน โดยเกษตรกรทั้งหมดมีการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ ร้อยละ 70.00 มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงเพื่อจำหน่ายเพียงอย่างเดียว โดยเกษตรกรส่วนมากนำไปจำหน่ายเองในตลาดท้องถิ่น (ตาราง 23)

ตาราง 23 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				รวม (n=30)	
	พื้นเมือง (n=24)		ลูกผสม (n=6)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
จำนวนไก่พื้นเมืองที่เลี้ยง (ตัว)						
5 หรือน้อยกว่า	3	12.50	-	-	3	10.00
6-10	11	45.83	4	66.67	15	50.00
มากกว่า 10	10	41.67	2	33.33	12	40.00
จำนวนไก่ที่เลี้ยงเฉลี่ย (ตัว)	9.42		9.50		9.43	
วัตถุประสงค์ในการเลี้ยง						
- จำหน่าย	17	70.83	4	66.67	21	70.00
- บริโภคและจำหน่าย	6	29.17	2	33.33	8	30.00
รูปแบบการเลี้ยง						
- ปล่อยตามธรรมชาติ	24	100.00	6	100.00	30	100.00
การให้อาหาร						
- อาหารเหลือในครัวเรือน	10	41.67	6	100.00	16	53.33
- ผลพลอยได้ทางการเกษตรและ อาหารเหลือในครัวเรือน	14	58.33	-	-	14	46.67
การจำหน่าย						
- เกษตรกรจำหน่ายเอง	22	91.67	6	100.00	28	93.33
- จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง	2	8.33	-	-	-	-

การเลี้ยงสุกร : ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีจำนวนสุกรที่เลี้ยงจำนวนประมาณ 15 ตัว ซึ่งน้อยกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีจำนวนประมาณ 34 ตัว อาจเนื่องจากผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมส่วนมากเลี้ยงสุกรเป็นอาชีพเสริม มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงสุกรเพื่อจำหน่ายเพียงอย่างเดียว โดยการเลี้ยงแบบขังคอก ร้อยละ 67.39 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีการให้อาหารชั้นเพียงอย่างเดียวที่เหลือร้อยละ 32.61 มีการให้ทั้งอาหารชั้น และอาหารเหลือในคัวเรือนควบคู่กันไป ในการจำหน่ายผู้เลี้ยงทั้งหมดทำการจำหน่ายสุกรให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ (ตาราง 24)

ตาราง 24 การเลี้ยงสุกรของครัวเรือนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การเลี้ยงสุกร	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				รวม (n=46)	
	พื้นเมือง (n=32)		ลูกผสม (n=14)		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
จำนวนสุกรที่เลี้ยง (ตัว)						
10 หรือน้อยกว่า	13	40.63	7	50.00	20	43.48
11-30	15	46.88	2	14.29	17	36.96
30-50	4	12.50	1	7.14	5	10.87
มากกว่า 50	-	-	4	28.57	4	8.70
จำนวนสุกรที่เลี้ยงเฉลี่ย (ตัว)	15.16		34.00		20.89	
วัตถุประสงค์ในการเลี้ยง						
- จำหน่าย	32	100.00	14	100.00	46	100.00
รูปแบบการเลี้ยง						
- ขังคอก	32	100.00	14	100.00	46	100.00
การให้อาหาร						
- อาหารชั้น	20	62.50	11	78.57	31	67.39
- อาหารชั้นและอาหารเหลือในคัวเรือน	12	37.50	3	21.43	15	32.61
การจำหน่าย						
- จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง	32	100.00	14	100.00	46	100.00

ส่วนที่ 2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

1. ประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อและการรับรู้ข่าวสารในการเลี้ยงโคเนื้อ

ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 16.31 ปี โดยร้อยละ 70.31 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองเลือกเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองเพราะสนใจในอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ อาจเนื่องมาจากโคเนื้อพื้นเมืองเลี้ยงง่าย ให้ลูกดก หากินเองตามธรรมชาติได้ และสามารถจำหน่ายเมื่อถึงคราวจำเป็นต้องใช้เงินได้ ร้อยละ 46.88 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองตัดสินใจเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงน้อย อีกทั้งเลี้ยงง่าย สามารถปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติได้ จึงไม่จำเป็นต้องขอคำแนะนำในการเลี้ยงจากผู้อื่น ผู้เลี้ยงส่วนมากได้รับรู้ข่าวสารในการเลี้ยงโคเนื้อจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 16.63 ปี โดยมีการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมาก่อนเฉลี่ย 10.25 ปี หลังจากนั้นทำการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเฉลี่ย 6.38 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องเอาใจใส่ดูแลมาก เกิดโรคได้ง่าย และต้องมีอาหารเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ผู้เลี้ยงจึงต้องมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมาก่อน อันเป็นการช่วยแก้ปัญหา และอุปสรรคในการเลี้ยงให้ลดลงได้ จากประสบการณ์สะสมในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ร้อยละ 50.00 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเลือกเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเพราะจำหน่ายได้ราคาดี อาจเนื่องมาจากโคเนื้อลูกผสมมีลักษณะเด่น คือ โครงสร้างใหญ่ มีน้ำหนักมาก จึงทำให้มีรายได้สุทธิต่อตัวมากกว่าโคเนื้อพื้นเมืองที่มีโครงสร้างเล็ก และมีน้ำหนักน้อยกว่า ซึ่งร้อยละ 42.11 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมตัดสินใจเลี้ยงภายใต้คำแนะนำของปศุสัตว์อาสาประจำตำบล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ผู้เลี้ยงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงพอสมควร ประกอบกับควรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมาก่อน เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างของสภาพการเลี้ยง ซึ่งปศุสัตว์อาสาประจำตำบลมีความใกล้ชิดกับผู้เลี้ยงโคเนื้อได้มากกว่าเจ้าหน้าที่กลุ่มอื่น (ตาราง 25)

ตาราง 25 ประสบการณ์การเลี้ยงโคเนื้อและการรับรู้ข่าวสารในการเลี้ยงโคเนื้อ

ประสบการณ์และการรับรู้ข่าวสาร	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง (n=64)		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ (ปี)				
10 หรือน้อยกว่า	12	18.75	10	26.32
11-20	28	43.75	17	44.74
มากกว่า 20	24	37.50	11	28.94
ประสบการณ์ในการเลี้ยงเฉลี่ย (ปี)	16.31	100.00	16.63	100.00
- เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมาก่อน	16.31	100.00	10.25	63.16
- เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเลย	-	-	6.38	36.84
เหตุผลที่เลือกเลี้ยงโคเนื้อ				
- มีความสนใจในอาชีพ	45	70.31	9	23.70
- เป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว	10	15.63	10	26.30
- โคเนื้อขายได้ราคาดี	9	14.06	19	50.00
เลี้ยงภายใต้คำแนะนำ				
- ตัดสินใจของตนเอง	30	46.88	13	34.21
- คำแนะนำของเพื่อนบ้าน	8	12.50	9	23.68
- คำแนะนำของปศุสัตว์อาสาประจำตำบล	26	40.62	16	42.11
การรับรู้ข่าวสารในการเลี้ยง (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)				
- จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ	30	46.90 ¹	16	42.10 ²
- จากปศุสัตว์อาสาประจำตำบล	21	32.80 ²	30	78.95 ¹
- จากการพูดคุยในกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงโค	2	3.13 ⁶	8	21.05 ⁴
- จากญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน	16	25.00 ³	12	31.58 ³
- ดูข่าวสารจากโทรทัศน์และวิทยุ	7	10.90 ⁴	8	21.05 ⁴
- การเข้าอบรมที่หน่วยงานรัฐจัดขึ้น	4	6.25 ⁵	3	7.90 ⁵

หมายเหตุ : ตัวเลขยกเรียงลำดับจากมากไปน้อย

2. โครงสร้างของฝูงโคเนื้อ

ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองทั้งหมดเลี้ยงโคสายพื้นเมืองภาคใต้ มีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงเฉลี่ย 12.05 ตัว เป็นโคพ่อพันธุ์อายุ 3-4 ปี เฉลี่ย 1.83 ตัว แม่พันธุ์เฉลี่ย 4.27 ตัว โครุ่นเพศผู้อายุ 1-2 ปี เฉลี่ย 1.42 ตัว โครุ่นเพศเมียอายุ 1-2 ปี เฉลี่ย 3.14 ตัว และลูกโคเฉลี่ย 1.39 ตัว

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมนิยมเลี้ยงโคลูกผสมบราห์มัน-พื้นเมือง ลูกผสมกำแพงแสน และลูกผสมชาร์โลเรห์-พื้นเมือง ตามลำดับ มีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงเฉลี่ย 11.43 เป็นโคพ่อพันธุ์อายุ 3-4 ปี เฉลี่ย 1.10 ตัว แม่พันธุ์เฉลี่ย 3.90 ตัว โครุ่นเพศผู้ อายุ 1-2 ปี เฉลี่ย 1.06 ตัว โครุ่นเพศเมีย อายุ 1-2 ปี เฉลี่ย 4.09 ตัว และลูกโคเฉลี่ย 1.28 ตัว ซึ่งโคเนื้อลูกผสมมีลักษณะเด่น คือ มีอัตราการเจริญเติบโตเร็ว อัตราการแลกเนื้อสูง เนื้อที่ได้มีความนุ่ม และมีไขมันแทรกมากกว่าโคเนื้อพื้นเมือง

ทั้งนี้หากแยกประเภทการเลี้ยงโคเนื้อตามค่านิยมข้อมูลสถิติการเกษตรได้ดังนี้ เลี้ยงแบบไม่เป็นการค้า คือ ตั้งแต่ 1-29 ตัว และการเลี้ยงแบบเป็นการค้า คือ ตั้งแต่ 30 ตัว ขึ้นไป (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550) ซึ่งผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มส่วนมากเป็นผู้เลี้ยงโคเนื้อรายย่อย จึงมักเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพรอง และเสริม นอกจากนี้เห็นได้ว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีจำนวนพ่อพันธุ์น้อยกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง เนื่องจากพ่อพันธุ์โคเนื้อลูกผสมมีราคาสูง จึงไม่นิยมเลี้ยงพ่อพันธุ์เพื่อไว้ใช้ผสมกับแม่พันธุ์เอง ใช้วิธีการผสมเทียมได้ผลตอบแทนมากกว่า เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูพ่อพันธุ์ และมีความแม่นยำในการผสมติดมากกว่าการใช้วิธีจูงผสม จึงทำให้การเลี้ยงให้พ่อพันธุ์ และโครุ่นเพศผู้ลูกผสมมีบทบาทน้อยลง (ตาราง 26)

ตาราง 26 โครงสร้างของฝูงโคเนื้อ

โครงสร้างฝูง	โคเนื้อพื้นเมือง (n=64)		โคเนื้อลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยง				
- พื้นเมืองสายพันธุ์ภาคใต้	64	100.00	-	-
- ลูกผสม	-	-	38	100.00
- บราห์มัน-พื้นเมือง	-	-	18	47.37
- ชาร์โลเรห์-พื้นเมือง	-	-	8	21.05
- กำแพงแสน	-	-	12	31.58
จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง (ตัว)				
10 หรือน้อยกว่า	18	28.13	10	26.32
11-30	44	68.75	28	73.68
มากกว่า 30	2	3.12	-	-
จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงเฉลี่ย (ตัว)	12.05		11.43	
ประเภทโคที่เลี้ยง (ตัว)	จำนวน (ตัว)	\bar{X}	จำนวน (ตัว)	\bar{X}
- พ่อพันธุ์	117 (n=64)	1.83	6 (n=6)	1.10
- แม่พันธุ์	188 (n=64)	4.27	202 (n=38)	3.90
- โครุ่นเพศผู้ (1-2 ปี)	90 (n=64)	1.42	59 (n=38)	1.06
- โครุ่นเพศเมีย (1-2 ปี)	164 (n=64)	3.14	102 (n=38)	4.09
- ลูกโค	57 (n=64)	1.39	65 (n=38)	1.28
จำนวนโคเนื้อทั้งหมด	616	12.05	434	11.43

3. การกู้ยืมเงิน และแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อ

ร้อยละ 32.81 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการกู้ยืมเงินเพื่อวัตถุประสงค์หลายอย่าง เช่น นำไปซื้ออาหารสัตว์ และสร้างโรงเรือน ส่วนมากร้อยละ 57.14 ของผู้กู้ยืม เพื่อนำไปลงทุนซื้อพ่อแม่พันธุ์โคเนื้อ ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรรายย่อยไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงที่ชัดเจน อาจทำการจำหน่ายเมื่อพ่อค้าคนกลางเข้ามาติดต่อขอซื้อ หรือเมื่อถึงคราวจำเป็นต้องใช้เงินจึงทำการขาย ไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าเลี้ยงเพื่อการผลิตลูก หรือเลี้ยงขายเป็นพ่อแม่พันธุ์แต่อย่างใด ในการลงทุนครั้งแรกผู้เลี้ยงจึงลงทุนซื้อพ่อแม่พันธุ์มาเลี้ยงเพื่อทำการขยายพันธุ์เท่านั้น และร้อยละ 80.00 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีการกู้ยืม กู้ยืมเพื่อนำไปสร้างโรงเรือน ทั้งนี้เนื่องจากการโรงเรือนมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของโค ทำให้สุขภาพโคสมบูรณ์ แข็งแรง และช่วยให้การทำความสะดวกพื้นโรงเรือนง่ายขึ้น ซึ่งผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมักใช้เงินทุนตัวเองเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อ บางรายที่มีเงินทุนไม่เพียงพอจึงทำการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มาเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อ (ตาราง 27)

ตาราง 27 การกู้ยืมเงินและแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

การกู้ยืมและแหล่งเงินทุน	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ			
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การกู้ยืมเงิน				
กู้	21	32.81	10	26.32
ไม่กู้	43	67.19	28	73.68
วัตถุประสงค์ในการกู้				
- นำไปสร้างโรงเรือน	7	33.33	8	80.00
- ซื้ออาหารสัตว์	9	42.86	7	70.00
- ซื้อพ่อแม่พันธุ์	12	57.14	3	30.00
แหล่งเงินทุนที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ				
- ทุนตัวเอง	44	68.75	38	100.00
- กองทุนหมู่บ้าน	7	33.33	2	20.00
- ธกส.	7	33.33	0	0.00

4. การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ

ร้อยละ 31.58 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนมากทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพรองและเสริม จึงทุ่มเทเวลาในการทำกิจกรรมในการทำสวนยางพารามากกว่า เช่น การกำจัดวัชพืช ไล่ปุย รวมถึงนำนํ้ายางไปจำหน่ายแก่ร้านรับซื้อนํ้ายาง จึงมักพูดคุยกันภายในกลุ่มผู้ทำสวนยางพารา มีเพียงร้อยละ 3.13 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ ทั้งนี้เนื่องจากการรวมกลุ่มสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม และมีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้คำปรึกษาทุกเดือน โดยไม่ต้องเข้าตัวอำเภอ และร้อยละ 31.58 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีการรวมกลุ่ม โดยให้เหตุผลที่นอกจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม และมีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้คำปรึกษาแล้ว ยังได้รับการแจกเมล็ดพันธุ์หญ้า ก้อนแร่ธาตุฟรี รวมถึงการตรวจสุขภาพโคร่วมกันภายในกลุ่ม (ตาราง 28)

ตาราง 28 การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ			
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง/ลูกผสม				
- มีการรวมกลุ่ม	2	3.13	12	31.58
- ไม่มีการรวมกลุ่ม	62	96.87	26	68.42
เหตุผลที่ไม่มีการรวมกลุ่ม				
- ไม่เคยมีปัญหาในการเลี้ยง	41	66.13	13	50.00
- ปรึกษากับเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานดีกว่ารอเข้ารับรวมกลุ่ม	38	61.29	17	65.38
เหตุผลในการรวมกลุ่ม				
- สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	2	100.00	9	75.00
- สามารถตรวจเช็คสุขภาพโคในเบื้องต้นได้	-	-	4	33.33
- มีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้คำปรึกษาโดยไม่ต้องเข้าตัวอำเภอ	2	100.00	10	83.00
- ได้รับความแจกเมล็ดพันธุ์หญ้า และก้อนแร่ธาตุฟรี	-	-	12	100.00
กิจกรรมภายในกลุ่ม				
- มีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้ามาให้คำแนะนำทุกเดือน	2	100.00	8	66.67
- ทักษะศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างๆ	-	-	10	83.33
- พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน	-	-	12	100.00

5. รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อ

รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อ : ร้อยละ 64.06 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการเลี้ยงปล่อยในสวนยางพารา รองลงมาร้อยละ 46.88 มีการเลี้ยงปล่อยในทุ่งหญ้าธรรมชาติ และร้อยละ 12.50 เลี้ยงปล่อยในแปลงหญ้า ส่วนร้อยละ 52.60 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ร้อยละ 52.60 เลี้ยงแบบขังคอกยื่นโรง รองลงมาร้อยละ 47.37 เลี้ยงผูกล่ำนในแปลงหญ้า ที่เหลือร้อยละ 21.10 เลี้ยงปล่อยในแปลงหญ้า ทั้งนี้ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองส่วนมากเลี้ยงปล่อยในสวนยางพารา เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ในการทำเกษตรส่วนใหญ่ใช้ปลูกยางพารา ซึ่งทำเป็นอาชีพหลัก ประกอบกับการทำแปลงหญ้าจำนวนน้อยไม่เพียงพอใช้เลี้ยงโค แต่ตรงกันข้ามกับผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากกว่าแต่เลือกเลี้ยงแบบขังคอกยื่นโรง ทั้งนี้เนื่องจากโคเนื้อลูกผสมมีโครงสร้างที่ใหญ่ ต้องการปริมาณหญ้าที่กินต่อวันมากกว่า ประกอบกับหากเลี้ยงในสวนยางพาราเป็นระยะเวลานานอาจเหยียบย่ำทำให้ดินแน่นทึบ ส่งผลให้สภาพทางกายภาพของดินเสียได้ (ตาราง 29)

ตาราง 29 รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)

รูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง (n=64)		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รูปแบบการเลี้ยง				
- เลี้ยงปล่อยในสวนยางพารา	41	64.06	-	-
- เลี้ยงปล่อยในทุ่งหญ้าธรรมชาติ	30	46.88	-	-
- เลี้ยงปล่อยในแปลงหญ้า	8	12.50	8	21.10
- ผูกล่ำนในแปลงหญ้า	-	-	18	47.37
- ขังคอกยื่นโรง	-	-	20	52.60

6. การให้อาหารโคเนื้อ

ร้อยละ 75.00 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว ส่วนมากเป็นหญ้าที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยการปล่อยให้แทะเล็มหญ้า และตัดหญ้าให้กินเป็นครั้งคราว ซึ่งสอดคล้องกับ (ตาราง 29) ที่นิยมเลี้ยงแบบปล่อยให้แทะเล็มหญ้า และวัชพืชในสวนยางพารา ทั้งนี้เนื่องจากโคเนื้อพื้นเมืองมีลักษณะเด่น คือ หากินเองตามธรรมชาติได้ เลี้ยงง่าย ไม่ค่อยเป็นภาระให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยง มีส่วนน้อยร้อยละ 25.00 มีการให้อาหารหยาบ และอาหารข้นควบคู่กัน โดยให้อาหารข้นเป็นครั้งคราว รวมถึงการให้แร่ธาตุชนิดก้อน

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดมีการตัดหญ้าให้กิน และให้อาหารข้นทุกวัน รวมถึงการให้แร่ธาตุชนิดก้อน ทั้งนี้เนื่องจากโคเนื้อลูกผสมมีโครงสร้างใหญ่จึงต้องการอาหาร และโภชนาต่อวันในปริมาณที่มากกว่าโคเนื้อพื้นเมือง (ตาราง 30)

ตาราง 30 การให้อาหาร โคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การให้อาหาร	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ			
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชนิดอาหารที่ใช้เลี้ยง				
- ให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว	48	75.00	-	-
- ให้อาหารหยาบและอาหารข้น	16	25.00	38	100.00
อาหารหยาบที่ใช้เลี้ยง				
- หญ้าตามธรรมชาติ	41	64.06	5	13.16
- หญ้าพันธุ์ต่างๆที่ปลูกขึ้น	23	35.94	33	86.84
- เนเปียร์	-	-	16	48.48
- อะคราตรัม	5	21.74	9	27.27
- หญ้าขน	18	78.26	8	24.25
ลักษณะการให้อาหารหยาบ				
- ปล่อยให้แกะเล็มในแปลงหญ้า	8	12.50	8	21.10
- ปล่อยให้แกะเล็มและตัดหญ้าให้กิน	56	87.50	10	26.30
- ตัดหญ้าให้กินเพียงอย่างเดียว	-	-	20	52.60
ลักษณะการให้อาหารข้น				
- ให้กินทุกวัน	-	-	38	100.00
- สัปดาห์ละ 1 ครั้ง	4	25.00	-	-
- ให้กินเป็นครั้งคราว	12	75.00	-	-
ลักษณะการให้แร่ธาตุ				
ให้	15	23.40	38	100.00
ไม่ให้	49	76.60	-	-
ชนิดแร่ธาตุที่ให้				
- ชนิดก้อน	13	86.67	38	100.00
- เกลือแกง	2	13.33	-	-

7. การทำแปลงหญ้า

ร้อยละ 35.94 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งมีแปลงหญ้าเฉลี่ย 0.36 ไร่ มีค่าใช้จ่ายในการทำแปลงหญ้าเฉลี่ย 180 บาทต่อไร่ โดยนิยมใช้น้ำฝนตามธรรมชาติเพียงอย่างเดียวในการทำแปลงหญ้า หากมีหญ้าสดไม่เพียงพอมักใช้ฟางข้าว และฟางอัดก้อนทดแทนหญ้าสดในช่วงขาดแคลน

ร้อยละ 86.84 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งมีแปลงหญ้าเฉลี่ย 2.01 ไร่ มีค่าใช้จ่ายในการทำแปลงหญ้าเฉลี่ย 407 บาทต่อไร่ นิยมใช้น้ำฝนตามธรรมชาติเพียงอย่างเดียวในการทำแปลงหญ้า หากมีหญ้าสดไม่เพียงพอมักใช้ฟางอัดก้อน และเปลือกสับประดหมักทดแทนหญ้าสดในช่วงขาดแคลน

ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มที่มีการเลี้ยงสุกร บางรายมีการสูบน้ำจากบ่อน้ำทิ้งคอกสุกรนำมารดแปลงหญ้า เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า และช่วยลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้ ส่วนพืชอาหารทดแทน คือ เปลือกสับประดหมัก จำหน่ายในราคา 30 บาทต่อก้อน ก้อนละประมาณ 10 กิโลกรัม และฟางอัดก้อนจำหน่ายในราคา 25 บาทต่อก้อน ก้อนละประมาณ 15 กิโลกรัม โดยสั่งซื้อจากสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้ปัญหาในการทำแปลงหญ้าที่ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มต้องเผชิญ คือ ปัญหาน้ำท่วมขังในแปลงหญ้าช่วงฤดูฝนอย่างเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากลักษณะทางภูมิประเทศเป็นที่ราบดินตะกอน ดินมีลักษณะอุ้มน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ จึงทำให้ดินมีความชุ่มน้ำเป็นระยะเวลานาน (ตาราง 31)

ตาราง 31 การทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การทำแปลงหญ้า	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ			
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำแปลงหญ้า				
ทำ	23	35.94	33	86.84
ไม่ทำ	41	64.06	5	13.16
แปลงหญ้าเฉลี่ย (ไร่)	23	0.36	33	2.01
ถ้าทำใช้น้ำจากแหล่งใด				
- น้ำฝน	17	73.91	25	75.76
- บ่อน้ำทิ้งจากคอกสุกร	6	26.09	8	24.24
ปัญหาในการทำแปลงหญ้า				
มี	19	82.61	24	72.73
ไม่มี	4	17.39	9	27.27
มีปัญหาด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
- น้ำท่วมขังในแปลงหญ้าช่วงฤดูฝน	18	94.74	20	83.33
- ขาดน้ำรดแปลงหญ้าในช่วงฤดูแล้ง	17	89.47	17	70.83
- เมล็ดพันธุ์หญ้ามีราคาแพง	6	31.58	4	16.67
- ดินขาดความสมบูรณ์	10	52.63	13	54.17
- การถูกลักขโมยตัดหญ้า	2	10.53	1	4.17
- แมลงศัตรูพืชทำลายต้นหญ้า	3	15.79	4	16.67
มีหญ้าสดเพียงพอหรือไม่				
เพียงพอ	42	65.63	26	68.40
ไม่เพียงพอ	22	34.38	12	31.60
ถ้าไม่เพียงพอ (มีการใช้สิ่งใดทดแทน)				
- พืชอาหารแห้ง	22	100.00	5	41.67
- พืชอาหารหมัก	-	-	7	58.33

8. โรงเรือน

ร้อยละ 56.25 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการทำโรงเรือน โดยลักษณะพื้นโรงเรือน ร้อยละ 85.37 ไม่มีการปูพื้นโรงเรือน เป็นพื้นดินถูกอัดให้แน่น ผู้เลี้ยงไม่มีการปูพื้นโรงเรือนมีความคิดเห็นว่า โคนเนื้อที่เลี้ยงมีจำนวนน้อย การโคยมูลออกจากคอกใช้วิธีการโคยจากพื้นดินได้เลย ซึ่งสะดวก และไม่เสียเวลา ที่เหลือร้อยละ 14.63 พื้นโรงเรือนทำด้วยคอนกรีต ส่วนลักษณะหลังคา ร้อยละ 70.73 มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง ที่เหลือร้อยละ 29.27 มุงหลังคาด้วยสังกะสี นอกจากนี้ร้อยละ 42.20 ที่ไม่มีการทำโรงเรือน ตอนเย็นมักเลี้ยงปล่อยในบริเวณบ้าน พอเวลากลางคืนให้โคนอนใต้ถุนบ้าน ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดมีการทำโรงเรือน อาจช่วยป้องกันการถูกลักขโมย และสามารถเป็นที่กำบังแดดในตอนสาย และป้องกันฝนในฤดูฝน ซึ่งผู้เลี้ยงส่วนมากมีการเลี้ยงแบบยึนโรงให้อยู่แต่ภายในคอกโดยตัดหญ้ามาให้กิน และปล่อยให้ลงแพะเล็มหญ้าเป็นครั้งคราว ดังนั้นลักษณะโรงเรือนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม โดยลักษณะพื้นโรง เรือน ร้อยละ 78.95 พื้นโรงเรือนทำด้วยคอนกรีต ซึ่งในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมความสะอาดเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งเนื่องจากมูลโคที่หมักหมมกันเป็นเวลานานก่อให้เกิดเชื้อโรค อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพโคเนื้อโดยตรง การปูพื้นโรงเรือนด้วยคอนกรีตสะดวกในการทำ ความสะอาดมากกว่าคอกที่ไม่ได้ปูพื้น ที่เหลือร้อยละ 21.05 ไม่มีการปูพื้นโรงเรือน ลักษณะหลังคา ร้อยละ 78.95 มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง ช่วยทำให้อุณหภูมิในตอนสายของคอกไม่ร้อนเกินไป และโดยเฉพาะในฤดูร้อน นอกจากวัสดุที่ใช้ทำหลังคาแล้ว ความสูงของหลังคาโรงเรือน ทำให้อากาศภายในคอกถ่ายเทได้ดี ที่เหลือร้อยละ 21.05 มุงหลังคาด้วยสังกะสี (ตาราง 32)

ตาราง 32 การทำโรงเรือนของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

โรงเรือน	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง (n=64)		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โรงเรือน				
มี	41	56.25	38	100.00
ไม่มี	23	42.20	-	-
ลักษณะพื้นโรงเรือน				
- ไม่มีการปูพื้นโรงเรือน	35	85.37	8	21.05
- พื้นโรงเรือนทำด้วยคอนกรีต	6	14.63	30	78.95
ลักษณะหลังคาโรงเรือน				
- มุงหลังคาด้วยสังกะสี	12	29.27	8	21.05
- มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง	29	70.73	30	78.95

9. การสุขภาพ

ร้อยละ 87.80 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่ทำโรงเรือน มักมีการทำความสะอาด 2-3 ครั้งต่อเดือน และใช้น้ำจากบ่อที่ขุดขึ้นภายในฟาร์มมาใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อ หากโคป่วย ร้อยละ 75.00 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง เมื่อโคป่วยมักทำการรักษาเองโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ตำเมล็ดน้อยหน้าบดละเอียดผสมน้ำทาให้ทั่วตัว ป้องกันเห็บและแมลงได้ดี บางรายใช้หัวไพล มะขามเปียก และเกลือโซลคผสมน้ำให้โคกินแก้ท้องอืด นอกจากนี้ยังนำลูกขอสุดคองใส่เกลือกับข้าวบดผสมน้ำ หลังจากนั้นรินกรองให้โคกินตอนเช้า ช่วยรักษาอาการโคเบื่ออาหาร ไม่กินหญ้าได้ ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองส่วนมากไม่มีการทำวัคซีนป้องกันโรค เนื่องจากโคเนื้อที่เลี้ยงไม่เคยเป็นโรค และโรคติดต่อร้ายแรง และไม่มีการทำบันทึกประวัติสุขภาพโค ทั้งนี้เนื่องจากโคที่เลี้ยงจำนวนน้อย และไม่เคยมีประวัติเกิดโรคร้ายแรง นอกจากนี้มักใช้วิธีการผสมพันธุ์โคพื้นเมือง ด้วยวิธีการผสมเป็นวิธีที่ไม่ยุ่งยาก และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยทำการจูงโคพ่อพันธุ์ตัวที่ทำการคัดเลือกไว้ผสมจริงกับแม่พันธุ์ที่เป็นสัตว์

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดมีการทำความสะอาดโรงเรือน ส่วนมากมีการทำความสะอาดทุกวัน ใช้น้ำประปาในการเลี้ยงโคเนื้อ ทั้งนี้อาจช่วยลดการเกิดโรคพยาธิที่มากับแหล่งน้ำที่นำเข้าสู่โคเนื้อที่เลี้ยงได้ หากโคป่วย ร้อยละ 65.80 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมักตามปศุสัตว์อาสาประจำหมู่บ้านเพื่อมาดูอาการโคที่ป่วย นอกจากนี้ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดมีการทำวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย ที่สามารถติดต่อไปยังโคเนื้อตัวอื่น และอาจทำให้ผู้เลี้ยงต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาเพิ่มขึ้น บางส่วนมีการทำบันทึกประวัติสุขภาพโค และใช้วิธีการผสมพันธุ์โค ด้วยวิธีการผสมเทียม ทำการผสมเทียมโดยปศุสัตว์อาสาประจำตำบล ซึ่งน้ำเชื้อที่ได้นำมาจากสำนักงานปศุสัตว์อำเภอควนขนุน ทั้งนี้การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมรายย่อยไม่นิยมเลี้ยงพ่อพันธุ์ไว้เพื่อทำการผสมด้วยตนเอง สอดคล้องกับ (ตาราง 26) มักเลี้ยงโคเพศเมียในสัดส่วนที่มากกว่า เนื่องจากพ่อพันธุ์มีราคาแพง และมีโครงสร้างใหญ่จึงทำการผสมจริงได้ยาก (ตาราง 33)

ตาราง 33 ด้านการสุขภาพของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การสุขภาพ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง (n=64)		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำความสะอาดโรงเรือน				
ทำ	36	87.80	38	100.00
ไม่ทำ	5	12.20	-	-
ความถี่ในการทำ				
- ทุกวัน	10	27.78	32	84.20
- 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	12	33.33	4	15.80
- เดือนละ 2-3 ครั้ง	14	38.89	-	-
แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงโค				
- บ่อที่ขุดขึ้น	37	57.81	9	21.10
- น้ำประปา	24	37.50	29	78.90
- แหล่งน้ำธรรมชาติ	3	4.69	-	-
การดำเนินการเมื่อโคป่วย				
- ตามสัตวแพทย์	5	7.80	13	34.20
- ตามปศุสัตว์อาสาประจำหมู่บ้าน	11	17.20	25	65.80
- ทำการรักษาเอง	48	75.00	-	-
การทำวัคซีนป้องกันโรค				
ทำ	18	28.10	38	100.00
ไม่ทำ	46	71.90	-	-
ถ้าทำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
- โรคปากและเท้าเปื่อย	18	100.00	38	100.00
- โรคพยาธิ	18	100.00	38	100.00
- แห้งติดต่อ	4	22.22	10	26.32
การทำบันทึกประวัติสุขภาพโค				
ทำ	2	3.13	10	26.32
ไม่ทำ	62	96.88	28	73.68
วิธีการผสมพันธุ์โค				
- ปลอ่ยให้พ่อพันธุ์คุมฝูงตามธรรมชาติ	21	32.81	-	-
- จูงผสม	43	67.19	-	-
- ผสมเทียม	-	-	38	100.00

10. การจำหน่ายโค และมูลโค

การจำหน่ายโค : ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีจำนวนโคเนื้อที่จำหน่ายเฉลี่ย 3.43 ตัว เป็นโคเพศผู้ประมาณ 2 ตัว เพศเมียประมาณ 1 ตัว ร้อยละ 64.06 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ให้เหตุผลที่จำหน่ายว่า โคเนื้อที่เลี้ยงโตเต็มที่แล้วจึงจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อเพื่อนำไปส่งโรงงานแปรรูปทำลูกชิ้นเนื้อในภาคกลาง นิยมจำหน่ายโคพื้นเมืองอยู่ในช่วงอายุ 3-4 ปี น้ำหนักประมาณ 250 กิโลกรัมเป็นต้นไป บางรายมีการจำหน่ายแม่โค โดยให้เหตุผลว่า แม่โคที่จำหน่ายออกไปนั้นไม่ค่อยให้ลูก มีอายุมาก และทำการผสมไม่ติด นอกจากนี้ผู้เลี้ยงทั้งหมดมีลักษณะการจำหน่ายแบบคิดราคาเหมาเป็นตัว กิโลกรัมละ 32-35 บาท น้ำหนัก 200-250 กิโลกรัม ได้ราคา 7,000-8,000 บาทต่อตัว น้ำหนักมากกว่า 250 ได้ราคา 8,500 บางรายจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้านที่มาขอซื้อ และฆ่าจำหน่ายเองในตลาดท้องถิ่น ซึ่งได้กำไรมากกว่าจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง

ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีจำนวนโคเนื้อที่จำหน่ายเฉลี่ย 2.07 ตัว เป็นโคเพศผู้ประมาณ 1 ตัว เพศเมียประมาณ 1 ตัว ทั้งหมดของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้เหตุผลที่จำหน่ายว่า โคเนื้อที่เลี้ยงโตเต็มที่แล้วจึงจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อเพื่อนำไปส่งโรงฆ่ามาตรฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมจำหน่ายโคพื้นเมืองอยู่ในช่วงอายุ 3-4 ปี น้ำหนัก 350 กิโลกรัมเป็นต้นไป บางรายจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อเพื่อนำไปขุนขาย นิยมจำหน่ายโคพื้นเมืองอยู่ในช่วงอายุ 1-2 ปี น้ำหนักประมาณ 200 กิโลกรัมเป็นต้นไป บางรายมีการจำหน่ายแม่โค โดยให้เหตุผลว่า แม่โคที่จำหน่ายออกไปนั้นไม่ค่อยให้ลูก มีอายุมาก และทำการผสมไม่ติด นอกจากนี้ผู้เลี้ยงทั้งหมดมีลักษณะการจำหน่ายแบบคิดราคาเหมาเป็นตัว กิโลกรัมละ 42-45 บาท น้ำหนัก 250-350 กิโลกรัม ได้ราคา 10,000-14,000 บาทต่อตัว น้ำหนัก 360-400 กิโลกรัม ได้ราคา 15,000-16,000 บาทต่อตัว และน้ำหนักมากกว่า 400 กิโลกรัม ได้ราคา 16,000 บาทต่อตัว ไม่มีการจำหน่ายให้กับเพื่อนบ้าน และฆ่าจำหน่ายเองในตลาดท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริโภคนิยมมาก เป็นผู้บริโภคในตลาดระดับล่าง คือ ตลาดท้องถิ่น จึงไม่นิยมบริโภคเนื้อโคลูกผสม เนื่องจากมีราคาสูงกว่า ประกอบกับความเคยชินกับรสชาติความเหนียว และไม่มีไขมันแทรกของเนื้อโคพื้นเมือง

การจำหน่ายมูลโค : ร้อยละ 87.50 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองไม่มีการจำหน่ายมูลโค มักนำมูลโคไปใส่ในสวนยางพารา แปลงหญ้า และต้นไม้ภายในบริเวณบ้าน ส่วนน้อยร้อยละ 12.50 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีการจำหน่ายมูลโค จำหน่ายมูลโคเฉลี่ยกระสอบละ 30 บาท ส่วนร้อยละ 81.58 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมไม่มีการจำหน่ายมูลโค และร้อยละ 51.61 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่ไม่มีการจำหน่ายมูลโค มักนำมูลโคไปใส่ปุ๋ยแปลงหญ้า รองลงมานำไปใส่ในสวน

ยางพารา และนำไปใส่ปุ๋ยต้นไม้ภายในบริเวณบ้านตามลำดับ ส่วนที่เหลือร้อยละ 18.42 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีการจำหน่ายมูลโคให้กับเพื่อนบ้านที่มาขอซื้อ (ตาราง 34)

ตาราง 34 การจำหน่ายโคและมูลโคของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การจำหน่ายโคและมูลโค	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง (n=64)		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนโคเนื้อที่จำหน่ายเฉลี่ย	3.43		2.07	
เพศผู้	2.31		1.05	
เพศเมีย	1.12		1.02	
ลักษณะการจำหน่าย				
- คิดราคาเหมาเป็นตัว	64	100.00	38	100.00
เหตุผลที่จำหน่าย				
- โตเต็มที่	41	64.06	38	100.00
- ผู้ซื้อเสนอให้ราคาสูง	9	14.06	-	-
- ต้องการใช้เงิน	14	21.88	-	-
การจำหน่าย				
- มาและจำหน่ายเองในตลาดท้องถิ่น	11	17.19	-	-
- พ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อ	37	57.81	38	100.00
- เพื่อนบ้านที่มาขอซื้อ	16	25.00	-	-
อายุที่จำหน่าย (ปี)				
1-2	22	34.40	5	13.20
3-4	35	54.70	30	78.90
5-6	7	10.90	3	7.90
เฉลี่ย	3.12		3.37	
การจำหน่ายแม่โค				
- จำหน่าย	5	7.80	12	31.60
- ไม่จำหน่าย	45	70.30	26	68.40
- แล้วแต่ความจำเป็น	14	21.90	-	-
เหตุผลที่จำหน่าย				
- มีอายุมาก	2	40.00	3	25.00
- ไม่ค่อยให้ลูก/ผสมไม่ติด	3	60.00	9	75.00

ตาราง 34 การจำหน่ายโคและมูลโคพื้นเมืองและลูกผสม (ต่อ)

การจำหน่ายโคและมูลโค	ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง (n=64)		ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่จำหน่าย				
- เป็นมรดกจากพ่อ-แม่	10	22.22	2	7.69
- แม่พันธุ์ลักษณะดีหายาก	35	77.78	24	92.31
การจำหน่ายมูลโค				
จำหน่าย	8	12.50	7	18.42
ไม่จำหน่าย	56	87.50	31	81.58
ถ้าไม่จำหน่าย มีเหตุผลอย่างไร				
- นำไปใส่ปุ๋ยแปลงหญ้า	16	28.57	16	51.61
- นำไปใส่ปุ๋ยในสวนยางพารา	28	50.00	11	35.48
- นำไปใส่ปุ๋ยต้นไม้บริเวณบ้าน	12	21.43	5	12.91

จากรายละเอียดในช่วงต้นช่วงอายุโคเนื้อที่ผู้เลี้ยงทำการจำหน่ายส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วง 3-4 ปี ซึ่งสามารถประมาณค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสมได้ดังนี้ ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าอาหารชั้นสูงสุดเฉลี่ย 2,040 บาทต่อตัวต่อปี มีน้ำหนักที่จำหน่ายเฉลี่ย 320 กิโลกรัมต่อตัว จำหน่ายแบบให้พ่อค้าคนกลางตีราคาเหมาเป็นตัว คือ น้ำหนักตัว 220-250 ให้ราคา 7,000-8,000 บาท น้ำหนักตัวมากกว่า 250 ให้ราคา 8,500 บาท ซึ่งสามารถจำหน่ายได้ในราคาเฉลี่ย 8,300 บาทต่อตัว ทำให้มีรายได้สุทธิเฉลี่ย 4,681 บาทต่อตัว ส่วนผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีค่าใช้จ่ายในส่วนค่าอาหารชั้นสูงสุดเฉลี่ย 6,100 บาทต่อตัวต่อปี มีน้ำหนักที่จำหน่ายเฉลี่ย 457 กิโลกรัมต่อตัว จำหน่ายแบบให้พ่อค้าคนกลางตีราคาเหมาเป็นตัว คือ น้ำหนักตัว 250-350 ให้ราคา 10,000-14,000 บาท น้ำหนักตัว 360-400 ให้ราคา 15,000-16,000 บาท น้ำหนักตัวมากกว่า 400 กิโลกรัม ให้ราคา 16,500 บาท ซึ่งสามารถจำหน่ายได้ในราคาเฉลี่ย 15,850 บาทต่อตัว ทำให้มีรายได้สุทธิเฉลี่ย 6,998 บาทต่อตัว สังเกตได้ว่าในการจำหน่ายโคเนื้อลูกผสมอายุอยู่ในช่วง 3-4 ปี มีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงมากกว่า ประกอบกับน้ำหนักตัวโคที่ได้มากกว่าโคพื้นเมือง จึงทำให้มีรายได้สุทธิต่อตัวมากกว่า (ตาราง 35)

ตาราง 35 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม (อายุประมาณ 3-4 ปี)

หน่วย : บาท/ตัว/ปี

ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท)	พื้นเมือง \bar{x} (n=35)	ลูกผสม \bar{x} (n=30)
ค่าใช้จ่ายในการทำแปลงหญ้า	158	227
ค่าอาหารข้น	2,040	6,100
ค่าอาหารหยาบอื่นทดแทน	774	1,420
ค่ายาและวัคซีน	185	200
ค่าแร่ธาตุ	80	160
ค่าวัสดุอุปกรณ์	122	185
ค่าเชื้อเพลิง	260	560
ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมด	3,619	8,852
น้ำหนักตัวที่จำหน่าย	320	450
ราคาขายเหมาเป็นตัว	8,300	15,850
จำนวนที่จำหน่าย (ตัว)	1.32	1.08
รายได้สุทธิ	4,681	6,998

11. ปัญหาในการเลี้ยง และความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือในการเลี้ยงโคเนื้อ

ปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อ : ร้อยละ 68.29 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีปัญหาในเรื่องลูกโคที่ได้มีขนาดเล็กลงเรื่อยๆ อาจเป็นเพราะผู้เลี้ยงมีการเลี้ยงแบบปล่อยให้ผสมพันธุ์กันเองภายในฝูง จึงทำให้ลูกที่ออกมามีลักษณะเลือดชิด ลูกโคอาจอ่อนแอ และโตช้า แตกต่างจากการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ซึ่งใช้การผสมพันธุ์ด้วยวิธีการผสมเทียม จึงไม่มีปัญหาเรื่องน้ำหนักลูกโค นอกจากนี้ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มยังพบปัญหาด้านราคาตลาดไม่แน่นอน โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีปัญหาด้านราคาตลาดไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม สืบเนื่องมาจากปัญหาในเรื่องอาหารขั้มีราคาไม่แน่นอน ในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำเป็นต้องให้อาหารขั้เสริมเนื่องจากโภชนาจากหญ้าสดในแต่ละมื้ออาจไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของโคเนื้อ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือในการเลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 82.61 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ต้องการให้รัฐช่วยเหลือในเรื่องลูกโคที่จำหน่ายมักได้ราคาไม่สูงเนื่องจากมีน้ำหนักน้อย สืบเนื่องจากการเลี้ยงแบบปล่อยผสมพันธุ์กันเอง เกิดการแสดงออกในลักษณะเลือดชิดที่ถ่ายทอดมายังลูก และร้อยละ 88.89 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาตรวจโรคทั่วไปและโรคระบาดร้ายแรง เนื่องจากโรคที่เกิดอาจติดต่อไปยังสัตว์ตัวอื่นๆ และทำให้เสียค่าใช้จ่ายในเรื่องค่ารักษาโรคเพิ่มขึ้น (ตาราง 36)

ตาราง 36 ปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ			
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาในการเลี้ยงโคเนื้อ				
- ลูกโคที่ได้มีขนาดเล็กลงเรื่อยๆ	28	68.29 ¹	-	-
- ขาดความรู้ในการตรวจเช็คอาการเป็นสัตว์ของแม่พันธุ์	37	57.81 ²	14	36.84 ⁵
- ขาดความรู้ในการสุขาภิบาลการป้องกันโรค	10	55.56 ³	8	21.05 ⁹
- ทุนในการสร้างโรงเรือนสูง	19	46.34 ⁴	21	55.26 ⁴
- ขาดความรู้ในการดูแลโคแม่ลูกอ่อน	23	40.35 ⁵	8	29.63 ⁷
- อาหารชั้นมีราคาไม่แน่นอน	5	31.25 ⁶	38	100.00 ¹
- โคลักษณะดีที่ใช้เป็นพ่อ-แม่พันธุ์มีราคาแพง	17	26.56 ⁷	26	68.42 ³
- ด้านการตลาดไม่แน่นอน	14	21.88 ⁸	29	76.32 ²
- พื้นที่ใช้เลี้ยงโคมีจำกัด	9	14.06 ⁹	13	34.21 ⁶
- ขาดความรู้ในด้านการทำอาหารหมักใช้เลี้ยงโคเนื้อ	-	-	2	28.57 ⁸
การปรึกษาเพื่อแก้ปัญหา				
- ปรึกษาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อาสาประจำตำบล	31	48.44	25	65.79
- ปรึกษาสัตวแพทย์	6	9.38	13	34.21
- ปรึกษาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	23	35.94	36	94.74
- ปรึกษาเพื่อนบ้าน	17	26.56	9	23.68
ความจำเป็นในการติดต่อ/ขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์				
จำเป็น	23	35.94	36	94.74
ไม่จำเป็น	41	64.06	2	5.26

ตาราง 36 ความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้าช่วยเหลือในการเลี้ยงโคนมในพื้นที่เมืองและลูกผสม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (ต่อ)

ความต้องการให้หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือ	ผู้เลี้ยงโคนม			
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการให้หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือ				
- ลูกโคที่จำหน่ายมักได้ราคาไม่สูง	19	82.61 ¹	2	5.56 ⁹
- การตรวจโรคทั่วไปและโรคระบาดร้ายแรง	16	69.57 ²	32	88.89 ¹
- การฉีดวัคซีนป้องกัน	13	56.52 ³	23	63.89 ⁵
- การรองรับในด้านการตลาด	11	47.83 ⁴	25	69.44 ⁴
- ให้ความช่วยเหลือด้านอาหารหยาบในช่วงขาดแคลน	10	43.48 ⁵	31	86.11 ²
- แหล่งจำหน่ายแร่ธาตุและวิตามินราคาถูก	9	39.13 ⁶	27	75.00 ³
- จัดทำแปลงหญ้าสาธารณะภายในหมู่บ้าน	7	30.43 ⁷	12	33.33 ⁷
- ให้รัฐมีการแจกเมล็ดพันธุ์หญ้า	6	26.09 ⁸	4	11.11 ⁸
- การทำบัญชีประวัติ	5	21.74 ⁹	22	61.11 ⁶

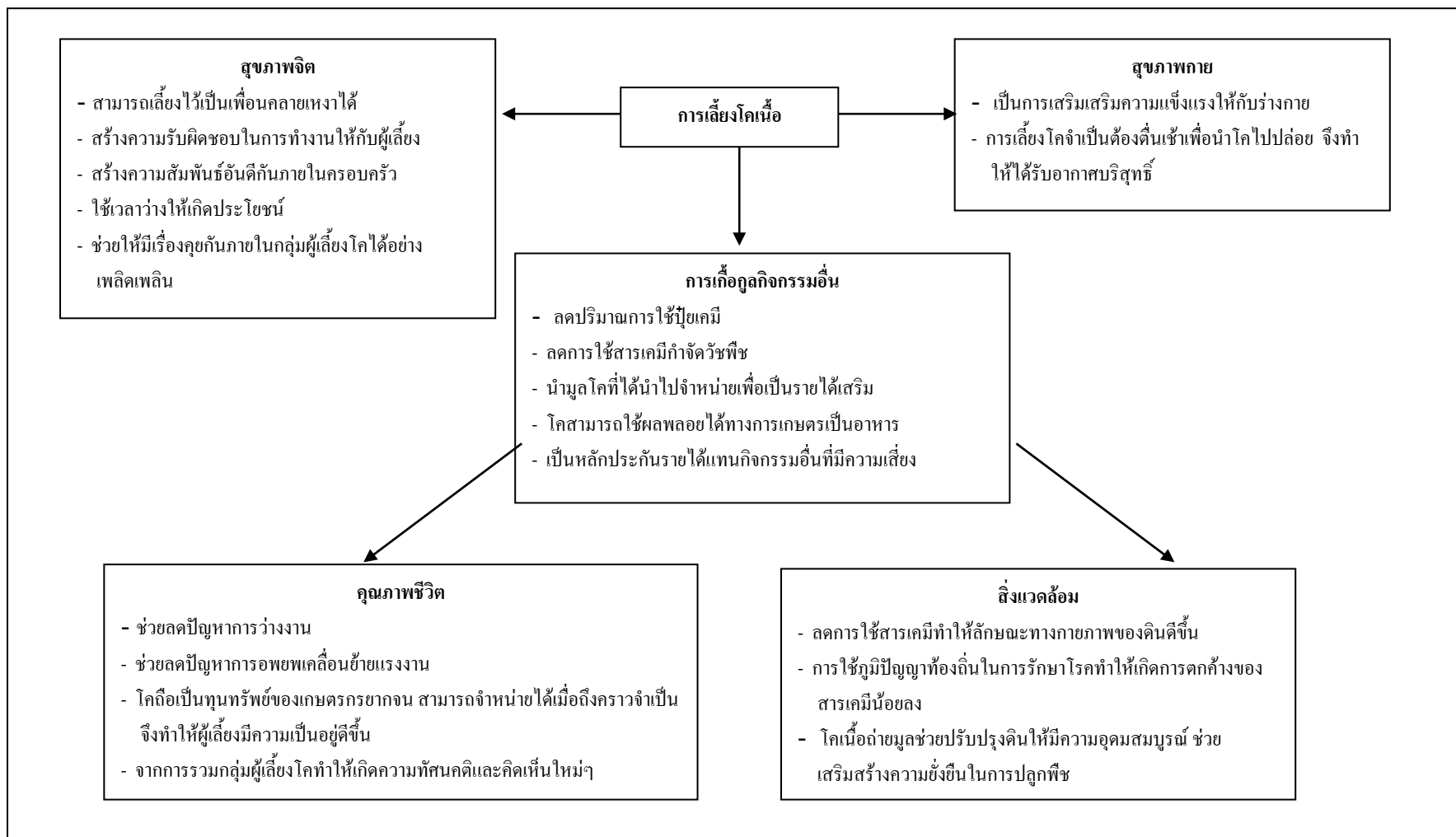
หมายเหตุ : ตัวเลขยกเรียงลำดับจากมากไปน้อย

12. ประโยชน์ในการเลี้ยงโคนมและการถือฤกษ์กรรมภายในฟาร์ม

ร้อยละ 81.30 ของผู้เลี้ยงโคนมพื้นเมือง และร้อยละ 92.10 ของผู้เลี้ยงโคนมลูกผสม มีความเห็นว่าการเลี้ยงโคนมมีผลต่อสุขภาพของคนในครอบครัว ซึ่งผู้เลี้ยงโคนมส่วนมากมีความคิดเห็นว่าการเลี้ยงโคนมมีผลต่อสุขภาพกาย ส่วนด้านสุขภาพจิต ผู้เลี้ยงโคนมพื้นเมืองให้ความคิดเห็นว่าเป็นเพื่อนคลายเหงาได้ และผู้เลี้ยงโคนมลูกผสมให้ความคิดเห็นว่าเป็นเพื่อนคลายเหงาได้ และนอกจากนี้ผู้เลี้ยงโคนมทั้งสองกลุ่มให้ความคิดเห็นว่าการเลี้ยงโคนมช่วยถือฤกษ์กรรมอื่นภายในฟาร์มได้ โดยช่วยลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดวัชพืช และสามารถนำมูลโคที่ได้ไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว รวมถึงโคสามารถใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรเป็นอาหาร และเป็นหลักประกันรายได้แทนกิจกรรมอื่นที่มีความเสี่ยง (ตาราง 37)

ตาราง 37 ประโยชน์ในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประโยชน์ในการเลี้ยงโคเนื้อ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ			
	พื้นเมือง(n=64)		ลูกผสม(n=38)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีผลต่อสุขภาพของคนในครอบครัว				
มี	52	81.30	35	92.10
ไม่มี	12	18.70	3	7.90
กรณีที่มีผลต่อสุขภาพ				
- สุขภาพกาย	52	100.00	35	100.00
- สุขภาพจิต	52	100.00	35	100.00
มีผลต่อสุขภาพกาย				
- เป็นการเสริมสร้างความแข็งแรงให้กับร่างกาย	52	100.00	35	100.00
- ต้องตื่นเช้าเพื่อนำโคไปปล่อยจึงได้รับอากาศบริสุทธิ์	17	32.69	20	57.14
มีผลต่อสุขภาพจิต				
- สร้างความรับผิดชอบในการทำงานให้กับผู้เลี้ยง	41	78.85	30	85.71
- สร้างความสัมพันธ์อันดีกันภายในครอบครัว	38	73.08	19	54.29
- สามารถเลี้ยงไว้เป็นเพื่อนคลายเหงาได้	47	90.38	26	74.29
- ช่วยให้มีความผูกพันในกลุ่มผู้เลี้ยงอย่างเหนียวแน่น	2	3.85	8	22.86
- ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	33	63.46	10	28.57
ช่วยเหลือลูกกิจกรรมภายในฟาร์ม				
- ลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี	64	100.00	38	100.00
- ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช	57	89.06	9	23.68
- นำมูลโคที่ได้ไปจำหน่ายหน้าเป็นรายได้เสริม	8	12.50	7	18.42
- โคสามารถใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรเป็นอาหาร	21	32.81	5	13.16
- เป็นหลักประกันรายได้แทนกิจกรรมอื่นที่มีความเสี่ยง	53	82.81	30	78.95

ภาพประกอบ 5 : ประโยชน์ในการเลี้ยวโคเนื้อ

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ

1. ปัจจัยทางกายภาพ

พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือน : ผู้ที่มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือนมาก มักมีการเลี้ยงโคเนื้อจำนวนมากขึ้นด้วย โดยควบคู่ไปกับการทำโรงเรือนเพื่อใช้กักบังแดดฝน และทำแปลงหญ้า เพื่อให้โคเนื้อที่มีหญ้าสดกินอย่างเพียงพอ จึงทำให้พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้ออย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$)

พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด : ผู้ที่มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมาก มักมีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคมากขึ้นไปด้วย ในขณะที่ผู้เลี้ยงโคเนื้อบางรายมีปัญหาในเรื่องน้ำท่วมขังในนาข้าว จึงได้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่นาทำสวนยางพารา และแปลงหญ้าทดแทน จึงทำให้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้ออย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$) ซึ่งขัดแย้งกับ ทินกฤต จันทภาโส (2548) รายงานว่า ขนาดพื้นที่ถือครอง และพื้นที่ทำการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงโคเนื้อในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$) เนื่องจากเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ถือครองใกล้เคียงกัน พื้นที่เกือบทั้งหมดถูกใช้ในการประกอบอาชีพหลักคือ ทำสวนยางพารา

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม

รายได้สุทธิรวมในการทำการเกษตร : ผู้ที่มีรายได้สุทธิรวมทางการเกษตรมาก มักมีการจัดสรรเงินเพื่อนำไปใช้ในการทำโรงเรือนเพื่อใช้กักบังแดดฝน และทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดสรรเงินมาใช้ในการสุขภาพ การทำความสะอาดโรงเรือน การฉีดวัคซีนป้องกันโรค และการผสมเทียมโคมากขึ้นไปด้วย จึงทำให้รายได้สุทธิรวมทางการเกษตรมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้ออย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$)

รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ : ผู้ที่มีรายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อมาก มักมีการจัดการในการให้อาหารดีกว่า ทั้งนี้เนื่องจากต้องคำนึงถึงสารอาหารที่โคจะได้รับต่อวันด้วย ในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจึงต้องมีการให้อาหารข้นเพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ของร่างกาย นอกจากนี้ในการทำโรงเรือนควรเลือกใช้วัสดุที่มีความคงทนเพื่อการใช้งานในระยะยาว และทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อมากขึ้น ซึ่งมีค่าใช้จ่ายไม่มาก นอกเหนือจากค่าเมล็ดพันธุ์หญ้า และค่าเตรียมดินแล้วมีการใส่ปุ๋ยเป็นครั้งคราว เนื่องจากผู้เลี้ยงโคเนื้อบางรายใช้น้ำจากบ่อน้ำทิ้งคอกสุกรในการรดแปลงหญ้า และนำเงินบางส่วนที่ได้นำมาใช้ในการสุขภาพ เช่น การฉีดวัคซีนป้องกันโรค การทำความสะอาดโรงเรือน และเสียค่าใช้จ่ายในการผสมเทียมโคเนื้อมากขึ้น จึงทำให้รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้ออย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$)

ระดับการศึกษา : กลุ่มผู้ที่มีการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป จึงมีการจัดการด้านจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงให้เหมาะสมขึ้น โดยคำนึงว่าใช้การผสมพันธุ์โคด้วยวิธีใด ควบคู่กับการให้อาหารหยาบและอาหารข้นดีขึ้นไปด้วย ซึ่งผู้เลี้ยงโคเนื้อบางรายเลี้ยงปล่อยในสวนยางพารา เมื่อเข้าสู่ฤดูแล้งมีปริมาณหญ้าลดลงจึงจำเป็นต้องตัดหญ้าสดจากพื้นที่อื่นมาให้ บางรายมีความรู้ในการทำแปลงหญ้ามากจึงมีการจัดสลับหมุนเวียนให้โคมีหญ้าสดกินอย่างทั่วถึง และมักคำนึงถึงการทำโรงเรือนมากขึ้น ควบคู่กันไปรวมทั้งให้ความสำคัญกับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคที่ส่งผลให้โคมีสุขภาพดี อัตราการเจริญเติบโตสูง จึงทำให้ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้ออย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรพงษ์ กรัณฑกาญจน์ (2546) รายงานว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการยอมรับวิทยาการการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรรายกจนในจังหวัดปัตตานีอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$) ทั้งนี้เนื่องมาจากเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีการยอมรับวิทยาการการเลี้ยงโคเนื้อมากกว่า โดยเฉพาะด้านการให้อาหาร โรงเรือน และการสุขภาพ

ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อโดยรวมมีดังนี้ พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร รายได้สุทธิในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายรวมในครัวเรือน แหล่งเงินทุน และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยมีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงน้อย ประกอบกับมีพื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร รายได้สุทธิในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายรวมในครัวเรือน แหล่งเงินทุน และการเป็นสมาชิกกลุ่มใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ปฏิมา เพ็ชรประยูร (2543) และ ทินกฤต จันทภาโส (2548) รายงานว่า สมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานในการทำการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ซึ่งการเพิ่มแรงงานในการทำการเกษตรไม่มีความจำเป็นเนื่อง จากมีขนาดพื้นที่ถือครอง พื้นที่นา พื้นที่สวนยางพารา ประกอบกับจำนวนโคเนื้อลูกผสมที่เลี้ยงต่อครัวเรือนน้อย วัชรพงษ์ กรัณฑกาญจน์ (2546) รายงานว่า การใช้แรงงานในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับยอมรับการสุขภาพโคเนื้อของเกษตรกรรายกจนในจังหวัดปัตตานีอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$) เนื่องจากมีความหวังที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเลี้ยงโคเนื้อจึงเกิดการยอมรับเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆตามมา(ตาราง 38)

ตาราง 38 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อ

ประเภทของปัจจัย	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ (r)											
	จำนวนโค		การให้อาหาร		โรงเรือน		แปลงหญ้า		การสุขาภิบาล		รวม	
	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)
ปัจจัยทางกายภาพ												
- พื้นที่ถ่อครองทั้งหมดในครัวเรือน	0.04	0.20*	0.45	0.08	0.01	0.27**	0.00	0.35**	0.00	0.30**	0.00	0.32**
- พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	0.07	0.18	0.18	0.13	0.00	0.31**	0.00	0.35**	0.00	0.35**	0.00	0.38**
- พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร	0.99	0.00	0.13	0.15	0.08	0.18	0.06	0.19	0.25	0.12	0.04	0.21
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม												
- จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร	0.93	0.01	0.12	0.16	0.40	0.08	0.14	-0.15	0.33	0.10	0.45	0.08
- รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน	0.76	0.03	0.19	0.13	0.50	-0.07	0.08	0.17	0.11	0.16	0.29	0.11
- รายได้สุทธิรวมในการเกษตร	0.43	-0.08	0.09	0.17	0.02	0.23*	0.01	0.24*	0.00	0.31**	0.00	0.31**
- รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ	0.65	-0.05	0.00	0.50**	0.00	0.50**	0.00	0.44**	0.00	0.81**	0.00	0.74**
- ค่าใช้จ่ายรวมในครัวเรือน	0.66	0.04	0.80	0.03	0.90	-0.01	0.69	0.04	0.65	-0.05	0.99	-0.00
- ระดับการศึกษา	0.00	0.38**	0.01	0.27**	0.00	0.29**	0.00	0.47**	0.00	0.42**	0.00	0.47**
- แหล่งเงินทุน	0.26	-0.11	0.61	-0.05	0.80	0.03	0.80	-0.17	0.40	-0.08	0.44	-0.08
- การเป็นสมาชิกกลุ่ม	0.54	0.06	0.12	0.15	0.35	0.09	0.87	-0.02	0.58	0.06	0.31	0.10

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.01$

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง

ปัจจัยทางกายภาพ

พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร : ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่มีพื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตรมากมักมีพื้นที่ในการทำแปลงหญ้ามาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองส่วนมากมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนามาปลูกยางพารา ซึ่งทำเป็นอาชีพหลัก พื้นที่นาที่เหลืออยู่ไม่สามารถปลูกหญ้าได้ เนื่องจากมีน้ำท่วมขังในฤดูฝน ทำให้มีพื้นที่ในการทำแปลงหญ้าน้อย จำเป็นต้องเช่าพื้นที่ผู้อื่นเพื่อทำแปลงหญ้าเลี้ยงโคเนื้อ จึงทำให้พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตรมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม

จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร : ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่มีจำนวนแรงงานในการทำการเกษตรมากส่งผลทำให้มีการให้อาหารโคอย่างทั่วถึงมากขึ้น ทั้งการให้อาหารหยาบ และการให้อาหารข้น โดยเฉพาะผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.50 มีการปล่อยให้แกะเล็มหญ้าและตัดหญ้าให้กินเป็นครั้งคราว หากมีแรงงานเพียงพอโคจะได้รับหญ้าสดอย่างเพียงพอ จึงทำให้จำนวนแรงงานในการทำการเกษตรมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน : ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่มีรายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือนมาก มักมีการตัดสินใจที่จะทำโรงเรียนถึงร้อยละ 56.25 แม้ว่าการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองสามารถเลี้ยงปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ และทนต่อโรคและแมลงได้ดี แต่ผู้เลี้ยงก็ยังคำนึงว่าโรงเรียนสามารถใช้เป็นที่กำบังแดดฝนได้ โดยเลือกใช้วัสดุที่มีความคงทนนำไปสร้างโรงเรียนเพื่อยืดอายุการใช้งาน จึงทำให้รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดในครัวเรือน : ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่มีค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดในครัวเรือนมาก มักนำเงินมาจัดการด้านสุขภาพโคมากขึ้น ทั้งในด้านการทำความสะอาดโรงเรียน การฉีดวัคซีนป้องกันโรคเพื่อให้โคมีสุขภาพที่ดีขึ้น จึงทำให้ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

ระดับการศึกษา : ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่มีระดับการศึกษาสูง ซึ่งร้อยละ 39.04 มีระดับการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป มักมีการทำแปลงหญ้าจำนวนมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง และคำนึงถึงความต้องการสารอาหารและปริมาณหญ้าสดในแต่ละ

ละวัน จึงทำให้ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$) (ตาราง 39)

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม

ปัจจัยทางกายภาพ

พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือน : ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือนมาก ส่งผลให้มีการเลี้ยงโคเนื้อ และทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากหากมีพื้นที่ถือครองมากพอ ทำให้ผู้เลี้ยงมีการจัดสรรพื้นที่เพื่อการประกอบอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา และทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$)

พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด : ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมาก ส่งผลให้มีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เนื่องโคเนื้อลูกผสมมีโครงสร้างใหญ่ต้องการปริมาณต่อวันในปริมาณมาก จึงสามารถสลับหมุนเวียนให้โคมีหญ้าสดกินอย่างเพียงพอ จึงทำให้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม

จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร : ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีจำนวนแรงงานในการทำการเกษตรมากมักมีการทำแปลงหญ้ามามากขึ้น เนื่องจากมีแรงงานในการดูแลรักษาแปลงหญ้าอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นการรดน้ำ ใส่ปุ๋ย หรือตัดหญ้านำไปให้โคกิน จึงทำให้จำนวนแรงงานในการทำการเกษตรมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

รายได้สุทธิรวมในการทำการเกษตร : ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีรายได้สุทธิรวมในการทำการเกษตรมากมักมีการทำแปลงหญ้ามามากขึ้น ซึ่งในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมไม่สามารถปล่อยให้แกะเล็มหญ้าในสวนยางพาราได้ เพราะมีโครงสร้างใหญ่แตกต่างจากการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่มีขนาดเล็ก มีความทนต่อโรคและแมลงได้ดีกว่าสามารถเลี้ยงปล่อยในสวนสวนยางพาราได้ จึงทำให้รายได้สุทธิรวมในการทำการเกษตรมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.05$) (ตาราง 40)

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและโคเนื้อลูกผสมสามารถสรุปได้ดัง (ภาพประกอบ 6)

ตาราง 39 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง

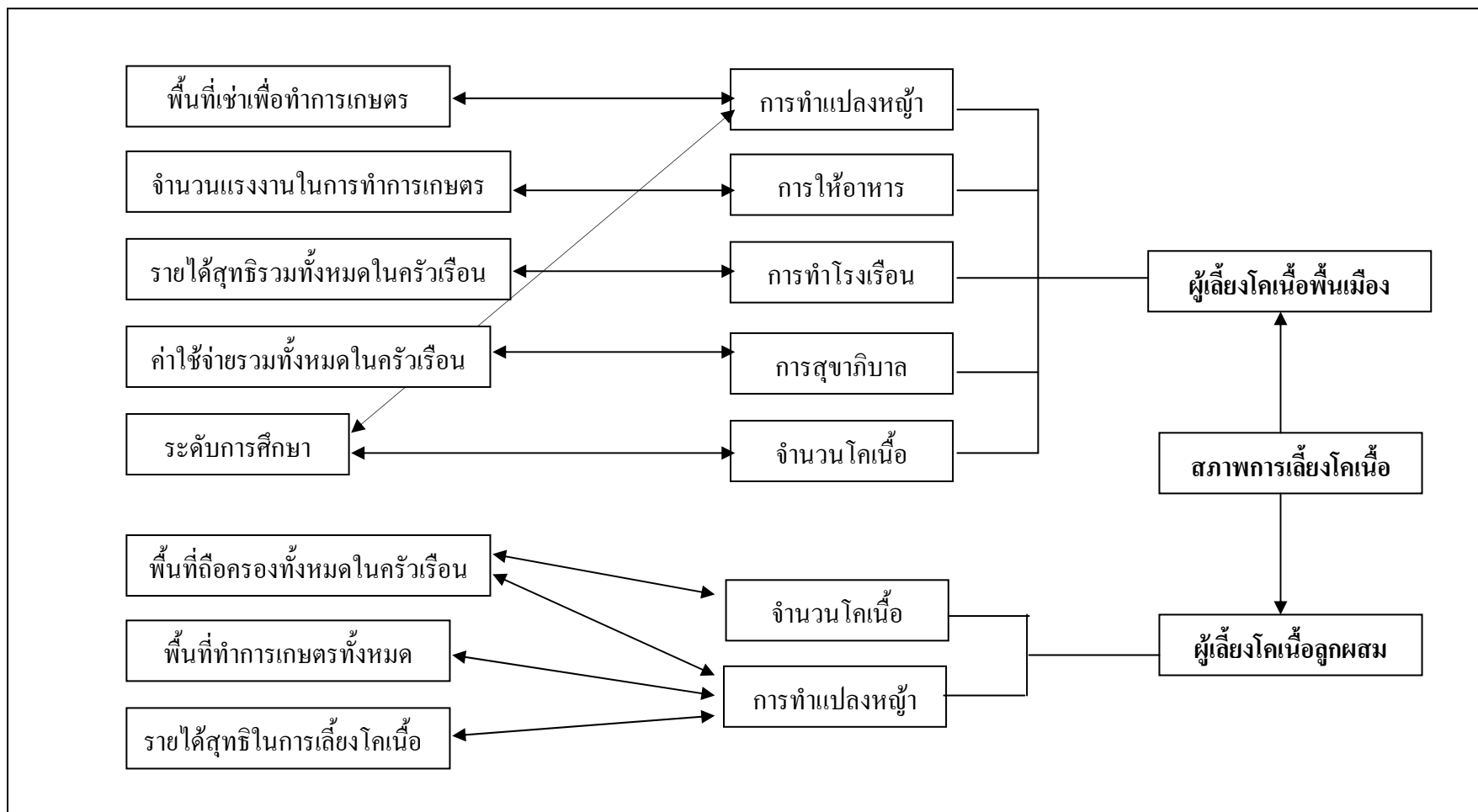
ประเภทของปัจจัย	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ (r)										รวม	
	จำนวนโค		การให้อาหาร		โรงเรียน		แปลงหญ้า		การสุขาภิบาล			
	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)
ปัจจัยทางกายภาพ												
- พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือน	0.25	0.15	0.72	-0.05	0.12	0.20	0.26	0.14	0.16	0.18	0.11	0.20
- พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	0.30	0.13	0.43	-0.01	0.10	0.21	0.74	0.04	0.43	0.10	0.31	0.13
- พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร	0.28	0.14	0.17	0.17	0.09	0.21	0.01	0.31*	0.58	0.07	0.01	0.34**
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม												
- จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร	0.55	-0.08	0.05	0.25*	0.54	0.08	0.36	0.12	0.16	0.18	0.20	0.16
- รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน	0.70	0.05	0.82	-0.03	0.02	-0.28*	0.74	0.04	0.08	-0.22	0.06	-0.23
- รายได้สุทธิรวมในการเกษตร	0.80	-0.03	0.99	-0.00	0.51	0.08	0.53	-0.08	0.87	0.02	0.83	0.03
- รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ	0.39	-0.12	0.16	0.18	0.99	0.00	0.25	-0.15	0.69	0.05	0.77	0.04
- ค่าใช้จ่ายรวมในครัวเรือน	0.44	0.10	0.83	-0.03	0.52	-0.08	0.95	0.01	0.36	-0.26*	0.30	-0.13
- ระดับการศึกษา	0.00	0.87**	0.90	-0.02	0.30	-0.13	0.00	0.66**	0.61	-0.06	0.02	0.14*
- แหล่งเงินทุน	0.43	-0.01	0.91	-0.02	0.64	0.06	0.25	-0.15	0.26	-0.14	0.63	-0.06
- การเป็นสมาชิกกลุ่ม	0.92	-0.01	0.53	0.08	0.64	0.06	0.31	-0.13	0.73	-0.05	0.93	0.01

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.01$

ตาราง 40 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม

ประเภทของปัจจัย	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ (r)											
	จำนวนโค		การให้อาหาร		โรงเรือน		แปลงหญ้า		การสุขาภิบาล		รวม	
	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)	(P)	(r)
ปัจจัยทางกายภาพ												
- พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือน	0.02	0.38*	0.29	-0.18	0.99	-0.00	0.00	0.57**	-	-	0.04	0.21*
- พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	0.05	0.32	0.84	-0.03	0.80	0.04	0.00	0.54**	-	-	0.07	0.30
- พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร	0.30	0.17	0.76	0.05	0.68	0.07	0.87	-0.03	-	-	0.76	0.05
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม												
- จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร	0.37	0.15	0.63	-0.08	0.53	0.11	0.02	-0.37*	-	-	0.27	-0.18
- รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน	0.78	-0.05	0.68	-0.07	0.06	-0.30	0.91	0.02	-	-	0.25	-0.19
- รายได้สุทธิรวมในการเกษตร	0.34	-0.16	0.80	-0.04	0.77	0.05	0.03	0.35*	-	-	0.24	0.20
- รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ	0.57	-0.09	0.20	-0.21	0.92	-0.02	0.31	0.17	-	-	0.86	-0.03
- ค่าใช้จ่ายรวมในครัวเรือน	0.19	-0.22	0.95	0.01	0.81	0.04	0.79	-0.04	-	-	0.98	0.00
- ระดับการศึกษา	0.89	-0.02	0.87	0.03	0.01	0.42	0.58	-0.09	-	-	0.25	0.19
- แหล่งเงินทุน	0.40	-0.14	0.56	-0.01	0.74	0.05	0.13	-0.25	-	-	0.35	-0.16
- การเป็นสมาชิกกลุ่ม	0.48	-0.12	0.11	0.27	0.48	0.12	0.98	0.00	-	-	0.21	0.21

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.01$

ภาพประกอบ 6 : สรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

ส่วนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม และสภาพการ เลี้ยงโคเนื้อ และปัจจัยทางจิตวิทยาระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

การนำเสนอแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ 1) ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม 2) ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม 3) ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพการเลี้ยงโคเนื้อระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม

1. ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลด้านความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อ ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม แรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม และวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็น rating scale โดยลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ คือ

เห็นด้วยมาก	คะแนน = 4
เห็นด้วยปานกลาง	คะแนน = 3
เห็นด้วยน้อย	คะแนน = 2
ไม่เห็นด้วย	คะแนน = 1

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อในแต่ละด้านใช้
เกณฑ์ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อัตราภาคส่วน} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{4 - 1}{4} = 0.75 \end{aligned}$$

ค่าอัตราภาคส่วนที่นำมากำหนดขอบเขตมัธยฐานในการอ่านช่วงค่าเฉลี่ย ดังนี้

ขอบเขตมัธยฐาน = 3.26-4.00	หมายถึง	เกษตรกรเห็นด้วยมาก
ขอบเขตมัธยฐาน = 2.51-3.25	หมายถึง	เกษตรกรเห็นด้วยปานกลาง
ขอบเขตมัธยฐาน = 1.76-2.50	หมายถึง	เกษตรกรเห็นด้วยน้อย
ขอบเขตมัธยฐาน = 1.00-1.75	หมายถึง	เกษตรกรไม่เห็นด้วย

1.1 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยในแต่ละรายละเอียดของความคิดเห็นด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

ความคิดเห็นด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสมส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในเรื่องการเลี้ยงโคเป็นแหล่งออมทรัพย์อย่างหนึ่งของครอบครัว และเป็นการช่วยลดการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน นอกจากนี้การเลี้ยงโคทำให้คนในครอบครัวมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองสามารถชะลอการจำหน่ายให้ได้ราคาตามที่เกษตรกรต้องการได้ หรือจำหน่ายเมื่อถึงคราวจำเป็นต้องใช้เงิน จึงถือว่าโคเป็นแหล่งออมทรัพย์อย่างหนึ่งของครอบครัว ประกอบกับการลงทุนในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองใช้เงินลงทุนน้อย และสามารถปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติได้ อาจเป็นการช่วยลดการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองสามารถเลี้ยงเป็นเพื่อนคลายเหงาได้ ทำให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเสี่ยงต่อการถูกลักขโมยน้อยกว่า จึงทำให้ผู้เลี้ยงมีความสุขจิตดีกว่าการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม (ตาราง 41)

ตาราง 41 ความคิดเห็นด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

ข้อความ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				ค่าทางสถิติ	
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)		P	t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
2. ด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโค						
1) การเลี้ยงโคมีรายได้มากกว่าการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ	3.09 ⁸	1.05	3.16 ⁷	1.20	0.78	-0.28
2) การเลี้ยงโคเป็นแหล่งออมทรัพย์อย่างหนึ่งของครอบครัว	3.66 ¹	0.48	3.87 ¹	0.34	0.01	-2.60*
3) การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดปัญหาการว่างงานในครัวเรือน	3.48 ⁴	0.59	3.53 ³	0.73	0.75	-0.32
4) การเลี้ยงโคเป็นอาชีพเสริมที่สำคัญและยั่งยืนของคนในท้องถิ่น	3.52 ²	0.59	3.37 ⁴	0.82	0.34	0.97
5) การเลี้ยงโคเป็นการอพยพการเคลื่อนย้ายแรงงาน	2.86 ⁹	0.91	2.32 ⁵	0.62	0.00	3.59**
6) การเลี้ยงโคเป็นการปรับสภาพดินให้มีความอุดมสมบูรณ์	3.38 ⁶	0.63	3.58 ²	0.50	0.92	-1.70
7) การเลี้ยงโคเป็นการใช้แรงงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3.31 ⁷	0.50	3.24 ⁶	0.85	0.62	0.50
8) การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้	3.50 ³	0.50	3.58 ²	0.50	0.45	-0.77
9) การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายค่าปุ๋ยเคมีลงได้	3.50 ³	0.50	3.58 ²	0.50	0.45	-0.77
10) การเลี้ยงโคทำให้คนในครอบครัวมีความสุขจิตที่ดีขึ้น	3.42 ⁵	0.50	2.61 ⁸	0.50	0.00	8.03**
เฉลี่ย	3.37	0.45	3.28	0.45	0.33	0.98

ตัวเลขยกขึ้น : แสดงการจัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.01$

1.2 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยในแต่ละรายละเอียดของความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม

ความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสมส่วนใหญ่แตกต่างกัน โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง โดยเฉพาะในเรื่องการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่มีลักษณะดีก่อนนำไปเลี้ยง มีการโรงเรือนที่ถาวรเพื่อป้องกันแดดฝน ต้องมีพื้นที่แปลงหญ้าให้เพียงพอกับจำนวนโคที่เลี้ยง และต้องมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเป็นประจำ ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่มากกว่าการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ตั้งแต่การเริ่มเลี้ยง ต้องมีการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ลักษณะดีมาเลี้ยง ต้องคำนึงการสร้างโรงเรือนเพื่อช่วยลดอุณหภูมิในคอกสาย และช่วงฤดูร้อนให้มีการถ่ายเทอากาศได้ดี นอกจากนี้จำเป็นต้องมีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้สลับหมุนเวียนให้โคมีหญ้าสดกินอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากโคเนื้อลูกผสมมีโครงสร้างใหญ่ต้องการปริมาณหญ้าสดต่อวันในปริมาณมากกว่า รวมถึงควรมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคทั้งโรคพยาธิ ปากและเท้าเปื่อย แท้งติดต่อ ซึ่งสามารถระบาดไปยังโคตัวอื่นทำให้ผู้เลี้ยงต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาเพิ่มขึ้น (ตาราง 42)

ตาราง 42 ความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อ
พื้นเมืองและลูกผสม

ข้อความ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				ค่าทางสถิติ	
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)		P	t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม						
1) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีการคัด เลือก พ่อ-แม่พันธุ์ที่มีลักษณะดีก่อนนำไปเลี้ยง	3.92 ²	0.27	4.00 ¹	0.00	0.02	-2.32*
2) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องสร้างโรงเรือนที่ถาวรเพื่อกันแดดและฝน	3.70 ⁴	0.46	4.00 ¹	0.00	0.00	-5.16**
3) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีพื้นที่แปลงหญ้าให้เพียงพอกับจำนวนโคที่เลี้ยง	3.59 ⁵	0.50	4.00 ¹	0.00	0.00	-6.57**
4) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์เพื่อให้โคกินตลอดปี	3.97 ¹	0.18	4.00 ¹	0.00	0.16	-1.43
5) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเป็นประจำ	3.78 ³	0.42	4.00 ¹	0.00	0.00	-4.20**
6) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีอาหารข้นให้กินตลอดปี	3.56 ⁶	0.66	3.53 ³	1.03	0.83	0.22
7) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องให้ก้อนแร่ธาตุและวิตามินเพิ่มเติมจากอาหารที่ได้รับในแต่ละมื้อ	3.59 ⁵	0.50	3.42 ⁴	0.50	0.09	1.70
8) แม่โคลูกผสมที่ผสมติดยากเนื่องมาจากได้รับปริมาณอาหารและคุณค่าทางอาหารไม่เพียงพอ	2.44 ⁹	1.13	2.87 ⁵	1.38	0.11	-1.63
9) โคลูกผสมเป็นโรคได้ง่ายกว่าโคพื้นเมือง	3.30 ⁷	0.97	3.63 ²	0.49	0.02	-2.31*
10) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องใช้แรงงานในครอบครัวมากกว่าพื้นเมือง	3.05 ⁸	0.81	2.66 ⁶	1.07	0.06	1.94
11) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีความเข้าใจในการเลี้ยงมากกว่าพื้นเมือง	2.13 ¹⁰	1.11	2.34 ⁷	1.10	0.34	-0.96
12) ผู้บริโภคนิยมบริโภคเนื้อโคลูกผสมมากกว่าพื้นเมือง	1.25 ¹¹	0.59	1.61 ⁸	1.08	0.07	-1.87
เฉลี่ย	3.19	0.30	3.34	0.23	0.01	-2.61**

ตัวเลขยกขึ้น : แสดงการจัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.01$

1.3 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยในแต่ละรายละเอียดของความคิดเห็นด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

ความคิดเห็นด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสมส่วนใหญ่แตกต่างกัน โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น เห็นด้วยในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก ในขณะที่ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น เห็นด้วยในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางไม่เห็นด้วยกับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีสภาพการตลาดที่ดีกว่า จำหน่ายได้กำไรมากกว่า ต้องการการเอาใจใส่ดูแลมากกว่า และตลาดมีความต้องการมากกว่าการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง จึงสรุปได้ว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองไม่เห็นด้วยในการที่จะปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม อาจเนื่องมาจากการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเริ่มแรกต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อแม่พันธุ์ ประกอบกับการสร้างโรงเรือน ค่าอาหาร ค่ายาและวัคซีน ค่าผสมเทียม เป็นต้น ส่งผลให้มีต้นทุนในการเลี้ยงสูง นอกจากนี้ยังต้องการการเอาใจใส่ดูแลมากกว่าพอสมควร เพราะโคเนื้อลูกผสมมีความต้านทานต่อโรคน้อยกว่า เห็นได้ว่าการเลี้ยงต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง จึงทำให้ราคาจำหน่ายต่อตัวสูงตามไปด้วย จากภาพรวมความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองทำให้ทราบว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองไม่กล้าเสี่ยงในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม สืบเนื่องมาจากต้นทุนในการเลี้ยงสูง ประกอบกับผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยง ความรู้ในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม และด้านการตลาดมากพอ (ตาราง 43)

ตาราง 43 ความคิดเห็นด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

ข้อความถาม	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				ค่าทางสถิติ	
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)		P	t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
3. ด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคลูกผสม						
1) การเลี้ยงโคลูกผสมมีการเจริญเติบโตเร็วกว่าพื้นเมือง	3.78 ²	0.72	4.00 ¹	0.00	0.02	-2.42
2) การเลี้ยงโคลูกผสมให้ลูกที่มีน้ำหนักมากกว่าโคพื้นเมือง	4.00 ¹	0.00	4.00 ¹	0.00	-	-
3) การเลี้ยงโคลูกผสมมีสภาพการตลาดดีกว่าโคพื้นเมือง	1.41 ⁸	0.77	2.71 ⁵	1.39	0.00	-5.31**
4) การเลี้ยงโคลูกผสมขายได้กำไรมากกว่าโคพื้นเมือง	2.56 ⁴	1.42	3.50 ⁴	0.65	0.00	-4.54**
5) การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการเอาใจใส่ดูแลมากกว่าโคพื้นเมือง	2.42 ⁵	1.43	3.66 ²	0.48	0.00	-6.32**
6) ตลาดมีความต้องการโคลูกผสมมากกว่าโคพื้นเมือง	1.56 ⁷	0.77	2.50 ⁶	1.01	0.00	-4.94**
7) การเลี้ยงโคลูกผสมใช้ต้นทุนสูงกว่าโคพื้นเมือง	3.19 ³	1.13	3.61 ³	0.76	0.03	-2.24*
8) การเลี้ยงโคลูกผสมตามกระแสนโยบายยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุงเพราะมีโอกาสได้รับทุนมากกว่าเฉลี่ย	1.91 ⁶	0.94	1.84 ⁷	1.05	0.75	0.32
	2.60	0.62	3.23	0.38	0.00	-5.58**

ตัวเลขยกขึ้น : แสดงการจัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.01$

1.4 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นและเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยในแต่ละรายละเอียดของความคิดเห็นด้านวิธีการส่งเสริมในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

ความคิดเห็นด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสมส่วนใหญ่แตกต่างกัน โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น เห็นด้วยในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก ในขณะที่ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น เห็นด้วยในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางน้อยกับเรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่มีทั้งผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ไม่ว่าจะเป็นการออกไปทัศนศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น การช่วยเหลือในเรื่องเงินทุน การเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้าอบรม และแจกเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์ฟรี พร้อมให้คำแนะนำในการทำแปลงหญ้า จึงเป็นการเพิ่มช่องทางในการพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมของเกษตรกรได้อีกทางหนึ่งด้วย จากภาพรวมความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองทำให้ทราบว่า ถึงจะมีวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมอย่างไรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองก็ยังมีความคิดเห็น เห็นด้วยน้อยที่จะหันมาเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมากกว่า (ตาราง 44)

ตาราง 44 ความคิดเห็นด้านวิธีการส่งเสริมในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมระหว่างผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม

ข้อความ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ				ค่าทางสถิติ	
	พื้นเมือง (n=64)		ลูกผสม (n=38)		P	t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
4. ด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคลูกผสม						
1) ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโคลูกผสม	1.95 ⁸	0.65	3.03 ⁸	1.20	0.00	-5.10**
2) สำนักงานปศุสัตว์เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม	2.61 ⁵	0.49	3.39 ⁴	0.50	0.00	-7.78**
3) การมีโอกาสได้ไปทัศนศึกษาดูงานการเลี้ยงโคมีผลต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสม	2.27 ⁶	0.91	3.08 ⁷	0.59	0.00	-5.47**
4) ภาครัฐให้การช่วยเหลือด้านเงินกู้เพื่อการเกษตรมากขึ้นจึงทำให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงโคลูกผสมมากขึ้น	2.09 ⁷	1.00	3.16 ⁶	0.44	0.00	-7.39**
5) การมีโอกาสเข้าอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคส่งผลให้เลี้ยงโคลูกผสมอย่างถูกต้อง	3.42 ¹	0.71	3.79 ²	0.41	0.00	-3.31**
6) รัฐให้การสนับสนุนโดยการแจกเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์และให้คำแนะนำในการทำแปลงหญ้าแก่ผู้เลี้ยงโคลูกผสมมากกว่าพื้นเมือง	1.92 ⁹	0.95	3.00 ⁹	0.90	0.00	-5.66**
7) การมีพื้นที่แปลงหญ้าช่วยในการตัดสินใจในการเลี้ยงโคลูกผสม	3.17 ²	0.52	3.87 ¹	0.34	0.00	-8.14**
8) การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านการเลี้ยง	3.13 ³	0.72	3.37 ⁵	0.49	0.07	-1.84
9) การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคา	3.05 ⁴	0.81	3.42 ³	0.50	0.01	-2.58**
10) การเลี้ยงโคลูกผสมจะมีโอกาสได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าพื้นเมือง	1.91 ¹⁰	1.00	2.76 ¹⁰	0.43	0.00	-5.97**
11) การเลี้ยงโคลูกผสมจะมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าพื้นเมือง	1.77 ¹¹	0.97	2.42 ¹¹	0.72	0.00	-3.87**
เฉลี่ย	2.48	0.40	3.21	0.38	0.00	-9.04**

ตัวเลขยกขึ้น : แสดงการจัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.01$

จากตาราง 42 ตาราง 43 และตาราง 44 สรุปได้ว่า ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีความรู้ในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมในระดับเห็นด้วยมาก แต่หากใช้การจูงใจ และส่งเสริมผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้มาเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองยังให้ความคิดเห็นในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะใช้วิธีการส่งเสริมการเลี้ยง และใช้การจูงใจอย่างไร ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองไม่ค่อยเห็นด้วยที่จะเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมนั้น ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ การดูแลเอาใจใส่ การทำโรงเรือน การให้อาหารข้น การฉีดวัคซีน ป้องกันโรค การให้วิตามิน แร่ธาตุ รวมถึงการมีพื้นที่เพื่อใช้ทำแปลงหญ้าเลี้ยงโค

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

ปัจจัยทางกายภาพ มีจำนวน 2 ตัวแปร คือ พื้นที่ถือครองทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.01$) และพื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตรของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) แสดงให้เห็นว่า ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีพื้นที่ถือครองทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด และพื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตรมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้ในการประกอบอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา บางรายปรับเปลี่ยนพื้นที่นามาปลูกยางพาราทดแทน โดยเฉพาะการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องทำแปลงหญ้า ซึ่งผู้เลี้ยงโคเนื้อบางรายมีพื้นที่ไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องทำการเช่าที่ผู้อื่นเพื่อทำแปลงหญ้าใช้เลี้ยงโค

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ รายได้สุทธิในการทำการเกษตร รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน และระดับการศึกษาของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.01$) แสดงให้เห็นว่า ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีรายได้สุทธิทางการเกษตรมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง โดยมีรายได้สุทธิจากการปลูกพืชมากที่สุด คือ รายได้สุทธิจากการทำสวนยางพารา และรายได้สุทธิจากการเลี้ยงสัตว์มากที่สุด คือ รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคเนื้อ จึงทำให้ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีรายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือนมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง นอกจากนี้ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีความรู้ในด้านการเลี้ยง การตลาด รวมถึงการติดตามข่าวสารในการเลี้ยง และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ขอคำแนะนำ จึงเป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง (ตาราง 45)

ตาราง 45 เปรียบเทียบปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

ปัจจัย	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ		ค่าทางสถิติ	
	พื้นเมือง \bar{X} (n = 64)	ลูกผสม \bar{X} (n = 38)	P	t
ปัจจัยทางกายภาพ				
- พื้นที่ถือครองทั้งหมด	14.82	21.45	0.01	2.69**
- พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	10.64	15.05	0.00	3.85**
- พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร	2.15	3.00	0.01	2.65*
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม				
- จำนวนแรงงานในการทำเกษตร	2.33	2.37	0.74	0.33
- รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน	126,382	163,210	0.00	3.72**
- รายได้สุทธิในการทำเกษตร	98,129	131,177	0.00	3.62**
- รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ	7,903	10,020	0.00	-2.27**
- ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในครัวเรือน	56,318	66,040	0.33	-9.87
- ระดับการศึกษา	2.70	4.45	0.00	-5.00**
- แหล่งเงินทุน	0.36	1.02	0.71	0.37
- การเป็นสมาชิกกลุ่ม	1.02	1.12	0.52	-0.65

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.01$

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพการเลี้ยงโคเนื้อระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

จากการศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อประกอบไปด้วยตัวแปร 6 ตัวแปร คือ จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง การให้อาหาร การทำโรงเรือน การทำแปลงหญ้า การสุขาภิบาล และการจำหน่ายโคเนื้อ

จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง : ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงทั้งหมดไม่แตกต่างกัน แต่ในทางตรงกันข้ามโครงสร้างฝูงของโคเนื้อที่เลี้ยงมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$) โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมไม่จำเป็นต้องเลี้ยงพ่อพันธุ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากใช้วิธีการผสมพันธุ์โคด้วยวิธีการผสมเทียม ประกอบกับพ่อพันธุ์โคเนื้อลูกผสมมีราคาสูง พื้นที่เลี้ยงมีจำกัด ซึ่งแตกต่างกับการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่ใช้วิธีการผสมพันธุ์โคด้วยวิธีการจูงผสม และใช้พ่อพันธุ์คุมฝูง จึงจำเป็นต้องมีสัดส่วนโคเพศผู้-เพศเมียที่เหมาะสม โดยมีโคพื้นเมืองที่เลี้ยงเฉลี่ย 12.05 ตัว ซึ่งใกล้เคียงกับโคลูกผสมที่เลี้ยงเฉลี่ย 11.43 ตัว การเลี้ยงไม่เกิน 29 ตัว ถือเป็นเกษตรกรรายย่อย ไม่ได้เลี้ยงเพื่อการค้า ตามค่านิยมข้อมูลสถิติการเกษตร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550) ดังนั้นเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการเลี้ยง ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดจึงใช้วิธีการผสมพันธุ์โคด้วยวิธีการผสมเทียม ไม่จำเป็นต้องเลี้ยงพ่อพันธุ์ และโครุ่นเพศ

การให้อาหาร : ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีชนิดอาหารที่ใช้เลี้ยงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองส่วนมากร้อยละ 75.00 มีการให้อาหารหยาบ คือ หญ้าสดเพียงอย่างเดียว ด้วยวิธีการปล่อยให้แทะเล็ม และตัดให้กินเป็นครั้งคราว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโคเนื้อพื้นเมืองสามารถใช้ประโยชน์จากอาหารหยาบได้ดี หากินง่ายในขณะที่เกิดการขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ตามธรรมชาติ และยังสามารถใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรเป็นอาหารแตกต่างกับการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่ผู้เลี้ยงทั้งหมดมีการให้ทั้งอาหารหยาบและอาหารข้นควบคู่กัน นอกจากนี้ มีวิธีการให้อาหารหยาบและอาหารข้นแก่โคเนื้อที่เลี้ยงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$) ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองส่วนมากร้อยละ 87.50 มักปล่อยให้แทะเล็มหญ้าและตัดให้กินเป็นครั้งคราว บางรายมีการให้กินอาหารข้นเพียงเล็กน้อย แตกต่างจากผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่ส่วนมากร้อยละ 52.60 มีการตัดหญ้าสดมาให้กินเพียงอย่างเดียวในโรงเรือน และมีการให้อาหารข้นทุกวัน เนื่องจากโคเนื้อลูกผสมเป็นโคที่มีโครงสร้างใหญ่จึงต้องการสารอาหารต่อวันอย่างเพียงพอเพื่อการเจริญเติบโต

การทำโรงเรือน : ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีการทำโรงเรือน และทำพื้นโรงเรือนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($P \leq 0.01$) ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดมีการทำโรงเรือนแตกต่างกับร้อยละ 56.25 ของผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองที่มีการทำโรงเรือนน้อยกว่า ทั้งนี้เนื่องจาก

โคเนื้อลูกผสมต้องการการเอาใจใส่ดูแล และเสี่ยงต่อการเกิดโรคได้มากกว่า โรงเรือนจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของโคเนื้อ โดยร้อยละ 85.37 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองไม่มีการปูพื้นโรงเรือน ทั้งนี้เนื่องจากโคเนื้อพื้นเมืองเกิดโรคได้น้อยกว่า เลี้ยงง่าย การจัดการดูแลไม่ยุ่งยากแตกต่างกับร้อยละ 78.95 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมที่พื้นโรงเรือนทำด้วยคอนกรีตเพื่อสะดวกในการทำความสะอาด

การทำการแปลงหญ้า : จำนวนแปลงหญ้าของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.01$) เห็นได้ว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีการทำการแปลงหญ้าเฉลี่ย 2.01 ไร่ มากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่มีการทำการแปลงหญ้าเฉลี่ย 0.36 ไร่ ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองส่วนมากเลี้ยงปล่อยในสวนยางพารา และตัดหญ้าให้กินเป็นครั้งคราว จึงมีการทำการแปลงหญ้าน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับโคเนื้อลูกผสมที่ต้องการหญ้าสดในปริมาณมาก จำเป็นต้องมีแปลงหญ้าเพื่อสลับหมุนเวียนให้โคมีหญ้าสดกินอย่างเพียงพอ

การสุขาภิบาล : การทำความสะอาดโรงเรือนของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.01$) ซึ่งผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดมีการทำความสะอาดโรงเรือน มักทำความสะอาดโรงเรือนทุกวันแตกต่างกับร้อยละ 87.80 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่มีการทำความสะอาดโรงเรือน มักทำความสะอาดโรงเรือน 2-3 ครั้งต่อเดือน นอกจากนี้ในส่วนการผสมพันธุ์โคเนื้อ ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมทั้งหมดใช้วิธีการผสมพันธุ์โคด้วยวิธีการผสมเทียมแตกต่างกับร้อยละ 67.19 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองใช้วิธีการผสมพันธุ์โคด้วยวิธีการผสม (ตาราง 46)

ตาราง 46 เปรียบเทียบสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ	ผู้เลี้ยงโคเนื้อ		ค่าทางสถิติ	
	พื้นเมือง (n=64)	ลูกผสม (n=38)	P	ค่า t, χ^2
จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง	12.05	11.43	0.95	t = 0.66
- พ่อพันธุ์	1.83	1.10	0.00	t = 3.52**
- แม่พันธุ์	4.27	3.90	0.06	t = -2.93
- โครุ่นเพศผู้	1.42	1.06	0.01	t = 2.59**
- โครุ่นเพศเมีย	3.14	4.09	0.00	t = -7.91**
- ลูกโค	1.39	1.28	0.20	t = 3.04
การให้อาหาร				
- ชนิดอาหารที่ใช้เลี้ยง	-	-	0.05	$\chi^2 = 0.35^*$
- การให้อาหารหยาบ	-	-	0.00	$\chi^2 = 0.53^{**}$
- การให้อาหารข้น	-	-	0.00	$\chi^2 = 0.75^{**}$
โรงเรือน				
- การทำโรงเรือน	-	-	0.00	$\chi^2 = 0.36^{**}$
- ลักษณะพื้นโรงเรือน	-	-	0.00	$\chi^2 = 0.38^{**}$
- ลักษณะหลังคาโรงเรือน	-	-	0.75	$\chi^2 = 6.06$
แปลงหญ้า				
- การทำแปลงหญ้า	-	-	0.24	$\chi^2 = 1.41$
- จำนวนแปลงหญ้า	0.36	2.01	0.00	t = -7.43**
- แหล่งน้ำใช้ในแปลงหญ้า	-	-	0.20	$\chi^2 = 1.88$
การสุขาภิบาล				
- การทำความสะอาดโรงเรือน	-	-	0.00	$\chi^2 = 0.44^{**}$
- การทำวัคซีน	-	-	0.32	$\chi^2 = 0.98$
- วิธีการผสมพันธุ์โคเนื้อ	-	-	0.00	$\chi^2 = 1.00^{**}$
การจำหน่าย				
- จำนวนโคเนื้อที่จำหน่าย	3.43	2.71	0.21	t = 1.26
- อายุโคที่จำหน่าย	3.12	3.37	0.30	t = -1.04
- ลักษณะการจำหน่าย	-	-	0.10	$\chi^2 = 0.25$

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.05$ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P \leq 0.01$

ผลการทดสอบสมมุติฐานในการวิจัย

สมมุติฐานข้อที่ 1 : พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน รายได้สุทธิรวมในการทำการเกษตร รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ ค่าใช้จ่ายรวมในครัวเรือน ระดับการศึกษา แหล่งเงินทุน และการเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า มีเพียงบางตัวแปร ได้แก่ พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร ค่าใช้จ่ายรวมในครัวเรือน และแหล่งเงินทุน ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม จึงปฏิเสธสมมุติฐานข้อที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วัชรพงษ์ ทัศนทาญจน์ (2546 : 62) ที่พบว่า แหล่งเงินทุน และค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อ เนื่องจากการเลี้ยงโคเนื้อต้องใช้เงินลงทุนระยะแรกค่อนข้างสูง ประกอบการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้เงิน โดยการกู้แต่ละครั้งมักจะได้อินจำนวนน้อย จึงปฏิเสธสมมุติฐาน

สมมุติฐานข้อที่ 2 : พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตร จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน รายได้สุทธิรวมในการทำการเกษตร รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ ค่าใช้จ่ายรวมในครัวเรือน ระดับการศึกษา แหล่งเงินทุน การเป็นสมาชิกกลุ่ม และความคิดเห็นด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อ ด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม และด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสมแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า มีเพียงบางตัวแปร ได้แก่ จำนวนแรงงานในการทำการเกษตร ค่าใช้จ่ายรวมในครัวเรือน แหล่งเงินทุน และด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อ ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมุติฐานข้อที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วัชรพงษ์ ทัศนทาญจน์ (2546 : 62) ที่พบว่า แรงจูงใจในการตัดสินใจก่อนเลี้ยงโคเนื้อ ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อ เนื่องจากเกษตรกรได้รับสิ่งที่เป็นแรงจูงใจในการตัดสินใจก่อนการเลี้ยงโคเนื้ออยู่ก่อนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สินเชื่อ การให้ความรู้ และพันธุ์โค ซึ่งแรงจูงใจเหล่านี้เกษตรกรได้รับเป็นขั้นพื้นฐาน จึงปฏิเสธสมมุติฐาน

สมมุติฐานข้อที่ 3 : สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ (จำนวนโคเนื้อ การให้อาหาร การทำโรงเรือน การทำแปลงหญ้า การสุขาภิบาล และการจำหน่าย) ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า มีเพียงบางตัวแปร ได้แก่ จำนวนโคเนื้อ การทำแปลงหญ้า และการจำหน่าย ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมุติฐานข้อที่ 3

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุป

1.1 ผลการศึกษาระบบเกษตร สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ และความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม กิจกรรมการปลูกพืชแบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม คือ 1) การปลูกยางพารา พันธุ์ยางพาราที่นิยมปลูก คือ พันธุ์ RRIM 600 และ RRIT 251 ผลผลิตที่ได้ทำการจำหน่ายในรูปแบบยางแผ่น และน้ำยางสด ราคามีการปรับเปลี่ยนตามราคาตลาดกลางยางพารา 2) การทำนา พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก คือ พันธุ์ข้าวเล็บนก เฌียงพัทลุง ปทุมธานี 1 และข้าวขาวดอกมะลิ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่อยู่ในเขตชลประทาน ทำให้ต้องอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว จึงทำนาได้เพียงปีละครั้ง 3) การเพาะเห็ดนางฟ้า มักทำการเพาะปีละ 2 รุ่น และเว้นการเพาะในฤดูแล้ง เนื่องจากมีความชื้นต่ำทำให้ได้ผลผลิตน้อย ส่วนกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์แบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม คือ 1) การเลี้ยงสุกร ใช้เศษอาหารที่เหลือในครัวเรือน ปลาขี้ขาว รำละเอียด และอาหารเม็ดสำเร็จรูป 2) การเลี้ยงไก่พื้นเมือง เลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ และใช้เศษอาหารที่เหลือในครัวเรือนเป็นครั้งคราว 3) การเลี้ยงโคเนื้อ มีลักษณะการเลี้ยงที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับพันธุ์โคเนื้อที่เลี้ยง การเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง มักเลี้ยงปล่อยในสวนยางพารา และด่อนกลับเข้าคอกในตอนเย็น สร้างโรงเรือนแบบง่าย ไม่มีการปูพื้นคอก ไม่มีการให้อาหารข้น แร่ธาตุ วิตามิน และการวัคซีนป้องกันโรค ใช้วิธีการผสมพันธุ์โคด้วยการใช้พ่อพันธุ์คุมฝูง การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม มีการเลี้ยงปล่อยในแปลงหญ้า และตัดหญ้ามาให้กินเป็นครั้งคราว ลักษณะโรงเรือนมีการมุงหลังคาด้วยกระเบื้อง และปูพื้นคอกด้วยคอนกรีต มีการให้ทั้งอาหารข้น แร่ธาตุ และวิตามิน รวมทั้งมีการทำวัคซีนป้องกันโรค ใช้วิธีการผสมพันธุ์โคด้วยการผสมเทียม

ความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อ เปรียบเทียบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อกับอาชีพเดิมที่เคยทำ ผู้เลี้ยงโคเนื้อให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงโคเนื้อใช้เงินลงทุนมากในระยะแรก ต้องมีพื้นที่ทำแปลงหญ้า นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงในเรื่องราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน และภัยธรรมชาติน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมการปลูกพืชที่ต้องใช้เงินลงทุนและพื้นที่มากกว่าในการผลิตแต่ละรอบ เปรียบเทียบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อกับการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น การเลี้ยงโคเนื้อใช้เงินลงทุนมากกว่า เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อพ่อแม่พันธุ์ อาหาร ยา วัคซีน แต่ขณะเดียวกันทำรายได้ให้กับผู้เลี้ยงสูงกว่า และเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาดน้อยกว่าการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น เปรียบเทียบความคิดเห็นการ

เลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม การเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง สามารถเลี้ยงปล่อยให้หากินได้เองตามธรรมชาติ ใช้ผลพลอยได้ทางการเกษตรเป็นอาหาร และยังใช้สมุนไพรแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นในรักษาโรคได้ ส่วนการจำหน่ายมักจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น และสามารถชะลอการจำหน่ายเพื่อให้ได้ราคาตามที่ต้องการ ส่วนการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ต้องการความเอาใจใส่ดูแลมากกว่า และเมื่อโตเต็มที่จะจำเป็นต้องจำหน่ายออกไป เนื่องจากมีต้นทุนค่าอาหารเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่อัตราการเจริญเติบโตลดลง ความคิดเห็นด้านการเกื้อกูลของการเลี้ยงโคเนื้อกับการปลูกพืชในระบบทำการเกษตร ลักษณะที่มีการเกื้อกูลทางบวก มีการผสมผสานการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน การปล่อยให้โคแทะเล็มหญ้าเป็นการช่วยกำจัดวัชพืชในสวนยาง พารา ใช้มูลสัตว์ทำเป็นปุ๋ย และนำผลพลอยได้ใน การปลูกพืชมาใช้เลี้ยงโค ส่วนลักษณะที่ไม่เกื้อกูล โคอาจทำความเสียหายให้กับต้นยาง โดยการกัดกินพืชที่นิคยาปราบวัชพืชไว้ และเข้าไปทำลายพืช ผักของผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย ความคิดเห็นของผู้เลี้ยงโคเนื้อต่อการยึดอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลัก ผู้เลี้ยงให้ความคิดเห็นว่า สามารถทำเป็นอาชีพหลักได้หากมีเงินทุนเพียงพอ มีเทคนิคในการเลี้ยง และประสบการณ์พอสมควร อาจช่วยให้การเลี้ยงโคเนื้อประสบความสำเร็จ และเกษตรกรหันมาให้ความสนใจกับการประกอบอาชีพเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลักกันมากขึ้น

1.2 ศึกษาปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยง และปัจจัยทางจิตวิทยาของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม ร้อยละ 85.29 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47.44 ปี นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 39.04 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และร้อยละ 89.47 ของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 3.95 คน เป็นแรงงานในการทำการเกษตรเฉลี่ย 2.35 คน ซึ่งผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 16.75 ไร่ มากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 12.67 ไร่ เนื่องจากผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำเป็นต้องมีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโค ทั้งนี้ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีรายได้หลักจากการทำสวนยางพาราเฉลี่ย 84,950 บาทต่อปี โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีรายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองเฉลี่ย 7,903 บาทต่อปี และลูกผสมมีรายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์ลูกผสมเฉลี่ย 10,020 บาทต่อปี จึงทำให้ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีรายได้สุทธิทางการเกษตรเฉลี่ยมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ทำการเลี้ยงมาประมาณ 16 ปี ผู้เลี้ยงส่วนมากเลือกเลี้ยงโคโดยการตัดสินใจด้วยตนเอง ปัจจุบันมีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงเฉลี่ย 12.05 ตัว เป็นโคพื้นเมืองสายพันธุ์ภาคใต้ทั้งหมด มักใช้เงินทุนตัวเองเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อ มีรูปแบบการเลี้ยงปล่อยให้แทะเล็มหญ้าในสวนยางพารา มีเพียงส่วนน้อยที่มีการให้แร่ธาตุเสริม และร้อยละ 35.94 มีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโค อย่างไรก็ตามผู้เลี้ยงส่วนมากพบปัญหาลูกโคที่ได้มี

ขนาดเล็กลงเรื่อยๆ ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงแบบใช้พ่อพันธุ์คุมฝูง ปล่อยให้ผสมพันธุ์กันเอง ลูกโคที่คลอดออกมาจึงมีลักษณะการแสดงออกแบบเลือดชิด ทำให้ลูกโคมีน้ำหนักน้อย และโตช้า จำหน่ายไม่ได้ราคา

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ทำการเลี้ยงโคเนื้อมาประมาณ 17 ปี เริ่มเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมาก่อนเฉลี่ย 10.25 ปี หลังจากนั้นทำการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเฉลี่ย 6.38 ปี ผู้เลี้ยงส่วนมากเลือกเลี้ยงภายใต้คำแนะนำของปศุสัตว์อาสาประจำตำบล ปัจจุบันมีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงเฉลี่ย 11.43 ตัว มีการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์รามัน-พื้นเมือง พันธุ์กำแพงแสน และชาร์โรเลห์-พื้นเมืองตามลำดับ มักใช้เงินทุนตัวเองเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคเนื้อ มีรูปแบบการเลี้ยงแบบขังคอกยื่นโรง ให้กินหญ้าสดควบคู่กับการให้อาหารข้น และเสริมด้วยแร่ธาตุชนิดก้อน ร้อยละ 86.84 มีการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโค อย่างไรก็ตามผู้เลี้ยงมักพบปัญหาเรื่องราคาอาหารข้นที่ไม่แน่นอน ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีความต้องการโภชนาในแต่ละมื้อมากกว่าพื้นเมือง จึงจำเป็นต้องให้อาหารข้นเสริม หากได้รับอาหารไม่เพียงพออาจส่งผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโต

ปัจจัยทางจิตวิทยา ด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อ ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มให้ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมาก อันดับ 1) เป็นแหล่งอบรมทรัพยากรอย่างหนึ่งของครอบครัว 2) เป็นอาชีพเสริมที่สำคัญและยั่งยืนของคนในท้องถิ่น 3) ช่วยลดค่าใช้จ่ายค่าปุ๋ยเคมีลงได้ 4) เป็นการช่วยลดปัญหาการว่างงานในครัวเรือน 5) ทำให้คนในครอบครัวมีสุขภาพจิตที่ดี ด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มให้ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมาก อันดับ 1) ต้องมีการคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์ที่มีลักษณะดีก่อนนำไปเลี้ยง 2) สร้างโรงเรือนที่ถาวรเพื่อป้องกันแดดฝน 3) มีพื้นที่แปลงหญ้าให้เพียงพอกับจำนวนโคที่เลี้ยง และมีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์เพื่อให้โคกินตลอดปี 4) ฉีดวัคซีนป้องกันโรคเป็นประจำ 5) มีอาหารข้นให้กินตลอดปี ด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มให้ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมาก อันดับ 1) โคเนื้อลูกผสมมีน้ำหนักมากกว่า 2) มีการเจริญเติบโตเร็วกว่า 3) ต้องใช้ต้นทุนสูงกว่าการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง 4) จำหน่ายได้กำไรมากกว่า 5) ต้องการการเอาใจใส่ดูแลมากกว่า ด้านวิธีการส่งเสริมในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มให้ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากกับการมีโอกาสเข้าอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อส่งผลให้เลี้ยงโคลูกผสมอย่างถูกต้อง

1.3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม ปัจจัยทางกายภาพ คือ พื้นที่ถือครองทั้งหมดในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ทั้งนี้

เนื่องจากผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีพื้นที่ถือครองมาก มักมีการเลี้ยงโคเนื้อจำนวนมากขึ้นด้วย โดยควบคู่ไปกับการทำโรงเรือนเพื่อกำบังแดดฝน และทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม คือ รายได้สุทธิรวมในการทำการเกษตร รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ และระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อโดยรวม ทั้งนี้เนื่องจากผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีรายได้สุทธิในการทำการเกษตรมาก นอกจากมีการทำโรงเรือน และทำแปลงหญ้าแล้วยังเสียค่าใช้จ่ายในด้านการสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค และการผสมเทียมโค ซึ่งกลุ่มผู้ที่มีการระดับศึกษาสูงมักคำนึงถึงโภชนาที่โคได้รับในอาหารแต่ละมื้อ จึงมีการให้อาหารข้นเสริม รวมถึงใช้วัสดุที่มีความคงทนในการสร้างโรงเรือน และมีการจัดการกับจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงให้เหมาะสมกับต้นทุน และรูปแบบการเลี้ยงให้เหมาะสมตามไปด้วย

1.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ปัจจัยทางจิตวิทยาระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง และลูกผสม ปัจจัยทางกายภาพ คือ พื้นที่ถือครองทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด และพื้นที่เช่าเพื่อทำการเกษตรของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน โดยผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมีพื้นที่ถือครอง และพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง จึงทำให้มีรายได้สุทธิในการทำการเกษตรมากกว่า และพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้ในการทำสวนยางพารา ผู้เลี้ยงที่มีพื้นที่ไม่เพียงพอ มักทำการเช่าที่ดินผู้อื่นเพื่อทำแปลงหญ้าใช้เลี้ยงโค ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม คือ รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือน รายได้สุทธิในการทำการเกษตร รายได้สุทธิในการเลี้ยงโคเนื้อ และระดับการศึกษาของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมเป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า และเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมว่าต้องมีการเอาใจใส่ดูแลอย่างมาก และทำรายได้สุทธิต่อตัวให้กับผู้เลี้ยงมากกว่า ส่งผลให้มีรายได้สุทธิทางการเกษตรสูงขึ้นไปด้วย สภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีการให้อาหารหยาบ และอาหารข้น การทำโรงเรือน ลักษณะพื้นโรงเรือน จำนวนแปลงหญ้า และการทำความสะอาดโรงเรือน และวิธีการผสมพันธุ์โคเนื้อของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่าง ปัจจัยทางจิตวิทยา ด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม แรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม และวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมของผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน ผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นส่วนใหญ่มากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง โดยมีความคิดเห็นในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก

สรุปได้ว่า การเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองสามารถผสมผสานระหว่างการเลี้ยงโคเนื้อกับการปลูกพืชได้ โดยมีการเกื้อกูลในลักษณะบวกได้มากกว่า รวมทั้งยังทำให้ผู้เลี้ยงมีสุขภาพจิตดีกว่า การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ซึ่งมีความเสี่ยงทั้งเรื่องราคาตลาด ปัญหาราคาอาหารขัณฑ์ที่มีราคาสูงขึ้นตลอดเวลา ดังนั้นจึงไม่ควรส่งเสริม และจูงใจให้ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองให้หันมาเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม

หากผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองมีความต้องการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม จำเป็นต้องมีความพร้อมในการเลี้ยง และให้ความรู้ในด้านการเลี้ยงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ต้องมีการติดตามความเคลื่อนไหวในด้านราคาตลาด และอาหารชั้น เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม

2. ข้อเสนอแนะและข้อจำกัดในการศึกษา

1) ข้อเสนอแนะ

1.1) ปัญหาลูกโคเนื้อพื้นเมืองมีขนาดเล็กลงเรื่อยๆ ซึ่งสืบเนื่องมาจากการเลี้ยงแบบปล่อยให้ผสมพันธุ์กันเองในฝูง ทำให้เกิดลักษณะเลือดชิด ควรสนับสนุนให้มีการผสมเทียมโคเนื้อพื้นเมือง เพื่อให้ได้ลูกโคที่แข็งแรง โตเร็ว จึงจะจำหน่ายได้ราคาดี

1.2) ปัญหาขาดแคลนหญ้าสดในช่วงฤดูฝน และมีพื้นที่ไม่เหมาะสมในการทำแปลงหญ้า เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศ ผู้เลี้ยงควรมีการรวมกลุ่ม และจัดหาพื้นที่แปลงหญ้าสาธารณะเพื่อใช้เลี้ยง และใช้ประโยชน์จากแปลงหญ้าร่วมกัน เมื่อโคมีหญ้าสดกินอย่างเพียงพอ ส่งผลโดยตรงกับความสมบูรณ์ของร่างกาย และทำรายได้ให้แก่ครอบครัวเพิ่มขึ้น

1.3) ปัญหาการลงทุนเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมในระยะแรกผู้เลี้ยงจำเป็นต้องซื้อแม่พันธุ์ สร้างโรงเรือน และทำแปลงหญ้า ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสูง ประกอบกับโคลักษณะดีมีราคาแพง ดังนั้นจึงควรให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตพื้นฐาน และสินเชื่อระยะยาวดอกเบี้ยต่ำให้เกษตรกรสามารถนำไปดำเนินการเลี้ยงโคเนื้อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4) ปัญหาการตลาดของผู้เลี้ยงโคเนื้อลูกผสมมากกว่าผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมือง ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมจำเป็นต้องมีการให้อาหารชั้นเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ในขณะที่อาหารชั้นมีราคาไม่แน่นอน ส่งผลกระทบกับราคาโคเนื้อที่เกษตรกรได้รับ จึงควรมีการให้ความรู้ในด้านการตลาด และส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการจำหน่ายโคเนื้อได้

1.5) ผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองบางรายมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการรักษาโรคเบื้องต้น การใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรคพยาธิ ท้องอืด อาหารเบื่ออาหาร เป็นต้น การรักษาได้ผลอย่างชัดเจน ดังนั้นควรให้ความสำคัญ และสนับสนุนวิถีชีวิตของชาวบ้าน อาจเป็นการช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกษตรกรเข้มแข็ง มีการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

1.6) การเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองสามารถช่วยเกื้อกูลกิจกรรมทางการเกษตร และทำให้สุขภาพจิตของผู้เลี้ยงดีกว่าการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ทั้งนี้จึงควรส่งเสริม และสนับสนุนผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองที่เลี้ยงอยู่เดิมให้มีการรวมกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์โคเนื้อพื้นเมืองให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป

2) ข้อจำกัดในการศึกษา

2.1) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกร ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ทำให้ต้องเก็บข้อมูลเฉพาะในช่วงบ่ายเท่านั้น เพราะในช่วงเช้าเป็นเวลาทำงาน

2.2) เกษตรกรบางรายให้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงในเรื่องรายจ่ายการมีหนี้สิน และรายได้ เพราะเกรงว่าผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้รับไปให้กับเจ้าหน้าที่สรรพากร นอกจากนี้ในการสัมภาษณ์เกษตรกรด้านการลงทุนมักจะประมาณด้วยตนเอง ไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นระบบ อาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงบ้าง

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กรมปศุสัตว์. 2545. **60 ปี กรมปศุสัตว์**. กรุงเทพฯ : กรมปศุสัตว์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2551. **คู่มือประกอบการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชุมชน**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัญจนะ มากวิจิตร. 2532. **หลักการป้องกันและรักษาโรคโคเนื้อ**. นครปฐม : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริม
และอบรมการเกษตรแห่งชาติ.
- เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. 2533. **ความคิดพื้นฐานการพัฒนาชนบท**. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- โครงการพัฒนาปศุสัตว์ภาคใต้เพื่อการส่งออก. 2535. **การเลี้ยงโคเนื้อ**. กรุงเทพฯ : กรมปศุสัตว์,
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ชุมพร ชงศ์กิติกุล. 2535. “ภาษา การคิด และการตัดสินใจ”, ในเอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยา
ทั่วไป หน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 7. หน้า 536-579. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ
: วี. อินเตอร์พรีนซ์ จำกัด.
- นิรัทธ์ เรืองไทย. 2531. **สมรรถภาพการเติบโตของโคเนื้อลูกผสมชาร์โรเลต์-บราห์มัน**.
บรรณาธิการ จีรสิทธิ์ สงค์ประเสริฐ. **ผลการศึกษาวิจัยและค้นคว้าเพื่อพัฒนาและบำรุง
พันธุ์ปศุสัตว์**. เชียงใหม่ : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บุญธรรม จิตอนันต์. 2540. **ส่งเสริมการเกษตร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บุญมี โสภักดิ์ พิชัย เจริญหอม สมบัติ ศีลาชัย ประมวล เขียวอ่อน ทองจันทร์ พันนา และสุนันท์ นามวิชัย. 2548. รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ฉบับสมบูรณ์. โครงการวิจัย รูปแบบการเลี้ยง โค-กระบือ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ทาม ตำบลคอนแวนต์ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปฐพีชล วายุอัคคี. 2546. การเลี้ยงโคเนื้อ. กรุงเทพฯ : ฐานเกษตรกรรม.

ประสาน บำรุง. 2546. การเลี้ยงโคเนื้อ. ชมรมผู้เลี้ยงโคเนื้อแห่งประเทศไทย. นนทบุรี : เกษตรศาสตร์.

พันทิพา พงษ์เพ็ญจันทร์. 2547. หลักการอาหาร เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพศาล ธีรวงษ์ จำเนียร ด่านทิพย์ และสุนิมิต ชุ่มพงษ์. 2548. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การศึกษาแนวทางการเลี้ยงวัวด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนบ้าน นาปะอะ ตำบลชาติตระการ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพฯ : สำนักงาน สนับสนุนกองทุนการวิจัย.

เผด็จ สังข์ไพฑูรย์. 2544. การจัดการปศุสัตว์. เอกสารประกอบคำบรรยาย วิชาการจัดการปศุสัตว์. นครศรีธรรมราช : คณะสัตวศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนครศรีธรรมราช.

ยุพินพรรณ สิริวัธนุกุล. 2541. พฤติกรรมและแนวคิดทางสังคม. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการ เกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ราชศักดิ์ ช่วยชูวงศ์. 2544. การผลิตโค – กระบือเนื้อ. เอกสารคำสอน วิชา 03-250-309. การผลิต สัตว์เบื้องต้น. นครศรีธรรมราช : คณะสัตวศาสตร์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนครศรีธรรมราช.

- ลัดดา พิศาลบุตร. 2541. “การวัดขนาดและปัจจัยที่กำหนดขนาดของฟาร์ม” , ในเอกสารการสอน
ชุดวิชาการจัดการฟาร์ม หน่วยที่ 9-15 (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 5. หน้า 5-35.
 นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- วัลลภ พรหมทอง. 2541. **หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร.** กรุงเทพฯ : หจก. สำนักพิมพ์ฟิสิกส์
 เซ็นเตอร์.
- ศรเทพ ชัมวาสร. 2548. **การเลี้ยงโคเนื้อ แนวทางพัฒนาอาชีพของเกษตรกรไทย.** กรุงเทพฯ :
 ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .
- ศรเทพ ชัมวาสร. 2544. **การเลี้ยงวัวเนื้อ แนวทางการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์.
- เสถียร เหลืองอร่าม. 2525. **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง.
- สว่าง อังกูโรและผดุง สุตชะ. 2532. **การเลี้ยงโคเนื้อ.** กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
 ประเทศไทย จำกัด.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2529. **เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาทั่วไป.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
 อักษรไทย.
- สุรัชย์ ชาศรีรัตน์. 2547. **การผลิตโค – กระบือ.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรเชษฐ์ ชีระมณี. 2534. **พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร.** สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุทธิพงษ์ อริยะพงศ์สรรค์ ประสาน ดังควัฒนา เวชสิทธิ์ โทบุราณ อดิศักดิ์ สังข์แก้ว และถนอม
 ทาทอง. 2546. **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้และศักยภาพ**

การผลิตโคพื้นเมืองของเกษตรกรรายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. กรุงเทพฯ : สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย .

อภิพรณ พุกภักดี. 2541. “ระบบการปลูกพืชและระบบทำฟาร์ม” , ในหลักการผลิตพืช. หน้า 199-220. นครปฐม : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

อารันต์ พัฒโนทัย. 2533. “แนวคิดและพัฒนาการของงานวิจัยระบบการทำฟาร์ม” , ในรายงานการสัมมนาการทำฟาร์ม ครั้งที่ 1 หน้า 1-24. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อรรถชัย จินตะเวช. 2531. วิธีการวิเคราะห์พื้นที่ (ปรับปรุงครั้งที่ 1). ขอนแก่น : โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอื้อ เชิงสะอาด. 2531. คู่มือการส่งเสริมการจัดการฟาร์ม ในการจัดการฟาร์ม. 139-163. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี. 2546. ความรู้พื้นฐานทางการผลิตสัตว์. เอกสารประกอบการสอน ทก. 201 การผลิตสัตว์เบื้องต้น. สงขลา : คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Eroscop, E.R. 2538. การพัฒนาชนบท : ปัญหาและแนวทางแก้ไขทางด้านปศุสัตว์. แปลจาก Reality in Rural Development Aid with Emphasis on Livestock โดย สุรศักดิ์ คุชภักดี. กรุงเทพฯ : สมาคมสัตวบาลแห่งประเทศไทย.

วารสาร

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2547. โครงการวัวล้านตัวฉบับ “เนวิน ชิดชอบ” การันตีรายได้เกษตรกร ลดนำเข้าโคกว่า 3 พันล้านบาท/ปี. **หนังสือพิมพ์มติชน**. (20 ตุลาคม 2547). หน้า 6.
- จรัญ จันทลักขณา. 2548. โครงการโคเนื้อแก่นจัน. **ข่าวสมาคมโคเนื้อแห่งประเทศไทย**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. ฉบับประจำเดือน (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2548). หน้า 4-5.
- จรัญ จันทลักขณา. โรคแท้งติดต่อระบาดเข้าตรัง แพะ-วัวอันตราย. **หนังสือพิมพ์คมชัดลึก**. (5 กันยายน 2548). หน้า 17.
- ปรารธนา พุกกะศรี. 2548. สารานุกรมเกี่ยวกับโคเนื้อ ชุดที่ 1 ย้อนรอยวงการโคเนื้อ. นนทบุรี : นีออน บুক มีเดีย. (1 สิงหาคม 2548). หน้า 9.
- ปรารธนา พุกกะศรี. 2548. สารานุกรมเกี่ยวกับโคเนื้อ ชุดที่ 3 พันธุ์และการคัดเลือกโคพันธุ์. นนทบุรี : นีออน บุก มีเดีย. (1 ธันวาคม 2548). หน้า 9-15.
- ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ และจุฑารัตน์ เศรษฐกุล. 2548. ปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย. **วารสารโอบาลแมกกาซีน**. (6 กรกฎาคม-15 สิงหาคม 2548). หน้า 16-63.
- ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ. 2551. โคพื้นเมืองจากวิถีรากหญ้าสู่เนื้อทางเลือก. **วารสารไทยคววบอยแมกกาซีน**. (19 ธันวาคม 2550-มกราคม 2551). หน้า 11-12 .
- ขงยุทธ อินทชาติ. 2548. SPV (special purpose vehicle) มิติใหม่ของธุรกิจเกษตรไทย. **วารสารเพื่อการพัฒนาชนบทธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร**. (ตุลาคม-ธันวาคม 2548). หน้า 15-18.

สายฝน เม้าทอง. 2549. พัทลุง มุ่งพัฒนาการผลิตโคเนื้อทั้งระบบเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกรผู้เลี้ยงโค. พัทลุง : มติชนบทเทคโนโลยีชาวบ้าน. 18(386). (1 กรกฎาคม 2549), หน้า 64–45.

อำนาจ ราชศิลา. 2538. ตลาดโคเนื้อไทยยังเปิดกว้าง, วารสารรายงานเศรษฐกิจธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน). (1 มกราคม 2538), หน้า 44-53.

รายงานการประชุมวิชาการ

ทวี แก้วคง และราชศักดิ์ ช่วยชูวงศ์. 2539. “การส่งออกโคเนื้อไปประเทศมาเลเซีย”, เอกสารประกอบสัมมนาเรื่องแนวทางทางการผลิตโคเนื้อเป็นธุรกิจเพื่อส่งออก. วันที่ 11 มกราคม 2539. ณ ห้องประชุมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนครศรีธรรมราช.

สุวิทย์ ผลลาภ. 2537. “ภาพรวมการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อภาครัฐ”, ในบทสรุปโดยพลาสติก: ข้อเสนอแนะ : รายงานการประชุมสัมมนา วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2537. 17-21. ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารราชการ

โครงการพัฒนาการผลิตโคเนื้อ ตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุง. 2547. คู่มือการเลี้ยงโคเนื้อ. พัทลุง

โครงการพัฒนาการผลิตโคเนื้อ ตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุง. 2547. เมืองหลักการเกษตรก้าวหน้าและยั่งยืน. พัทลุง. (สำเนา)

นรินาม. กองส่งเสริมการปศุสัตว์. 2539 ก. กลุ่มงานเศรษฐกิจปศุสัตว์ประจำปีพ.ศ. 2538. กรุงเทพฯ (สำเนา)

ปศุสัตว์, กรม. กองส่งเสริมการปศุสัตว์. 2537. คู่มือปฏิบัติงานโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อตามแผนโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ปศุสัตว์, กรม. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด. 2549. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ. พัทลุง. (สำเนา)

ปศุสัตว์, กรม. สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ. 2549. โคเนื้อแยกเป็นจำนวนที่เลี้ยงและจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยง (รูปต3/3) อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. (สำเนา)

ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจเกษตร. 2549. จำนวนการเลี้ยงโคเนื้อรายภาคของประเทศไทย ปีพ.ศ. 2549. กรุงเทพฯ. (สำเนา)

ปศุสัตว์, กรม. ศูนย์สารสนเทศ. 2549. โคเนื้อแยกเป็นจำนวนที่เลี้ยงและจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยง (รูปต3/3) จังหวัดพัทลุง. (สำเนา)

สำนักงานจังหวัดพัทลุง. 2548. สรุปผลการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการ พฤษภาคม 2548-กันยายน 2548. พัทลุง.

เอกสารอัดสำเนา

เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. 2528. รายงานการวิจัยเรื่อง ลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรที่ยอมรับนวัตกรรมกับเกษตรกรที่ไม่ยอมรับนวัตกรรม: ศึกษากรณีการปลูกข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธีรชัย ช่อไม้. 2544. การเลี้ยงโคกบินทร์บุรีโดยใช้พื้นที่แปลงหญ้าแบบจำกัด. ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์กบินทร์ อ.กบินทร์บุรี จ. ปราจีนบุรี, สำนักพัฒนาปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์, สถานีทดสอบพันธุ์สัตว์ปราจีนบุรี.

เมธี เอกะสิงห์ และพฤกษ์ ยิบมันตะศิริ. 2528. การวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ระดับไร่นา. เชียงใหม่ : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิทยา อธิปอนันต์. 2542. การวิเคราะห์พื้นที่และชุมชน : แนวคิดระบบการทำฟาร์มในงานส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร.

กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2532. ศึกษาต้นทุนการเลี้ยงโคเนื้อแบบพื้นบ้านดั้งเดิมโดยใช้โคพันธุ์พื้นเมือง. ตลาดโคกระบือในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

วิทยานิพนธ์

เกรียงไกร มงเพ็ชร. 2548. “การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนของการทำฟาร์มโคเนื้อในจังหวัดกาฬสินธุ์”, รายงานการศึกษาอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (สำเนา)

ทินกฤต จันทภาโส. 2548. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

ธนจิตร์ อุ่นตระกูล. 2545. “ลักษณะทั่วไปของพ่อโคชนและสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมืองในจังหวัดตรัง”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

ปกรณ์ เอกปนิธานพงศ์. 2539. “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์ลูกผสมของเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” , วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

ปฎิมา เพ็ชรประยูร. 2543. “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์กำแพงแสนของเกษตรกรรายย่อยใน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” , วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (สำเนา)

ประเสริฐ นูรพาศิริวัฒน์. 2544. “บทบาทของโคเนื้อในระบบการทำฟาร์ม อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง” , วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

วัชรพงษ์ กรัณฑกาญจน์. 2546. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรรายจน ในจังหวัดปัตตานี” , วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

วิทยา สังข์พราหมณ์. 2546. “สถานการณ์การผลิตโคเนื้อในอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” , วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

วินิจ อ่องแก้ว. 2544. สภาพการเลี้ยงแม่โคพื้นเมืองผสมเทียมในอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา. ปัญหาพิเศษคณะสัตวศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสงขลา.

สุรศักดิ์ พัฒนสุวรรณ. 2545. “ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้ออำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย” , วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (สำเนา)

อดุลย์ แหะห๊ะ. 2537. “สภาพการเลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองในอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา” , ปัญหาพิเศษ คณะวิชาสัตวศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรกรรมสงขลา. (สำเนา)

อินเทอร์เน็ต และวารสาร หนังสือภาษาอังกฤษ

Spedding, C.R.W. 1988. **An Introduction Agricultural System.** (2) nd ed. Elsevier Applied Science Publishers LTD. London.

Taylor, R. and T.G. Filed. 1998. **An Introduction to Science Animal Farm Production.** (6) th ed. Prentice Hall, New Jersey. USA.

กรมการค้าภายใน. 2549. ราคาโคเนื้อเฉลี่ยทั่วประเทศ. <http://www.did.co.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2549.

กรมปศุสัตว์. สำนักงานปศุสัตว์. 2549. สถิติโคเนื้อในประเทศไทยแสดงรายภาค ปีพ.ศ. 2540–2549. <http://www.did.co.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2549.

กรมการปกครอง. ศูนย์สารสนเทศเพื่อการบริหารและพัฒนางานปกครอง. กระทรวงมหาดไทย.

2549. รายละเอียดอำเภอควนขนุน. <http://www.amphoe.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 25

พฤศจิกายน 2549.

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย ชุดที่ 1

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

เรื่อง ระบบเกษตร สภาพการเลี้ยงโคเนื้อและความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและ
ลูกผสม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

ชื่อ-สกุลผู้ให้สัมภาษณ์ (นาย/นาง/นางสาว)..... อายุ.....ปี
ที่อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ชื่อหมู่บ้าน..... ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
นับถือศาสนา..... ระดับการศึกษาสูงสุด.....

1. การประกอบอาชีพ

- 1) อาชีพหลัก (รายได้สูงสุด).....
- 2) อาชีพรอง.....
- 3) อาชีพเสริม.....

2. ขนาดและการถือครองพื้นที่

พื้นที่ถือครองทั้งหมด	ไร่	
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	ไร่	
- เป็นของตนเอง	ไร่	
- เช่าผู้อื่น	ไร่	ค่าเช่า.....บาท/ไร่/ปี
- ให้เช่า	ไร่	
- อื่นๆ (ระบุ).....	ไร่	

3. สมาชิกและแรงงานในครัวเรือน

- ครัวเรือนของท่านมีสมาชิกทั้งหมด.....คน

1) แรงงานในภาคเกษตร

- แรงงานในการเพาะปลูกจำนวน.....คน

- แรงงานในการเลี้ยงสัตว์จำนวน.....คน

- แรงงานรับจ้างในภาคเกษตรจำนวน.....คน กิจกรรมที่ทำ.....

- จ้างแรงงานในการทำการเกษตร () ไม่มี () มี จำนวน.....คน ใช้ในกิจกรรม.....

2) แรงงานนอกภาคเกษตรจำนวน.....คน กิจกรรมที่ทำ.....

3) กำลังศึกษาจำนวน.....คน

4. สภาพพื้นที่และกิจกรรมทางการเกษตร

กิจกรรม	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ลักษณะพื้นที่ (ไร่)			ลักษณะดิน	แหล่งน้ำ ที่ใช้
		ที่ดอน	ราบ	ราบลุ่ม		
1. ที่ตั้งบ้านเรือน
2. ที่นา
3. พืชผัก (ระบุ) -
4. ยางพารา
5. พืชไร่ (ระบุ) -
7. พื้นที่แปลงหญ้า
8. พื้นที่ว่างเปล่า

- ท่านมีพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์หรือไม่ () ไม่มี () มี เลี้ยงสัตว์ชนิดใดบ้าง (ระบุ).....

- ใช้พื้นที่ใดในการเลี้ยงสัตว์ และมีการแบ่งแยกพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์อย่างไร เพราะสาเหตุใด

- ปัญหาทางด้านสภาพพื้นที่และกิจกรรมทางการเกษตร

5. รายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือนและรายได้สุทธิในการทำการเกษตร

1) การปลูกพืช

1.1) พืชที่ปลูกในปี 2550 (ผลผลิตที่ได้ และการใช้ผลผลิต)

พืชที่ปลูก	จำนวน (ไร่)	ผลผลิต (กก./ไร่)	การใช้ผลผลิต (ร้อยละ)	
			บริโภคในครัวเรือน	จำหน่าย
1. ยางพารา
2. ข้าว
3. พืชผัก
4. อื่นๆ (ระบุ).....

1.2) รายได้จากการปลูกพืช และค่าใช้จ่ายผันแปร

รายการ	ยาง	ข้าว	พืชหลังนา					อื่นๆ (ระบุ)
			ข้าวโพด	ผักบุ้ง	กวางตุ้ง	คะน้า	เห็ดนางฟ้า	
1. รายได้ (บาท/ปี)
2. ค่าใช้จ่าย (บาท/ปี)
- ค่าเตรียมดิน
- ค่าเมล็ดพันธุ์
- ค่าปุ๋ย
- ค่าสารเคมี
- ค่าแรงงาน
- ค่าน้ำมัน
- อื่นๆ(ระบุ).....
3. รวมค่าใช้จ่าย (บาท/ปี)
4. รายได้สุทธิ(บาท/ปี)

- ในอดีตที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนพืชที่ปลูกมากขึ้นหรือน้อยลง เพราะสาเหตุใด
- ในอดีตที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากขึ้นหรือน้อยลง เพราะสาเหตุใด
- ในอดีตที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนแรงงานจ้างมากขึ้นหรือน้อยลง เพราะสาเหตุใด

2) การเลี้ยงสัตว์

2.1) การเลี้ยงสัตว์ในปี 2550 (ผลผลิตที่ได้ และการใช้ผลผลิต)

สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน (ตัว)	การใช้ผลผลิต (ร้อยละ)	
		บริโภคในครัวเรือน	จำหน่าย
1. โคเนื้อ
2. สุกร
3. ไข่พื้นเมือง
4. อื่นๆ
(ระบุ).....

2.2) รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ และค่าใช้จ่ายผันแปร

รายการ	โคเนื้อ	สุกร	ไข่พื้นเมือง	อื่นๆ (ระบุ).....
1. รายได้ (บาท/ปี)
2. ค่าใช้จ่าย (บาท/ปี)
- ค่าพันธุ์
- ค่าอาหาร
- ค่าแรงงาน
- ค่าวัสดุอุปกรณ์
- ค่าเวชภัณฑ์
- อื่นๆ(ระบุ).....
3. รวมค่าใช้จ่าย (บาท/ปี)
4. รายได้สุทธิ (บาท/ปี)

3) รายได้อื่นๆจากการทำงานนอกฟาร์มในภาคเกษตร () ไม่มี () มี (ระบุกิจกรรม)

- รายได้สุทธิ.....บาท/ปี
 - รายได้สุทธิ.....บาท/ปี
- รายได้สุทธิตั้งรวมในภาคเกษตร.....บาท/ปี

- 4) รายได้นอกภาคเกษตร () ไม่มี () มี (ระบุกิจกรรม)
- รายได้สุทธิ.....บาท/ปี
- รายได้สุทธิ.....บาท/ปี
- 5) รายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน
- รายได้จากบุตรส่งมาให้บาท/ปี
- ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนบาท/ปี
6. สินเชื่อและแหล่งสินเชื่อทางการเกษตร
- ปัญหาหนี้สิน () ไม่มี () มี จำนวนหนี้สินทั้งหมดจำนวน.....บาท/ปี
- แหล่งเงินกู้ (ระบุชื่อสถาบัน)
- 1.....จำนวน.....บาท/ปี วัตถุประสงค์ในการกู้.....
- 2.....จำนวน.....บาท/ปี วัตถุประสงค์ในการกู้.....
7. การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันทางการเกษตรและกลุ่มอื่นๆ () ไม่เป็น () เป็น (ระบุชื่อกลุ่ม)
- 1.....ท่านมีตำแหน่ง.....จำนวนเงินปันผล.....บาท/ปี
- 2.....ท่านมีตำแหน่ง.....จำนวนเงินปันผล.....บาท/ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

8. ท่านมีอาชีพเลี้ยงโคเนื้อมานานประมาณ.....ปี โคเนื้อที่ท่านเลี้ยงมีจำนวน.....ตัว
- () พันเมือง จำนวน.....ตัว เพศเมีย.....ตัว เพศผู้.....ตัว
- () ลูกผสม (ระบุชื่อพันธุ์).....จำนวน.....ตัว เพศเมีย.....ตัว เพศผู้.....ตัว
9. ความเป็นมาในการเลี้ยงโคเนื้อ
10. วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงโคเนื้อของท่านเป็นอย่างไร (ผลิตลูกไว้จำหน่ายหรือเพื่อผลิตโคเนื้อ) หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เพราะสาเหตุใด
11. จำนวนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมการเลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด.....คน
- () แรงงานในครัวเรือนจำนวน.....คน
- () แรงงานจ้างจำนวน.....คน
- จ้างประจำ.....คน ค่าจ้าง.....บาท/เดือน
- จ้างชั่วคราว.....คน ค่าจ้าง.....บาท/เดือน จำนวนวันที่จ้างเดือนละ.....วัน

12. สถานภาพการลงทุนในการเลี้ยงโคเนื้อ
- ท่านได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐหรือไม่ อย่างไร
 - ใช้ทุนตัวเองในการลงทุนหรือไม่ () ไม่ใช่ () ใช้ เป็นเงิน.....บาท
 - ถ้าไม่ได้ใช้ทุนตัวเอง มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งใด
13. การเลี้ยงโคเนื้อ มีรูปแบบการเลี้ยงอย่างไร และแต่ละช่วงอายุโคมีรูปแบบการเลี้ยงที่เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไรบ้าง
14. กิจกรรมการเลี้ยงโคเนื้อในแต่ละวันของท่านมีอะไรบ้าง(ตั้งแต่เช้า-เย็น)
15. การขยายพันธุ์โคเนื้อ มีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้
- ท่านใช้วิธีการในการขยายพันธุ์โคเนื้อด้วยวิธีการใด เพราะสาเหตุใดจึงเลือกใช้วิธีการนี้ในการขยายพันธุ์
16. อาหารและการให้อาหารโคเนื้อ มีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้
- ชนิดของอาหารและรูปแบบการให้อาหารในแต่ละช่วงอายุของโคเนื้อแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
 - อาหารชั้นที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อมีอะไรบ้าง และแหล่งที่มาของอาหารชั้นมาจากแหล่งใด
 - อาหารหยาบที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อมีอะไรบ้าง และแหล่งที่มาของอาหารชั้นมาจากแหล่งใด
 - มีการเสริมแร่ธาตุให้กับโคเนื้อในลักษณะอย่างไร และแหล่งที่ซื้อแร่ธาตุมาจากแหล่งใด
17. แปลงหญ้าและการจัดการแปลงหญ้าเลี้ยงโคเนื้อ มีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้
- พันธุ์หญ้าที่ปลูกมีพันธุ์อะไรบ้าง และมีวิธีการปลูกอย่างไร
 - ลักษณะการใช้น้ำในแปลงหญ้าเป็นอย่างไร
 - การใช้แรงงานทำแปลงหญ้าเป็นแรงงานจากที่ใด และใช้แรงงานในการอะไรบ้าง
 - หญ้าสดมีปริมาณเพียงพอหรือไม่ หากไม่เพียงพอเพราะสาเหตุใด และมีการแก้ปัญหาอย่างไร
 - มีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์หรือไม่ อย่างไรและนำมาใช้ในช่วงใดบ้าง
 - หญ้าหมักหรือหญ้าแห้งมีปริมาณเพียงพอหรือไม่ หากไม่เพียงพอเพราะสาเหตุใด และมีการแก้ปัญหาอย่างไร
 - โคเนื้อที่ท่านเลี้ยงเคยมีประวัติเป็นโรครุนแรงหรือไม่ อย่างไร และท่านมีวิธีจัดการแก้ปัญหาอย่างไร
 - ท่านเคยรักษาโรคในโคเนื้อโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการรักษาหรือไม่ อย่างไร และผลจากการรักษาโรคเป็นอย่างไร
 - ท่านมีความรู้เรื่องวิธีการป้องกันโรคในโคเนื้อของท่านอย่างไรบ้าง

18. ด้านการขายโคเนื้อ มีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

- วัตถุประสงค์หลักของท่านในการขายโคเนื้อเป็นอย่างไร
- ลักษณะการขายโคเนื้อของท่านเป็นอย่างไร โดยมีแหล่งที่ขายหรือจุดรับซื้อที่ใดบ้าง
- ราคาโคเนื้อในท้องถิ่นของท่านเป็นอย่างไรบ้าง
- มีรายได้จากการขายโคเนื้อ และได้กำไรหรือขาดทุนมากน้อยเพียงใด เพราะสาเหตุใด

19. ด้านวิถีการตลาดโคเนื้อ มีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

- ตลาดมีความต้องการโคเนื้อเป็นอย่างไรบ้าง
- ตลาดโคเนื้อในท้องถิ่นของท่านมีลักษณะอย่างไร (ประเภทที่มีคนกลาง หรือประเภทไม่มีคนกลาง)
- ในท้องถิ่นท่านมีการแปรรูปเนื้อโคบ้างหรือไม่ อย่างไร โดยมีแหล่งที่ขายที่ใดบ้าง
- ในอนาคตท่านคิดว่าแนวโน้มด้านการตลาดโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสมอีก 5 ปี ข้างหน้าเป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

20. เปรียบเทียบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อกับอาชีพเดิมที่เคยทำมาในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

- 1) การลงทุน
- 2) พื้นที่
- 3) รายได้
- 4) ความเสี่ยง
- 5) วิถีการดำเนินชีวิต

21. เปรียบเทียบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อกับสัตว์ชนิดอื่นๆในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

- 1) การลงทุน
- 2) การขาย
- 3) ความเสี่ยง

22. ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและโคเนื้อลูกผสมในด้านต่างๆดังนี้

- 1) ลักษณะการเลี้ยง
- 2) การให้อาหาร
- 3) โรงเรือน
- 4) การทำแปลงหญ้า
- 5) การสุขาภิบาล

- 6) การขาย (การยอมรับในกลุ่มผู้บริโภคและราคาจำหน่าย)
23. การถือฤกษ์ของการเลี้ยงโคเนื้อ และสัตว์อื่น ๆ กับการปลูกพืชในระบบการทำเกษตรในครัวเรือน เช่น โคเนื้อ ไข่พื้นเมือง สุนัข เป็นต้น (ทั้งการถือฤกษ์ในลักษณะบวกลบและไม่มีการถือฤกษ์กัน)
24. ท่านคิดว่าจะยึดอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลักได้หรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย ชุดที่ 2

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง ระบบเกษตรและสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองและลูกผสม อำเภอควน
ขนุน จังหวัดพัทลุง

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

เลี้ยงโคพื้นเมือง เลี้ยงโคลูกผสม

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ในช่องที่ท่านเลือกตอบ และกรอกรายละเอียดในช่องว่าง
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

1. เพศ

ชาย อายุ.....ปี

หญิง อายุ.....ปี

2. ศาสนา

พุทธ

อิสลาม

คริสต์

อื่นๆ (ระบุ).....

3. จบการศึกษาสูงสุด

ไม่ได้ศึกษาเลย

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

จบสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ระบุ)

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด.....คน

5. จำนวนสมาชิกที่ใช้แรงงานในภาคเกษตรทั้งหมด.....คน

6. อาชีพหลัก (รายได้สูงสุด) ของท่าน คือ

ทำสวนยางพารา

ทำนา

ค้าขาย

อื่นๆ (ระบุ).....

7. อาชีพรองของท่าน คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ทำสวนยางพารา	☐ ทำนา
☐ เพาะเห็ดนางฟ้า	☐ เลี้ยงโคพื้นเมือง
☐ เลี้ยงโคลูกผสม	☐ เลี้ยงสุกร
☐ เลี้ยงไก่พื้นเมือง	☐ อื่นๆ (ระบุ).....

8. อาชีพเสริมของท่าน คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เลี้ยงโคพื้นเมือง	☐ เลี้ยงโคลูกผสม
☐ เลี้ยงไก่พื้นเมือง	☐ เลี้ยงสุกร
☐ อื่นๆ (ระบุ).....	

ตอนที่ 2 ข้อมูลทางกายภาพ

9. ขนาดและการถือครองที่ดิน

- 9.1 ที่ดินถือครองทั้งหมดไร่
- 9.2 ที่ดินทำการเกษตรทั้งหมดไร่
☐ เป็นของตนเอง	ไร่
☐ เช่าผู้อื่น	ไร่ ใช้ทำ.....ค่าเช่า.....บาท/ไร่/ปี
☐ รับจ้าง	ไร่ ใช้ทำ.....ค่าจ้างรับจ้าง.....บาท/ไร่/ปี
☐ ได้ทำฟรี	ไร่ จากใคร.....ใช้ทำ.....
☐ อื่นๆ (ระบุ).....	ไร่
- 9.3 ที่ดินให้เช่าไร่ ใช้ทำ..... ค่าเช่า.....บาท/ไร่/ปี
- 9.4 ที่ดินจ้างไร่ ใช้ทำ.....ค่าจ้าง.....บาท/ไร่/ปี
- 9.5 ที่ดินให้ผู้อื่นทำฟรีไร่ จากใคร.....ใช้ทำ.....
- 9.6 ที่ดินไม่ได้ใช้ประโยชน์ไร่
- 9.7 อื่นๆ (ระบุ).....ไร่

14. รายได้สุทธิและต้นทุนจากการปลูกพืช ในปี พ.ศ. 2550

พืชที่ปลูก	ค่าใช้จ่ายทั้งหมดใน การปลูกพืช (บาท/ปี)	จำนวนที่จำหน่าย (กก./ไร่/ปี)	รายได้สุทธิ (บาท/ไร่/ปี)
☐ ทำสวนยางพารา
☐ ทำนา
☐ เพาะเห็ดนางฟ้า
☐ อื่นๆ(ระบุ).....

การเลี้ยงสัตว์

15. ท่านมีการเลี้ยงสัตว์ต่อไปนี้อะไรบ้าง

ชนิดสัตว์	พันธุ์	จำนวน (ตัว)	วัตถุประสงค์		วิธีการเลี้ยง		การให้อาหาร			แรงงาน (คน)
			บริโภค	จำหน่าย	ปล่อย	ขังคอก	อาหาร ชั้น	วัตถุดิบ ท้องถิ่น	เศษ อาหาร	
☐ โคพื้นเมือง
☐ โกลูกผสม
☐ ไก่พื้นเมือง
☐ สุกร
☐ อื่นๆ(ระบุ)
-.....

16. รายได้สุทธิและต้นทุนจากการเลี้ยงสัตว์ ในปีพ.ศ. 2550

ชนิดสัตว์	ค่าใช้จ่ายทั้งหมดใน การเลี้ยงสัตว์ (บาท/ตัว/ปี)	จำนวนที่จำหน่าย (ตัว/ปี)	รายได้สุทธิ (บาท/ตัว/ปี)
☐ โคพื้นเมือง
☐ โกลูกผสม
☐ ไก่พื้นเมือง
☐ สุกร
☐ อื่นๆ (ระบุ).....

17. รายได้สุทธิรวมของการเลี้ยงสัตว์บาท/ปี
18. รายได้สุทธิรวมของการปลูกพืชบาท/ปี
19. รายได้นอกฟาร์มภาคเกษตรบาท/ปี
20. รายได้สุทธิรวมทั้งหมดของฟาร์มบาท/ปี
21. รายได้จากนอกภาคเกษตรบาท/ปี
22. รายได้ที่บุตรส่งมาให้บาท/ปี
23. รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือนบาท/ปี
24. ค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน
- ค่าซื้ออาหารในการบริโภคบาท/ปี
 - ค่าเล่าเรียนบุตรบาท/ปี
 - ค่าเครื่องนุ่งห่มบาท/ปี
 - ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดในครัวเรือนบาท/ปี
 - ค่ารักษาพยาบาลบาท/ปี
 - ค่าใช้จ่ายอื่นๆบาท/ปี
 - ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของครัวเรือนบาท/ปี

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเลี้ยงโคพื้นเมือง (สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมือง)

25. ท่านเลี้ยงโคมานานประมาณ.....ปี

26. เหตุผลที่ท่านเลือกเลี้ยงโคพื้นเมือง

☐ 1. มีความสนใจในอาชีพการเลี้ยงโค	☐ 2. ใช้ในการไถนา
☐ 3. เป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว	☐ 4. โคนี้อขายได้ราคาดี
☐ 5. รายได้ดีกว่าอาชีพอื่น	☐ 6. อื่นๆ ระบุ.....

27. ท่านเลี้ยงโคภายใต้คำแนะนำของใคร

☐ 1. ตัดสินใจด้วยตนเอง	☐ 2. ผู้นำหมู่บ้าน
☐ 3. เพื่อนบ้าน	☐ 4. เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์
☐ 5. อื่นๆ ระบุ.....	

28. ท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อจากแหล่งใดบ้าง

☐ 1. การดูโทรทัศน์และฟังวิทยุ	☐ 2. การพูดคุยในกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงโค
☐ 3. เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	☐ 4. การเข้าอบรมที่หน่วยงานรัฐจัดขึ้น
☐ 5. อื่นๆ ระบุ.....	

29. ปัจจุบันท่านมีการกู้ยืมเงินมาใช้ในการเลี้ยงโคหรือไม่ กู้ ไม่ได้กู้

30. ถ้ากู้ กู้ไปเพื่อทำอะไร

☐ 1. ซื้อโคมาเลี้ยง	☐ 2. ซื้ออาหาร
☐ 3. สร้างโรงเรือน	☐ 4. ทำแปลงหญ้าเลี้ยงโค
☐ 5. อื่นๆ ระบุ.....	

31. ท่านใช้แหล่งเงินทุนครั้งแรกในการเลี้ยงโคจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ใช้ทุนตัวเอง	จำนวน.....บาท
☐ 2. ธกส.	จำนวน.....บาท
☐ 3. ธนาคารพาณิชย์ (ระบุ).....	จำนวน.....บาท
☐ 4. สหกรณ์การเกษตร	จำนวน.....บาท
☐ 5. กองทุนหมู่บ้าน	จำนวน.....บาท
☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....	จำนวน.....บาท

40. อาหารหยาบที่ท่านใช้เลี้ยงโคเป็นอย่างไร
1. หย้าตามทุ่งหญ้าธรรมชาติ 2. ฟางข้าว
3. หย้าพันธุ์ (ระบุพันธุ์)..... 4. อื่นๆ (ระบุ).....
41. ท่านมีวิธีการให้อาหารหยาบแก่โคของท่านอย่างไร
1. ตัดมาให้กิน 2. ปล่อยให้ลงทะเล่
3. ตัดให้กินและปล่อยให้ทะเล่
42. ท่านมีการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคหรือไม่ ไม่ปลูก ปลูก มีจำนวน.....ไร่
- และใช้น้ำจากแหล่งใด
1. น้ำฝนเพียงอย่างเดียว 2. บ่อที่ขุดขึ้นเพื่อใช้ในแปลงหญ้า
3. อื่นๆ (ระบุ).....
43. ท่านมีหญ้าสดใช้เลี้ยงโคเพียงพอตลอดทั้งปีหรือไม่ เพียงพอ ไม่เพียงพอ
- ถ้าหากมีหญ้าสดไม่เพียงพอ ท่านใช้อะไรมาเป็นอาหารแทน
1. พืชอาหารสดอื่นๆ อะไรบ้าง.....ได้จากแหล่งใด.....
2. พืชอาหารแห้ง อะไรบ้าง.....ได้จากแหล่งใด.....
3. พืชอาหารหมัก อะไรบ้าง.....ได้จากแหล่งใด.....
44. ค่าใช้จ่ายในการทำแปลงหญ้าเลี้ยงโค
- ค่าเตรียมดินบาท/ไร่/ปี ค่าเมล็ดพันธุ์บาท/ไร่/ปี
- ค่าปุ๋ยบาท/ไร่/ปี ค่าจ้างแรงงาน.....บาท/ไร่/ปี
- อื่นๆบาท/ไร่/ปี รวมทั้งหมดบาท/ไร่/ปี
45. ท่านมีปัญหาในการทำแปลงหญ้าเลี้ยงโคหรือไม่ ไม่มี มี ถ้ามีปัญหาอะไร
- บ้าง.....
46. ท่านเคยให้โคเนื้อกินแร่ธาตุหรือไม่ (เช่น เกลือแกง ก้อนแร่ธาตุ) 1. ไม่เคย 2. เคย
47. ท่านมีการทำโรงเรือนหรือไม่ ไม่มี มี (ถ้ามีตอบคำถามข้อ 48-50)
48. ลักษณะพื้นโรงเรือนเป็นอย่างไร
1. ไม่มีการปูพื้นคอก 2. ปูพื้นคอกด้วยขุยมะพร้าว
3. พื้นคอกทำด้วยคอนกรีต 4. อื่นๆ (ระบุ).....
49. ลักษณะหลังคาโรงเรือนเป็นอย่างไร
1. มุงหลังคาด้วยวัสดุพื้นบ้านคือ..... 2. มุงหลังคาด้วยสังกะสี
3. มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง 4. อื่นๆ (ระบุ).....

50. ท่านมีการทำความสะอาดโรงเรือนของท่านหรือไม่ ไม่ทำ ทำ มีความถี่ในการทำอะไร
1. ทุกวัน 2. 1-2 ครั้ง/สัปดาห์
3. อื่นๆ (ระบุ).....
51. มูลโคที่ได้ท่านนำไปขายหรือไม่
- ขาย ถ้าขาย ท่านขายกระสอบละ.....บาท
- ไม่ขาย ถ้าไม่ขาย ท่านใช้ทำอะไร.....
52. ท่านใช้แหล่งน้ำใดสำหรับเลี้ยงโค
1. บ่อน้ำที่ขุดขึ้น 2. สระน้ำ
3. น้ำประปา 4. แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ห้วย คลอง เป็นต้น
53. ท่านใช้วิธีการผสมพันธุ์โคของท่านด้วยวิธีใด
1. จูงผสม 2. ปลอ่ยพ่อพันธุ์คุมฝูงให้ผสมเองตามธรรมชาติ
3. อื่นๆ (ระบุ).....
54. ท่านมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคทั่วไปและโรคระบาดหรือไม่ ไม่มี มี ถ้ามีอะไรบ้าง
1. โรคปากและเท้าเปื่อย 2. โรคคอบวม
3. โรคแท้งติดต่อ 4. โรคพยาธิ
5. อื่นๆ (ระบุ).....
55. เมื่อโคป่วยท่านจะดำเนินการอย่างไร
1. รักษาเอง 2. ตามสัตวแพทย์
3. อื่นๆ (ระบุ).....
56. ท่านจะจำหน่ายโคเมื่ออายุประมาณกี่ปี
1. 1-2 ปี 2. 3-4 ปี
3. 5-6 ปี 4. อื่นๆ (ระบุ).....
57. ท่านจำหน่ายแม่โคหรือไม่
1. ขาย เพราะ.....
2. ไม่ขาย เพราะ.....
3. แล้วแต่ความจำเป็น 4. อื่นๆ (ระบุ).....

58. ในปีที่ผ่านมาท่านจำหน่ายโคไปทั้งหมดกี่ตัว

ตัวที่	อายุ(ปี)	เพศ		เหตุผลที่ขาย	วิธีการขาย		ราคาขาย(บาท)	ขายให้ใคร
		ผู้	เมีย		ตัว	กก.		
1.
2.
3.
4.
5.

59. ท่านคิดว่าโคพื้นเมืองขายได้ง่ายกว่าโคลูกผสมหรือไม่

1. ง่ายกว่า เพราะ.....
2. ยากกว่า เพราะ.....
3. แล้วยแต่ช่วง เพราะ.....

60. ท่านคิดว่าโคพื้นเมืองขายได้ราคาดีกว่าลูกผสมหรือไม่

1. ต่ำกว่า เพราะ.....
2. ดีกว่า เพราะ.....
3. เท่ากัน เพราะ.....

61. ท่านคิดว่าโคพื้นเมืองมีความเสี่ยงในการเลี้ยงเมื่อเปรียบเทียบกับโคลูกผสมอย่างไร

1. เสี่ยงน้อยกว่า เพราะ.....
2. เสี่ยงมากกว่า เพราะ.....
3. ไม่แน่ใจ เพราะ.....

62. นอกจากนี้แล้วท่านเลี้ยงโคลูกผสมหรือไม่

1. เลี้ยง เพราะ.....
2. ไม่เลี้ยง เพราะ.....

63. เพราะเหตุใดท่านถึงไม่เลี้ยงโคลูกผสม

- 1.....
- 2.....
- 3.....

64. ท่านใช้แรงงานโคในการทำนาหรือไม่

- ไม่ใช่ เพราะ.....
- ใช่ เพราะ.....

65. ในอนาคตท่านคิดว่าจะเลี้ยงโคไว้ใช้ในการทำนาต่อไปอีกหรือไม่
- ไม่เลี้ยง เพราะ.....
- เลี้ยง เพราะ.....
66. ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโค
- ค่าใช้จ่ายในการทำแปลงหญ้าบาท/ปี
 - ค่าซื้อพืชอาหารสัตว์บาท/ปี
 - ค่ายาและค่ารักษาบาท/ปี
 - ค่าวัสดุอุปกรณ์บาท/ปี
 - ค่าจ้างแรงงานบาท/ปี
 - ค่าเชื้อเพลิงบาท/ปี
 - ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดบาท/ปี
67. รายได้ตลอดปีจากการเลี้ยงโค
- รายได้จากการขายลูกโคบาท/ปี
 - รายได้จากการขายโครุ่นหรือโคคัดทิ้ง.....บาท/ปี
 - รายได้จากอื่นๆบาท/ปี
 - รายได้รวมทั้งหมดบาท/ปี
68. รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคบาท/ปี
69. ท่านมีปัญหาในการเลี้ยงโคพื้นเมืองเรื่องอะไรบ้าง (เรียงลำดับความสำคัญ 3 ข้อ)
- 1.....
 - 2.....
 - 3.....
70. หากท่านมีปัญหาในด้านการเลี้ยงโคท่านจะแก้ปัญหาอย่างไร
- 1. ปรึกษาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์
 - 2. ปรึกษาเพื่อนบ้าน
 - 3. พุดคุยในกลุ่มผู้เลี้ยงโค
 - 4. อื่นๆ (ระบุ).....
71. ท่านต้องการให้หน่วยงานรัฐสนับสนุน (ช่วยเหลือ) ด้านใดบ้าง (เรียงลำดับความสำคัญ 3 ข้อ)
- 1.....
 - 2.....
 - 3.....

72. การเลี้ยงโคมีผลต่อสุขภาพของคนในครอบครัวอย่างไร

1. สุขภาพทางกาย อย่างไร.....

2. สุขภาพทางจิตใจ อย่างไร.....

73. การเลี้ยงโคช่วยเกื้อหนุนกิจกรรมอย่างอื่นภายในฟาร์มอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ลดการใช้ปุ๋ยเคมี

2. ลดการใช้สารฆ่าแมลง

3. ทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเลี้ยงโคลูกผสม (สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคลูกผสม)

75. ท่านเลี้ยงโคมานานประมาณ.....ปี

76. เหตุผลที่ท่านเลือกเลี้ยงโคลูกผสม

☐ 1. มีความสนใจในอาชีพการเลี้ยงโค	☐ 2. เป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว
☐ 3. โคนี้อายได้ราคาดี	☐ 4. รายได้ดีกว่าอาชีพอื่น
☐ 5. อื่นๆ ระบุ.....	

77. ท่านเลี้ยงโคภายใต้คำแนะนำของใคร

☐ 1. ตัดสินใจด้วยตนเอง	☐ 2. ผู้นำหมู่บ้าน
☐ 3. เพื่อนบ้าน	☐ 4. เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์
☐ 5. อื่นๆ ระบุ.....	

78. ท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื่องจากแหล่งใดบ้าง

☐ 1. การดูโทรทัศน์และฟังวิทยุ	☐ 2. การพูดคุยในกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงโค
☐ 3. เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	☐ 4. การเข้าอบรมที่หน่วยงานรัฐจัดขึ้น
☐ 5. อื่นๆ ระบุ.....	

79. ปัจจุบันท่านมีการกู้ยืมเงินมาใช้ในการเลี้ยงโคหรือไม่ กู้ ไม่ได้กู้

80. ถ้ากู้ กู้ไปเพื่อทำอะไร

☐ 1. ซื้อโคมาเลี้ยง	☐ 2. ซื้ออาหาร
☐ 3. สร้างโรงเรือน	☐ 4. ทำแปลงหญ้าเลี้ยงโค
☐ 5. อื่นๆ ระบุ.....	

81. ท่านใช้แหล่งเงินทุนครั้งแรกในการเลี้ยงโคจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ใช้ทุนตัวเอง	จำนวน.....บาท
☐ 2. ธกส.	จำนวน.....บาท
☐ 3. ธนาคารพาณิชย์ (ระบุ).....	จำนวน.....บาท
☐ 4. สหกรณ์การเกษตร	จำนวน.....บาท
☐ 5. กองทุนหมู่บ้าน	จำนวน.....บาท
☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....	จำนวน.....บาท

82. ท่านใช้แหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการเลี้ยงโคจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ใช้ทุนตัวเอง จำนวน.....บาท
2. ธกส. จำนวน.....บาท
3. ธนาคารพาณิชย์ (ระบุ).....จำนวน.....บาท
4. สหกรณ์การเกษตร จำนวน.....บาท
5. กองทุนหมู่บ้าน จำนวน.....บาท
6. อื่นๆ (ระบุ)..... จำนวน.....บาท
83. ท่านได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคหรือไม่ เข้าร่วม ไม่ได้เข้าร่วม
84. ถ้าได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโค ท่านทำกิจกรรมอะไรบ้าง
1. ไปทัศนศึกษาดูงาน 2. การตรวจเช็คสุขภาพโค
3. การประกวดโค 4. อื่นๆ ระบุ.....
85. ปัจจุบันท่านเลี้ยงโคลูกผสมทั้งหมด จำนวน.....ตัว ประเภทโคที่เลี้ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. แม่โค จำนวน.....ตัว 2. ลูกโค จำนวน.....ตัว
3. พ่อพันธุ์ จำนวน.....ตัว 4. โครุ่น จำนวน.....ตัว
- โครุ่นเพศผู้ จำนวน.....ตัว
- โครุ่นเพศเมีย จำนวน.....ตัว
86. พันธุ์โคลูกผสมที่ท่านเลี้ยงเป็นสายพันธุ์อะไร
1. ลูกผสมบราห์มัน 2. ลูกผสมชาร์โลเร่
3. ลูกผสมกำแพงแสน 4. อื่นๆ (ระบุ).....
87. วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงโคของท่าน
1. จำหน่าย 2. บริโภค
3. ใช้แรงงาน 4. อื่นๆ ระบุ.....
88. ท่านมีวิธีการเลี้ยงโคอย่างไร
1. เลี้ยงแบบผูกล่ามในแปลงหญ้า 2. เลี้ยงแบบปล่อยในแปลงหญ้า
3. อื่นๆ (ระบุ).....
89. ท่านมีการใช้แรงงานในการเลี้ยงโคอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. แรงงานในครัวเรือน จำนวน.....คน 2. แรงงานจ้าง จำนวน.....คน
- ลักษณะการจ้างเป็นแบบ รายวัน ค่าจ้าง.....บาท/วัน
- รายเดือน ค่าจ้าง.....บาท/เดือน

90. อาหารที่ท่านใช้เลี้ยงโคเป็นอาหารชนิดใด
1. อาหารหยาบอย่างเดียว 2. อาหารข้นอย่างเดียว
3. อาหารหยาบผสมอาหารข้น 4. อื่นๆ (ระบุ).....
91. อาหารหยาบที่ท่านใช้เลี้ยงโคเป็นอย่างไร
1. หญ้าตามทุ่งหญ้าธรรมชาติ 2. ฟางข้าว
3. หญ้าพันธุ์ (ระบุพันธุ์)..... 4. อื่นๆ (ระบุ).....
92. ท่านมีวิธีการให้อาหารหยาบแก่โคของท่านอย่างไร
1. ตัดมาให้กิน 2. ปล่อยให้ลงแทะเล็ม
3. ตัดให้กินและปล่อยให้แทะเล็ม 4. อื่นๆ (ระบุ).....
93. อาหารข้นที่ท่านใช้เลี้ยงโคเป็นอาหารชนิดใด
1. อาหารสำเร็จรูป ชื้อมาจากแหล่งใด..... ราคา.....บาท/กิโลกรัม
2. ผสมอาหารเอง ชื้อวัตถุดิบมาจากแหล่งใด..... ราคา.....บาท/กิโลกรัม
94. ท่านมีวิธีการให้อาหารข้นแก่โคของท่านอย่างไร
1. ให้กินเป็นมื้อ วันละ.....มื้อ 2. ให้กินเต็มที่
3. ให้กินจำกัดปริมาณ 3. อื่นๆ (ระบุ).....
95. ความถี่ในการให้อาหารข้นของท่านเป็นอย่างไร
1. ให้กินทุกวันกิโลกรัม/ตัว/วัน 2. ให้กินเป็นครั้งคราว.....
3. อื่นๆ (ระบุ).....
96. ท่านมีการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคหรือไม่ ไม่มี มี ถ้ามีจำนวน.....ไร่
และใช้น้ำจากแหล่งใด
1. น้ำฝนเพียงอย่างเดียว 2. บ่อที่ขุดขึ้นเพื่อใช้ในแปลงหญ้า
3. อื่นๆ (ระบุ).....
97. ท่านมีหญ้าสดใช้เลี้ยงโคเพียงพอตลอดทั้งปีหรือไม่ เพียงพอ ไม่เพียงพอ
ถ้าหากมีหญ้าสดไม่เพียงพอ ท่านใช้อะไรมาเป็นอาหารแทน
1. พืชอาหารสดอื่นๆ อะไรบ้าง.....ได้จากแหล่งใด.....
2. พืชอาหารแห้ง อะไรบ้าง.....ได้จากแหล่งใด.....
3. พืชอาหารหมัก อะไรบ้าง.....ได้จากแหล่งใด.....

98. ค่าใช้จ่ายในการทำแปลงหญ้าเลี้ยงโค

☐ ค่าเตรียมดิน	บาท/ไร่/ปี	☐ ค่าเมล็ดพันธุ์	บาท/ไร่/ปี
☐ ค่าปุ๋ย	บาท/ไร่/ปี	☐ ค่าจ้างแรงงาน.....	บาท/ไร่/ปี
☐ อื่นๆ	บาท/ไร่/ปี	☐ รวมทั้งหมด	บาท/ไร่/ปี

99. ท่านมีปัญหาในการทำแปลงหญ้าเลี้ยงโคหรือไม่ ไม่มี มี ถ้ามีมีปัญหา
อะไรบ้าง.....

.....

100. ท่านเคยให้โคของท่านกินแร่ธาตุหรือไม่ (เช่น เกลือแกง ก้อนแร่ธาตุ) ไม่เคย เคย

101. ท่านมีการทำโรงเรือนหรือไม่ ไม่มี มี (ถ้ามีตอบคำถามข้อ 69-71)

102. ลักษณะพื้นโรงเรือนเป็นอย่างไร

☐ 1. ไม่มีการปูพื้นคอก	☐ 2. ปูพื้นคอกด้วยขุยมะพร้าว
☐ 3. พื้นคอกทำด้วยคอนกรีต	☐ 4. อื่นๆ (ระบุ).....

103. ลักษณะหลังคาโรงเรือนเป็นอย่างไร

☐ 1. มุงหลังคาด้วยวัสดุพื้นบ้านคือ.....	☐ 2. มุงหลังคาด้วยสังกะสี
☐ 3. มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง	☐ 4. อื่นๆ (ระบุ).....

104. ท่านมีการทำความสะอาดโรงเรือนของท่านหรือไม่ ไม่ทำ ทำ มีความถี่ในการทำ
อย่างไร

☐ 1. ทุกวัน	☐ 2. 1-2 ครั้ง/สัปดาห์
☐ 3. อื่นๆ (ระบุ).....	

105. มูลโคที่ได้ในแต่ละวันท่านขายหรือไม่

☐ ขาย ถ้าขาย ท่านขายกระสอบละ.....	บาท
☐ ไม่ขาย ถ้าไม่ขาย ท่านใช้ทำอะไร.....	

106. ท่านใช้แหล่งน้ำใดสำหรับเลี้ยงโค

☐ 1. บ่อน้ำที่ขุดขึ้น	☐ 2. สระน้ำ
☐ 3. น้ำประปา	☐ 4. แหล่งน้ำธรรมชาติ

107. ท่านใช้วิธีการผสมพันธุ์โคของท่านด้วยวิธีใด

☐ 1. จูงผสม	☐ 4. อื่นๆ (ระบุ).....
☐ 2. ปล่อยพ่อพันธุ์คุมฝูงให้ผสมเองตามธรรมชาติ	
☐ 3. ผสมเทียม	

108. ในการผสมเทียมโคท่านให้ใครเป็นผู้ดำเนินการ

- 1.เจ้าหน้าที่ผสมเทียม 2. ตัวเกษตรกรเอง
 3. อื่นๆ (ระบุ).....

109. ท่านมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคทั่วไปและโรคระบาดหรือไม่ ไม่มี มี ถ้ามี
 อะไรบ้าง

1. โรคปากและเท้าเปื่อย 2. โรคคอบวม
 3. โรคแท้งติดต่อ 4. โรคพยาธิ
 5. อื่นๆ (ระบุ).....

110. เมื่อโคป่วยท่านจะดำเนินการอย่างไร

- 1.รักษาเอง 2. ตามสัตวแพทย์
 3. ตามอาสาสมัครป้องกันโรคประจำหมู่บ้าน 4. อื่นๆ (ระบุ).....

111. ท่านมีการทำบันทึกสุขภาพโคหรือไม่ ไม่ทำ ทำ บันทึกอะไรบ้าง(ตอบได้มากกว่า 1ข้อ)

1. อายุ 2. น้ำหนัก 3. เพศโค
 4. ความสูง 5. พันธุ์ประวัติสายเลือด

112. ท่านจะจำหน่ายโคเมื่ออายุประมาณกี่ปี

1. 1-2 ปี 2. 3-4 ปี
 3. 5-6 ปี 4. อื่นๆ (ระบุ).....

113. ท่านจำหน่ายแม่โคหรือไม่

1. ขาย เพราะ.....
 2. ไม่ขาย เพราะ.....
 3. แล้วแต่ความจำเป็น 4. อื่นๆ (ระบุ).....

114. ในปีที่ผ่านมาท่านจำหน่ายโคไปทั้งหมดกี่ตัว

ตัวที่	อายุ(ปี)	เพศ		เหตุผลที่ขาย	วิธีการขาย		ราคาขาย(บาท)	ขายให้ใคร
		ผู้	เมีย		ตัว	กก.		
1.
2.
3.
4.
5.

115. ท่านคิดว่าโคลูกผสมขายได้ง่ายกว่าโคพื้นเมืองหรือไม่
1. ง่ายกว่า เพราะ.....
2. ยากกว่า เพราะ.....
3. แล้วยแต่ช่วง เพราะ.....
116. ท่านคิดว่าโคลูกผสมขายได้ราคาดีกว่าพื้นเมืองหรือไม่
1. ต่ำกว่า เพราะ.....
2. ดีกว่า เพราะ.....
3. เท่ากัน เพราะ.....
117. ท่านคิดว่าโคลูกผสมมีความเสี่ยงในการเลี้ยงเมื่อเปรียบเทียบกับโคพื้นเมืองอย่างไร
1. เสี่ยงน้อยกว่า เพราะ.....
2. เสี่ยงมากกว่า เพราะ.....
3. ไม่แน่ใจ เพราะ.....
118. นอกจากนี้แล้วท่านเลี้ยงโคพื้นเมืองหรือไม่
1. เลี้ยง เพราะ.....
2. ไม่เลี้ยง เพราะ.....
119. เพราะเหตุใดท่านถึงไม่เลี้ยงโคพื้นเมือง
- 1.....
- 2.....
- 3.....
120. ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโค
- ค่าใช้จ่ายในการทำแปลงหญ้า	บาท/ปี
- ค่าสำเร็จรูป	บาท/ปี
- ค่าซื้อพืชอาหารสัตว์	บาท/ปี
- ค่ายาและค่ารักษา	บาท/ปี
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	บาท/ปี
- ค่าผสมเทียม	บาท/ปี
- ค่าจ้างแรงงาน	บาท/ปี
- ค่าเชื้อเพลิง	บาท/ปี
- ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมด	บาท/ปี

121. รายได้ตลอดปีจากการเลี้ยงโค
- รายได้จากการขายลูกโคบาท/ปี
 - รายได้จากการขายโครุ่นหรือโคคัดทิ้ง.....บาท/ปี
 - รายได้จากอื่นๆบาท/ปี
 - รายได้รวมทั้งหมดบาท/ปี
122. รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคบาท/ปี
123. ท่านมีปัญหาในการเลี้ยงโคลูกผสมเรื่องอะไรบ้าง (เรียงลำดับความสำคัญ 3 ข้อ)
- 1.....
 - 2.....
 - 3.....
124. หากท่านมีปัญหาในด้านการเลี้ยงโคท่านจะแก้ปัญหาอย่างไร
☐ 1. ปรึกษาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	☐ 2. ปรึกษาเพื่อนบ้าน
☐ 3. พุดคุยในกลุ่มผู้เลี้ยงโค	☐ 4. อื่นๆ (ระบุ).....
125. ท่านต้องการให้หน่วยงานรัฐสนับสนุน (ช่วยเหลือ) ด้านใดบ้าง (เรียงลำดับความสำคัญ 3 ข้อ)
- 1.....
 - 2.....
 - 3.....
126. การเลี้ยงโคมีผลต่อสุขภาพของคนในครอบครัวอย่างไร
☐ 1. สุขภาพทางกาย	อย่างไร.....
☐ 2. สุขภาพทางจิตใจ	อย่างไร.....
127. การเลี้ยงโคช่วยเกื้อหนุนกิจกรรมอย่างอื่นภายในฟาร์มอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ 1. ลดการใช้ปุ๋ยเคมี
☐ 2. ลดการใช้สารฆ่าแมลง
☐ 3. ทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
☐ 4. อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นของเกษตรกรในการเลี้ยงโคเนื้อ

129. ท่านเห็นด้วยต่อข้อความต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ข้อความ	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
ความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคลูกผสม				
1. การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์ที่มีลักษณะดีก่อนนำไปเลี้ยง
2. การเลี้ยงโคลูกผสมต้องสร้างโรงเรือนที่ถาวรเพื่อกันแดดและฝน
3. การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีพื้นที่แปลงหญ้าให้เพียงพอกับจำนวนโคที่เลี้ยง
4. การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์ (พืชหมัก พืชแห้ง) เพื่อให้โคกินตลอดปี
5. การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเป็นประจำ
6. การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมีอาหารข้นให้กินตลอดปี
7. การเลี้ยงโคลูกผสมต้องให้ก้อนแร่ธาตุและวิตามินเพิ่มเติมจากอาหารที่ได้รับในแต่ละมื้อ
8. แม่โคลูกผสมที่ผสมติดยากเนื่องมาจากได้รับปริมาณอาหารและคุณค่าทางอาหารไม่เพียงพอ
9. โคลูกผสมเป็นโรคได้ง่ายกว่าโคพื้นเมือง
10. การเลี้ยงโคลูกผสมต้องใช้แรงงานใน ครอบครัวมากกว่าพื้นเมือง
11. การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีความเข้าใจในการเลี้ยงมากกว่าพื้นเมือง
12. ผู้บริโภคนิยมบริโภคเนื้อโคลูกผสมมากกว่าพื้นเมือง

ข้อความ	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
ความคิดเห็นด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคลูกผสม				
1. การเลี้ยงโคลูกผสมมีการเจริญเติบโตเร็วกว่า โคพื้นเมือง
2. การเลี้ยงโคลูกผสมให้ลูกที่น้ำหนักมากกว่าโคพื้นเมือง
3. การเลี้ยงโคลูกผสมมีสภาพการตลาดที่ดีกว่าโคพื้นเมือง
4. การเลี้ยงโคลูกผสมขายได้กำไรมากกว่าโคพื้นเมือง
5. การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการเอาใจใส่ ดูแลมากกว่าโคพื้นเมือง
6. ตลาดมีความต้องการโคลูกผสมมากกว่าโคพื้นเมือง
7. การเลี้ยงโคลูกผสมใช้ต้นทุนสูงกว่าโคพื้นเมือง
8. เกษตรกรเลี้ยงโคลูกผสมตามกระแสนโยบายยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุง เพราะมีโอกาสได้รับทุนมากกว่า
ความคิดเห็นด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโค				
1. การเลี้ยงโคมีรายได้มากกว่าการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ
2. การเลี้ยงโคเป็นแหล่งออมทรัพย์อย่างหนึ่งของ ครอบครัว
3. การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดปัญหาการว่างงานใน ครัวเรือน
4. การเลี้ยงโคเป็นอาชีพเสริมที่สำคัญและยั่งยืนของคนในท้องถิ่น
5. การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดการอพยพการเคลื่อนย้ายแรงงาน
6. การเลี้ยงโคเป็นการปรับสภาพดินให้มีความอุดมสมบูรณ์
7. การเลี้ยงโคเป็นการใช้แรงงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด
8. การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้
9. การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในฟาร์มลงได้
10. การเลี้ยงโคทำให้คนในครอบครัวมีความสุขจิตใจที่ดีขึ้น

ข้อคำถาม	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
ความคิดเห็นด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคลูกผสม				
1. ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโคลูกผสม
2. สำนักงานปศุสัตว์เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเลี้ยงโคลูกผสม
3. การมีโอกาสได้ไปทัศนศึกษาดูงานการเลี้ยงโคมีผลต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงโคลูกผสม
4. ภาครัฐให้การช่วยเหลือด้านเงินกู้เพื่อการเกษตรมากขึ้นจึงทำให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงโคลูกผสมเพิ่มขึ้น
5. การมีโอกาสเข้าอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคส่งผลให้เลี้ยงโคลูกผสมอย่างถูกต้องมากขึ้น
6. รัฐให้การสนับสนุนโดยการแจกเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์และให้คำแนะนำในการทำแปลงหญ้าแก่ผู้เลี้ยงโคลูกผสมมากกว่าพื้นเมือง
7. การมีพื้นที่แปลงหญ้าช่วยในการตัดสินใจในการเลี้ยงโคลูกผสม
8. การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านการเลี้ยง
9. การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มกันขายเพื่อต่อรองราคา
10. การเลี้ยงโคลูกผสมจะมีโอกาสได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าพื้นเมือง
11. การเลี้ยงโคลูกผสมจะมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าพื้นเมือง

ภาคผนวก ก

ตัวชี้วัดความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งได้แบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ตัวชี้วัดความคิดเห็นของเกษตรกรด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ
คำถาม ดังนี้

- 1.1 การเลี้ยงโคมีรายได้มากกว่าการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ
 - 1.2 การเลี้ยงโคเป็นแหล่งออมทรัพย์อย่างหนึ่งของ ครอบครัว
 - 1.3 การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดปัญหาการว่างงานใน ครัวเรือน
 - 1.4 การเลี้ยงโคเป็นอาชีพเสริมที่สำคัญและยั่งยืนของคนในท้องถิ่น
 - 1.5 การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดการอพยพการเคลื่อนย้ายแรงงาน
 - 1.6 การเลี้ยงโคเป็นการปรับสภาพดินให้มีความอุดมสมบูรณ์
 - 1.7 การเลี้ยงโคเป็นการใช้แรงงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด
 - 1.8 การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้
 - 1.9 การเลี้ยงโคเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในฟาร์มลงได้
 - 1.10 การเลี้ยงโคทำให้คนในครอบครัวมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น
- สำหรับการให้คะแนนตัวชี้วัดได้ให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

ไม่เห็นด้วย คะแนน = 1

เห็นด้วยน้อย คะแนน = 2

เห็นด้วยปานกลาง คะแนน = 3

เห็นด้วยมาก คะแนน = 4

ตัวชี้วัดความคิดเห็นของเกษตรกรด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อ

= ข้อ 1.1 + 1.2 + 1.3 + 1.4 + 1.5 + 1.6 + 1.7 + 1.8 + 1.9 + 1.10

คะแนนรวม = 1 – 40

คะแนนเฉลี่ย = 1 – 4

ผลการทดสอบความเชื่อถือได้ของตัวชี้วัดด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อซึ่งมีข้อ

ความดังแสดงใน (ตารางภาคผนวก 1 ค)

2. ตัวชี้วัดความคิดเห็นของเกษตรกรด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ประกอบด้วยคำถาม 12 ข้อคำถาม ดังนี้

- 2.1 การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์ที่มีลักษณะดีก่อนนำไป เลี้ยง
- 2.2 การเลี้ยงโคลูกผสมต้องสร้างโรงเรือนที่ถาวรเพื่อกันแดดและฝน
- 2.3 การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีพื้นที่แปลงหญ้าให้เพียงพอกับจำนวนโคที่เลี้ยง
- 2.4 การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์เพื่อให้โคกินตลอดปี
- 2.5 การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเป็นประจำ
- 2.6 การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมีอาหารข้นให้กินตลอดปี
- 2.7 การเลี้ยงโคลูกผสมต้องให้ก้อนแร่ธาตุและวิตามินเพิ่มเติมจากอาหารที่ได้รับในแต่ละมื้อ
- 2.8 แม่โคลูกผสมที่ผสมติดยากเนื่องมาจากได้รับปริมาณอาหารและคุณค่าทางอาหารไม่เพียงพอ
- 2.9 โคลูกผสมเป็นโรคได้ง่ายกว่าโคพื้นเมือง
- 2.10 การเลี้ยงโคลูกผสมต้องใช้แรงงานในครอบครัวมากกว่าพื้นเมือง
- 2.11 การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีความเข้าใจในการเลี้ยงมากกว่าพื้นเมือง
- 2.12 ผู้บริโภคนิยมบริโภคเนื้อโคลูกผสมมากกว่าพื้นเมือง

สำหรับการให้คะแนนตัวชี้วัดได้ให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

ไม่เห็นด้วย คะแนน = 1

เห็นด้วยน้อย คะแนน = 2

เห็นด้วยปานกลาง คะแนน = 3

เห็นด้วยมาก คะแนน = 4

ตัวชี้วัดความคิดเห็นของเกษตรกรด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม

= ข้อ 2.1 + 2.2 + 2.3 + 2.4 + 2.5 + 2.6 + 2.7 + 2.8 + 2.9 + 2.10 + 2.11 + 2.12

คะแนนรวม = 1 – 48

คะแนนเฉลี่ย = 1 – 4

ผลการทดสอบความเชื่อถือได้ของตัวชี้วัดด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม ซึ่งมีข้อความดังแสดงใน (ตารางภาคผนวก 2 ก)

3. ตัวชี้วัดความคิดเห็นของเกษตรกรด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมประกอบด้วยคำถาม 8 ข้อคำถาม ดังนี้

- 3.1 การเลี้ยงโคลูกผสมมีการเจริญเติบโตเร็วกว่าโคพื้นเมือง
- 3.2 การเลี้ยงโคลูกผสมให้ลูกที่น้ำหนักมากกว่าโคพื้นเมือง
- 3.3 การเลี้ยงโคลูกผสมมีสภาพการตลาดที่ดีกว่าโคพื้นเมือง
- 3.4 การเลี้ยงโคลูกผสมขายได้กำไรมากกว่าโคพื้นเมือง
- 3.5 การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการเอาใจใส่ดูแลมากกว่าโคพื้นเมือง
- 3.6 ตลาดมีความต้องการโคลูกผสมมากกว่าโคพื้นเมือง
- 3.7 การเลี้ยงโคลูกผสมใช้ต้นทุนสูงกว่าโคพื้นเมือง
- 3.8 เกษตรกรเลี้ยงโคลูกผสมตามกระแสนโยบายยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุงเพราะมีโอกาสได้รับทุนมากกว่า

สำหรับการให้คะแนนตัวชี้วัดได้ให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

ไม่เห็นด้วย	คะแนน	=	1
เห็นด้วยน้อย	คะแนน	=	2
เห็นด้วยปานกลาง	คะแนน	=	3
เห็นด้วยมาก	คะแนน	=	4

ตัวชี้วัดความคิดเห็นของเกษตรกรด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม
= ข้อ 3.1 + 3.2 + 3.3 + 3.4 + 3.5 + 3.6 + 3.7 + 3.8

คะแนนรวม = 1 – 32

คะแนนเฉลี่ย = 1 – 4

ผลการทดสอบความเชื่อถือได้ของตัวชี้วัดด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม

ซึ่งมีข้อความดังแสดงใน (ตารางภาคผนวก 3 ก)

4. ตัวชี้วัดความคิดเห็นของเกษตรกรด้านวิธีการส่งเสริมในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมประกอบด้วย
คำถาม 11 ข้อคำถาม ดังนี้

- 4.1 ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโคลูกผสม
- 4.2 สำนักงานปศุสัตว์เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเลี้ยงโค
ลูกผสม
- 4.3 การมีโอกาสได้ไปทัศนศึกษาดูงานการเลี้ยงโคมีผลต่อการตัดสินใจในการ
เลี้ยงโคลูกผสม
- 4.4 ภาครัฐให้การช่วยเหลือด้านเงินทุนเพื่อการเกษตรมากขึ้นจึงทำให้เกษตรกรหัน
มาเลี้ยงโคลูกผสมเพิ่มขึ้น
- 4.5 การมีโอกาสเข้าอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคส่งผลให้เลี้ยงโคลูกผสมอย่าง
ถูกต้องมากขึ้น
- 4.6 รัฐให้การสนับสนุนโดยการแจกเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์และให้คำแนะนำใน
การทำแปลงหญ้าแก่ผู้เลี้ยงโคลูกผสมมากกว่าพื้นเมือง
- 4.7 การมีพื้นที่แปลงหญ้าช่วยในการตัดสินใจในการเลี้ยงโคลูกผสม
- 4.8 การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 4.9 การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มกันขายเพื่อต่อรองราคา
- 4.10 การเลี้ยงโคลูกผสมจะมีโอกาสได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าพื้นเมือง
- 4.11 การเลี้ยงโคลูกผสมจะมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่า
โคเนื้อพื้นเมือง

สำหรับการให้คะแนนตัวชี้วัดได้ให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

ไม่เห็นด้วย	คะแนน	=	1
เห็นด้วยน้อย	คะแนน	=	2
เห็นด้วยปานกลาง	คะแนน	=	3
เห็นด้วยมาก	คะแนน	=	4

ตัวชี้วัดความคิดเห็นของเกษตรกรด้านวิธีการส่งเสริมในการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม

$$= \text{ข้อ } 4.1 + 4.2 + 4.3 + 4.4 + 4.5 + 4.6 + 4.7 + 4.8 + 4.9 + 4.10 + 4.11$$

$$\text{คะแนนรวม} = 1 - 44$$

$$\text{คะแนนเฉลี่ย} = 1 - 4$$

ผลการทดสอบความเชื่อถือได้ของตัวชี้วัดด้านวิธีการส่งเสริมในการเลี้ยงโคเนื้อ

ลูกผสม ซึ่งมีข้อความดังแสดงใน (ตารางภาคผนวก 4)

ตารางภาคผนวก 1ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านแรงจูงใจในการเลี้ยง โคนื้อ

ข้อความ	1	2	3	4	5	6	7	8	ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัด
1) การเลี้ยงโคลูกผสมมีการเจริญเติบโตเร็วกว่าพื้นเมือง	1.00								0.97
2) การเลี้ยงโคลูกผสมให้ลูกที่มีน้ำหนักมากกว่าโคพื้นเมือง	0.95 **	1.00							0.99
3) การเลี้ยงโคลูกผสมมีสภาพการตลาดดีกว่าโคพื้นเมือง	0.99 **	0.89 **	1.00						0.91
4) การเลี้ยงโคลูกผสมขายได้กำไรมากกว่าโคพื้นเมือง	0.95 **	1.00 **	0.89 **	1.00					0.99
5) การเลี้ยงโคลูกผสมต้องมีการเอาใจใส่ดูแลมากกว่าโคพื้นเมือง	0.81 **	0.60 *	0.90 **	0.60 *	1.00				0.64
6) ตลาดมีความต้องการโคลูกผสมมากกว่าโคพื้นเมือง	0.95 **	1.00 **	0.89 **	1.00 **	0.60 *	1.00			0.98
7) การเลี้ยงโคลูกผสมใช้ต้นทุนสูงกว่าโคพื้นเมือง	0.75 **	0.84 **	0.67 *	0.84 **	0.37	0.84 **	1.00		0.81
8) การเลี้ยงโคลูกผสมตามกระแสนโยบายยุทธศาสตร์จังหวัด พัทลุงเพราะมีโอกาสได้รับทุนมากกว่า	0.66 *	0.85 **	0.52	0.85 **	0.03	0.85 **	0.80 **	1.00	0.73
ค่าความเชื่อถือได้ (ค่าอัลฟามาตรฐาน)									0.95

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.01$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.001$

ตารางภาคผนวก 2ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยง โค
เนื้อลูกผสม

ข้อความ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ค่าความสัมพันธ์ ระหว่างข้อความ กับตัวชี้วัด
1) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีการคัดเลือก พ่อ-แม่พันธุ์ที่มีลักษณะดีก่อนนำไปเลี้ยง	1.00												0.76
2) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องสร้างโรงเรือน ที่ถาวรเพื่อกันแดดฝน	0.75 **	1.00											0.62
3) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีพื้นที่แปลง หญ้าให้เพียงพอกับจำนวนโคที่เลี้ยง	0.65 *	0.74 **	1.00										0.84
4) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีการเก็บถนอม พืชอาหารสัตว์เพื่อให้โคกินตลอดปี	0.32	0.05	0.40	1.00									0.47
5) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีการฉีดวัคซีน ป้องกันโรคเป็นประจำ	0.55	0.39	0.72 **	0.69	1.00								0.76
6) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมีอาหารข้นให้ กินตลอดปี	0.79 **	0.44	0.34	0.20	0.49	1.00							0.57
7) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องให้อ่อนแร่ธาตุ และวิตามินเพิ่มเติมจากอาหารที่ได้รับในแต่ละ มื้อ	0.52	0.43	0.41	0.14	0.41	0.79 *	1.00						0.58

ตารางภาคผนวก 2ค (ต่อ)

ข้อความ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ค่าความสัมพันธ์ ระหว่างข้อความ กับตัวชี้วัด
8) แม่โคลูกผสมที่ผสมติดยาก เนื่องมาจากได้รับปริมาณอาหาร และคุณค่าทางอาหารไม่เพียงพอ	0.65 *	0.74 **	0.91 **	0.31	0.72 **	0.41	0.32	1.00					0.74
9) โคลูกผสมเป็นโรคได้ง่ายกว่าโค พื้นเมือง	0.65 *	0.16	0.44	0.40	0.53	0.49	0.16	0.34	1.00				0.47
10) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องใช้ แรงงานในครอบครัวมากกว่า พื้นเมือง	0.92	0.08	0.50 **	0.43	0.22	-0.34	-0.24	0.31	0.41	1.00			0.21
11) การเลี้ยงโคเนื้อลูกผสมต้องมี ความเข้าใจในการเลี้ยงมากกว่าโค พื้นเมือง	0.42	0.48	0.68	0.55 **	0.68	0.47	0.77 **	0.51	0.17	0.17	1.00		0.75
12) ผู้บริโภคนิยมบริโภคเนื้อโค ลูกผสมมากกว่าพื้นเมือง	-0.25	0.53	0.34	-0.21	-0.27	-0.17	0.24	-0.07	-0.48	0.68	0.23	1.00	-0.11
ค่าความเชื่อถือได้ (ค่าอัลฟามาตรฐาน)													0.87

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.01$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.001$

ตารางภาคผนวก 3ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านแรงจูงใจในการเลี้ยงโคนเนื้อ

ลูกผสม

ข้อความ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	ค่าความสัมพันธ์ ระหว่างข้อความ กับตัวชี้วัด	
1) การเลี้ยงโคนมีรายได้มากกว่าการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ	1.00										0.95	
2) การเลี้ยงโคนเป็นแหล่งอบรมทรัพย์อย่างหนึ่งของครอบครัว	0.84 **	1.00									0.81	
3) การเลี้ยงโคนเป็นการช่วยลดปัญหาการว่างงานในครัวเรือน	0.82 **	0.53	1.00								0.74	
4) การเลี้ยงโคนเป็นอาชีพเสริมที่สำคัญและยั่งยืนของคนในท้องถิ่น	0.97 **	0.80**	0.83**	1.00							0.98	
5) การเลี้ยงโคนเป็นการอพยพการเคลื่อนย้ายแรงงาน	0.97 **	0.80**	0.83**	1.00	1.00						0.97	
6) การเลี้ยงโคนเป็นการปรับสภาพคนให้มีความอุดมสมบูรณ์	0.33	-0.20	0.08	0.20	0.20	1.00					0.13	
7) การเลี้ยงโคนเป็นการใช้แรงงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด	0.97 **	0.80**	0.83**	1.00	1.00**	0.20	1.00				0.98	
8) การเลี้ยงโคนเป็นการช่วยลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีลงได้	-0.06	-0.08	-0.31	0.08	0.08	0.38	0.08	1.00			-0.03	
9) การเลี้ยงโคนเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายค่าปุ๋ยเคมีลงได้	0.73 **	0.78**	0.68*	0.78**	0.78**	0.26	0.78**	-0.29	1.00		0.79	
10) การเลี้ยงโคนทำให้คนในครอบครัวมีความสุขที่เพิ่มขึ้น	0.62*	0.83**	0.20	0.53	0.53	-0.08	0.53	-0.20	0.68**	1.00	0.57	
											ค่าความเชื่อถือได้ (ค่าอัลฟามาตรฐาน)	0.92

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ P < 0.01 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ P < 0.001

ตารางภาคผนวก 4ค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัด ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านวิธีการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ
ลูกผสม

ข้อความ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	ค่าความสัมพันธ์ ระหว่างข้อความกับ ตัวชี้วัด
1) ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโคลูกผสม	1.00											0.98
2) สำนักงานปศุสัตว์เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อลูกผสม	0.87 **	1.00										0.81
3) การมีโอกาสได้ไปทัศนศึกษาดูงานการเลี้ยงโคมีผลต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงโคลูกผสม	0.70 *	0.50	1.00									0.73
4) ภาครัฐให้การช่วยเหลือด้านเงินกู้เพื่อการเกษตรมากขึ้นจึงทำให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงโคลูกผสมมากขึ้น	-0.86 **	-1.00 **	-0.05	1.00								-0.86
5) การมีโอกาสเข้าอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคส่งผลให้เลี้ยงโคลูกผสมอย่างถูกต้อง	0.56	0.53	0.94 **	-0.53	1.00							0.56
6) รัฐบาลให้การสนับสนุนโดยการแจกเมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์และให้คำแนะนำในการทำแปลงหญ้าแก่ผู้เลี้ยงโคลูกผสมมากกว่าพื้นเมือง	0.96 **	0.68 *	0.73 **	-0.69 *	0.52	1.00						0.94

ตารางภาคผนวก 4ค (ต่อ)

ข้อความ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	ค่าความสัมพันธ์ ระหว่างข้อความ กับตัวชี้วัด
7) การมีพื้นที่แปลงหญ้าช่วยในการ ตัดสินใจในการเลี้ยงโคลูกผสม	0.83 **	0.84 **	0.30	-0.84 **	0.16	0.82 **	1.00					0.79
8) การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมี การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในด้านการเลี้ยง	0.96 **	0.68 *	0.73 **	-0.69 *	0.52	1.00 **	0.82 **	1.00				0.95
9) การเลี้ยงโคลูกผสมจำเป็นต้องมี การรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคา	0.67 *	0.77 **	-0.06	-0.78 **	-0.12	0.53	0.92 **	0.53	1.00			0.47
10) การเลี้ยงโคลูกผสมจะมีโอกาส ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ มากกว่าพื้นเมือง	0.96 **	0.68 *	0.73 **	-0.69 *	0.52	1.00 **	0.82 **	1.00 **	0.53	1.00		0.95
11) การเลี้ยงโคลูกผสมจะมีโอกาส ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ รัฐมากกว่าพื้นเมือง	0.89 **	0.84 **	0.89 **	-0.84 **	0.87 **	0.82 **	0.63 *	0.82 **	0.37	0.82 **	1.00	0.92
ค่าความเชื่อถือได้ (ค่าอัลฟามาตรฐาน)												0.89

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.01$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.001$

2. ตัวชี้วัดสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสมประกอบด้วยคำถามหลัก 6 ข้อคำถาม คะแนนตัวชี้วัดมีการให้นำหนักคะแนนดังนี้

2.1 จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง ใช้ตัวเลขจริง

2.2 การให้อาหารโคเนื้อ คะแนน

2.2.1 อาหารที่ท่านใช้เลี้ยงโคเนื้อเป็นอาหารชนิดใด

อาหารหยาบอย่างเดียว 1

อาหารข้นอย่างเดียว 2

อาหารหยาบกับอาหารข้นควบคู่กัน 3

2.2.2 ท่านมีวิธีการให้อาหารหยาบแก่โคของท่านอย่างไร

ตัดมาให้กิน 1

ปล่อยแทะเล็ม 2

ตัดให้กินและปล่อยแทะเล็ม 3

2.2.3 ท่านมีวิธีการให้อาหารข้นแก่โคของท่านอย่างไร

ให้กินเป็นมือ 1

ให้กินเต็มที 2

ให้กินจำกัดปริมาณ 3

ตัวชี้วัดด้านการให้อาหารโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

$$= \text{ข้อ 2.2.1} + \text{ข้อ 2.2.2} + \text{ข้อ 2.2.3} \quad \text{คะแนนรวม} = 3 - 9$$

ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของตัวชี้วัดด้านการให้อาหารของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม โดยทดสอบก่อนการสัมภาษณ์จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 ราย ค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าอัลฟามาตรฐาน 0.75

ตารางภาคผนวก 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัดค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านการให้อาหารโคเนื้อ

ข้อความ	1	2	3	ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัด
1. ชนิดอาหารที่ใช้เลี้ยง	1.00			0.24
2. วิธีการให้อาหารหยาบ	0.48**	1.00		0.26
3. วิธีการให้อาหารข้น	0.36**	0.52**	1.00	0.20
ความเชื่อถือได้ (ค่าอัลฟามาตรฐาน)				0.75

หมายเหตุ * P < 0.01 ** P.0.001

2.3 โรงเรือน

คะแนน

2.3.1 ท่านมีการทำโรงเรือนหรือไม่

ไม่ทำ

0

ทำ

1

2.3.2 ลักษณะพื้นโรงเรือนเป็นอย่างไร

คะแนน

ไม่มีการปูพื้นคอก

1

ปูพื้นคอกด้วยขุยมะพร้าว

2

พื้นคอกทำด้วยคอนกรีต

3

2.3.3 ลักษณะหลังคาโรงเรือน

มุงหลังคาด้วยวัสดุพื้นบ้าน

1

มุงหลังคาด้วยสังกะสี

2

มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง

3

ตัวชี้วัดด้านการทำโรงเรือนของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

$$= \text{ข้อ 2.3.1} + 2.3.2 + 2.3.3 \quad \text{คะแนนรวม} = 2 - 7$$

ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของตัวชี้วัดด้านการให้อาหารของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม โดยทดสอบก่อนการสัมภาษณ์จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 ราย ค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าอัลฟามาตรฐาน 0.87

ตารางภาคผนวก 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัดค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านโรงเรือนโคเนื้อ

ข้อความ	1	2	3	ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัด
1. การทำโรงเรือน	1.00			0.44
2. ลักษณะพื้นโรงเรือน	0.55**	1.00		0.31
3. ลักษณะหลังโรงเรือน	0.43**	0.62**	1.00	0.35
ความเชื่อถือได้ (ค่าอัลฟามาตรฐาน)				0.87

หมายเหตุ * P < 0.01 ** P.0.001

2.4 แปลงหญ้า	คะแนน
2.4.1 ท่านมีการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคหรือไม่	
ไม่	0
ทำ	1
2.4.2 จำนวนแปลงหญ้าที่ปลูก	ใช้ตัวเลขจริง
2.4.3 ท่านใช้แหล่งน้ำใดในการทำแปลงหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคเนื้อ	
น้ำฝนเพียงอย่างเดียว	1
บ่อน้ำที่ขุดขึ้นเพื่อใช้ในแปลงหญ้า	2
น้ำจากบ่อน้ำทิ้งคอกสุกร	3
ตัวชี้วัดด้านการทำแปลงหญ้าของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม	
= ข้อ 2.4.1 + 2.4.2 + 2.4.3 คะแนนรวม = 1-4	

2.5 การสุขาภิบาล	คะแนน
2.5.1 ท่านมีการทำความสะอาดโรงเรือนของท่านหรือไม่	
ไม่ทำ	0
ทำ	1
2.5.2 ท่านมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคทั่วไปและโรคระบาดหรือไม่	
ไม่ทำ	0
ทำ	1
2.5.3 ท่านใช้วิธีการผสมพันธุ์โคเนื้อของท่านด้วยวิธีใด	คะแนน
จูงผสม	1
ใช้พ่อพันธุ์คุมฝูงตามธรรมชาติ	2
ผสมเทียม	3
ตัวชี้วัดด้านการสุขาภิบาลของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม	
= ข้อ 2.5.1 + 2.5.2 + 2.5.3 คะแนนรวม = 1-5	

ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของตัวชี้วัดด้านการให้อาหารของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม โดยทดสอบก่อนการสัมภาษณ์จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 ราย ค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าอัลฟามาตรฐาน 0.65

ตารางภาคผนวก 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อความในตัวชี้วัดค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัดด้านการสุขภาพโคเนื้อ

ข้อความ	1	2	3	ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับตัวชี้วัด
1. การทำความสะอาดโรงเรือน	1.00			0.14
2. การฉีดวัคซีน	0.25**	1.00		0.12
3. วิธีการผสมพันธุ์โค	0.13**	0.47**	1.00	0.29
ความเชื่อถือได้ (ค่าอัลฟามาตรฐาน)				0.65

หมายเหตุ * P < 0.01 ** P.0.001

2.6 การจำหน่าย

คะแนน

2.6.1 จำนวนโคเนื้อที่จำหน่ายในปีการผลิต 2550

ใช้ตัวเลขจริง

2.6.2 อายุโคที่จำหน่าย

ใช้ตัวเลขจริง

2.6.3 ลักษณะการจำหน่าย

จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ

1

จำหน่ายเองในตลาดท้องถิ่น

2

จำหน่ายให้กับเพื่อนบ้านใช้ในงานพิธีต่างๆ

3

ตัวชี้วัดด้านการจำหน่ายโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองและลูกผสม

$$= \text{ข้อ 2.6.1} + \text{ข้อ 2.6.2} + \text{ข้อ 2.6.3} \quad \text{คะแนนรวม} = 1 - 3$$

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นางสาวชฎารัตน์ บุญจันทร์

รหัสประจำตัวนักศึกษา 4910620011

วุฒิการศึกษา

วุฒิ

ชื่อสถาบัน

ปีที่สำเร็จการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต

มหาวิทยาลัยทักษิณ

2549

(สาขาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์)

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

1. ชฎารัตน์ บุญจันทร์, ศิริจิต พุ่งหว่า และสุชา วัฒนสิทธิ์. 2552. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคมกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี ฉบับสังคมศาสตร์. 3(1) กำหนดออกเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2552 (อยู่ระหว่างการตีพิมพ์)

2. ชฎารัตน์ บุญจันทร์, ศิริจิต พุ่งหว่า และสุชา วัฒนสิทธิ์. 2552. การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพันธุ์พื้นเมืองและลูกผสมพื้นเมือง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. ในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 12 ณ อาคารเพียรวิจิตร คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ระหว่างวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552. หน้า 1480-1489.